

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

Hist-3786

~~Wint~~

UNIVERSITE

9

SINENSIS
HISTORIAE
DECAS I.

MARTINI MARTINII
TRIDENTINI
E SOCIE TATE JESU
SINICÆ HISTORIÆ
DECAS PRIMA

Res à gentis origine ad Christum natum in extremâ
Asia, sive Magno Sinarum Imperio ge-
stas complexa.

Bibliothecæ

Waerschooldae

MONACHII
Typis LUCÆ STRAUBII,
Impensis JOANNIS WAGNERI CIVIS
& Bibliopolæ Monacensis,
Cum Privilegio Cæsareo.

Anno CIO. ID. CLVIII.

EPISTOLA

AUGUSTISSIMO IMPERATORI
LEOPOLDO I.

Hungariæ ac Bohemiæ Regi
Archiduci Austriae &c.

FELICITATEM.

AUGUSTISSIMO Parenti FERNANDO III. destinata olim à Patre Martino Martinio Sinensis Historia, Augu-
stissimo Filio LEOPOLDO I. hereditario quodam
jure debetur: qui uti dictionum ac multo magis virtu-
tum paternarum heres, Romani quoque Imperij guber-
nacula felicibus auspicijs nuper admodum suscepit; ita
neque hac cestenuis accessione debebat esse maximo Pa-
rente inferior. Ac videbatur apè omnino congruere,
ut MAESTATI VESTRAE, quæ prima LEO-
POLDI nomine Austriae familia Majestatem no-
bilisavit, primum quoque Sinensis Historia, antehac
Europam, aut verius orbi universo ignota, opus inscri-
berecur. De qua gente cùm Domus Austriae planè ro-
ta, tunc

EPISTOLA

taxum Augustissimus Parens eximè fuit meritus. Neque ad adstruendum in eâ juvandâ studium F E R D I N A N D I I I L adductus aliunde cestibus est opus: ipse P. Martinus, cùm ante annos quatuor è Sinensi Regno in Europam Procurator appubisset, praterinnum era liberalissima pietatis documenta maximorum beneficiorum conscius, nuper ex Europâ Austriaca atque imprimis Ferdinandae munificentie secum pignus extulit, dona in quam, Imperatore ac Cælo digna, quibus Societas nostra, pro Sinensis populi sempiternâ salute illuc excubans, hac velue escâ gentem illam ad veri Numinis animique cultum pelliceret. Hoc ingenio Austriaca beneficitia vsa, dum in Europâ imperio & armis regnaret, in extremâ Asia beneficijs dominatur, ac Romanam fidem ultra Romani Imperij fines latissime propagat. Maximum sane MAIE ST ATI UESTRAE decus accedit; si (ut gloriosum est, fiduciarijs Regulis abundare) in numeros ad aeterna celi regna promotoe olim Sinas videbit, suam salutem ac aeternitatem regnum post diuinas causas in humanis Austriaca ac LEOPOLDI I. munificentia debere; quam nostrum quoque Collegium non ita pridem expertum est singularem: ut post innumeros grati animi titulos nouas causas habeat, hoc tenuem munus, quod ex Orbe altero allatum P. Martinus nobis concedidit, MAIE ST ATI UESTRAE dicatodi.

DEVS

DEDICATORIA.

DE U S:ter Opt: Max: MAESTATE M
VESTRAM Orbi Christiano diutissime sospitem ac
felicem servetn: quod cum Collegio nostro Societas uni-
versa, & Sina omnis Catholica exquisitissime precatur: ut
MAESTAS VESTRA Parentis Augustissimi
virentes ac laudes asecuta, vire regnique feliciter ad-
ministrati diuturnitate longissime antecedat. Vivat
LEOPOLDVS I. longaque serichoc Augustum
non sen ad felicem posteritatem per multos numeros ac
secula transmitat: donec post Albertos, Caroles, Fri-
dericos, Ferdinandos, Leopoldos, Maximilianos, Ma-
thias, Rudolphos, quod ex Alphabeto superst, Austria-
cis nominibus faustissimâ successione serò tandem expli-
asur. Ita precatur

MAESTATI VESTRE

Kal. Nov. 1658.

Devotissimum Collegium
Monaccense S. L.

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS
cum Privilgio.

 Go Georgius Muglinus Societatis Iesu per Germaniam superiorem præpositus Provincialis, pro potestate, quam ab Adm. Reverendo P. N. Gofvino Nickel Societatis vniuersæ præposito Generali accepi, permitto, ut Simicæ Historiæ Decas prima, à P. Martino Martini cœpufdem Societatis Sacerdote conscripta, & à Patribus ad id deputatis lecta probataque, typis mandetur. Insuper Ioanni Wagnero Bibliopolæ Monacensi, jus Cæsarei privilegij usurpandi concedo, quo Typographis & Bibliopolis omnibus facultas adimitur, vulgatos à Societatis Iesu Patribus libros, citra Superiorum Auctorumque consensu recudendi, aut intra Sacri Rom. Imperij ac Provinciarum Sacræ Cæsareæ Majestati hereditario jure subjectarum fines importandi. Quorum omnium fidem meā manu, & officij Sigillo confirmo. Augustæ 20. Junij Anno 1658.

GEORGIUS MUGLINUS.

AD LECTOREM.

X T R E M E Asia sive magni Sinarum Imperij compendio & annorum ordine comprehensam Historiam, Europeis adhuc ignorant, tibi repreſento, amice Lector. Vetustiorem, ſi sacram excipias, &, ſi credendum Sinus, certiorem orbis non habet; id quod legenti luce meridianâ clarius patebit. Tradit enim à gentiſ Chrono- origine ad Christum natum non modò magna temporum logia Si- intervalla & Sinenſium Imperatorum ſeriem; ſed in curatio- nica ac- quo vii insuper temporum cyclo (quem Sinae jam in- de a primis retro initijs annorum sexaginta cursu defi- niuerunt) oſtendit, quo anno Cycli tunc labentis Regum quilibet imperium adierit, quóve anno res in omnem partem memorabiles gafferit. Accedunt fiderum ob- ſervationes ab orbe condito antiquissima non paucæ, Dionyſio, Eratosthene, Hipparcho priores; qua in omni Chronologia protemporum normâ ſemper habita, quippe bases & characteres temporum naturales, ideoque cer- ta. Ex quibus omnibus haud dubia annorum ſeries con- ſexetur. Et Sinica quidem Chronologia fides rancor eſt A integrior,

Ad Lectorem.

integrior, quod Sina sibi solis ac sua canticum scripserint, exterarum gentium aut ignari aut contemptores. Vt-cunque est, postquam nec externis placere, nec se jactare studium fuit; mentiendi causas procul habuere. Id Nobilitas Sinica tota à studijs. que tanto minus, quod à vetustate vel sanguinis vel temporis nulla sit apud hanc gentem nobilitas. Pauper-rimo cuique per literas patet iter ad summa. Hinc nulla circa Sinensium historiam inter ipsos controversia, nulla de regiarum familiarum annorumque serie dissi-dia, quemadmodum apud nos ita fervent, ut Chronologorum ferè quilibet à quovis dissentiat.

Cum igitur in omni vita artiumque genere incre-dibilis utilitas ac delectatio sit historia veritate subni-xæ; penitus confido me operam minime perditurum, quin potius ijs, qui aut historia aut chronologie se tra-dunt, rem omnino gratum hoc opere me facturum. Hic enim reperient, quæ cum temporum suorum ratione componant atque expendant. Deinde mirandos in re-motissimo regno eventus ac mutationes rerum & fortu-na legent: id est, evanescentes tyrannorum technas, pa-litiae & gubernationis modos diversos, imperiorum con-servationem aut ruinas, unâ cum interitus causis, fa-milias subito in sublime evectas aut eversas, heroum eximia facinora, singularum artium, virtutum ac cul-torum

Ad Liboram.

tiorum exempla deprehendere; è quibus seu fugiendis
seu sequendis, recte vivendi documenta sumant.

Et haec omnia uno velut incuius perlustrare in hac
synopsi licebit; quam, uti dictum, ab origine Sinica
gentis ad Christum usque natum, quâ potius brevitate
claritatèque ex innumeris Sinica Historia libris studiose
concepisti. Quorum voluminum Scriptores constanti non
minus fide quâm labore historiam ita prosecuti sunt, ut,
etsi ea sic una atque perpetua, plurimos tamen habeat
autores, alios alijs antiquiores; à quibus ordine conge-
sta est. Neque enim Scriptori sequentium temporum
licet historiam priorem corrigere vel in dubium voca-
re; sed id muneris habet, ut ex fide temporum suorum
annales prioribus subtexat, eosque Imperatorij jussu con-
tinuâ serie prosequatur.

Historia
Sinica
quo pacto
continua-
ta.

In hoc itaque opere tam vasto Herculeum labore
exantlasse mihi videor. Ea est enim Sinenium litera-
rum difficultas, ut earum cognitio humanas vires &
statem superare videatur. Continet characteres, aut
verius hieroglyphica, supra sexages mille, omnes figurâ
& significacione diversos. Nec enim, ut nostrates, ex
aliquo certo Alphabeti ordine vel methodo constant; sed
res qualibet figuram habet, quâ exprimatur, ab alijs di-
versam,

Characte-
rum Sini-
corû diffi-
cultas.

Ad Lectorem.

versam, nullâ arte vel normâ compositam & velut casu subjectâ rei attributam. Decem ipsos annos in hoc molestissimo studio ita consumpsi, ut præter libros, è quibus statas preces recitabam, alium quām Sinicum in manus non sumerem. Huic uni genti prodeesse lingua tam operosa peritiâ tunc studebat animus, quod menunquam redditum in Europam, crederem. Postea vero quām reverti Majorum autoritate sum jussus; hoc opus aliisque secutura suscepi, ne meus redditus Europæis non prodeesse. Si laborem hunc meum intellexero legentibus gratum accidere; si mulo id mihi erit, reliquam à Christo Nato historiam ad hac usque tempora pertexendi. Neque committam, ut aliae binæ decades diu desiderentur. Evidem nunquam hoc opus fuisset aggressus, nisi Atlanti Extrema Asia, quem paucis abhinc annis edidi, lucem apprimè necessariam inde accessuram credidisse. Ex utroque enim Imperij Sinici, de quo tam varia tamque fabulosa circumferuntur, exacta penderet vera cognitio.

Ceterum, quemadmodum Europam olim deseruit, ut Sini seâ, que nobis divinitus affulxit, veritatis luce carentibus, ejusdem viam commonstrarè; ita nunc Majorum jussu remissus in Europam, maximi Imperij notitiam toties desideratam Europæis denegare nolu.

Horum

Ad Lectorem.

Horum enim gratia hunc laborens in ipso rediit aggre-
sus, longissimo duorum annorum & aliquos insuper
mensum itinere ad finem adduxi, ut simul utilitatem,
simul delectationem antiquissima historiae novitate le-
gentibus afferrem. Quod si sum consecuturus; non hi-
storia, sed bonorum omnium authorem Deum lauda:
cujus beneficio inter maritima profectionis molestias
moramque ista lucubrare potui. Quae qui leget, facile
discet Numinis omnia rite constituentis sapientiam;
qua sibi semper similis in orbis totius & singulorum re-
gnorum gubernatione, semper summa, semper adoran-
da est.

Quod ad vocabulorum pronunciationem attinet:
omnia que per ch scribo, more Hispanico sunt efferenda.
Multaque per ng scribo, que alij per m expressere,
uti Peking: ubi alij Pekim posuererent. Nam haec littera
m apud Sinas in fine syllabarum ore aperto, ut à Lu-
sus efferri solet; alsoqui Sinica pronunciatio haud-
quaquam exprimeretur, qua potius in ng, quam m
finitur.

A 5

MAR.

MARTINI MARTINII è Societate Jesu, SINICÆ HISTÓRIÆ LIBER PRIMUS.

Rerum initia ponantur Sinae.

Dessin agere sunt Sinae.

Sinae Non esse vni.

Angeli boni & malorum afferunt.

MN IUM rerum quoddam initium Sinas plerosque fuisse, comperio. Sed in eo ipso explicando variae sunt discrepantesque sententiae. Alij, qui sunt è præcipua Philosophorum sectâ, omnia temerè casuque exitisse arbitrantur; alij ab his longè diversi, sed à vero æquè abeuntes, mundum ab æterno conditum volnere. Qui error unâ cum idolorum cultu manavit in hanc gentem ex India anno post Christum natum sexagesimo quinto. De summo ac primo rerum authore milium apud omnes silentium. Quippe in tam copiosa lingua ne nomen quidem Deus habet. Sæpe tamen utuntur voce X A N G T I , quâ summum cœli terræque gubernatorem indigent. Neque desunt sacrificia qualemque numen placantibus, quanquam illorum præ eo, quod nunc sit, usus olim frequentior fuit. Ad hæc in suis libris non raro asserunt, sceleribus cruciatus, decreta virtuti præmia esse. Cui rei affinia tradunt multa de cœlo. Qua cùm adspectabili & è materia constanti siderum orbis tribui non possint; verisimile admodum, supremum cœli rectorem eis dominumque hac appellatione signari. Et jam inde à Noëticis temporibus Dei notionem Sinas primos habuisse crediderim, ut illâ state non multò posteriores aut forsan etiam pareret. De Angelis bonis & malis metinere passim; illos X I N , hos Que i vocant. Nec pauca de tutelatibus reperio. Cujus rei argumentum, ut reliqua taceam, istud in primis habeo quod credant singulis civitatibus præesse singulos. C H I N G H O A N G à se dictos; quo nomine gubernationem aut imperium significant, urbiūmve tutelam. Ajunt enim, quemadmodum urbibus provinciisque dantur noti rectores, quos videmus; ita occultos esse alios, quos non videmus, queis curæ sit, tueri rem publicam, ea item crima sive magistratus sive populi, quæ homines latent, ulcisci. His tutoribus in quavis urbe magnifica sempla exstruunt; in quibus magistratus, cùm provinciam suam adeunt.

SINICÆ HISTORIÆ LIBER PRIMUS.

ad eum, solenni se exsecratione devincunt, spiritu civitatis praeside in testem & vindicem vocato, nihil contra jus esse facturos. Nullum in his templis antiquitus idolum visebatur; sed simplex tabella, in qua, Sineni lingua literis aureis exaratum erat, Spissatum custodus urbus fides. At non multo abhinc tempore tabellæ loco substituerunt idola, quæ genij tutelaris personam representarent, quod plus terroris incuterent jura tribus.

De diluvio multa est apud Sinicos Scriptores mentio: de illius origine causaque, nulla. Quod proinde Noeticum fuerit, an aliud Sini peculiare, quale Ogygium olim in Attica, in Thessalia Deucalionum, nondum liquet. Illud pro certo compertum, Sinensem de Diluvio historiam non multum à Noetico abesse; quippe quæ ter mille circiter annis vulgarem Christi epocham prægreditur. Ante Fohium quidem Imperatorem constituta anthalium suorum initia Sines ipsi pro suspectis habent ut quæ falsa & ridicula quam plurima complectantur. Quod in ista gente tunc temporis ferme necessum, cum nulla existarent literarum monumenta, & homines nullis legibus mitigati, factaram portiū quam hominum ritu viverent. Ab illo tamen tempore certissima Sini habentur, ea maximè, quæ ad annorum supputandam rationem spectant: quæ in re mirabile Sinarum semper studium emicuit. Hinc est illa continua temporum & fide optimâ deducta series, etiam antea quam annorum cyclo utebantur. Quæ causa mihi fuit, ut temporibus Fohi & Cendis non cyclum sexagenarium, sed epocham annorum, qui Christum natum antecessere, sim secutus. Cyclorum enim epocham tum ordiar, cum ad eum Imperatorem, sub quo illius est epochæ repertus usus, me historia deducit. Unde parebit, annis ante vulgarem Christi epocham ter mille admodum existisse Fohium; id quod è Sinicis historijs mihi promtum, ostendere. At enim fides penes illas esto; ego in re tanti momenti esse arbitrus non sum, qui cum his Chronologorum nostrorum opinionem pugnare sciam, lapsum à Noetica eluvie tempus hanc paulò arctiori spatio definitum. Tamen si nec Sinenium videtur usquequaque repudianda sententia. Favent ei ex Europa Chronologi non omnino nulli; favent septuaginta interpres, Samosatenus, alij; nec Romanum Martyrologium aut computatio Græcorum longè dissentient.

Porro primum hominem, quem agnoscunt Sines, Puerum nominant. Eum dicunt e chao tanquam ex ovo natum, hujus testimoniis

Sina diluvii affirmant.

Chronologia
Sinica nova
Europaeorum regnat.

Primi apud
Sinas hominem
ac dñe originis

SINICA HISTORIA

4

Etiam seu corticem in cælum , albumen in aërem , vitellum in terram abijisse , idque mediâ nocte sub illud tempus , quo astra per cælum penetrantia solstitiali brumalique revocatione vertuntur . Primo tamen loco cælos perfectos ; stabilicam deinde terram ; tum spiritus , postremò homines exstissem . Ut jam nemo miretur , si etiam in Phœnicia ovum , ut imago mundi , religiosissimè in Orgijs Bacchi colebatur . Alij tamen , quod Sinensium notat historia , Puo n c u u m ajunt è deferto quodam prodijse , natalium ignorationem ultro fassū . Utut est , insigni Mathematicarum rerum Scientiâ valuit . Unde credibile est , oratam fabulam , quæ de illius ortu & ovi natalis partitione apud Sinas invalidit . Quo autem magistro didicerit Pu a n c u u s eam doctrinam , quâ Sinæ nullam habent antiquorem , obscurum est atque adçō ignotum .

*Mathesis a.
pud Sinas an-
siquissima
scientia.*

*De horis mira
Sinorum opis.* De horis mira tradit liber quidam Sinicus , qui de Natura inscribitur . In eo . Sinico more , plena atque perfecta dies , quam naturalem dicimus , tribuitur in horas duodecim ; ex his orbis universi ortus & interitus conficitur , ut horis singulis assignentur annis decies mille & octingenti . Si pro annis menses totidem substituerent , à vero fortasse minus aberrarent . Ceterum idem liber afferit , cælum hora duodecimà , id est , media nocte factum ; terrâ natalem in horas à media nocte primam incidisse ; hominem deinceps hora secunda conditum , ac demum Y a u m nominatissimum apud Sinas Imperatorem hora sexta seu meridiana nostram natum . Quæ temporum rati si veritate subniteretur , Sinensium se origines ultra Aegyptiorum retro Chaldeorūmque ambitionem vetustatem porrigerent . Neque desunt , qui dicant , ab orbe condito ad Cum fuc u m Philosophum annos ter millies ducenties sexagies septies mille fluxisse . Qua opinione superarint etiam calculum eorum , qui Orientem accolunt . mundi saeum post annos à primordio septingentes mille , nescio quâ auctoritate decernentium .

*Mundi pris
d' Sinorum
opinions.*

*Orbi interiori
admittant.*

Idem liber de Natura inscriptus addit , horâ nonâ , quæ nobis à meridie sexta , in orbe universo magnam rerum atque ordinum omnium perturbationem , ingentia bella , regnorum seditiones , & hiac publicas calamitates fore ; donec tandem omnia ad suum chaos , unde exierant , revertantur . Nostrum hoc , quod agitamus avum ajunt horam post meridiem primam esse , vel paullò quid amplius . Sed nos præterea de Natura libro , ad nostra redeamus .

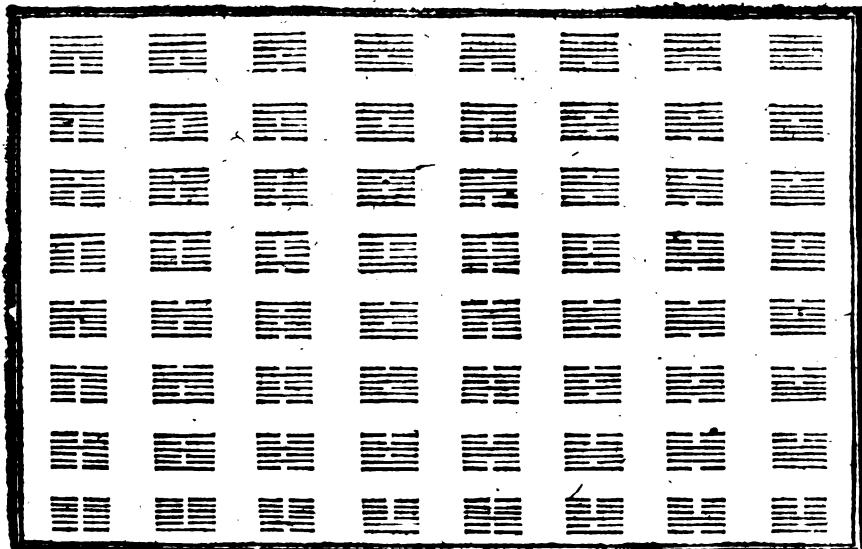
Mirabilis

L I B R E R P R I M U S.

Mihi absurdè philosophantur, qui saniorem Sinarum philosophiam secuti, chaos rerum omnium initium faciunt & principium; ex quo materie expers seu spiritale summum procreavit id quod materia constat. Sed hoc ipsum adstruunt in duas divisum esse qualitates, quas Y N & Y A N G vocant. Y N occultum seu imperfectum ^{Mira de rebus omnis operis.} nat; Y A N G verò patens sive perfectum. Nos duo principia dicemus. Ex his autem in se ductis imagines sive signa quatuor, inde octo formæ aut symbola prodijisse. Per imagines ego quidem elementa seu quatuor principes qualitates notari putem. Sinas vero patens aliud perfectum, aliud imperfectum; occultum itidem aliud perfectum, imperfectum aliud nominant. Ex octo formis quælibet peculiarem sibi modum habet, quo pingitur; & generales qualidam res significat, ex quibus omnium singularium generatio pender atque corruptio. Ex porro ita pinguntur. Prima = cælum. secunda = terram, tertia = fulmina. quarta = montes. quinta = ignem, sexta = nubes. septima = aquas. octava = ventum significat. Haec formæ ut recte atque ordine conjugentur, sciendum, Sinas occultum perfectum duplicatis duabus lineis scribere hac figurâ = = ; imperfectum vero unica linea divisâ, ut hic vides, — — , contrà patens perfectum unicâ linea continuâ in hunc modum, — ; imperfecti duplice continuâ item linea parallela, ut sequitur, = = . Ex his ergo duobus principijs conjugatis octo illæ figuræ prodire, quibus in se multiplicatis, quatuor constituuntur & sexaginta symbola sive imagines, qui numerus cujusdam universitatis est. Hinc dicunt, ex his qualitatibus, quas Y N & Y A N G paullò suprà vocari motuimus, formas quatuor; ex his per Y N & Y A N G multiplicatis figuræ octo; ex istis demum in se ductis amoenam rerum omnium varietatem effloruisse. Visum est autem ex eorum libris exaggerata quatuor symbola hic apponere, prout ab ipsis pinguntur, quorum singula nomen habent singulare. Iis tamen recensendis consulto supersedeo ne ignotis nominibus paginam implicant. Cujusmodi quælibet figura vim habeat, subiecta tabula considerantibus pro campo curioli labris efficitur.

B

Habent

Antiquissimorum Sinorum libri

Habent Sinæ librum Y E K I N G dictum, qui totus in his figuris explicandis est; magui apud eos pretij ob res arcanae, quas illic latè sibi persuadent. Mihi quædam philosophia mystica videtur esse Pythagoricæque persimilis, et si multis seculis prior; quippe quæ initium habuit à F O H I O, de quo dicemus infrà. Multa sunt in eo libro de generatione & corruptione, de fato, de astrologiâ judiciariâ, de quibusdam principijs naturalibus^o. Sed ea jejunè disputantur & exiliter, absque causis ac definitione rerum, quas asserunt, ad adstruendam fidem allatis; quales reliqui omnes Sinarum sunt libri. Idem liber numeros & figuras ante adscriptas ad rectam reipublicæ administrationem & morum disciplinam adhibet. Eo tamen ut plurimum utuntur hodie ad divinationes & sortilegia, genuino illius sensu aut neglecto, aut ignorato. Mirum quantum ei tibiuant ex hoc etiam capite, quòd ex illius intelligentiâ rerum abstrusarum eventuunque omnium prænitionem sibi promittant.

One numeri arcanaeque summa.

Neque solum in lineis, sed & in numeris explicant harum arcana figurarum, ita ut unum sit, primum Y A N G, duo, primum Y N, & sic deinceps; novem vero summum & perfectissimum Y A N G, decem maxime

LIBER PRIMUS.

maxime imperfectum YN continere dicatur. Ajunt itaque cæli numerum esse unum, tria, quinque, septem, novem; terræ duo, quatuor, sex, octo, decem. Cælo quidem numeros assignant impares, qui vi- ginti quinque constituant; numerum cæli perfectum; terræ autem nu- meros quinque pares adscribunt, qui juncti triginta efficiunt, nume- rum terræ imperfectum. Multa in eam rem alia continet liber Y.
X I N G; quæ ne sim æquo loagior, viñum est omittere.

Puonc uo mortuo Sinas rexit THIENHOANGUS, & post illum successores tredecim unius omnes familie. De hujus Ducis ævo ita Sinensis Historicus loquitur. Tunc temporū cœlestis spiritus ubi- que discurrens, paullatim urbanos mores induxit, & absque magno la- bore mortales, alioqui disciplina capaces, ad humanitatem informa- vit, præcipue magno illo dracone (fortasse ad Leviathan patientis Jobi alludit) occiso, qui mundum omnem turbavit calum terra miscendo. Eo enim perennio, summa res quaque gradum ac dignitatem obtinuit.

Hic THIENHOANGUS adinvenit primus duplex illud genus literarum, è quibus postea Cyclum suum sexagenarium efformarunt Sinq. Inde constat scientiam primam apud Sinas Mathematicam, fuisse, atque à Noë ad posteros quasi per manus propagatam. Incidem licet conjicere, omissis argumentis alijs, Puoncium & socios à ces- satione diluvij, imò ante turris Babylonicae molitionem ad Sinas ve- nisse. Cui quidem conjectura hactenus faverim, si qui revera tunc homines in Sinqis fuere, & non ab Historicis potius suppositi. His au- tem primis temporibus usque ad Imperatores, per familiarum capita homines regebantur, sicut de Abrahamo & Lothro sacris etiam literis proditum. Quare ubi Author Sinicus tredecim Principes ex eadem familia nominat; non videntur alijs successisse mortuis, sed eodem tempore diversarum familiarum rectores vixisse. Ita infrà usque ad Imperatores intelligendum. Nos ad duplices illas literas redea- mus.

Primi ordinis literæ sunt decem, quas CAN vocant, quæ sunt, KIA, Y, PING, TING, LU, KI, KEW, SIN, SEN, GUEI. Se- cundus literarum ordo continet duodecim diei horas, quas Sinq non per numeros, sed per characteres peculiares exprimit atque indige- tant. Et quoniam à mediâ nocte incipiunt, duodecima media noctis E su dicitur, secunda post mediam noctem CÆU, quarta YN, sexta MAO, octava CHIN, decima SU, duodecima LU. Secunda à meri-

Horarū apud
Sinq ratiō.

die VI, quarta XIX, sexta YI, octava SIO, decima HAI appellatur. Ex his ergo literis, inter se coagmentatis, efformant Cyclum suum, primam cum primâ, secundam cum secundâ copulando, donec iterum ad calcem redeant, quod sexaginta demum absolutis annis iterum contingit. Ex iisdem harum literarum conjugationibus non solum anni nomen & qualitatem, sed etiam totius anni & singulorum dierum arcanos è ex alto in hac inferiora motus, & rerum naturalium proprietates scire se putant. Nam, ut illi quidem ajunt, ita hi characteres sunt ordinati, ut nunquam fallente circitu & siderum cursus, & clementorum qualitates ex ipso solum ordine pendeant. Addunt hominibus deinceps præfuisse THOANGUM quendam; quem cæli siderumque cursus perite observantem, diem noctemque suis nominibus insignissime, mensem quoque triginta dierum spatio terminasse. Hunc undecim alios fuisse insecuros tradunt; de quibus nihil memoriam dignum, ne nomen quidem invenio.

Armenia secundum.

His GINHOANGUS cum novem alijs è familiâ suâ successit; qui terras ita divisit, ut novem partes constituerent. Earum unâ ad habitandum mortalibus contributâ, reliquas octo agriculturâ atque annonâ destinavit. Ita vagos homines ac dispersos in unam sedem coegerit; quod Græci Phoroneo apud Argivos tribuunt. Hoc gubernante aureum seculum fluxisse affirmant. Terra namque modico labore culta, sponte prope modum fruges tulit; & quilibet rerum ordo, ut cum Sinicâ historiâ loquar, suam dignitatem obtinebat. Rex plusquam paternâ charitate populos complectebatur; qui cum vicissim ut patrem obsequientissimi filij colebant. Ille regis nomen, hi subiectorum civium munus pulchre explebant. Omnia tunc erant communia, liberi omnes, maximoque inter se omnes amore connexi. Ab hac vero agrorū divisione Geometriam initium reperisse credibile est.

Geometria Iacobiana.

Sequitur YESUS, qui mortales in montium antris & speluncis in hoc usque tempus habitantes, mapalia & casas è ligno ædificare docuit, ut à se ferarum injurias defenserent. Fuit autem ijs temporibus magna humanorum commodorum inscrisia. Neque enim aut agrâ colendi præcepta idonea, aut ignis è silice ad parandos cibos foventâque corpora eliciendi usum callebant. Herbis & fructibus sponte nacentibus crudisque ferarum carnibus vescabantur, epoto etiam caerulein sanguine, cum urgebat sitis. Animalium pellibus nullo artificio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam partem nudi incederent. Hoc

LIBER PRIMUS.

Hoc vitâ functo Sui us regnare cœpit. Is mirificè in Astronomia exceperit. Ex astrorum ut & orbis nostri contemplatione primus et Sincā Philosophiā quinque elementa esse docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum postremum esse in aëre deprehendit. Ligno quoque lignum alterendo primus ignem elicuit, ut nos
est silice iolemus: ac velut alter Prometheus flammæ radices & origines aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sincæ in usu habent, & pro varia tempestate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora... Et si neque alterum compendium ignorant, chalybe ignem e silice petendi. Idem Sui us characterem & litterarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in scholis modum ijs rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit... Nundinas tamen instituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia feliciter constituenda quatuor præstantium virorum quos ditionibus præficerat, operæ & consilio adjutus fuit.

Verum ne Sincas, quiod inter elementa lignum quoque & metalla numerent, tanquam à vero nimirum aberrantes rideamus; eorum hic de elementis, philosophiam breviter apponere visum est ex libro, quem XUKIN G nominant. Quinque, ait, sunt elementa; aqua, ignis, lignum, metallum terra. Aqua irrigat & descendit, ignis siccat & ascendit; lignum erectum & distortum vocatur, metallum ductile, levitatisque patiens; terra semina caput, affertque fructus. Irrigans & descendens dat salutem; siccum & ascendens dat amarum; rectum & distortum facit acidum; ductile & politure idoneum mordax facit si-
ve acre: accipiens semina & dans fructus dulce gignit. Hæ sunt quinque elementorum qualitates, seu sapores. Atque in his elementis explicandis nihil ex meo; à Sincis omnia desumsi, que dijudicanda lectori relinquo.

Præterea hæc eadem elementa Planetis applicant; Saturno ter-
ram, Jovi lignum, ignem Marti, aquam Mercurio, Veneri metallum.
Quæ stellæ ad hæc usque tempora ijsdem. quæs elementa, nomini-
bus explicantur... Saturnum enim dicunt terræ stellam, Jovem ligni,
Martem ignis, metalli Venerem, aquæ Mercurium.

Sed hactenus annos & tempora non adscripti: quippe Sincis quo-
que, nec injuria, dubitata. Et sane multa insunt ridicula Sincis anna-
libus. five hominum ætatem consideres, bye annos regnantium. Si
enim fidem illorum Icriptoribus haberemus, ætas orbis universi multis

annorum millibus ante diluvium extenderetur; quod paullò supra quoque monvimus.

*Historia Sini-
ca quæ dil-
guntur conti-
nuata,*

Nunc quæ sequuntur, ab ipsis pro indubitatis habentur, ea præci-
pue, quæ ad annorum rationem spectant; quâ curâ non ullam facile
nationem Sinis in orbe reliquo parem invenias. Fuit enim & est etiam
num genti huic usitatum, ut doctissimis aliquot Philosophis Impera-
toris defuncti res gestæ conscribendæ à successore mandentur, fucis &
adulatione omni remotâ. Quod munus apud ipsos cumprimis est ho-
norificum, & à summis quibusque viris expeditum. Hinc historia Si-
nica ita sibi semper similes continuatur, ut, quanquam ab alio sit
atque alio succedentibus annis adiecta, unius tamen authoris esse
opus videatur. Et omnino unicum est, non ab alio quam regio scri-
ptore unquam tentata, magnisque & plurimis voluminibus contenta.
Inde sibi Sinæ pro memorie subdio epitomen conficiunt, qualem his
ipsis libris repræsento; et si passim, quo omnia sint ad cognoscendum,
apertiora, paullò longius excurrant. Totam autem historiam per-
scribere, multorum annorum labor foret.

*Compendium
Sinica hi-
storia.*

*Quid dubium
in Sinica hi-
storia?*

Illud velita animadvertis, in historia Sinensi rem unam duntaxat
esse dubiam, à Sinicis etiam scriptoribus obseruatam, quo tempore
natus sic Imperator, qui proxime sequitur. Alij namque annis septuaginta
& uno citiis, alijs tamen annis serius ejus natum afferuntur.
Unde ex posteriori opinione vigesimo quarto statim anno; at ex priori,
nonagechimo sexto imperium adiit. Nos priorem sequemur, ne justo
longius historiam extendamus. De anno autem, quo imperij haben-
cepsit, nihil apud Sinas ambigitur.

Quæ hactenus dicta sunt, ea, si per me stes, ad tempora diluvio
priora reuelerim; quando ipsi quoque Sinæ de annis antecedentibus
dubitant, nec certi quicquam habent. Hanc enim, quâ de scribo, ex-
tremam Asiam ante diluvium habitatam fuisse pro certo habeo. Ve-
rum quo pacto fuerit rerum servata memoria, humano genere omni,
si à Noëtica familia discesseris, penitus deleto; mihi non liquet. Ni
forte de rebus dilevio antiquioribus obscura in posteris fama, per ma-
nus tradita remansit, quam scriptores deinceps ignoratione veri con-
jecturisve magis obscurarent; aut sue gentis amore, studiisque illius
initia ad ignotam originem revocandi, commentis ac fabulis corrump-
erent. Sed hanc in lectorum arbitrio lato; nos certiora sequamur.

P R I-

PRIMUS IMPERATOR

F O H I U S.

Regnavit annis C X V.

Hic ergò primus est, quem Sinæ Imperatorem, seu cæli filium vocant. **T**hixsu enim hoc sonat. Quod nomen Imperatoribus suis tribuunt, non quod eos credant, à cælo genitos, vel inde originem duxisse; sed quia putant à cælo-effusis amatos, qui alijs mortalibus prætermis̄s, ob egregias naturæ dotes ad tantam sint fortunam evecti. **H**unc Fohiu m è matre absque patre natum memorant. Illam enim fortè ad ripam lacus, à quo LANTHEN, urbs in provincia XENSI, alluitur, déambulante, ingens hominis vestigium in arenâ impressum calcasse, inde ab iride circumdatam concepisse, in eadémque provincia Fohiu menixam esse. Is anno ante vulgarem Christi epocham, quod suprà iudicatum, bis millesimo, nongentesimo, quinquagesimo secundo imperium auspicatus in eadem provinciâ, quam natalem habuit, regiam constituit. Ex quo conjici potest, qui primi mortalium apud Sinas fuere, à regionibus, quæ magis ad Occidentem vergunt, paullatim ad Orientem progressos, vel ante conditam Babylonem, vel postquam commercio sermonis, turtisque altius moliendæ spe sublatâ, terrarum orbis frequentari coepit.

*Anno vulga-
rem Christi E.
epocham 252.*

*Tabula Sinic.
ca.*

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit, & astrologis cumpri-
mis peritus, cælestium juxta humanarūmque rerum curam exaq̄tè ha-
buit. Nam in cælo quidem siderum motas intuitus, magnos eorum
orbes aliisque è Matheeos normâ figura, primus in tabulis descripsit.
In regno leges & statuta excogitavit, quibus, ut & moenibus, primus
mortales munivit, nominaque familijs facilius distinguendis imposuit.
Primus itidem sexaginta quatuor illas figuræ suprà positas, earumque
usum docuit, quas in draconis è lacu prodeuntis dorso se observasse
ajebat. Quod eum finxisse credibile est, ut noviter inventis artibus
à prodigio pretium faceret, quemadmodum multi legum conditores
ad Deos authores nova jura referebant. Draconi autem eò fidentiùs
novam artem tribuit, quod id animal maximum felicitatis omen pu-
tent. Quana etiam ob causam Sinici Imperatores draconem non feceratque

*Draconis
imperij.*

atque Romani aquilam in insignibus ostentant. Illud tamen admiratione dignum, in regij Draconis pedibus digitos quinos pingi à Siniis: si qui alij eo symbolo urantur, nefas & capitales poenæ cautum est, ne quis plures in pede ungues effingat quam quaternos. Sed infra plura de Sinarum citca Draconem superstitione dicam.

*Characteres
initium &
gore.*

Idem Imperator Sinicos characteres reperit, quos loco nodorum adhibuit, sed ipsis nodis intricatores. In quolibet enim charactere sunt observanda sex; Figura, Sonus, Ufus, Significatio, Compositio, Explicatio. Literæ tamen illæ à Fohio inventæ, ab his, quæ nunc in usu versantur, olim diversæ, ad Ægyptiacâ hieroglyphica accedebant,

ut figura rem significandam ipso adspicere exhiberet. Ut exemplis res magis in aperto sit, hæc litera, 1. quæ montem significat, olim ita, 2. pingebatur. Sic sollem eo modo exprimebant, quo Mathematicis hodie circulo mediisque puncto, 3. describitur; nunc ista formâ, 4. effingunt. Draconis hæc, 5. olim figura erat; hodie ita 6. formatur. Regis litera, seu nomen sceptrum cum oculo, 7. resebat; nunc ita, 8. pingunt. Volucrem, gallinam, vel gallum, suâ, hoc est, nativâ specie, 9. 11. repræsentabant; nunc his ductibus 10. 12. explicantur. Habeo penes me librum litteris Sinicis ad sex diversos modos conscriptum, opus antiquissimum & rarum, Siniis ob vetustatem raritatemque magno semper in pretio habitum. In eo libro antiquæ literæ formam utcunque refectionarum earum, quas Romæ in obeliscis sape me videre mecessi. Et hæc de literis Sinarum; nunc cetera persequamur.

Ad hucusque temporis, mares inter ac feminas nullus erat apud Sinas in moribus ac ueste discriminem, nulla connubia lege firmata; sed belluarum more temere & vagâ libidine jungabantur. Utrinque Fohius discriminem invexit. Nam & viros à feminis cultu distinxit, & conjugia instituit, tantâ etiam propinquitatis reverentia, ut legem vetererit

*Connubia
temporis*

Venerit ejusdem cognominis puellam domum ducere; quia lex ho-
diisque religiosè servatur. Ad demulcendos dein hominum animos
aque affectus, ut & honestam oblectationem musicum instrumentum
advenit triginta sex chordis instructum. Adeò jam tum præstabilis
putabatur musica; tanquam sine concentu Sinc non potuerint in civi-
tem consensum coalescere.

*Musorum In-
strumenum
excitatnm.*

SECUNDUS IMPERATOR XINNUNGUS:

Regnayit annis CXXXX.

FOH 10 exstincto XINNUNGUM insigiosis pietas & amoenitas
morum ad imperium eveyit; quod annis centum & quadraginta
tenuit. Sub hoc tempus, cum ingens hominum multitudo
toto disseminata regno, carnibus tantum & herbis sponte nascentibus
vesceretur; feris propè omnibus absuntis, vix alimenta deinceps sup-
petebant sustentandæ vitæ necessaria. In ea rerum penuria Impera-
tor naturam ferendis ultro frugibus ad mortalium alimoniam non
sufficerat; arte cultuque juvit, aratro & reliqua rusticationi aptâ su-
pellectili primitus inventâ. Ita terra ferro subacta quinque frugum
genera, triticum, oryzam, milium frumentum Indicum, quod hodie
Turicum vocamus & legumina progenuit. Hinc illi XINNUNGUS,
quod spiritalem agricolam sonat, nomen inditum. Herbarum quoque
omnium vires in expellendis morbis expertus, non in alieno, ut multi
solent, sed in suâ corpore periculum fecit, quid in stomacho ad
concoquendos cibos aliisque in membris aut morbis efficerent, cui
malo creando vel extingendo sufficerent. Et hoc tantâ solertiâ suc-
cessuque fecit, ut eum vulgo oculis plusquam lynceis crederent omnia
hominum corporumque arcana perspicere. Fama est, eum unius dicti
spatio ad sexaginta venenatarum herbarum genera cum totidem ea-
rum antidotis distinxisse; quem iecirco medicorum principem & au-
thorem nominant. Ad hac usque tempora certe simplicium medi-
camentorum usum, & vires exinde cal'ent, ab optimis eam in rem li-
bris ita instructi, ut Dioscoride vel Matthiolis non indigeant, & ne-

*Ante vulgar-
em Christi E-
pocham 2857.*

*Aratri &
agricultura
inventor.*

*Medicorum
Principes.
Libri herbarii
apud Sinas
antiquissimi.*

C

pictore

pictore quidem alienigenā, quando ijsdem libris plantæ ac radices omnes nativis coloribus ac figuris adumbrantur. Haec pacis & cœnomiae studia, ut nihil in rebus humanis diuturnum, importuna sedatio contaminavit. S o x a t i u s dynasta quidam tributariorū ad defensionem spectabat, K i v e n i u m p̄fēchum à concepto scelere amicā oratione dehortantem dūsus ē medio tollere. De perfidia edocētus Imperator nec arma in illum, neque ultionem paravit; sed optimam vincendi rationem in clementia reponens, si reus intelligeret suum scelus dominantis virtute superatum, hominam veniā donavit. Prorsus raro Principum exemplo, qui ad veniam quandoque difficiles majestatem putant solo ferro defendē. Neque X I N N U N G U S in hunc unum adeō humanus fuit, sed, ut erat mitis ingenij, gloriam boni principis in æquitate populique charitate posuit. Quibus rebus id effecit, ut ipsius S o x a t i i cives acerbē ferentes tantā Imperatoris virtute regulum suum adeō turpiter abuti, S o x a t i o interēto tam pio Imperatori ultro se subjicerent. Nec dubitavēre, qui rebelli dynastē ignorisset, in deditiōis clementem fore. Nimirum est quandoque, cūm ad initiandum obsequio populum plus virtus, quam vis & arma valent. Exinde diurna fuit imperij tranquillitas, imperantis moderatione stabilitas. Postea verò, quam centum & quadraginta regnavit annis; ab alio regulo, qui ei deinde in imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ita clades in monte Fano accidit eo loco, ubi nunc Y E K I N G, provinciæ, cui nomen P E K I N G. civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

*Primum in
orbe bellum.*

TERTIUS IMPERATOR

HOANGTIUS:

Regnavit annis C,

*Anno Christi
2697. Cycle 1.
anno 1.*

HOANGTIUS igitur perduellione, vi & armis imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam formâ & staturâ ultra modum procerâ. Et ab hoc deinceps Imperatore, tametsi bini illum antecesserint, Sinæ Cyclum suum sexaginta annis

annis descriptam inchoant, quippe ab eo ipso inventum. Hinde nos quoque authores Sinicos studiosè secuti, hanc Cyclorum epocham assumimus; ita tamen, ut simul annum ante Christum natum ex vulgari ejusdem epochâ signemus.

Hic HOANGTUUS republîcâ statutis ac legibus auctâ, mensuras itidem & terum ponderâ ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cuius armis & metu iussa facere detectantur in officio continuit. Neque aliud ei criminosum fuit, quam quod perduellis pessimo exemplo ijsdem copijs esset ad legitimî Imperatoris injoram abusus. Veruntacri regnum per scelus obtentum probè administravit, cívium amans & patriæ. Quam ut commenâtum bono apertam accessâmque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam imperij propagatis. Nam versus Orientem illius fines extendit ad mare id, quod nos Eoum dicemus. Quod enim in hanc diem Eoum mare dictum fuit, istius est ignoratione factum. Ad Boream, veterem Tartariam, ad Austrum, magnum illum fluvium, quem maris filium vocant, limites posuit. Is fluvius vulgo KANG dictus, omnem Sinaï, ut nunc est, ab occasu ad ortum fluens, in Boream & Australem dividit, istius quondam regni terminus. Sed de hoc in nostro Atlante extremæ Asiae plura. Porro etiâ Imperator in provincia, quæ YE N olim vocabatur, hodie PEKING, ubi nunc Peking urbs est sita, regiam sedem fixerat; nullo tamen loco diu substituit, motis identidem castris eò spectans, ut exercitum haberet militari disciplinâ suâque nutui assuetum, ac simul novas res molientium conatus vel praverteret, vel certe oppimeret. Quis eum non miretur, qui, ut prospiceret patriæ ac regni quieti, ipse vagus, solis instar immotam terram obeuntis, tot curis inquietabatur, dum principum alibi stercentium causâ tota regna fatigantur?

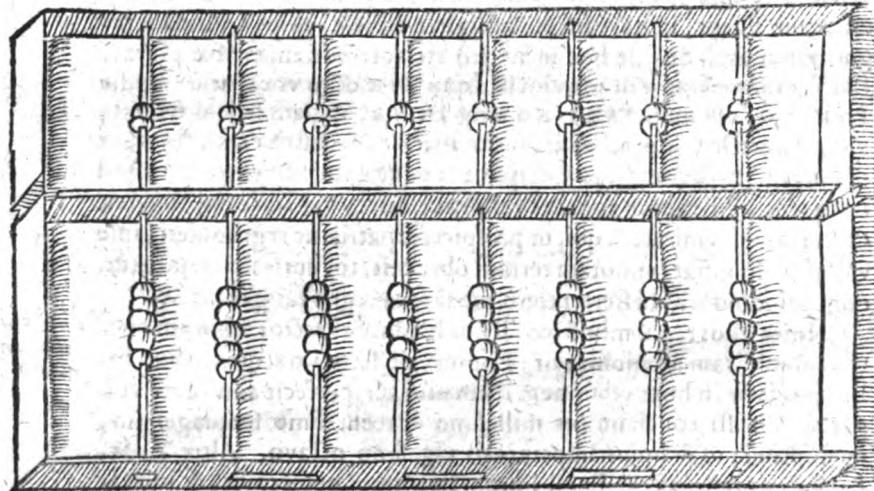
Inter alios regni ministros, senos habuit Praefectos. quorum opera rempublicam administravit. Primus fuit TAN-AU-S, qui cyclum solidis, quo Sinae in hunc etiamnum diem utuntur, perfecit anno ante vulgarem Christi epocham bis millesimo sexcentesimo septuagesimo, cycli primi, ut & hujus Imperatoris vigesimo-octavo. Alter YUM-CHIN-IUS polum & stellas illi proprias primus observavit, & instrumento quopiam, cuius formam scriptores non tradunt, sphera utique cœli orbem repræsentante, cœlestis orbis figuram imitatus est, multa præterea usu expertus, è quibus aeris ac cœli inferioris mutationes de-

Primum exercitum.

Strictus imperij antiqui termini.

Cycli Sinaeorum annorum inventor.

prehendi queant. At *Lixus* arithmeticæ Sinensis author faciliter methodo sex genera numeros tractandi complexus. Algebræ arcana, regulas falsi aut societatis non attingit. Ea supputandi ratio globulis constat filo ferreo insertis, cuius quindenæ vel vicenæ series è summâ tabulâ deorsum æquali intervalllo factæ, per medium ductâ tabellâ ita dividuntur, ut in superiori ordine singula fila duos globulos capiant, quorum singuli quinarius valent; in inferiori verò, cuius spatium latus in altitudinem patet, singula quinos habeant, non ejusdem astimationis. Quævis enim sphærula pro monade tantum putatur. Numerus autem apud Sinas quoque sinistram versùs more nostro in numeris crescit. His ergo globulis hic illuc, sursum deorsumque, sicut usus postulat, permutatis, magnâ facilitate dexteritatèque rationes suas expediunt. Quem computandi modum perquam expeditum, in calculo præsertim sexagenario, non semel optimo successu ipsius usurpavi, tantóque magis probavi, quod absque calamo & chartarum lituris omnia, non aspernando compendio, possunt ad calculum revocari. Ejus tabellæ formam hic utcunque lectori exhibeo.

Quartus è Præfectis *L i m l u x i u s* leges civiles, reisque publicæ ritè gubernandæ præcepta scripsit. *Y u m h i u s* autem duodecim vasa pro totidem anni mensum numero ex ære cyprio, mirabili artificio,

ficio, studiis dicitur. Istorum enim unumquodque nescio, quo pul-
vere sic opplevit, ut sub finem mensis vasi suo attributi, in ipsa lumi-
narium conjunctione, sponte sua in nihilum vanesceret. Hanc artem
etiamnum adhibent, tunc præcipue cum observant, quo momento
Sol gradum Aquarij deciemum quintum ingrediatur. Verum non
ultra pulvis iste, sed incidente lapide excitatus agitat, in cuius lapsu
simil attendunt, in quam orbis partem pulvis feratur. Inde de fu-
turâ totius anni tempestate recte se ominari arbitrantur. Reipsa ple-
beculae hac imposturâ illuditur. Lapis enim ad arbitrium illorum præ-
stigiatorum decidit, fune, unde pendet, ad lentum ignem in eum tem-
poris articulum paullatim adusto, in quo cupiunt pulverem lapidis ca-
su excitari. Quod si ortum versus nubes pulvrea feratur, tunc enim
verò res secundas annūmque felicem sibi pollicentur, ignari ab aurâ
temperè moveri, quod agi aliquo fato aut numine putant. Postre-
minus horum musicam invenit; quam olim fuisse apud Sinas præstan-
tem libri docent illius laude pleni. Hodiernam nec ipsi magnates z-
stimant, eamque extra comedias vix adhibent. Hanc verò artem in-
terisse, deplorant ipsi, eoque acerbius, quo effusus laudatam sciunt
à CONFCIO Philosopho, cujus existimatio eis sanctissima, negante
absq; musicâ bene geri rempublicam posse. Hanc tamen jacturam fo-
lantur instrumentis musicis varijs è variâ materiâ constantibus. In his
usitatæ sunt fides, è bysso, ferro, aut ære compositæ. Ex ære item ad con-
ciliandum sonum opera efficiunt alia, ut sunt campanæ variâ formâ &
sono, pro magnitudinis modo, quorum concentus non inacmenus ac
talis ferè est, qualis è Belgarum turribus auditur ac templis. Præter
hæc usurpant tintinnabula, cymbala & sonoras laminas è lapide, ut
& tympana è pellibus, non admodum nostris dissimilia. E ligno
quoque varias tabellas compingunt, quas laxijs inter se connexas
ad numerum digitis impellunt. Inter ea verò, quæ spiritu ad concen-
tum animantur, ut sunt tibieæ ac tubæ, organum præstat; formâ, non
item magnitudine, nostris uincunque par. Id enim parvum & è va-
rijs fistulis instar Syringis fistulæ, qualē Faunis appingimus, com-
pactum, ore inflant eā gratiâ, ut illud tibiarum genus omnibus alijs
fidium aut fistularum inventis antetulerim. Sed ad Imperatorem
redeamus.

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem *Variarum re-
iñ invensor.*

*Pulvis qui do-
ct luminarii
conjunctione.*

*Et credidisse
anni tempe-
statis porten-
dore.*

*Musica in-
venientia.*

*Instrumenta
musicæ.*

geminos velut gestilios in cultu imitaretur. E florum intritu artens usumque tingendi varijs coloribus invenit, quos opulentis egentibus, que voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artem credendi dolandoque ligna per suos Praefectos docuit; arborésque in naviculae formam excavatas ad flumina majora trajicieada, undis crecidit, mino-ribus fluvijs ponte junctis. Ad commercia deinde provchenda nu-mos cudit ex ære; ad arcendam verò vim hostium, arma & bellicas artes non modò præceptis tradidit, sed in usum etiam perduxit. Ita pace bellōque providens Imperator in utraque reipub, fortunā civium commodis ac saluti consuluit. Miraculi speciem habet, quod sequitur. In ejus palatiū atrio herba crevillē fertur, cuius ea vis & ingenium, ut, si quis malus regiam ingredieretur, confessim in venientem, prona instar heliotropij, se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atrijs magnatum cresceret, quantò plures anulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi, hejusmodi proditores non timere?

Ceterū HOANGTIUS mares genuit virginis quinque, de quib⁹ quatuordecim contracto matrimonio plares illi nepotes procreārunt, quos vivus aspexit. Sinz asseruntur nonquam eum fuisse mortuum, sed in eorum cætum assumptum, quos XINSIE appellant. Hos in jugis montium summis volupratibus vacare singunt immorta- litate donatos. At enim ut hæc de illius ad perpetuam vitam transiū fabulosa sint; certè nomen ejus adhuc ob præclaras facinoras immorta- le fuit. Ab eo enim omnes Sinarum reges HOANGTII communis appellatione, quemadmodum apud nos a primo Cæsare Cæsares, di- cuntur. Verū enim verò futurum operæ pretium arbitror, quoniam de Cyclo Sinico sexagenario his temporibus reperto iterum hoc loco mentionem feci, si paucis ejus rationem exposuerō.

Cyclus ergo sexaginta annorum ambitus est; quo spatio decursu idem anni nomen redit. Et līcē non eodem tempore fiat luminarium conjunctio, sed trium ferè dierum sit diversitas; nulla tamen intercalatione, neque cyclo nostro novemdecennali opus habent. Nam plan- etarum motus in annos singulos dentro computant, interque se com- ponunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas ephe- merides, sed annis singulis novae cudent in singulos dies, easque ty- pis datas, magnis impensis in universi regni fines differunt. Unde unius horæ & minutorum aliquot anticipatio, quæ aureo nostro nu- mero novilunia inserit, ipsi in annua computatione reponitur. An-

*Herba male-
rum index.*

*Sine aliquis
bonis & im-
mortales off-
erendas.*

*Cyclus am-
bitus Sinensis
qualem?*

nam vero jam inde à tanto tempore Luna. solarem habent. Menses item admittunt abundantes, deficientes, atque communes. Admit- tunt menses embolimatos, ita tamen, ut non mensis aliquem cer- tum intercalare soleant, ut olim Judai secundum semper ad id sepo- suere; sed usitato sibi calculo inveniunt, quem faciant intercalarem. Nam duodecim signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum mensem, Aries in secundum, alia signa deinceps in alios men- ses incident; ita ut nullus à proprio sibi signo vacuus abire possit. Quia vero altero quoque vel tertio contingit, ut mensis aliquis à signo sibi attributo excidat; hinc mensis ille eà ratione intercalatur, ut no- men ab antecedenti mense capiat, ex quo dein signum subsequens in debitu mensem cadit. Totus cyclus annos embolimatos viginti duos contineat; reliqui sunt vel communes, vel deficientes, vel abundantes.

Menses inter-
calarii pot
ebant in re-
turn.

Annorum no-
mina per literas.
non per
nomina.

Unius autem cujusque anni nomina non per numeros, sed per ge- minas literas explicant; quarum altera è decem C A N, altera è duo- decim horarum characteribus desumpta, ut supra fuit expositum. Dies quoque singulos totius anni eisdem sexaginta nominibus conti- nuata serie insigniunt, eorumque vim & effectus declarant per literam, unum è quinque Sinarum elementis, seu, quod idem est, è quinque planetis significantem. Decem autem illae literæ C A N dictæ ita sunt distributæ, ut uni semper elemento due respondeant. Hinc Christiani nostrates, et si forte ob ranta locorum intervalla ephemerides annuas, sive Kalendarium Romanum quotannis imprimi à nobis solitum non accipient, nunquam tamen in cognoscendâ Dominicâ die falluntur. Habent enim ubique Sinicum Kalendarium, ex quo, si methodum ac normam à nobis vulgariam sequi volunt, hanc eis operosum festos Di- vorum ac mobiles dies dignoscere.

Demum addunt duodecim alias literas, quæ planetarum horas referant, è quibus omnibus inter se coagmentatis recteque & ordine dispositis Astrologicas prædictiones deducunt. Non ausim tamen af- fere, ut nihil est natum simul & perfectum, Sinas jam tum haec omnia omibus suis partibus expleta renuisse, cum saepè deinceps Kalendarij sit adhibita correccio. Illud tantum affirmare habeo, pleraque hoc Imperatore inventa quidem fuisse. at initio non ad eam perfectionem adducta, quam post habuere. Ex quo conjici potest, hac gente nul- lam in eiusmodi rebus inveniendis priorem fuisse. Nunc ad seriem Im- peratorum redcamus.

Kalendariis
saepius emis-
sione.

QUAE-

QUARTUS IMPERATOR XAOHAUUS.

Regnavit annis LXXXIV.

Cycle 2. ad 4.
ante Christum
2397.

Praefectorum
magistrorum

Avis solis bo-
num omni.

Magus fave-
rus.

Hic Imperator omni virtutum genere & præclaræ indole insignis, ab HOANETIO patre imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Praefectorum gradus & dignitates per varia volucrum genera & colores distinxit. Quippe semper ita habitum est apud hanc gentem, mutari, quod obit, gradum in ueste ostendere. Hinc antè & retro volucrem aut aliud fibri proprium insigne auro byssorumque acu phrygiâ pictum thoraci affluunt, cuius aspectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magistratum obtinent. Neque una omnibus suorum symbolorum materies fuit. Ita enim, queis praefectoratæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philosophos, pro insignibus semper aves habuere; militares verò praefecti ac tribuni volucrum loco, dracones, leones, tigrides & alias ejusmodi ferociam militarem innuentes bellugas sibi affinxisse, pulchrius putabant. Omnes tametsi eodem spectant, ut ex hoc habitu non gradus modò, sed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noscatur. Aves autem XAOHUUUS ceteris animantibus idcirco prætulit, quod sub initium imperij Solis avis apparuit, cuius adventu felicitatem regno portendi vulgo existimant. Quod si hæc avis die non fuisse, Imperatoriaz familiæ interitum & futuros bellorum motus omnianuntur. Quenam verò sit hæc avis, non liquet. Ex formâ, quam cam pingunt, aquilam crederes, nisi plumarum mira & discolor varietas obstat. Phœnicem ut esse suspicer, ejus raritas persuadet; Sinæ Funghiong vocant.

Postquam imperium multis annis sanctissime habuit, cum iam ob decrepitam ætatem regni rebus minus providere posset; KIZULIUS impostor magicis artibus & lemurum spectrorumque terrore à veritatis tramite ad infama sacrificia incantam plebem adduxit, omnium ferè animis fædâ superstitione imbutit. Hinc iratum eam magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnūisque omnes concussit. Ita Sinarum memorant historia. Quæ fuerit illa, quovadis spectaret

spectarit supersticio, hand equidem scio: crediderim tamen Kiu-Lium idolatriam & greges deorum invehere conatum, uti alicubi sectarum turbas sub specie religionis inducunt. Atqui nihil inter se ad exitium, in numero aut cultu aberret, cum de Deo agitur.

QUINTUS IMPERATOR CHUENHIOUS.

Regnavit annis LXXVIII.

HOANGTII fuit ex fratre nepos, & ob insignem cælestium rerum scientiam ad imperij fastigium ascendit. Omnium primo, labefactatam priorum annorum fato religionem restituic, instaurata majorum pietate, ut unum omnes supremum cæli Imperatorem statis sacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri quam Imperatori sacris fas esset operari. Tanti faciebant sua sacrificia, ut sacerdotalem dignitatem, quæ ipsius summa habebatur, nonnisi cum sceptro vellent esse conjunctam. Initio regni regiam in urbe, ubi nunc PAOTING est, ejus provinciæ, quam PERING diximus, postmodù vero ad POTANG transtulit. Tradunt, ab eo Kalendarium toto regno publicatum receptumque. Scripsit etiam ephemerides quinque planerum, quos, dum imperabat, omnes in cælo conjunctos vidit eo die, quo est observata Solis & Lunæ conjunctio. Et hunc diem primum illius anni esse voluit, prout author Sinicarum rerum in constellatione Xxi dicitur indicat; quæ nunc circa gradum decimum octavum Pisces incipiens, ad quartum usque Arietis extenditur. Fortassis haec est illa planetarum celebris in uno signo conjunctio, quam asserunt Europæi Chronologi Noëtica etate fuisse. Quid ad haec illi, qui annos retro pauciores ad diluvium Noëticum numerant, dicturi sint, nescio. Quid ego sentiam, tum docebo, cum res ab YAO Imperatore gestæ dicendæ erunt, ubi de diluvio agetur prolixius. Interea nolim arrogare tantam Sinicis Scriptoribus fidem, quæ nos cogat opinionem illam mutare, quæ breviorem diluvij historiam facit. Ajo tamen hanc omnino primam esse stellarum observationem, de qua quidem conveniat inter authores. Quid ad haec Europæi nostri? ego sanctè assero me in Historiâ Sinicâ hanc, de qua dixi, observationem in istius

D

Impera-

Cyclo 4. anno
5. anno Christi.
2513.

Imperator fū
mul sacerdos.

Kalendarium
primo publi-
catum.

Mira omnijs
planetarum
conjunctio.

Imperatoris actis invenisse. Et hanc gentem adhuc barbaram vocabimus, quia jam tum adeo fuit exculta, cum nondum Europæ nomen existaret?

- Hic ergo Imperator primùm anni diem, & mensēm illum dein, cēps haberi voluit, quo luminarium conjunctio decimo quinto gradu Aquarij proxima fieret, quod etiamnum observatur à Sinis^m. Eam ob causam hic Imperator merito author & patens Ephemeridum nominatur. Hoc verò potius tempore quam alio, annum ordiuntur, quod, ubi Sol circa medium Aqnatij versatur, ut ipsi dicunt, tunc primūm aquæ frigore concretae solvantur, vermiculi & bombyces resurgant. Nam & cælum tunc mitius vires in hac inferiora denuo exercere; tunc terram herbis florib[us]que amoenam; exhilarari homines, animatiæ que cetera ad stirpis suæ propagationem incitari; denique novum orbì quasi resflorecerit nitorem gratiamque accedere.

*Iactum anni
Sinæ variis
fuis.*

Non negaverim apud Sinas non idem anni fuisse semper initium, sed pro variorum Imperatorum voluntate varius; tria tamen universæ illius initia agnoscere. Tria namque præcipue puncta in horarum circulo pro illustrioribus habent. Mediam noctem, in qua cælum; primam à mediâ nocte horam, in qua terram; secundam denique à noctis medio, in qua hominem natum memorant. Media nocte Caprum assignant, prime Amphoram, secundæ Piscem; ita tamen, ut una hora Sinica duas nostrates complectatur. Circulum enim horarum fixum cogitatione depingunt in cælis, quemadmodum nos circulum semper apparentium maximum, quem in duodecim aquas partes secant horasque totidem; quas, quia circulum effingunt immobilem, semper eodem modo consistere necesse est. Isdem horis zodiaci signa eo, quem supra notavimus, ordine assignant, quamvis alio atque apud nos nomine insignita.

*Quod præp.
& sumptu Kalen-
darium
publicetur,*

Quantâ verò pompa, quantoque sumptu Kalendarium quotannis in hoc imperio publicetur, vix credi potest. Postquam enim à regum cælestium peritis, quoru[m] in urbe regiæ magnus numerus, id perfectum est, summo Marchesos prefecto tradunt examinandum; qui si probarit, magno rituum præsidi transmittit. Tum ille multis exemplaribus transcriptum Regi offert. Rex autem statu[m] die magno apparatus ac splendore, præsentibus totius regiæ magistratibus, post solitos ritus exemplar ad singulas regni provincias per publicos cursores mittit; ubi supremus tributorum magistratus non parvis impensis illud

ad imperium publici juris facit. Sub gravi pena insuper sanctum, ne quis in eo quicquam vel addendo, vel demendo corrigat. Quin etiam privatis typis vulgariter ejus exemplar, et si cum autographo usque quaque confectionis, pena permanet, salutari more constituta; ut omnes intelligant, id unius Imperatoris esse beneficium, neve, quod plerumque sit, ullum in anni totius observatione discrimen aliquibi subrepatur. Et haec aequalitas, ceu concordia parentum, non in ephe-meridum usu tantum, sed in rerum omnibus tractatione servatur. Cultus ac res
rō aequalis.
Omnes enim ijsdem domi forisque moribus, omnes ijsdem literis, &c. eodem corporis cultu in universo, quā patet, imperio etiam hodie attinguntur. Unde conjectari potest, quantā sit animalium in ijs coniunctio, qui adeò nullā in re sunt inter se diversi.

SEX TUS IMPERATOR. COUS.

Regnavit annis LXX.

XAUCHI nepos hicfuit. Cous, quod summum significat, ob Cycle s. anno
29. auctoribus
anno 1455. summam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes expleuisse scribitur. Inicio regni urbem regiam in HONORIAM amoenissimam provinciam, ubi nunc YANGSU civitas est, loci commoditatem secutus, transtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex ijs filios suscepit. Harum una concepto voto à supremo cali Imperatore CHENG filium impetravit. Altera KIUM enixa est, quem itidem precibus à XANGTI, quem pro deo soli suprà indicavimus, matri antehac sterili concessum ajunxit. Tertia decimo quarto post conceptum mense, viso prius in somnis rubro dracone, quod magna felicitatis argumentum Sinis est, YANG peperit. Quarta CHENG filium habuit. Hunc annis procedentibus præ reliquis pater ad imperium assunxit; optima indolis indicia in id usque tempus præ se ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu stetit. Nam ubi solus ab obitu parentis regnum obtinuit, citò modestiam dedidicit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapsus, vivus adhuc, quod nemini priorum obtrigerat, imperio exiuitur. Ebrietati

Primum imperio praecepit. enim ac mulierum illecebris ita se totum permisit, ut nullam imperij curam haberet. Cumque a regulis sua ditionis non raro, sed nequicquam officij admoneretur; gens probis in hunc diem regibus assueta, eique, cui ratio non imperaret, patere indignu rata, nono imperij anno, è fastigio in exiliu detrudit, fratre illius Ya o in ejus locum subrogato. Hic regiam fixit, ubi nunc C I N C H E U civitas est. Quos autem hoc loco regulos appello, erant iij dynasta beneficiarij, quibus Imperatores vel ob eorum merita, vel ob consanguinitatem partem ditionis, clientelæ jure tradebant, ad eum ferè modum, quo in Europâ Duces, vel Comites ab Imperatoribus, aut Regibus provincias accipiuntur. Horum erat, Imperatorem adversus hostes tueri, & bello ingruente cum certo militum numero auxilium ferre.

SEPTIMUS IMPERATOR Y A U S

Regnavit annis X C.

*Cyclo 6. an 41.
ann. brevissim
2357.*

*T. A. V. S. exi-
minis Impera-
tor.*

*Ejus laudes
se virtutem.*

Hunc omnes libri Sinici passim sanctissimum p̄iissimumque pra dicant. Et sanè si res ab eo gestas recte expendas, omnes non modò Sinenses, sed orbis ferè totius optimos quoque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel a qua vicit. Ejus laudes liber Xu dictus, & imperante Ya o editus celebrat hoc brevi quidem, sed insigni elogio. Ya i merita implevere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore prosequebatur. Intelligens, compositus & perspicax; omnia virtute aequa indole quadam sibi congenitâ exsequobatur. Multa dein alia illius encomia sequuntur, quæ consuēto præterimus. Referemus autem ea, quæ Author, quem præcipue sequimur, de eodem commemorat, Sinicâ, quoad ejus fieri potest, servatâ phrasî. Calost, ait, pietate Ya u s & eximia (quam X n, hoc est, Angelicam Sinæ vocant,) prudentia erat præditus. Advenientem omnes cœi solem excipiebant; ab omnibus tanto expectabant desiderio, quanto aridissimi campi nubes & pluvias expectabant. Potens quidem erat, sed solùm justa agens; nobilis & dives, sed non superbus; moderatus in vestibus, equis & curribus: cibum & potum obvium capiebat. Simplicitatem etiam in saluationibus curauit, lusque

Nisque amabat. Proprium illi, preciosam supercellularem flocci estimare, gemmas & uniones non admicere, venerea canis lenda nec aure dignas ducere, ornatae & laqueatas domes non habitare, lanceis vestibus corpus regere, & cervinum pelibum frigus arcere. Hac Sinicus author; quæ de religioso potius viro, quam ethnico Imperatore dicta putes.

Illud non prætermittendum, quod CONFUTIUS & reliqui Philosophi hunc & sequentem Imperatorem pro exemplo ac norma proponant, in quam ceteri reges intueantur. Certe ab horum gubernatione Sinicam philosophiam & illius axiomata principium habuisse indubitatum est. Nam & hac ætate sapientes ad fidem suis opinionibus aut præceptis faciendam, eorum acta & modum gubernandi pro argumento indubitate identidem citant.

*Imp. Tali modo
res fuerunt vero
ma Sinica
Philosophia.*

Per hæc tempora diebus decem non occidisse solem, orbemque conflagraturum mortales timuisse scribunt. Magna enim incendia exasperant, ejus fortasse modi, cuius illud Phætonte rege, ad Eridanum fuit. Varia insuper monstra serpentum mata affirmant. His malis consuetâ pietate maximâque curâ, pari civium bono ivit obviâm Yaus, ut nihil in ullo bene de suis merendi genere sit passus in se defiderari.

*Sed decem dies
non occidit.*

Idem fiderum contemplatione se cum primis oblectans, anni dimensionem nonnullis erroribus obnoxiam restituit, mensem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem redigit. Ad quod efficiendum duorum virorum opera usus est in eâ facultate præstantium; quorum unus Hius, alter Hous nominabatur. Eos ad assidue magni cæli venerationem cohortatus, jussit varia ad mathesim opportuna instrumenta conficeret; lunæ quoque stellarumque motus diligenter observare; agriculturæ rite exercendæ præcepta inde ad vulgi usum eruere; ac demum summâ accuratione biennale solstitium notare. Intererat enim, illam solis conversionem à rege non ignorari. quod eo die cuncta officia ministris distribuere consuësset. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byssi ac serici conficiendi rationem reliquas mulieres docere. Etsi enim bombycum soboles & opificium Sinis ante non erant ignota; ars tamen eorum telam pertexendi ut ferè in rerum omnium initijs contingit, adhuc ru dis, & sine arte fuit. Illud Sinis honorificum & fidei consentaneum est, ab ijs in Asia & Europam id genus opificij, ut à fonte dimanasse,

*Tam Imperio.
Mathematica.*

*Bombycum &
serici anti-
quissim.*

Ut verò ad solsticium redeamus, ajunt Sinici scriptores, illud ijs temporibus circa primum gradum constellationis H i u obseruatū, quæ modò initium circa decimum octavum gradum Aquarij sumit. Quæ ratio si est approbanda, solsticium ultra quadraginta & octo gradus ab ortu suo interea deflexisse necessum. Certè quidam ex ijs, qui librum X u x . i n g interpretati sunt, affirmare non dubitat, imperante C h i n c u n g o è Sungz familia, anno post Christum natum millesimo quinto solsticium à superiori observatione jam quadraginta duobus gradibus ab annis ter mille, trecentis quadraginta duobus mutasse. Prima enim illius observatio fuit annis ante Christum bis mille trecentis triginta septem. Notandum autem, Sinas longitudinem per polos mundi definire, circulūmque maximum in trecentos sexaginta quinque gradus & viginti quinque minuta dividere, quorum minutorum centena unum gradum constituisse.

*Supercilia
vario colore
tincta,*

*Diluvium in
Sina.*

Ceterū Y a u m supercilia vario tincta colore atqne in Iridis modum micantia habuisse, invenio. Pacis quidem toto imperio stabilidæ perpetuum ei primūmque studium fuit. Nec à studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè constituta. Hinc cùm mortale genus illis præsertim locis mirum quantum augeretur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque sub tam laudato Principe victoræ, ad ejus dictionem velut pateratn suum confluxerant età frequentiâ, ut jam vix regnum Sinense ijs capiendis sufficeret. Aquis enim terra magnam sui partem castigata, succendentibus advenis angustior esse coepit. Eas author Sinicus ait diluvio inventas. Ego maxilm credere, à Noëticâ inundatione superstites in extremæ hujus Asie planicie, locisque depressoibus resedisse; aut peculiari eluvie Sinas inundatos. Nisi fortè à diluvio Noëtico aquarum impetu rupti fluviorum alvei, aut aggesto sabulo repleti, stagnandi legē aquis imposueré, cujus impatientes, extráque litora sua effusæ, omni ex parte Sinarum plana mergerent. Utunque sit, Imperator ad eas in mare derivandas vel certè ripis & aggeribus coercendas Qu e n u m cum ampla potestate præfecit. Is postquam novem ipsis annis nihil effecit, vel quodd pardm esset harum rerum peritus, vel quodd illi negotio impares vires suas duceret; imperatoris jussu capite negligentie poenas dedit. Inde alium operi præfecit, qui & peritior, & alterius malo ad dicto patendum intentior, tandem aquis exitum aut alveum fecit. Et quoniama hoc Imperatore de aquarum corificatione offertur mentio, quas Sinica historia

Historia diluvium vocat, & Europæ Chronologi ex certiori opinione ad hujus Imperatoris tempora Noeticum diluvium reducunt; facile concesserim, omnem gentis historiam ad hæc usque tempora vel confictam fuisse, vel ea narrare, quæ ante Noeticam eluviem contigere, quorum in arcâ fortasse servata memoria. Nam & alia plura, quæ ad nostra etiam sacra spectant, ab oblivione & interitu inibi vindicata fuisse, doctorum virorum est opinio. Verum Sinis hæc talia persuasa velle, temerarium fore, scriptorum suorum fidem, oraculi vicem tenuibus & ab eo, quod semel credidere, non dimovendis. Mihi verò religiosum non sit, Yau M' hunc nostrum eundem cum Jano dicere, ita nominum & temporum affinitate suadente; qui Janus multis Noë fuisse creditur. Quanquam multa dein à vero procùl remota Sinæ supposuere. Fætentur enim, suæ gentis historiam Xuan o post Yau M' imperante, uti & librum Xuan in dictum, primùm inchoatam, nec tum typo, sed stylo ferreo folijs incisam. Nondum enim vel sub Xuan o, vel proximis Imperatoribus typographiæ usus exstabat. Sed hæc omnia in aliorum judicijs relinquuntur.

Post hæc ad meliorem formam, imò novam Yau s' revocavit rem-publicam Sinicam, sex tribunalibus cum supremâ potestate institutis. Horum unum Lypù vocant, cuius est, magistratum fidem vel errata cognoscere, & pro cuiusque merito aut ad ampliorem dignitatem pro-vehere, aut male usurpatâ omnino exuere. Alterum est Pin Gpù, id est, militum supremum tribunal, cuius eadem de militiae præfectis cura, quæ prioris de literatis. Tertium Lypù est (Rituum seu cere-moniarum tribunal dices) in quo de templis, sacrificijs, exterarumque gentium legatis & alijs hujusmodi negotijs agitur. Quartum Hupù dicitur, quod regiam gazam & tributa curat. Quintum Cum pù dictum, operum publicorum rationem habet, ut regij pa-latijs, incenij, fluminum, regiarum navium & itinerum publicorum, secubi ad ornatum & securitatem aliquid desideretur. Sextum Hingpù capitalium rerum & criminum causas cognoscit s'ontibûs que poenas decernit. Hæc sena tribunalia jam inde ab Yau o initium habent; à quibus tanquam capitibus universum Sinicum imperium è regia ordine gubernatur. Præter Imperatorem & Colaum agno-scunt superiorem neminem. Colaum verò illum appellant, qui, si no-minis etymon spekes, à nobis Imperatoris auxiliator, si munieris di-guitatem, sumamus regai Praefectus dicere.

*Six tribuna-
lum inventio
& officia*

Rebus

Rebus ita constitutis, quemadmodum Yaus imperium summam
equitatem tenuit, sic pari modestia eaque geminâ, vivus alteri sponte
cessit; nescio illōne fortiter contemto, an justè & legitime administratio
magis laudandus. In ipsâ quoque abdicatione publicam utilita-
tem potius quam suorum amorem in consilio habuit. Quippe filii
fuis, et si nec degeneres, nec vulgo ingratissimis, ultro præteritis, im-
perium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem suspice-
res. Fortè cum magnatum uno collocutus, solicitorum se ajebat, quem
in tantâ negotiorum mole fortunâque varietate summa rerum atque
gubernaculo præficeret. Cui alter FANGIUS nomine, in regia, in-
quit, & stirpe sua est, quem Sinis imponas. Filios tuos natus major
CHUS bona indolis, prudentia non modicâ, ingenio perspicaci, so-
lute patrem, sive Imperatorem non dedecet. In eo geno universa præ-
ter virtutes tuas in filio trahentes etiam sanguinem tuum amabit.
*Dilectum tuum
laude dignum.*

*Dilectorum im-
perium San-
guis reponit.*

*Xuni agricola
viribus di-
gnus imperio
visa.*

Noque si me audis, alteri imperium trades. At Yaus loquentem in-
terpellans, An ignoras, subjecit, aquâ mihi malorum laudes aique
bonorum calumnias diffidere? Nam meus loquax & contentiosus
est, neque facta dictu illius respondet, fortis doctu bonam se simu-
lare, intus à ratione aberrat. Ita purporatum fugillatâ sibi adulandi
vanitate à se dimisit, abdicationis consilio in alium diem dilato. Tan-
tum potest apud bonum Principem patriæ amor, qui cum sincerus est,
publicas civium utilitates solùm respicit, cœsus in privatis. Nec mul-
tò post, cum iam annis septuaginta imperasset, arcessitum ad se SUN-
GOU M, fidissimum & maxima authoritatatis præfectura alloquetur:
*In te, inquit, transferre sceptrum cogito, cui ferendo te unum parvis
prudentia & probitate video. Tum Sungous fastigium illud serio de-
precatus, negat se ijs virtutibus adornatum, qua majestatem decent;
neque honorem istum se promeruisse, pudori suo gravem; neque hu-
meros afferre tantæ molli pares. Yaus hominis in respiendo imperio
constantiam admiratus, quod alij ullo ac per vim invadunt; rogar, si
gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judi-
cat? Hic SUNGOU in omnium magistraturum prælectorumque co-
rona ita Imperatorem alloquitur. Quando sea me de edoneo requi-
suscessore compellas, qualiter me fore nequidquam tibi persuaserai;
Non equidam dissimulabo, quod è re tua regnique futurum existimo.
Est in tua ditione agricola, conjugi abduc expers, homo omnino
seruans probus, quem ob pietatem ne morum graviorum omniq[ue] agre-
gitum*

filium vicinia veneratur & amat, agris etiam suis ac domibus ad ipsius commoda usumque sponte oblati. Ab ejusdem nuru & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendente, ut ejus in eventu omnibus consilium sequantur. Huic nomen X U N U S est. Pater illi C U S E U S, homo solidus; mater ultra innatae feminis garrulitatem singularis virtus loquax; fratres superbi ac pervicaces. Hos tamen obsequio & submissione inter tam diversa studia ita conservuit, ut non modo secum ipsis, verius etiam cum virtute tandem redirent in gratia... Neque contentus alios facere meliores, seipsum quoque in dies magis castigans ad virtutum culmen ensuitur, juratus prava societatis osor. Hæc S U N G O I oratio fuit.. Addunt Sinæ hunc ipsum X U N U M toto tempore, quo ruri stivam ac deinceps in regiâ imperium rexit, nunquam desisse, singulorum virtutes, etiam suas facere. X U N I vero patrem antiqui C U S E U M, quo nomine cæcum & mutum significant, ed dixerat, ut parentum illius nequitiam exprimerent. Pater enim X U N U M filium novercâ instigante sapientiè medio tollere parabat, nisi filij mansuetudini parentum cessisset improbitas; quâ perdomitâ, tota denique familia se correxit ad frugem. Atque ab hu-jus X U N I exemplo erudita Sinensium philosophia geminum documentum posteriorum bono eruit. Primum, nullum patrem adeò posse iniquum esse, cui filius obsequium non debeat, deinde neminem esse tam sceleratum, quin virtute ac beneficijs flecti possit in melius. Imperator audito S U N G O O, experiar, inquit hominem. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio sibi juxxit, ac novem filios ad X U N U M in ejus obsequio & potestate futuros mittit; ipsi provinciæ præfecturam tantisper commisit: ut ejus in minori potentia virtutem exploreat. Ubi eâ se animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi esset, præcipue Y A O. Qui tam bono successore latus, clapsò triennio eum imperij consortem fecit, ipsi omni gubernatione commissâ. Quo munere ille vivente Y A O ipsos viginti & octo annos magno reip. bono perfunctus est. Atque ita, etiam regnum duos capere potest, si virtus utsique sit comes.

OCTAVUS IMPERATOR

X U N U S.

Regnavit annis XXXIII.

Cyclo 2. An.
20. ante Christum
anno 225.

*Rex qualis est
sedes.*

*Sinarum iudicium
in morte parentum.*

Hoc anno cum jam ad ultimam senectutem Y A u s pervenisset, moriens ita X u n u m ad imperium legitimè tenendum hortatur. Ades, X u n u s; satis superque tuam fidem expertus sum. Dictis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo servendum. Rex enim idcirco super omnes eminet, ut unus prospiciat omnibus. His dictis moritur Y A u s; quem X u n u s haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus imperij subinde Praefectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab Y A sepulchro nunquam discessit.

Hanc in parentes pietatem mirâ observantia etiamqum apud Sinas liberi tinentur. Tribus enim annis ita patris mortem lugent, ut semper se domi contineant, reliquo quamprimum quoconque publico munere vel magistratu, quo tunc fungebantur. Locum quoque, cibos & supellecilem cum viiioribus permuteant, necnisi in humili scandno sedent. Nihil vini, nihil obsonij admittunt, solis oleribus contenti. Vestes rudissimæ sunt, è crassâ telâ consutæ. Cubili quoque incommodo utuntur. Quin & ipsa loquendi ratio & phrasis est alia, & ad luctum composita. Neque adeò antiqua jam est appellatio, alio nomine vocari volentibus. Ipse, qui in luctu est, non aliud quâm inobsequentis & ingratifi filij nomen sibi tribuit, ut qui nesciverit obsequio curâque debitâ parentum vitam propagare. Sed ijsdem mortem pluribus offensis accelerârit. Nec sermo tantum sed etiam charta mutatur & scribendi modus. Non rubrica, non papyrus manu imbuta scriptio-ni adhibetur. Lætiotis autem coloris vicem flavus subit vel caruleus. Vestes candidæ, non ut inter Europæos, hilaritatis, sed miseroris argu-mentum. Mira prorsus hæc Sinarum in parentes defunctos pietas, & imitatores alibi vix repertura, catenus præsertim, quod cum vident auctate pro vestis magis necessaria esse obsequia sua, multi è magistratu ejus.

quis cellinquenti potestatem flagitent, haud aliud causantēs, quām quod fratri senio parentibus omni, quā possint, ope subvenire debent. Nec facile quis ab Imperatore in ea re fere repulsa, gnaro, in ea pietate nihil ambitionis larere.

Quod autem triennium in eo luctu ponant, causam ē Sinicā phī. Cor tribus annis
in lugant. Iosophia non omnino inanem afferunt. Eequum enim esse, qui in primo vita triennio, sūr adhuc impotes, parentum in se charitatem sint imprimis experti, tantundem temporis post eorum obitum ad molestias, quas eisdem fecissent, velut expiandas lamentis & sincerorū à filiis impendi. Unde non mirum, à Sinis in maximæ infelicitatis loco deputari si prole careant. Intelligunt enim neminem se habituros, & quo vel in declivi vita obsequium, vel post mortem possint solennem luctum sperare.

Absolutis ergo tribus moeroris annis Xu nus in demortuorum Imperatorum aulā iinspecto regio thesauro ac gemmis, septem plane-
tarum sphærarum ex illis fabrefecit, ē cuiusque gemmæ ingenio planaris singulis apicem attribuens; aliamque terræ loco in medio statuit. Fuit Xu nus eximiè prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod suā vicissim cāque summa in cives charitate promeruit. Enitebat in eō non umbratilis virtus, sed solida & in utrāque fortunā constans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuisse, quod inde in Physiognomiā Sinicā, cui gens hæc impensè dedita, bene magna de cā habet volumina, varijs vultuum linearūmque figuris referata, inusitata felicitatis argumentum haberet coepit. Neque hoc mirandum. Vidi ipse puerulum in oculo dextro duas pupillas habentes. Quæ res parentes ejus singulari gaudio affectit, reputantes eum congenitam futuræ prosperitatis telleram in oculis ferre. Nec vani augures fuere. Filius namque cum familia universa Christianis sacris ambutus, non alio nomine quam isto potuit esse felicior.

Porrò Xu nus temp. novis variisque ordinib⁹ civium ac mu-
nerum distinctam, ritibus insuper ac legibus multūm adauxit. Sex tribuna-
lia quoque tribunalia sub Yuo instituta in meliorem formam redigit,
adlectis muleis, quā magistratu⁹ jus dicenti partim assiderent, partim Praefectorum vices communicatā potestate subireat. Dictionem dein-
de universam in provincias duodecim partitus, omnes ipse quotan-
niscordam obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis benefi-
ciis explorandāque illorum fide consumsit, quos p̄nus aut p̄z-

*Leges Xun
pernitorum.*

*Supplicia
quing à Xu-
no inventa.*

*Exilium tri-
plex.*

*Xun diffusum
memorabile.*

*Tartarorum
prima in Si-
nas irrupcio-*

*Aquarum ope-
ratio deducio-
nus.*

mijis, ut erant cujusque merita, affecit. Viros doctos & sapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; ut largam ubique annonam procurarent, hospites peregrè procùl adventantes benignè exciperent munia probis tantum & idoneis mandarent, virtutem præmijis excitarent, bonis fidem haberent, malos dimitterent. Quinque suppliciorum genera constituit, quibus criminum reos vel natio, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent judices de supplicio, in consilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius irasci. Exilijs tres gradus pro sceleris magnitudine statuit. Gravissimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica stadia exesse. Tertium ac mitissimum erat, regni duntaxat finibus proscribi, nullà metà longinquitatis præfixā. Sed inter omnia Xu N I imperia illud mihi palmam tecusat, quo vetuit, ne quis idcirco pareret, quod Imperator, sed quod aqua juberet. Hinc forte Præfectos suos allocutus, *Tum domum, inquit, moram mihi gerito, cum, quod bonum & aquum erit, imperavero.*

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas est mentio, in Sinicam ditionem infusi, prædas agebant. Nec deinceps unquam destitere Sinarum terras infestare, uti suis locis docebimus. At Xu N u s, cui suorum salus cordi esset, in tempore ivit obviām per. Præfectos suos grassanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præsens restituit.

Sub eadem tempora sollicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; Yu o Q u e n i i , ob hoc ipsum negotium male curatum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, tredecim annorum spatio tantâ diligentia curavit negotium, uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sàpè lìvas ædes prægressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret. exequi regia justa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos parcs derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccatæ; alibi egestis aggeribus aqua in lacum coactæ; fluvij majores in duos

duos trés ve amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terracum
planities longè latèque diffusa emicuit.

Hoc labore, uti & eximis virtutibus, quibus Yuus excellebat, Xenos regis
de filio Tiso
imperium tradit.
adeò sibi Xunus demeruit, ut suis metu filiis posthabitum illum in im-
periū societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim
concordi potestate tenuere. Nimirum facile duos capit regnum,
quod capere virtutem potest.

Multa quidem alia de hoc Imperatore dici à me possent; sed, quia
brevitati consulo, prætermis sacerdotis unum referre non abs re mihi
visum est. Xunus adhuc domi versantis è novercā frater maxima in-
illum mala perpetuò machinabatur, parente utroque ad id instigante.
Inter alias ejus injurias præcipua fuit, quod Xunus puteum purgare
jussus, cum eò descendisset, minimo minus abfuit, quin lapidibus
à fratre desuper injectis obrueretur. Effugit tamen, meatus subterra-
nei fortè repertibeneficio; domumque reversus, testudinem, strato in-
sidens, pulsare cœpit. Adeò subiude frater, animo ejus bona inva-
dendi, quem à se peremptum nihil ambigebat. At ubi domum ingres-
sus, eum fides pulsantem reperit, obstupuit scilicet, conceptumque
scelus successu carere videns, vocem non invenit. Tum Xunus co-
miter illum affatus, Frater, inquit, qua causa tui adventus? tantisper
hic mecum confide. Hac humanitate recreatus ille, jämque recepta
voce, venisse se ait, ut fratrem inviseret, quem à multo tempore non
vidisset. Ita Xunus, et si sciret se cum conscientia loqui, oblatum parri-
cidium nec verbo ultus, cælo solùm gratias egit, quod à familiarium
suorum insidijs, quæ miræ quæ multæ fuere, toutes esset liberatus.
Tandem, ut suprà diximus, parentes cum fratre, monitis & exem-
plis Xunus resipuere. Tanta moderati animi vis erat. Jam,
ne sumus æquo longiores, reliqua per-
sequamur.

MARTINI MARTINII e Societate Iesu.

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER SECUNDUS

De primâ imperante familia HIAA.

PRIMUS IMPERATOR

Y U U S.

Solus imperavit annos X.

Oculo 9. an. 11.
ante Christum
2107.

Tunc regnum
fugit cui ali-
us immixtus.

*Car. Tunc rex
non imperator
vocatur.*

*Electione Imper-
atorum in suc-
cessionem
transficit.*

Ortuo X U N O ejus filius. Yu u M sibi prælatum indignè ferens, cùm naturā imperium sibi deberet crederet, armis illud ivit assertum. Sed nec constiuit. nec tentata vis quicquam profuere. Yu u s quidem, eti divisa paullō ante parentā fessus, profugerat e regia. Sed fugientis modestiam sceptra sequebantur; desertoque ab omnibus X U N I filio retractus est ad culmen, omnino dignus, qui imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus gestis, vel ingenij magnitudine secundus habebatur. Sinensis tamen scriptores hactenus obtrectarunt ejus laudibus, ut regens tantum, non imperatorem vocarent. Suspicio erat in illum tanquam filiorum nepotumque subrum plus æquo amantem & sollicitum, ut uni traditum imperium ad ceteros deinceps prodiret. Hinc familia H I A A apud Sinas prima hereditariæ dignitate imperium im posteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, sed suamet cum virtus rebus præposuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus exceptebatur. Yu u s quidem successorem sibi elegerat Y E U M quendam, jam antè in imperij societatem adscitum; at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum consensu, Y E O spreto, ad Yu i fi lium delatum est, utriusque merita spectantium. Ita eligendi mos, si ve jus in hereditariam successionem transfiit. Hæc familia H I A A duravit annis quadringentis quadraginta & uno, septemdecim Imperatorum

etorum successione continuâ rerum apud Sinas potita. Ego enim Imperatores eos deinceps vocabo, ut à regibus & regylis beneficiarijs distinguantur. Hinc pater, quod paullò ante monui, ad hoc usque tempus imperatoriam potestatem sacerdotio annexam ab eligentium voluntate peperdisse. Ac licet post hunc Imperatorem electionis ritus abolitus sit; sacrificij zamen haud perinde. Nam hodie quoque soli Sinarum Imperatori concessum est, XANGTI, hoc es, supremo Imperatori sacrificare, capitis poenâ constituta ijs, quibus id agere non esset religio. Nostro ævo numen quoddam colunt, quod, quale sit, planè ignorant; olim vero, quin verum Deum agnoverint, ex doctrinâ à Noë traditâ dubium nobis nullum est. Imò credimus, quām plurimos olim in primævâ naturæ lege salutem post mortem consecutos. Talia enim tantaque sunt, quæ de illorum virtutibus ac pietate, sunt ab antiquis scriptoribus prodiita memorie, ut hoc per quam credibile efficiant. Faxit Deus, ut operâ Societatis nostræ, quæ adhuc non sine labore fructu in Sinarum culturâ desudavit, amplissimum hoc imperium tandem intelligat, quem veneretur! Mihi videtur verisimile, per summum Imperatorem, XANGTI dictum, Sinas olim Deum optimum maximum intellexisse. Huic enim ut supremo numini sacra faciebant, fundebantque preces, nullis ad religionem exciendam simulacris aut statuïs usi; quippe qui aumen ubique præsens venerantes, illud extra sensus omnes positum, nullâ credentem imagine posse mortuum oculis repræsentari. In montibus tamen ferè templâ illi struxere, ubi preces eidem adhibebant. Et sane duæ illæ syllabæ XANGTI supremum Imperatorem significare videntur, sicut è contrario Imperatorem suum in terris jura dantem Sinae HOANGTI vocant.

*Sine aliquam
Dei justitiam
adherere.*

*XANGTI
quid?*

Intelligendum est autem, ut plus lucis habeat in annalibus nostris ratio temporum, Imperatorum annos omnes eorum gubernationi attributos, quocunque mense moriantur, pro completis haberi. Quamvis enim Sinae mox eodem anno, quo quis ex Imperatoribus diem obiit, alium in vicem substituant; is tamen honor demortuo usque ad finem anni fatalis habetur, ut ejus nomine omnia gerantur, diplomaticis quoque literisque publicis velut viventis adhuc auctoritate signatis. Successor autem initium sequentis anni suo demum insignit nomine; nisi transferatur imperium in aliam familiam. Tunc enim quo die imperium ausplicatur, nomen suum anno tribuit.

Yuus itaque anno supra notato solus regnasse dicitur, et si statim

tim à XUNI excessu, qui in superiore annum incidit, regnare cœpit. Fuit is HOANGTI I. præstantis illius Imperatoris, quarto loco nominati nepos. Gaudebat maximè colore nigro; quem idcirco in omnibus vexillis suis voluit esse. Victimæ tamen, queis summo Imperatori faciebat, croceas sive luteas malebat, Imperij ditionem, quæ omnis erat à XUNO divisa in provincias duodecim in novenas coercuit. Mira de modo agrum cuiuslibet tractus utiliter colendi, serendique conscripsit. Quippe glebam, fertilitatem situm cuiusque soli penitus perspectum habebat, cum suapte industriâ, tum aquarum deductione. Hinc multa & miranda de agriculturâ & stercoratione præcepta; quæ pro terra, quæ aratur, ingenio sunt diversa. Fimum usurpant varium. Alibi bovino, alibi equino aut humano excremento saturant agros; alijs locis contusa vaccarum ossa, gallinarum plumas, cineres, pororum fetas, & similes quisquiliae pro latamine glebae inspergunt. Ita nihil apud Sinas in tantâ pretiosarum rerum copia, quantumvis vile, deperit nihil quod usum non habeat, maximo regni totius emolumento. Ex hac autem YU I. solertia patet, cum geometriam juxta & geographiam calluisse. Nam totam Sinarum terram non modò aptè divisit, sed ita dimensus est, ut, quæ altior, quæ depressior esset, illum scire necessarium fuerit ad aquas sine noxa derivandas. Soli verò & glebae cuiusque naturam habuisse cùm primis exploratum liber XUKING, unde ista desumsi, pluribus testatur.

*Vasa novem
geographicæ
magna effi-
mationis.*

*TVVS afro-
legum.
Constellationes
viginis eto.
sæc. luna man-
fionis.*

Exinde pro novem provincialium numero totidem vasa è cyprio ære fudit provincias referentia; quarum geographicæ descriptio ini- bi erat expressa. Opus fuit omnino stupendum, maximique semper, à regibus fieri solitum, non artis tantum admiratione, sed etiam omnis melioris gratiæ. Quisquis enim penes se vasa illa servaret, is demum Imperator habebatur; in eartumque accuratâ custodiâ regni sta- bilitatem esse statim credidere. Cunctas insuper imperij terras, sub quarum cælestium constellationum essent dominio, studiosè observa- vit. Ejus in hac re judicium apud Sinas etiamnunc viget, vocaturque YU I. divisio. Constellationes autem Sinæ numerant viginti octo; quas nostris Lunæ mansionibus pari numero definitis olim respondisse ar- bitror. Nam singulæ quosdam in cælo gradus occupant, inæqualiter tamen, itaque, ut simul totum circulum compleant gradus trecenti & sexaginta; licet à Sinis totus circulus dividatur in gradus trecentos & sexaginta quinque, minuta viginti quinque, ad motum minimum Solis annuum,

*Maxima
Agricultura
parisi apud
Sinæ.*

*TVVS geo-
metra.*

annuum. Has viginti octo constellationes nostro modo ad calculum vocatas, ad annum millesimum, sexcentesimum, vigesimum octavum hic ponere visum est. Pro reliquis annis illarum longitudo facile per motum stellarum fixarum eretur. Terras vero illis subjectas non adscribo, quod in Atlante extrema Asia satis id superque præstiterim.

Nomen	Longit.	Gradus	Signa.
Kio ♀	198. 39.	18 39.	Ω
Kang ♀	209. 14.	29. 14.	ε
Ti h	219. 54.	9. 54.	m
Fang ⊖	237. 48.	27. 48.	m
Sin ℓ	242. 34.	2. 34.	†
Vi ♂	250. 7.	20. 7.	‡
Ki ♀	265. 43.	29. 43.	‡
Teu ♀	275. 3.	5. 3	β
Nieu ♀	298. 54.	28. 54.	ρ
Niu h	306. 35.	6. 35.	ω
Hiu ⊖	318. 14.	18. 14.	ω
Guei ℓ	328. 13.	28. 13.	ω
Xe ♂	346. 20.	18. 20.	κ
Pi ♀	4. 1.	4. 1.	v
Quet ♀	15. 32.	15. 32.	v
Leu ♀	28. 46.	26. 46.	v
Guei ♀	41. 46.	13. 46.	g
Mao ⊖	53. 37.	23. 37.	g
Pie ℓ	63. 16.	3. 16.	ii
Sang ♂	77. 14.	17. 14.	ii
Cu ♀	78. 35.	18. 35.	ii
Cing. ♀	90. 8.	0. 8.	ο

Quei	♀	120.	33.	0.	33.	Ω
Lieu	☿	125.	9.	5.	9.	Ω
Sing	○	142.	9.	22.	9.	Ω
Chang	☽	150.	32.	0.	32.	☿
Ye	♂	168.	36.	18.	36.	☿
Chia	☽	185.	36.	5.	36.	☿

*Imperator
reprehendi-
tus & mo-
nitus audie-*

*Rara in regi-
bus exemplis.*

*Imperatrix
mirabiliter
maritum
placat.*

Quod de hoc Imperatore subjungam, raro omnino & fortasse inauditum & quissimi Principis exemplum est. Eos, qui officij sui admonitum reprehendebant, non minori facilitate audivit, quam, ut Sinicâ phrasí utar, aqua deorsum fluit. Hinc ante fores palatij campanam, tympanum, tabellam lapideam, ferream & plumbeam appendi jussit, addito edicto, quo doctis ac probis viris, qui de re aliquâ monendum Imperatorem ducerent, potestas siebat ex his instrumentis illud pulsandi, quod cuique castrorum generi esset destinatum. Qui justicie consulum ibant, ære campano; qui legibus ac religioni, tympano edebant sonum. Si regni negotia forent, tabellam plumbeam; si injuriae à magistratibus illatae, lapideam; si de carcere ac vinculis querebantur, ferream pulsabant. Utilia suadenti inclinato corpore magnaque honoris significatione gratias agebat. Memorans uno die bis è mensâ surrexisse, ut campanam impellenti aures daret; alio die ter balneum reliquisse, quod toties ex ipso instrumenta pulsari à monitoribus audiret. Fuit tamen, ut primario cuidam Praefecto irasceretur hanc ob causam. Ille Imperatoris facilitate abusus, alijs regni processibus coram adstantibus, cum acerbius justo errati arguit. Quâ licentia offensus, confessim in palatium se proripuit, iraque intumescens, monitionem importunum statuit è medio tollere. Sed precipiti consilio Imperatrix festivè atque in tempore intercessit. Cognitâ enim ira summa, regie cultu, quo potuit exquisitissimo induita, per occasionem maritum adiit. Is insolentem conjugis elegantiā habitumque dominatus, rogat, et quid libi vestium nitor alieno tempore qualitus velit? Cui illa, *Magnas uterque gratulando nobis causas habemus, ob quas merito hunc, quem vides, casum assumsi latitia mea testem.* Preclarè sanè nobiscum agitur, quisne iij proceres & ministri obligato, que adulacionis omnis expertus vera nobis loqui non intendit.

ment. Pars maxima regie felicitatis est, habere, à quo verum desca-
enjus liberae sape metu offensa substrongitur. Hac sapienti conjugis
oratione astutè Imperatoris ira deferuit.

Erat animo ad commiserationem proclivis. Hinc si forte præter-
vehens tecum videret in judicium rapi, è curru mox desiliens, séque-
ipsum incusans, *Me miserum!* lacrimans ajebat, *Sub YAO & XU-*
NO gens erat ad regum suorum vocum facta; nunc me regnante, nescio
quomodo facio aut culpa, cives in deterrora prolophi, spretà jubencis ambo-
ritate ac doctrinā, suis epidemiacibus obsequuntur. Nec injuriā doleo,
principatu meo malos reperire, quos priorum regum pietas aut abolevit,
aut meliores effecit. Si meo visto scelostis me vivo sacer bonos grassari,
qui mihi per fiduciam non esse dolendum? Imperatorem ita se aliquan-
do incusantem purpuratorum quidam interpellans, Pœna inquit,
uque regibile ar premia, sunt ad cœrcendos cives necessaria. Cui Impe-
rator nihil sibi placatior, Scio, subjicit; sed me imperante mala locuta
& animata peccandi esse, cito unica Imperatorum antecedentium virtus
eadem opera bonis ad probitatem calcare, & mala à nos a retrahendo fre-
num effici, hoc est, quod doleo. Cum aliquando imperij suæ dictiones ex
more lustraret; navim, quā per Kiang vastum fluvium vehebatur,
subito piscis draconis non absimilis, ita suc dorso impulit, ut even-
tenda crederetur. Quo in discrimine ceteris metu propemodum ex-
animatis, intrepidus Imperator, coloris & animi retinens, Calum, ex-
clamat, imperium mihi dedit, ut gentem mihi subjectam justitiam rego.
Id facere mihi semper propofium sanctumque fuit, ut causas non
babeam mortens cœu neglecti juris vindicem etimendis. Si memori necesse;
scio equidem, mortalem me & peregrinum esse, cui diu commorari non
licet in bosfisio. Extra patras dego, dum vivo; cuius adiutor si mihi
mors aperiat, quid mori formedam? Hoc monstrum, quod navem inva-
sit, claudendo vitam, domus mea, hoc est, sepulchro me resistit; enjus
si me facit, inquinatum, finito tandem exitio, gaudij potius, quam uxorioris
materiem prabet. His dictis bellua subducto tergo quod navim jactabat,
evanuit; navigantibus nihil incommodi præter malis metum passis.

Multa alia præclare dixit, ac fecit hic Imperator, quæ liber XU-
KING complectitur. Eximia vero documenta & gnomas, quæ ad
rectam gubernationem, dividenda munera, tributa imperanda perti-
nent ibidemque laudantur, enumerare longum fore; nos pauca libe-
mus. Rex, dicitabat, perpetuo timeat, & velui per glaciam transi-
lans regia.

lans cautè agat, ne à reeli tramite aberret. Regnare quippe difficultas & periculis plena provincia est. Precepta & leges ne negligantur. Voluptatis ne immoresur; curæque, ne in ojus usu sit nimius. Agendi finem honestum statuar, & quod rationi consentaneum. Voluntatis sue adversus populi sententiam ne sit tenax. Intra se ne pigrisetur, sed animum honeste atque utiliter occupet. Quæ facienda sunt, perficere nō cunctetur. Regiam habuit in provinciâ X et N S I, ubi PING YANG civitas est, ab ipso met constitutam. Hoc dominante toto triduo autri arenam pluſ tradunt. Sub hoc etiam tempus celebris ille Sinensium potus confici primò ex oryza coepitus est; cuius authorem L I E U M nominant. Id nectar postquam Imperator degustavit, Quanta, exclamat, bac potio damna regno inferet! male ominor mea quoque stirpi perniciem, & imperij jaēturam hoc dulci veneno paratum ire. Vatem in utroque Yu u M fuisse postmodum exitus comprobavit, ut suo loco dicemus. Inventor deinde novæ voluptratis poenam exilio persolvit; gravi supplicio in eos decreto, qui se vivente ausi exinde fuissent id genus vini conficeré. Verùm utcunque novi liquoris artificem patriâ exesse jussit; ejus certè parandi artificium semel vulgatum abolere non potuit. Hoc succi genus etiamnum toto Sinensi regno in gulæ & mensarum delicijs habetur. Aded malæ artes in temp, illatæ, citius in auctore plectuntur, quæm desinunt.

In exilium
missi sunt

Cyclo 9. ann.
21. ante Christum 2197.

Matri instituto probata

SE CUNDUS IMPERATOR

K H I U S.

Imperavit annis IX.

KH I U S ab Yu o patre imperium hereditate accepit omnium ordinum assensu ac voto. Multum ad hoc ei profuit matris feminæ sapientissimæ institutio. Illa enim, quæ Principis, quæ subditorum partes essent, à puero filium addocuit, paterna potissimum exempla inculcans. Quæ K H I U S ad vivum imitatus, ita patrem patriasque dotes repræsentavit suis moribus, ut Yu i desiderium in subditorum animis olim inexstinctum, jam aut frigidius esset aut nullum. Tantum potest bona institutio, cum in indolem incidit virtutis

utis capadem simul & studiosam. Sub initium regni **X I U S** acī bello perebatur ab regulo, cui **H u s** nomen, beneficiario, homine ne- quam & per summum scelus augere fortunas ac dignitatem, civium injurijs moliente. Sed impios conatus Imperator in tempore compe- scuit; collectoque magno exercitu & sex alijs regulis in auxilium evo- catis, post variam belli fortunam tandem ad terras Canias prælio fu- dit, delevitque. Ab eo tempore pacatum habuit imperium, sed non diuturnum. Nam post novennium quām regnare cœperat, excessit è vitâ. Fratres quinque superstites reliquit, quos totidem munitissi- mis arcibus præficerat, honore regulorum ornatos, & ijs opibus in- structos, quæ regiam conditionem decerent; haec tamen, ut nihil ex imperandi jure libi arrogarent.

TERTIUS IMPERATOR TAIKANGUS.

Imperavit annis XXIX.

TAIKANGUS otium ab hoste nactus, cum feras bellum gessit, Cyclo 9. anno 30. anno Chr. anno 2.88. ultrâ, quām decebat, venationi deditus; cuius causâ turpis inter feras quām hostes regnum amisit. Virtutis paternæ avi- tæque contemtor, moraque diuturnâ regnandi seipso deterior, impe- riū planè pessimum dedisset; nisi à suis met Præfectis eo fuisse exutus. Baccho Venerique addictus, seipsum vino & pellicibus regiam imple- verat. Venandi studio insaniens, longissimo tempore inter montes & agros degebat, nullâ publici boni curâ. Agricolarum segetes totis venatorum canūmque gregibus proterebat, ut leporem vel corvum, insectaretur, ingenti rei plebisque rusticæ injuriâ. Hinc populi passim in illum jactatae criminationes; adeoque tandem reducta res est ut, dum TAIKANGUS montes oberrat, excutiendis ferarum latibulis ac stragi intentus, imperio exueretur. Quippe præcipius è purpuratis, Ys dictus, precibus populi opem adversus tyrannidem implicantis commotus, accidente magnatum ceterorum auxilio, CHUNGKANGUM fratrem Imperatoris natu minorem ad imperium provexit. TAI- KANGUS in exilium ejecto. Nec postea, quod in hujusmodi casu ra-

rum, quicquam tumultuantum est. Defolatus igitur ac desertus ab omnibus nec unum quidem habuit, qui sequi causam ipsius aut juvare vellent. In tantum illo anno regum virtutis populus irasciebatur, amaritatemque virtutem. Exulet regnique jam spoliatum, matre comitate, quinque fratres adiere, simul consolationem qualemcumque allaturi, simul exprobraturi recordiam. Horum singuli Sinico sunt eum carnime allocuti; existenteque illa metra in antiquissimo libro, quem XUING dici supradictum meminimus, quorum sententiam visum est hic adscribere.

In hunc ergo modum primus exorsus est. Ab IVO avo nostro
huc est imperata dicta lex, Populum amandum, non spernendum, aut op-
primendum. Hunc enim regni radicem esse, cuius robore & constantia re-
gni quoque firmaretur nati. Avisag similem esse, quis alijs praest; qui vero
sex equis putri fune colligat, an non es caro agendum?

Alterius carmen hoc erat. Domine ardes libidine, foru venatione,
nepotari uirinque. Gaudes obscena musica, recta celo minantia substrute
civium sanguine. Hec qui faciat, eum ego puniem, tame si nolst, suu spon-
te ac volentem in exitium ruere.

Tum tertius, dico inde, inquit, ab YAVI temporibus ad nos usque
omni virtutum genere floruit regia; tu primus a majorum uestigij digres-
fueris. In quibus eorum gubernatio feliciter confitebor; illa cum in verten-
ta annua, quid mirum, te quoque concidisse?

Quartus in hanc sententiam lamentabatur. Claro! o clares pa-
rentes nostros! qui vel mille regnorum potentes sanctissimis legibus ac pre-
ceptis lucendo ad bene regnandum aperuere. Hec sibi nobisque relista, ben!
quanticum doleo speratib; uni fuisse! Merito regno excidisti, qui ne posti
succederent, primus intercessisti.

Quintus denique ita dosorem suum explicavit. Hen! quo patet de-
minus redibimus? maior animum exedit, ac conficit meum. TAKAN-
GUS, frater noster, est odium publicam populi. Ego quo me verbam? ad
cuius operem supplici configiam? atrius descendit in pellus meum tristitia,
quoniam ut illos queam concoquere. Angor intimes sensibus; vulnus pudore
obstupescit, contabescitque cor meum. Sed meo merito hac patior, qui
terrelli iratim deflexerim, nec virtutem ducem securus sum. At enim
detinatis fletendaque tempus nimis seruum est, quod praterixit.

QUAR-

QUARTUS IMPERATOR CHUMKANGU S.

Imperavit annis XIII.

Hic postquam procerum studijs fratri in imperio suffectus est, et si obtentam dignitatem ijs acceptam ferret; veritus tamen, ne ^{Cyclo 9. anno 159 ante brum 21 159.} Ys semel suas vires in imperio fratri abrogando expertus, insuum quoque exitium fieret potentior, ei putavit non tantum fidei, quantum gratia debere. Authoritate præterea populique favore Imperatori vix imparem suspectabat. Prudens juvenis, ac præ quam ab illâ ærate spores. Eum proinde per singularis amicitia speciem, & ut ^{Prudentia juvenis Imperatoris.} suis negotijs doini necessarium continet in regia; imperio militari, quod Ys in Imperatoris copias adhuc exercebat, in Chum exploratæ fidei hominem transmoto. Ys licet sagacis ingenij, tam specioso tamen carcere non intellexit antè se teneri, quam alieni a se animi signa in Imperatore deprehendit. Quem ne magis exacerbaret, necessitatim ac temporis obsecutus, altissimo silentio dissimulavit, quicquam à se injuriæ loco haberet; clam autem totius Hiae familiæ interitum machinabatur. Et primò quidem magistratum voluntates, queis potest obsequijs conciliare sibi allaborat. Inde Imperatori varijs lenocinijs imminet, quem sciebat in imperio successurum patri. Ne vero scelus vindictæ cupidine conceptum quamprimum exlequeretur; Chei, qui ejus loco exercitui præserat, fides ac vires obstabant. Omnem igitur lapidem moveret, ut eum apud Imperatorem in invidiam & suspcionem vocet; quo facto facilis & expedita patebat ei ad iram explendam via. Nam quibus artibus impetrasset, ut Chus magistratu exueretur; ijsdem effecturum sperabat, ut alius, qui suarum esset partium, substitueretur. Verum Imperator ejus technas subodoratus, nec invidiosè laudantem nec palam calumniantem audivit. Iterum deinde clandestinam cædem in Chum molitus, ubi nihil procedit totus in demerendo Imperatoris filio fuit. Nec consilio defuit fortuna. Chungkangus enim immaturâ morte decedens, filio imperium reliquit; quem Ys jam antè sibi obnoxium adulando fecerat.

Memorabilis eclipsis imperante Chungkango accidit, dum ^{Eclipsi soli.}

fol

*Mathematici
ob errorum
occisi.*

*Ei occidi so-
lui,*

*Superficio
circum eclipsis.*

sol sidus aut constellationem F A M E dictam obtineret, quæ nunc tem-
poris circa vigesimum octavum gradum scorpij est. Eam quod Astro-
logi regij per incuriam non prædixerant, morte multati sunt. Antiqua
hujus eclipsis non eundem apud omnes reperio. Alij assentunt eam al-
tero anno hujus Imperatoris ante Christum bis millesimo centesimo
quinquagesimo octavo contigisse; alijs in sextum ejusdem annum re-
ferunt, qui foret ante Christum bis millesimus centesimus quinquage-
simus quartus. Ceterum Mathematicos alijs putant necatos, quod
Y s i clam faverent. Ut cunque est, quod de futurâ eclipsi præmonere
neglexerint; nemini causa mortis insolens apud Sinas videri debet.
Est enim vel hodie illuc in more possum, ut regius Mathematicus, si
forte in munere suo ejusmodi errores admittat, capite luate. Quippe
Sinæ grande piaculum credunt, laboranti tunc soli aut lunæ, neve ca-
nis aut draco se se devoret, metuenti, solennibus sacrificijs, ritibus, &
in primis ingenti strepitu, clangore & clamore non in tempore succur-
rissé. Unde postquam Imperator de imminente eclipsi fuit à siderum
peritis commonefactus, mox per cursores cunctæ imperij civitates de
die & horâ illius edocentur. Quo tempore Præfecti ac cives ubi vis lo-
corum eam horam solicite exspectant, tympanis ac pelvibus æreis in-
structi, ut imminens alterutri periculum è complosione avertant.

Q U I N T U S I M P E R A T O R

S I A N G U S.

Imperavit annis XXVII.

*Cyclo 10. an.
12 ante Chr.
fam 2146.*

*Gratia ob-
fam.*

SIANGUS à patre imperium, non item consilium accepit. Incau-
stus enim adolescens obsequijs ac blanditijs Y s i s jam diu irretitus
exantorato Cheo, exercitu eum denuo præfecit. Qui tamen, ut
infida est omnis potestas adulatio[n]e qua sita, paullò post ingratus ac
perduellis vires in exitium Imperatoris converit. Conciliatis ergo sibi
missum studijs primò ad regia imperia obstinate cunctatur. Dein
multa in ipsum nefariè machinatus, tandem cogit è regiâ profugere.
Aliquamdiu exul duorum regulorum sanguine sibi junctorum CHIN-
QUONI & CHIASI hospitio usus est.

Interea

Interea Ys homo versutus nondum palam in Imperatorem insurgit, fidem quorundam regulorum veritus, quos sciebat à S I A N G O nullâ arte dimovendos. Quare etati Imperatoris nondum à fictâ adulatione vera obsequia dignoscens iterum illudit, simulans illius causam & regnum se tueri. Quod è regia fugerit, id magno suo dolore factum. Rediret modò, & quem fugerit, ex obsequijs porrò suis ac fide agnosceret. Inter hæc tamen fidissimos Imperatoris ministros confictis criminibus in ejus odium adductos aut è medio tolli, aut regno ejici jubet, suatum partium studiosis in eorum locum subrogatis. Nec multò pôst, ubi omnia sibi ad imperium prona vidit, palam se pro Imperatore jactavit.

Sed, ut plerumque fieri solet, partam scelere felicitatem insperata calamitas opprescit. Erat H A N Z O U S ex ijs, quos Ys ad magistratus evexerat, facile primo apud tyrannum loco arcanorum ante alios conscius. Hunc precipuis munieribus excultum, copiarum denique ducem constituit. Multiplex ingenium ei ac tortuolum erat; qui ut tuto solus imperaret, duos imperatores necavit, alterum S I A N G U M legítimum, alterum per tyrannidem scelerum usurpantem Y s i m , uno utrumque consilio, scelere diverso, in uno ingratus, in altero parricida. Primus ejus artibus Ys succubuit, fide amici, ut putabat, hominis fretus siue securus, omnes imperij per nefas obtenti curas & negotia H A N Z O O reliquit. Ipse licentia se totum permittens, venerationem præ ceteris voluptatibus sectabatur; arte sagittandi antecellens omnibus. Inter hæc Ys i fera agitante H A N Z O U S militem suum velut à S I A N G O emissum in perduellem, clam subornat, ut Y s i m in silvâ oberrantem, nihilque metuentem confestim opprimant atque obtruncent; famâ interim quaquaversum diditâ, S I A N G I Imperatoris jussu eos hoc facinus aggressos. Nec destinata fefellit eventus. Ys enī velut rationis lege punitus, ut olim TAI KANG o venanzi eripuerat imperium, ita illud unâ cum vitâ venando amisit. Ys i s perticiam in jaciendis sagittis inter memoranda ponunt Sinz, ut & ingens nervorum brachiorumque robur, tam certâ contentiosaque manu sagittas librantis, ut aliquando novem aves jaculis totidem uno impetu vibratis confixerit; rara dexteritate ac prorsus admirandâ.

Post Ys i m in hunc modum sublatum H A N Z O U S S I A N G U M quoque ambitioni sue victimam destinat, ut amotis æmulis imperium

G

ipse

*Perduebas
perdasselom
decipit.*

*Pars rabi-
bis.
Sagittans
perticis &
robur.*

ipse unus absque metu exerceat. Erant Ys duobus filij, quorum natu major KIAUS appellabatur, animi corporisque robore patre non inferior. Navim quidem, quam uehebatur, ferunt solum trahere per continentem ad alterius fluminis litus potuisse, si exscendendum, aliquo in fluvio navigandum esset. Hunc submissa clanculum parte copiarium in Imperatorem armat HANZOUS, atque ad expetendas paterni sanguinis pœnas excitat, Imperatore simul ac duobus regulis è medio sublati. KIAUSTAM ardore animi, quam pietate ultro ad vindictam & arma promptus, mox conscribit exercitum, quem cum HANZOR copijs conjunctum perquam numerosum effecerat. Nec minori contentione, quanto potuit exercitu coacto SANGUS vim vi parat repellere. adjutus regulorum, quos dixi, auxiliari manu. Ita demum ad pugnam ventum est; in qua victor KIAUS Imperatorem & utrumque regulum suam manu, vindictæ avidus, interfecit. Neque illa clade hostium contentus, totam stirpem SANGI radicitus excisum ivit, eosque felici conatu, sola ut regina cum prægnans fugâ elapsa inter montes & pastorum mapalia latitaret. Ita vacuum imperium HANZOUS invasit, & ipsos quadraginta annos obtinuit. KIAUM, cuius periculo ac nomine pugnaverat, laudatum regulis adnumeravit, exigua regni portione beneficij loco ei attributâ, cuius felicitati totu debebat.

GREGORIUS

SEXTUS IMPERATOR XAKANGUS.

Imperavit annis XXII.

Cyclo II. anno
19. ante Christum
anno 2058.

Imperator
cognov.

XAOKANGUS hoc demum anno paternum imperium restauravit, tot annis amissum; quod ita evenerit. SANGI uxori, quæ sola fugiendo perduelliverat furorem evaserat, intra montium latibula XAKANGUS enixa, summo natalium silentio ibidem enutravit. HANZOUS tamen ea re nescio quo indicio tandem patefacta, quam primum homines ablegavit, qui inter pastores latentem ad se pertraherent. At XAKANGUS de periculo admonitus, reliquis silvis in dynastæ conjugiam YNDICIS territorium aufugit, eique aliquamdiu ignoratus pro coquo servijt. Dynasta hominiis mores curiosè observans,

ex

ex agendi loquendique gratia deprehendit, ejus indolem esse pastoris & coqui conditione nobiliorem. Quare X A O K A N G U M aliquando aggressus de genere ac fortunâ illius varia percontatur; ab eoque de majorum suorum, nec non diuturnæ calamitatis serie cuncta cognoscit. Tum non jam ut coquum, sed ut Imperatoris filium amplexatus, absterto culinæ cultusque vilioris nidore filiam ei suam in matrimonium dedit, adjectâ ditionis parte, unde pro dignitate alere familiam posset, ac simul speciem daret, qualis in imperio ampliori esset aliquando futurus. Et mox apparuit eum regendi artes non à pastori-bus, sed à regiâ indole hausisse. Domi enim moderatè suis imperabat; neque interim intermisit artes militares in umbra & pace addisce-re. Inde socii beneficio & operâ illius nomen apud Præfectos regni, qui olim in parentis fide rebus etiam adversis perstabant, sensim innotuit. Quem statim pro S I A N G I filio agnitus, & ob exploratam subinde iphius indolem charum, collectis undique copijs juverunt, populo universo legitimum regni heredem sibi reddi exoptante. Ita in perduelles & HANZOUM parricidam ducio exercitu, vario eventu initio pugnatum; sed postremo prælio tyrannus acie victus captusque meritas tantorum scelerum poena luit. Quo casu X A O K A N G U S pater-no sceptro potitus K I A U M quoque, ut H A N Z O I sclera dictantis ministrum, bello petrie, missis in eam expeditionem Præfectis; qui caso K I A I exercita ipsum captum obtruncarunt. Fratris necem ulturus minor natu, dum arma in Imperatorem jam victorijs assuetum movet, nihil meliore successu à C H U O filio superatus interimitur. Ita trium proditorum interitu H I A A familiâ propemodum extinctâ, sed post luminio recreata, X A O K A N G U S deinceps rebus omni ex parte transquillis regnum gubernavit.

SEPTIMUS IMPERATOR.

C H U U S.

Imperavit annis XVII.

Post superiora bella feliciter confecta, annos complures im-
perium Sinicum sub auspicijs H I A E gentis, que plures ex Cyclo II. anno
21. ante Christum
anno 1037.
ordine Imperatores dedit, altâ pacâ fruebatur. Chuus au-

tem jam ante imperium bellicâ gloriâ insignis, & ubi regnum adjit, virtutis & rerum gestarum estimatione non minùs quam armorum metra omnes facile in officio continuuit, patriæ quiete nullis unquam post hæc bellis tentatâ.

OCTAVUS IMPERATOR HOAIUS.

Imperavit annis XXVI.

Cyclo 11. anno
58. ante Christum
anno 2040.

Vita deserim-
perij corrugata.

Hinc HOAIUS à CHUO patre pacatum ac florentissimum accepit imperium. Sed longâ pacis segnitie luxuriare coepit Sini-ca felicitas, pessimo inducto mōre, Sinis regibus hodiéque recepto æquè ac perniciose. Quippe HOAIUS imperij curis in ministro-rum fidem contraditis, ipse totum se delicijs inter seminarum spado-numque greges permisit. Hinc licet apud Sinas omnia negotia per supplices libellos ad Imperatores referantur; illi tamen è gyneca vix unquam egrediuntur in publicum. Verbo Imperatores re autem verâ voluptatis mancipia diceres. Quanquam in tanto dominantium luxu Imperatores quandoque Sinæ habuere optimis comparâdos; ut dein-cepit patebit.

Hujus Imperatoris evum tam felix admirata gentes exteræ Sinis finitiae, otioqne simul tam beato & ordinatâ regni gubernatione al-lecta, ultro se tributariis aliatis muneribus professi sunt. Quas inter insularum Orientem spectantium populi numerantur, quorum men-tionem primam sub YUO Imperatore liber XUKING facit. Haec insulae fuerintne JAPONIA, an CAREA peninsula, an alia minores Sinicæ contingat viciniq; incertum est. Neque enim è Sinico scri-ptore certi aliquid eruere licet, nomen insularum tacente. Illud ta-men certum, navibus vectos advenisse; unde jam tum à Sinis navigatum fuisse indubitatum est. Sed de Sinensium antiquissimis naviga-tionibus per hoc Indicum mare infra dabitur loquendi locus. Eos enim classibus totam hanc Asiam penetrâsse, & ad insulam, quæ hodie à S. Laurentio nomen habet, pervenisse, antiqua passim Sinensium monumeta testantur, de quibus infra,

No nus

NONUS IMPERATOR

MANGUS.

Imperavit annis XVII.

MANGUS patrem in imperio, ut & imperandis ratione per omnia secutus, in hoc uno ab eo discessit, quod regiam urbem in locum commodiorem à regione Occidenti magis objectam ad Crocem fluvium transtulerit. Hoc nomen fluvio, quem Sinæ HOANGHO vocant, ob croceum seu luteum colorem datum est, ab argilla, per quam volvitur, flavescenti. A montibus Amasais, quos QUENLUNG Sinæ vocant, per quingentas leucas & amplius ingenti aquarum mole illam orbis plagam versus procurrit, quæ media inter Orientem & Septentrionem est. Inde paullatim ortum petit, SINAS BOREAM inter & Occidentem alluens, ac per desertum CARACATA, seu LOPOBERRANS, denique cursu in Austrum flexo quinque Sinarum provincias irrigat, & murum illum famam tam celebrem, qui Tarrarorum irruptionibus objicitur, subingressus, tandem in provincia NANKING prope HOAIGAN in mare magnâ vi aquarum se exonerat, semper croceo, quem vehit, limo turbidius. Argilla enim, quæ nomen & colorem fluvio conciliat, non, ut in limpidis aquis, ex imo tralucet, sed undarum violento cursu identidem excitata torrentium more, pluvijs intumescentium, totum flumen tingit, ut multipli experimento compertum est. Aqua enim inde vase excepta ubi aliquamdiu conquivet, minutissimus limus tantâ copiâ in fundum subfudit, ut tertiam ferè partem constituat; quod mihi aliquoties experiri placuit. Certè cùm primitus ingens hoc flumen vidi, paludem aut fluidum limum intueri me credebam; sed summa, quâ fluit raptas aliter de ipso sentire me docuit. Mirum, unde tanta vis argillæ proveniat: neque enim clarescere ac limpidus fieri unquam visus est. Hinc proverbium natum Sinis, res ceu nunquam futuras explodientibus: tunc nempe quidpiam eventurum, quando Croceus fluvius clresceret. Qui plura de hoc fluvio scire desiderat, nostrum Atlantem extrema Asia consulat.

DECIMUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis X VI.

*Cyclo 12. anno
41. ante Christum
anno 1396.*

*Rogata Sina-
rum clementia.*

*Fides ad Si-
nac legationes.*

Fuit I : M A N G I filius, cui exteris circumiacentes nationes non modo tributa pendebant, sed earum quoque reges imperiorum suorum possessionem sibi ab eo conferri glorio sum ducebant, æquitatis ac iustitiae famam, nec non altissimam pace provocati; cuius fructum se quoque laturos ac tantæ gentis amicitia contra finitimos hostes deinceps fore defensos judicarunt. Ea consuetudo ditionem suam auspicio Sinensis Imperatoris adeundi, etiamnum apud multos manet; quibusdam tamen, ut sunt J A P O N E S & C O C H I N I X, intermissa, alijs commercij potius, quam submissionis causâ id facultibus. Cum enim Sina sit exteris ita clausa, ut ingressus non facile ulli quam legatis pateat; Turcæ, Laosij, Samarcandæ, Mogores & Tibetani pedestri itinere, Siones verò & Camboji navibus advecti, Sinas ingrediuntur, ubi per speciem legationis tractant privata mercimonia. Neque hi Principum, quos sibi quisque singunt, simulatores munera suo sumtu parata gratis apud Imperatorem profundunt. Nam longè plura recessuri accipiunt, quam dederant; illo turpe sibi futurum existimante, si munerum opulentiam cuiquam concedat. Quin legati omnes, dum inibi commorantur, cum toto comitatu aluntur è publico, eorumque merces regio sumtu in regiam usque deportantur, eas quoquo versum distrahendi aut novas coemendi facta potestate. Ubi regno iterum excedunt, pari liberalitate ad Sinarum fines nullâ suâ impensâ deducuntur, vecturis regio jussu & ære procuratis. Id legationis genus exteris plurimum lucrî affert, alieno sumtu rem suam augentibus. Interea splendidè Imperatores decepti legatorum commento à regibus salutantur, qui neque regnum aliquando neque vitam habuere.

U N D E -

UNDECIMUS IMPERATOR

PUKIA NGU S.

Imperavit annis LIX.

Sub hac tempora intestinâ discordiâ domus regia laboravit, Imperatorum fratribus ac filiis inter se dissidentibus, tûm utraque factio traheret ad se imperium. Sed PUKIA NGU S Imperatore proximè defuncto genitus causam & regnum obtinuit. De quo plura non exstant, nisi annis eum plurimis probè Sinas gubernasse; hoc uno infelicem, quod rebus filij non ita providerit, ut eum regni heredem relinqueret. Eo enim mortuo ipsius frater imperium invaserit, CUNGKIA PUKIANGI filio è successionis jure per vim depulso.

DUODECIMUS IMPERATOR

KUNGU S.

Imperavit annis XXI.

Kungus PUKIANGI frater continuatâ, quam frater in necopotem exercuit, injuriâ, & ipse regnum invaserit, CUNGKIA iste. regnum semoto; qui ne seram quidem spem haberet, posthabitorum nepote filius à KUNGO ad imperium destinatur. Aliud nihil ab eum agendum memoriam dignum.

DECIMUS

DECIMUS TERTIUS IMPERATOR.

K I N U S.

Imperavit annis XXI.

*Cyclo 14. anno
28. ante Christum
sum 1800.*

Paternos annos, hoc est, unum & viginti in imperio asseditus est, tranquillo admodum & felici. Neque de hoc quidquam memorabile habetur, nisi quod regnum non optimâ fide acceptum bonis artibus retinuit. Paternæ tamen virtutis commendatio nihil filio ad spem regni ac successionem profuit. Eo enim post parentis obitum præterito, adjustum heredem postliminiò regnandi ordo rediit.

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR
CUNGKIA.

Imperavit annis XXXI.

*Cyclo 14. anno
39. ante Christum
sum 1879.*

Tandem imperium bis debitum totiesque præceptum CUNGKIA, ut PUKKIA filius, obtinuit. Sed post tam diuturnam moram adhuc tamen citius, quam reipublicæ utilitas ferbat, regnare cecipit. Mox enim ut se in eo fastigio collocatum circumspexit, modestiam & frugalitatem penitus dedicens, voluptati se in ipso imperij aditu totum mancipavit, semineo nomini factis etiam conscientibus. Ergo negligenter boni publici ac virtutis curâ, negotia regijs ministris, se vero totum luxui & seminarum amoribus permisit. Neque pensi quicquam habuit, quales essent, boni an mali, quorum consuetudine gaudebat, contrà quam ab ejus majoribus factitatum; sed cujusque merita ex adulandi artificio testimonijs, eos habuit alijs chariores, qui assentando ipsis flagitia honestis nominibus tegebant. Hinc præcipua munia penes adulatores fuere. Quibus virtujs ad suæ stirpis à regno delinceps demovenda perniciem viam aperuit. Nam plurimi è regulis beneficiarijs eo contemptu tanquam indigno, cui patet, patet in eum obsequium exuere cuperunt. Neque sic è vetero

temo expurgiscens, nullo remedio conatus est eos in officio continere, voluptatum pertinax, tot annorum femina verius quam Imperator. Tandem flagitijs finem mors imposuit. Filium habuit CAU S nomi-
ne, tam vitorum, quam regni heredem.

DECIMUS QUINTUS IMPERATOR.

CAU S.

Imperavit annis XI.

CAU S ergo mali corvi malum ovum, patris mores imitatus, flo-
renti adhuc etate seipsum delicijs ac nimiâ venere ante diem confecit, relicto titubantis imperij successore FAU O.

DECIMUS SEXTUS IMPERATOR.

FAU O.

Imperavit annis XIX.

FAU O nulla re aliâ fuit memorabilis, quam perditissimi filij
KIZI successione, nemini posthac ex ea gente continuandâ.
Ejus enim scelere imperium tanto tempore in eadem familia
retentum in aliam translatum est, uti dicemus. Unde enim imperia
nisi virtute subsstant? cui, ut sua initia debent, ita non alijs rationi-
bus servari queunt, quam quibus inchoata sunt.

H

DECI-

DECIMUS SEPTIMUS IMPERATOR K I E U S.

Imperavit annis LII.

*Cyclo 15. anno
40. ante Christum 1818.*

Robur corporis.

Habuerunt Sinæ in Kieo Neronem suum tot seculis antè, quām Roma suum execraretur; aut siquod aliud monstrum ulla gens aluit. Hinc Sinæ si hominem omnino perditum vivis coloribus volunt describere. Kieum appellant. Corporis robur in eo rurum fuit; animi non item. Ajunt cum facilis sit ad densum funem ruuisse, hancumque ferruginea triuia digitorum crassitie, utraque manu arreptum in rectum extendisse. Uxor ei erat Vihia nomine; à qua ad omne scelus flectebatur. Insaniens ejus amore, offenditque veritus, omnia illius arbitrio facere. Cujus rei non ignara Vihia, quid libido aut superbia dictabat, à Kieo amantium jure quasi pro imperio exigebat. Negitque quin dantur in anno uero, quām illa in pentendo fuit, unius mulierculæ amoris omnia totius imperij commoda postponens. Hinc perpetuis tristis exhaustæ populi universi opes; hinc aurata palatia, sumtuosa theatra & stagna marmoreo ambitu fossisque clausa impendebantur ejus libidini. Memorabilis imprimis fuit ille luxus & inauditus in eum diem voluptatis genus, cum ingens terra spatiuin in stagni modum excavatum naviumque capaz jussere vino impleri; cuius in ripa via hominibus millia per circuitum profondo era: casum instar procombentium à laque ad fastigiatem & vertiginem usque sc̄a ingurgitatent. Ina pocū ad silvam proximam, quam Carneari dicere, cibaverunt, ut vino iam madidi epulis quoque se infercirent. Ex ejus enim nemoris arboreis, quicquidem boves, apri, cervi, aliaque id genus animalia jam assata pendebant eorum gulae parata, qui ē lacu bibissent. Alterum spectaculum longè nocentius excoxitarunt, palatio, quod secretum vocabatur, in eam rem magnificè exstructo, ut ex utroque sexu juvenes formâ præstantes undique conquisi ti, veste & pudore posito nudi promiscue habitarent, cuius fœdissimæ consuetudinis arbitri & laudatores regij conjuges aliena voluptate se oblectabant. Nec magis impudica, quām crudelis hæc mulier humanas carnes in delicijs habebat; quas, & maximè siccas ollium medullas, nescio

nescio quā arte medicatas ad acuendam suam & Imperatoris libidinem adhibebat. Hac VIRIAKIKO in manum ita convenerat, Male famula
quavis bofe
remittit, Regulus quidam antehac rebellis simulatè criminis veniam petijt, veteres tamen inimicicias adhuc animosè exercens. Sed ut ad Imperatoris clementiam modifret adhuc sibi; VIRIAM præstantissima tunc formæ puellæ obtulit ei per speciem obsequij, non dubitans hac unâ procaci puellæ majorem se cladem KIBI redi quâm toto exercitu illaturum. Nec eum opinio fecellit. Nam VIRIA in causâ fuit, ut Imperator ejus artibus eversus, post etiam regnum amitteret, non suo tantum, sed totius HIAE familiæ interitu. Et adhuc miser intestinum hostem, ut suas delicias fovebat, ad omnes cohortantium voces præterquam ad Sirenis hujus penitiosæ cantilenam sordus. Tantam tyrannidem exercet femina semel viri potens.

Ergo reguli licentia Imperatoris offensi, passim deficiunt; &, quod antehac regibus nondum ad omnia sclera prolapsis facitârant, spredo jam tum illorum imperio, quæs virtutem, ut regis dominatio- nis tessera, deesse videbant, in hoc omnibus vitijs oppleto longè li- berius ausi sunt. Neque jam odia tantum Imperator, sed & arma omnium in se converterat, si Præfectos aliisque magistratus excipias. Haud enim defuere, qui boni publici & Imperatoris amantes, leniora priùs remedia malo adhibenda censerent. Ii varijs rationibus & quo- dam commonendi artificio studuerunt KIBI M ad regni & sui adeò curam excitare. Sed ubi nihil profectum, QUALUNGUS inter pur- puratorum præcipios animo sumpto intrepide in illumita detonuit. Libertas ma-
gistratum in
sinu.
Meminisse te oportet, Imperatorum præcipuum decus modestiam esse, quæ prædictus pro cuiusque conditione suis honorens & charitatè exhibeat. Non secus in cives pius, quâm pater in filios; & fide iam integrâ, quâm vicissim ab ijsdem exigui. Principis enim boni est, suis rechè vivendi le- getur non tantum dare, sed esse, se solidâ pace velit cum sibi subjetu frui. Tu verò petitus horum oblitus, homines tibi commissos pecudum infor- non ut pastor gubernas; sed, ut latro fortunæ omnibus expoliatos, etiam vita privata. Cave, ne serò te factis pœnitias! postquam, ut cives nefario- occisos ad vitam reducere non potes; ita nec superflites à te alienatos est in manu tuâ revocare ad obsequium. Quare te bortor atque oro, ut rebus nondum planè desperatis maturè ad frugem & Imperatoris officium redeas. Incensus hac oratione Imperator, & in hoc etiam degener à virtute majorum, qui veri adhuc patientes in illâ rerum inclinatione fuere,

H a

Q u a.

Qua LUNGUM occidi est vestigio, se præsente, jubet. Tanti sepe stetit apud principes à vero alienos loquendi libertas'. Ea cædes TA NGU M regulum è nobilissimâ HOANGTRIZ familiâ superstitem gravi-ter affecit; maximè verò, cum audisset, inhumatum absque lamentis solemnibus sepulturæ expertem, quæ ambo apud Sinas summa infeli- citatis loco habentur. Is igitur homines certos constituit, qui cadave- re sepulturae decenter mandato, defuncti manibus ritu luctuque patrio parentarent. Ob id obsequium Imperator, quem eares latere non po- tuit. TANGO graviter iratus, eum comprehendendi tradique carceri mandavit. Quem tamen paullò post libertate donatum ditioni suæ restituit; postquam nemo aliis eum suorum scelerum admonuit.

*Modus ido-
neus admo-
nend: Impo-
rare.*

Subinde cum Imperator excusâ bene consulentium importuni- tate, in pejus quotidie rueret; proceres omnes tantæ fæditatis ad ex- tremum impatientes, quotquot aderant, simul Imperatorem adeunt, eique tabulam offerunt omnia ejus facinora graphicè continentem. Tum lacrimis perfusi rogant, ut tandem injustis cædibus ac rapinis modum ponat. At is, ut erat à flagitijs ferox & superbus, contentâ iterum hortatorum oratione, deteriora præteritis moliebatur, preci- puos magistratus, queis ob fidem tam constantem alia omnia debebat, ut factionis capita insectans. Quæ res illi postremò exitium attulic... Nam proceres indignati se suaque consilia ludibrio esse, omnes simul in ejus interitum conjurant, atque ut tyrannum regio nomine & fasti- gio indignum cum ignominia imperio deturbant, advocate in au- xilium TANGO laudatae virtutis regulo, quem suprà diximus Qua- LUNG I ob admonendi libertatem occisi funus curâsse. Eum jubent in KI EU M arma sumere, eoque devicto belli jure imperium sibi vin- dicare. At negat TANGUS hoc sibi jus esse, si KI EU S facti poenitens spem de se frugis exinde melioris faciat; nec aliter arma se, nisi ut agrotanti necessariam medicinam capturum. Eo consilio exercitum conscribit, omnibus ad id audiendum animos & vires addentibus. In eo discrimine KI EU S plus animi, quam auxiliij aut fortunæ ha- buit. Etsi enim & ipse copias undique ad defendendum bellum con- trahere nitebatur; raros tamen è toto imperio milites collegit, pleris- que castra illius ut virtuti & publico bono inimica detestantibus. De- sertus igitur à suis, externo præsidio res suas domi penè collapsas ful- cire parat, Tartaris ad opem sibi ferendam excitis ingentia præmia- militia pollicitus, si adversus cives, ut ipse ajebar, rebeiles tempestivè succur-

succurrerent. Sed & Tartari negarunt malo Imperatori se militaturos. Usque adeò vel inter barbaros est odio nequitia. Itaque Kizus jam ab omnibus desertus, ubi res suas ita in angusto videret; tantisper pœnitentiam simulat. TANGUM quæfisit verbis, uti vitam sibi condonet, obrestans. Qui ea specie resipiscens motus, non modò longioris viæ gratiam fecit; sed plus etiam, quam sperare audebat supplex, hoc est, imperium restituit. Ipse ut rebus ex animi sententiâ confessis curaque belli depositâ domum redijt; raro moderati animi exemplo. Sed & Kizus simul ad imperium, simul ad ingenium redijt. Mox enim cum recollectis nescio unde viribus, TANGUM velut perdulem lacessit armis. Jamque in conspectu erat uterque exercitus; cum primo statim congressu Kizus à suis deseritur, qui abjectis armis omnes TANGUM ut Imperatorem amplectuntur. Is Kizum fūgientem eisque insequitur, dum extra fines regni Sinensis ejectum cogit in exilio vitæ reliquum exigere. Illic mortuus, ignobili exitu secum tot scelera sepelijt, unaque stirpem suam, quæ prima regnare post ejus exilium in Sinis desijt, à vino & venere extincta. Dignum est observatu, Scriptores Sinicos Kizum nunquam Imperatoris nomine dignari; sed quoties illius mentio recurrit, latronem vocare. Nec sine causâ. Quid enim non latronis hæc.
beat, quem insontum civium crux
impiavit?

Kizus in exiliu
de morte.

MARTINI MARTINII
è Societate Iesu,
SINICÆ HISTORIÆ
LIBER TERTIUS
De secundâ imperiali familiâ XANGA.

IMPERATOR PRIMUS
T A N G U S.

Imperavit annis XIII.

Cyril et. anno
32. aucto Chri-
stum 1766.

Odem, quo Kieus ejectus est, anno apud Sinas Tangu regnare coepit; is qui primus familiam in XANGAM Imperatoris nomen intulit, à suâ olim dynastiâ, cùm regulus esset, attributum. Hunc etiam annum Sinenses historici TANGI nomine & imperio insigniunt, more majorum, quoties in novam stirpem regnum transfertur, id observantium. Ut enim bono Imperatori honos ille habetur, ut annum, quo ex hac vitâ decepsit, ei velut adhuc viventi, ascribant, qui de mortuo succedunt; ita sequitur illum infamia, qui suo scelere jus regnandi à posteris alienavite. Memorant hunc Imperatorem tanto omnium applausu lætitiaque, cùm ob suam probitatem, tum ob Kiezi odium, exceptum fuisse, ut, ad quamecumque se regni plagam conferret, alij aliâ Sinarum in ditione positi, interea grave sibi ducerent, ejus ceu sideris benigni adventu se adspectuque fraudari. Quacunque incedebat, omnes extremis digitis pedum, ut Sinicâ phrasî utar, insistentes, erexitisque capitibus vestimentem præstolabantur. Exercitus ejus tantâ modestiâ huc illucque commeabat, ut amicos potius mercatores, quam milites rapinis assuetos diceres. Hinc studia populi promeriti, quacunque transibant, obvios passim civium, ac præcipue puerorum greges habuere, oryzam & ceteram annonam ultro gratisque offerentium, & in militem tam amicum, tam abstinentem obsequijs certantium, In tantâ rerum tranquillitate unus Lopeus au-

*Modestia mi-
litum grata.*

fus

sus est in *Tangum* arma mouere, nullâ alia causâ, quâm regnandi cupidine. At enim levi prælio vicitus captusque, bonorum omnium & vitæ ipsius jacturâ, temeritatis poenas dedit. Rebus ita compositis nihil optimum Imperatorem gravius affecit, quâm metus, ne apud posteros affectati regni notam incurriteret, tanquam inde legitimo ejus herede per scelus ejecto. Quâ de re sape cum proceribus colloquens, ter volebat se abdicare imperio. Sed nuspiciam regia modestia relietus est locus. In sententia nihil oculi feci perseverantem, è præcipuis purpuratorum unus denique consolans, *Calum*, inquit, *bonives ita creavit, ut propriam cuiusque agendi, qua tuberet, libertatem indiderit.* Ita quâ animorum disveritate si nemus sit, cuius tuuim omnes intelligant se gubernandos; totum urbem perperuissim dissidentium inter se bellum & opiniorum turbas necesse est. Huic malo ne *Calum* provideret, reges nobis dedidit sapientia & usu rerum eximias, qui mortalium libidines, odia, contentionésque compescant. Etiamnum *Kizus* regnaret, si virtutis apud eum locus fuisset. Nunc ubi private potius voluntatis, quâm publicis regna commoda operam dedit, iniquum populi vexator, quem varijs tormentis evictum aquâ & igni delovit, nullum tempore remansit; Calo placuit, illo sublate, et virtutis ferocia, prudentia, patriaq; amanentibus rebus praeficere, eajus virtute speramus regna omnia ad frugem revocanda, praestans cum nemmo ignoret. *Yui* ducus opiniis præcepta, mores, ac documenta te sequi. Nolis itaque hoc decus adjicere, non à te quefimus, sed à nobis Calo jubente tibayennente obitrum. Quod si ad genio tibi subiecta utilitatem converteris; causam non habebis, cur famam iniquæ regæ in posteris formides, qui ut tuus virtutes, ita prioru vitsa ex iſſdem animalibus discunt. Plura in hanc rem addidit, quæ liber *Xukin* habet; ego studio brevitas omittio.

At needum Imperator de vetere sententiâ demotus respondit in hinc ferè modum. Et hoc à cali supremo Imperatore generi humano imponit, arque invisa lex, sit, qui ad naturam vivit, in ejusque conquisito insinuatu, in domino capessat sacerdotum reliquiisque praest. Ego quidem *Kizum* è fustigio defecorem. id Calo jubentia facilius, cui refragari res sum duxi. Dilecte ejus imperij religione exsolitus, ad alterum, qui me se melior, respiciatis censio. Ego mea sorte simblosque contentus, vel idcirco ab hoc honore abhorreo, quid ei populo imperandum intelligam, in quo mali moniles sunt inter paucos bonos. Regnum est instar agri tristici, in quo frumentum multo labore & avenâ corruptitur, aut erika plurimi pe-

leis invenisse. Ipirat tanta multitudini regenda me imparem sentiens, ne in celum offendam, vereor, si provinciam me illa supra vires onerem. Ad imperij nomen hanc secus atque ad ingentis precipitij conspectum exborresco. His auditis Praefecti & magistratus omnes eum denuo consolari, atque adeò non alium Imperatorem sibi destinaturos religiosè affirmare; simul omnem operam opémque polliceri. Pertinaci pietate vixius denique Tangus imperium tyranno erectum accepit virtute ac modestiâ imperantem perpetuò sequentibus. Hinc summis infimisque charus, æquitate, liberalitate, comitate omnes sibi devinxerat. In quibus illud palmarium, quod aurifodinas in montibus, quos H E N G appellant, qui P E K I N à provinciâ Xansi separant, repertas promiscue populo utendas sine tributo concessit, nullo inde quæstu in æstuarium suum redundantem. Proxima cura fuit, sanguinariás K I E I leges abolere, sufficeréque alias, quas etiam amarent subditi. Quod factum est, ut non hi modò, sed & reguli omnes eà æquitatis famâ commoti unà cum suis se illi ultro subjicerent. Habuit T A N G U S inter ministros J Y N I U M nomine, supremum militia Praefectum, qui armis juxta consiliisque juvans Imperatorem, magnitudine animi & fortitudine, prudentiâ item, & in illum fide apud Sinas eximus habebatur. Quæ de singulis nec ea pauca, tremorare possem; consultò prætero. Portò T A N G U S initium anni Lunam primam solsticio hemali viciniorem deinceps esse voluit. Ut sibi suisque identidem essent & è re natâ præsto in palatio documenta melioris vitæ, in vasis utensilibus gnomas ad eam rem appositias insculpi jussit. In eâ supellecili ante alia pelvis erat, quam ipse ad abluendam aquâ calidâ, ut Sinæ tolent, faciem adhibebat; in quâ hac epigraphe legebatur, omni hominum ordini amplectenda, *In dies te renova, & rerum eodem die te renova.*

*Mors Lavandū
vultum.*

*Tangi pietas
in cœvo.*

Sed ejus pietas erga subditos in unâ re omnium maximè enituit. Cùm enim ingens esset toto septennio terra siccitas, nullâ interim de celo aquâ veniente, itum è superstitione gentis ad sortem. Ea sic decrevit, ut unius hominis precibus ac morte celum omnium vicem placaretur & remollesceret. Quod ubi ad T A N G U S relatum est, Pluvia, inquit, ne consumire bonum populo, cui præsum, à celo datur. Eam si fatejubent ab uno pro cuncta exorari; me perissimum instans calamitatis maner. Locum omnium tenetis convenit, omnium causam agere. Qui prodīs debet omnibus, necesse nemini potest. In me igitur inimicibus culpa far-

trum;

rum; quoniam illato si fas non est, utere, & bonefum erit pro publica salut
viam meam impendere. Sub hac jejuniū sibi indicit, cæstie ungu-
būque, quos premittere apud Sinas non leve nobilitatis signum & or-
namentum est. præcis, nudis pedibus corporēque cinere terrāque
consperso, hac prece se cælo piacularē victimam devovit. Infestans
aut scelus abom, obsecro te supremo cali Imperator, ne populus tuus. Mi-
hi te traxam habeam, modo parcas innocentis patriæ. *Et si ego foris male*
meos gubernab, si donis mea luxum splendorēmque justo majorum colero, si
adulatioribus alienāque flammam obsecrancibus aureo nimis patientem
commodo; meum id crux non est, nse oclam ad peccata depositar. In hunc fe-
ré modum sexies cali dominum obrestabatur, cum repente ingenti-
bus procellis effusus inaber longè latēque terras summā omnium la-
titia rigare coepit. Scires TANGI pietate factum, ut ix imperio pe-
nes TANGIANAM exiade familiam esset tam diurna successio.
Anois namque sexcentis & quadraginta tribus eum non intermisā se-
rie sunt è suā stirpe secuti septem omnino & virginis; virtutis ac virtu-
tibus promiscue insignes, prout cuique voloptas aut respublica magis
cordi sunt.

SECUNDUS IMPERATOR TAIKIAU'S.

Imperavit annis XXXII.

Magni illius TANGI è filio nepos hic fuit: initio regni avo vir.
mutibus longè dispar, ejus documenta, leges, & gubernandi
rationem vel ignoravit, vel neglexit. Utut est. JYNIUS, cuius
operā in belli pacisque negotijs Tangum fuisse usum, suprà diximus,
vir summae authoritatis, ut incautum juvenem ad bonam frugem tra-
duceret, s̄p̄e hujusmodi verbis usus est. *Fortuna celoque non semper*
fidendantur; nec nisi eidēmque concessum perpetuò imperium. Id, ubi virtus
abest, corrueat necesse; at illa comite, quæsta Imperatori erant omnia.
virtute collapsa ut plurimū ruanū imperia. Hæc, inquam, & similia
liber XUKING nobis suppeditavit, ne quis conficta suspicetur.
Sed ad irritum cecidit hæc philosophia, obstinato ad meliora juvē.

Cyclo 16. anno
45. ante Christum 1753.

*In fiducia fidu-
cie Imperato-
rum.*

Tum confitum depit: **J**ANUUS, in quo audaciāmne magis mirer, an summam fidem, nescio. Quippe veritus, ne unius socordia toti imperio perniciem afferret; prope avi sepulchrum in domo ad id exstructā Imperatorem velut capteivum includit, ipse tutelę nomine imperium gubernat. Rēs mira dictū juvenem fortunę sive securum, & quicquid libéret, pro licito judicantem, ipso triennio eoque amplius ibi detentum, & assidue ad avitę virtutis imitationem incitatum, adeō demum fregit, ut prioris vita paenitens, ayo jam moribus esset similior quam sibi ipsi. Raro prorsus exemplo. Pauci enim fiunt imperando meliores, peccandi licentia à virtutis amore abducti. Multò prouius est, private vita modestiam in novā dignitate dediscere. At **J**ANUUS nullā non laude dignus, calcarā dominandi libidine, cui si obsequeretur, facile potuisset sibi regnum ex toro vendicare, Imperatori optima de se promittenti, imperium restituit, in regiam postlimiatioνē, applausū omnium ordinum, dedito. Ibi tantum abfuit, ut ultionem peteret ex **J**ANIO, ut eum suymis etiam honoribus excusatū, patris exinde loco diligenter. Magnā dein omnium approbatione imperium habuit, nusquam ab avi vestigij deflectens; regulis etiam, qui ejus licentia offensi fecerant, ad officium suā sponte redeuatis, postquam didicerunt **T**AI**K**IU**M** novo invento resipuisse. In hunc modum restitutam publicam quietem, longa felicitas excepit, **J**ANUO cum primis adniente, cujus consilio Imperator omnia moderabatur.

TERTIUS IMPERATOR

VOTINGVS.

Imperavit annis **X X I X.**

*Cycle 19. anno
18. ante Christum.
Item 1710.*

HIC superioris filius nec patri virtutibus impar, ubi vidit **J**ANUUM decrepitā jam etate esse; ne nihil de tanto viro post ejus obitum superesset, **K**ÆUTANUM amplę ditionis Praefectum ei committit; ijsdem artibus imbendum, quibus ipse in eum usque diem Imperatoribus bello ac pace tantopere profuisset. Nec spes VOTINGUM nec metus fecellit. Nam & **J**ANUUS octavo post illius inaugura-

LIBER TERTIUS.

augmentationem anno diem obiit supremum, veris Imperatoris populi que totius lacrimis deploratus; & KIRUTANUS peritiam rerum gendarum adeptus, felici successione defuncti desiderium mitigavit. Magno quidem usui VOTINUS fuit, omnia cum domi. tum foris recte atque ordine agebantur. Tantum unius viri virtus valet, si in Principem incidentur, veri capacem.

QUARTUS IMPERATOR
TAIKENGUS.
Imperavit annis XXV.

TRES deinceps Imperatores sequuntur, de quibus nihil memoria Cyclo 17. anno 47. ante Christum anno 1691. A dignum reperio, praeter annum, quo quisque cœpit imperare, quodque desist. Primus TAIKENGUS VOTINUS; filius, videatur sine prole mortuus, quippe cui defuncto fratre natu minor successisse scribitur.

QUINTUS IMPERATOR
SIAOKIAVS.

Imperavit annis XVII.

TAIKENGU frater fuit; neque aliud de ipso existat.

SEXTUS IMPERATOR
YUNGIEUS.

Imperavit annis XII.

ET hic antecedentis frater, deficiente Sobole sceptri heres fuit, ex alia tamen matre natus.

Cyclo 18. anno
22. ante Christum
anno 1660.

Cyclo 18. anno
29. ante Christum
anno 1659.

SEPTIMUS IMPERATOR TAI LU S.

Imperavit annis LXXV.

Cycle 23. anno
41. ante Christum
anno 1641.

Hic YUNG YEI frater germanus fuit, cuius exordia imperij ostentis praesignia fuere. In ipsa enim regia moris & triticum sponte tantaque celeritate sunt enata, ut septem dierum spatio & moris in arborem adulter fructus proficeret, & frumentum jam maturum spicas exhiberet. Præterea putci etiam altissimi præter naturæ legem simul exundaverat. Territus est rerum facie Imperator, ut proni sunt Sinis ad superstitionem animi, verensque, ne quid sinistri portenderetur, e Præfectis quemdam Chenu nomine, juber ex ijs prodigijs in futurum conjicere. Ille prudentissime, nihil contra veram virtutem portenta posse respondit. Si gentes tibi subjectam ex aqua bonoque gubernaveris, inquit, nihil erit, quod labefactet felicitatem tuam. Digna Imperatore, digna cordato consiliario responso. Nec in Irritum cecidit. Quippe salutare confillum secutus TAI LU S., totus in virtutem incubuit, & insigni probioris ac prudentiae laude majorum suorum quorumcunque famam ad decus æquavit. Illud inter ejus facinora non ultima loco celebratur, quod ad sustentandam pauperculæ plebis senectutem in singulis urbibus certam de publico annonam constituit. Unde morem illum ad hæc usque tempora fluxisse putem, ut in qualibet civitate Xenodochium extet, in quo certus senum numerus publico sumtu alatur. Justitia in primis ei curis erat. Quotidie summo manœ facilis aures dare ad se yenientibus; neque prius è tribunali surgere, quam omnibus, qui se conveniunt vellent, copiam fecissent. Quæ res remajoram præcipue fortunis & innocentia profuit, qua non raro à potentijsribus obteritur; & simul prætorum æquitatem intendit, ab Imperatore vindicari timendum. Ita cum à paucis timeretur, amorem omnium promerebat. Et, ut Principum exemplo in familiæ dimanant, eximios aliquor ac præstantes ministros habuit, quorum auxilio ipsæ septuaginta quinque annos imperium perpetuò pacatum obtinuit. Nihil portentis in regia virtutem audientibus; quæ nullum est potentius adversus omnia terrores quebuntur.

Octa-

OCTAVUS IMPERATOR CHUNGTINGUS.

Imperavit annis XIII.

Hec Imperatorum familia regiam hucusque sedem in loco, cuius cycle 19. anno 1561 ante Christum anno 1562, Ma o nomen, in provincia X A N S I habuit. Exin ob crebras fluminis Crocei exundationes ac damna ei urbi toties illata, in provinciam H O N A N factâ migratione in urbe H I A O , ubi nunc GAO C A M civitas est, confedit. Neque tamen à Croceo, qui tunc H I A O praterfluebat, discedere placuit, navigationis commodis recento. Et regni quidem initio ad portus muniendos ejusque modi opera alia otium ei non defuit. Pacatissimum à Patre imperium accep-
perat. Ad ultimum tamen, ut nihil est inter homines perpetuum: bel-
lum, sed breve, sumere coactus est; accolis ad Austrum circa K I A N G
fluvium, latronum more, provincias S i n i c a s invaderentibus. Inter in-
gentes prædas multi etiam hominum abripiebantur. Quæ res cùm
semel atque iterum eis processisset, ultericorū prædas spe accensam cu-
pidinem stimulante, latrocinia ac rapinam continuant. Tum vero
C H U N G T I N G U S ad bonum publicum respiciens, id tanta licenzia
obviā cundum ratus, missis cum milite P r æ fectis, impetum prædo-
num ita repressit, ut malto deinde tempore nihil tentare sint ausi.

NONUS IMPERATOR VAIGNIUS.

Imperavit annis XV.

VAEXIUS CHUNGTING frater, quindecim annos terum cycle 20. anno 1562 ante Christum anno 1563, potiebatur, nullâ re memorabili gestâ, nisi quod omnibus cha-
rus acceptusque fuit.

I 3 D E C I

DECIMUS IMPERATOR. HOTANKIAU S.

Imperavit annis IX.

*Cycle 20. anno
24. ante Christum
sum 1534.*

HIC VAIKINGI frater natu minor sceptrum adeptus, quod illè fine prole extinctus esset immaturâ adhuc ætate, ob Crocei fluminis inundationes denuo sedem regiam mutavit, loco editiore delecto ad SIANG, que HONAN & provinciæ olim civitas, hodie KIANGTE appellatur. Neque hic quidquam memoriam dignum gessit; uno tantum filio, quem optimum reliquit, imperij successore felix.

VNDECIMUS IMPERATOR.

ZUIEUS.

Imperavit annis XIX.

*Cycle 20. anno
33. ante Christum
sum 1535.*

IS ZUYEUS fuit, cui post obitum Pacifici cognomen adhæsit, subiectam gentem, quoad vixit, in profundissimâ pace continentis. Quā in re magno illo adjumento Colai summi Praefecti virtus fuit. Hoc enim nomine Colaum, quod adjutorem seu privatum significat, Sinæ vocant. Quā voce nos etiam utemur deinceps, ut eum à ceteris, summis item tribunalium Praefectis discernamus. Hujus ergo Colai, cui nomen HENIUS, virtute ac prudentiâ effectum, ut reguli beneficiarij omnes, nec pauci dynastæ summo consentu & amore pari ZUYEUM ut Imperatorem amplectentur; promississimi semper ad reverentiam obsequij.

Etsi vero jam suprà de regulis ac dynastijs illata mentio est, quales fuerint & unde, hoc tamen loco denuo notari velim, eos omnes ex Imperatoriâ stirpe vel filios, vel nepotes fuisse. Nam unâ in familiâ per eum unum dynastas supremaz potestas erat, reliqui dignitate regularum

gularum insigniebantur, attributâ ditione & vestigalibus, quâ splendorem generis non offuscarent. Sed deinceps nonnullos dicemus, quos huic ordini merita sua extra ordinem inseruere. Id adeo sub hoc Imperatore factum, qui H E N I U M hac dignitate primus donavit, nunquam tamen à se abire passus, quo carece non potuerat, suoque regno ante omnes fidelis.

DUODECIMUS IMPERATOR.

ZU SINIUS.

Imperavit annis xvi.

ZU SINIUS ZURE filius in aditu imperij iungiorum materies fuit; &c., nisi obviâm esset itum in tempore, jamjam in bellum gliscerent. Magna patruos inter ac nepotes pro regno contencio fuit. Illi tanquam aetate priores affectabant imperium, hi paternam successionem jure naturæ fulciebant. Litem direxit HENR IUS USU rerum & autoritate pollens, & à ZU SINIO, factione utraque omissâ, pronunciavit. Sed his paria, immo peiora suis queque locis referentur, ab una dominandi libidine, quæ nec sanguine junctis parcit, & omnis pro utilitate dispensat, orta. Hujus tamen imperium, ubi cognatorum lites consenserent, perpetua pace floruit.

Cycle 20. anno
52. ante Christum
Anno 1506.

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR

VOKIAVS.

Imperavit annis xxv.

HIC per vim illatis contra nepotem armis imperium obtinuit, in-justum quidem illud, diuturnum tamen & felix. Ejus filium, quem sibi successorem destinaverat, spei & ambitionis irritum deposejicit, ut ei præclusa esset in praesens omnis ad imperium via.

Cycle 21. anno
5. anno Christi
Anno 1509.

Decim-

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR ZUTINGUS.

Imperavit annis XXXII.

*Cyclo 21. anno
93. ante Chri-
stum 1464.*

ZUSINI Imperatoris filius secundò genitus, VOKIAI nepos, cum patruo regnante se præbuit, ut ab ipsomet quamvis sine spe mutuæ pietatis, & præregro per vim imperio haud dubie infensus adhuc ipfi, tamen diligenteretur. Tanta vis est virtutis, ut etiam hostes, qui, cùm dissimulantur injuria, siue pejores fiunt, alliciat ad diligendum. Solers & ad futura prospicienda sagax, ita suis rebus moderabatur, ut patruo mortuo mollis ei esset ad imperium accessus, sine vi, siue armis, solo, uti dictum, filio ejus excluso. Illud quâ prudenteria est adoptus, râdem ad finem usque retinuit; summæ moderationis exemplum posteritati relinques. Nam cùm filio dare aditum posset ad successionem; procerum judicio permisit, facerent. quod è republ. dicerent esse. Quo illi pfaterito NANKEGUM VOKIAI filiuim ad imperium ab exilio arcessivere.

DECIMUS QUINTUS IMPERATOR.

NANKENGUS.

Imperavit annis XXV.

*Cyclo 22. anno
94. ante Chri-
stum 1483.*

QUANquam non caruit turbis ea successio, cùm magistratus NANKEGUM retinerent, præfecti ex adverso NANKEGI filium mallent. Et discordia in bellum exiit; in quo factio, quæ pro NANKEGO decernebat, superior fuit.

DECIMUS

DECIMUS SEXTUS IMPERATOR

YANG KIAU S.

Imperavit annis VII.

YANG KIAU S NAN KENG I frater per vim & ipse imperium invaserit, eliminatis nepotibus. Hac dominandi libido & inter patruos ac nepotes rixæ, parum absit, quin agnatum huic familiæ successionem extinguerent. Quippe belli dissidio à se invicem distracti totum miscebaant imperium. Magistratus Praefectique in factiones discenderant, rem suam quisque gerere, atque ad eorum causam acclinare sc̄, à quibus opes honorisque sperabant. Regulis quoque beneficiarijs fluxa fides, cùm priscam Imperatorum simplicitatem desiderarent, imperium primò timidius, mox palam aspernantibus. Pari licentiâ tributa, quæ quotaanis ferre soliti erant, jam recusare audebant. Quare imperio in varios quasi potentatus, qui sui juris essent, distracto, in pejus omnia ruebant. Actum fuisse de Imperatricē domo, déque imperio universo, nisi fluentem republ. restituisset Imperator, quo de nunc dicendum,

Cyclo 12. anno
30. ante Christum
anno 1402.

DECIMUS SEPTIMUS IMPERATOR

PUONKENGUS.

Imperavit annis XXVII.

PUONKENGUS igitur YANG KIAU S frater, ubi gubernacula imperij tractare coepit, republ. cognatorum maximè ambitio. ne percussam atque afflictam excitat aggreditur. In ambiendâ potestate à se quoque peccatum non diffitebatur, lèso nepotum jure; ne tamen exemplum suum prodiret ad alios, cavebat diligenter. Principio igitur imperij nihil prius quam de legibus actum. A TAN-SO ejus proavo quondam latæ postquam alibi constitutâ regiâ, & ipse simul translataz, velut in peregrino & ignoto solo clanguerunt. Eâ

Cyclo 13. anno
37. ante Christum
anno 1403.

igitur

igitur ad M A o denuo reducta, cixes, quò prouisus hanc mutationem acciperent, tum scripto, tum coram hortabatur. Deinde imperatoriam familiam antiquato X A N G E nomine Y N I A M indigetavit, à provinciā, è quā predicerat ad fastigium. Præterea sotus in eo fuit, ut optimos quoque amplissimis officijs quā domi, quā foris excoleret. Seditiosis nusquam locus erat. Denique huc maximè incubuit, ut gubernandi ratio, quā usus erat T A N G U S, ejusque mores imitatione reviviscerent. His conatibus prolixe fortuna favit. Nam & ad pristinum statum familiæ, & reguli beneficiarij dynastæque omnia ad obsequium atque comitia publica redire; non alia re magis eos quam virtute Imperatoris invitante. Salutare decretos, quo cavebat in posterum, ut imperatorum filij succederent, discordijs tandem finiendis, è quibus tot extiterant mala successu caruit. Cum enim ipse nullum suscepisset heredem, imperium fratri mosso cessit.

DECIMUS OCTAVUS IMPERATOR SIAOSINIUS.

Imperavit annis XXI.

Cyclo 23. anno
5. ante Christum
Anno 1373.

Siaosinius P U O N K E N G I frater nullâ re parilli vel confordebat, per Socordjam rursus imperij statum jam meliorem tantum non pessimum dedit. Mollis & voluptarios, quo loco esset respublica, quidque à Praefectis ageretur, adeo pensi nihil habuit, ut ne audire quidem vellet; unis voluptatibus obediens. Quibus ne à quoquam intercederetur, summam rerum assentatoribus crediderat.

DECIMUS NONUS IMPERATOR SIAOQYEUS.

Imperavit annis XVII.

Cyclo 23. anno
26. ante Christum
Anno 1352.

Hunc Siaosinus pater imperium unà cum luxu, socordia atque desidia quasi per manus tradidit, Liberali quidem preceptorum

ceptorum disciplinā educatus est à puerō; sed ut primū ab ijs liber & sui juris, rei Sinicæ arbitriū obtinuit; salutaria monita oblitus, & tanquam laxatis libertatis habenis, vestigia patris ingressus purpura-tis insuper assentando virtutis nondum adulstæ nervos elidentibus, li-bidine, inertiā, levitate insignis fuit. Usque adeò in malum proni sumus, metu soluti; maximè si mali laudatores aecesserint. Hujus memoriam illustravit utcunque filius imperij ab eo relictus heres; quo fortasse meliorem admirabiliorēm ve Sinæ non habuere. Id adeò nunc videamus.

VIGESIMUS IMPERATOR UUTINGU.S.

Imperavit annis LIX.

Adolescens patrem morte amisi; quam insolitā tristitia ac dolo. Cyclo 23. anno
54. ante Christum
sum 1324. Re luxit, nullum signum gratae voluntatis iis cum omittens. Pie-tas enim, ut suprà ostendimus, pricipue adversus parentes mor-tuos Sinis semper sanctissima fuit. Pietas in de-functis per-
trem. UUTINGU.S ergo, ut palam face-ret omnibus, quā esset erga demoratum parentes observantiz, Carta-puone, Colao suo seni adjutori tradidit imperium. Ipse prope se-pulchrus paternum exstructā tecto triennio delitescens, non inerti tamē otio interim marcebat; sed quæ optima gubernandi ra-tio, quæ virtutes ad eam maximè necessariae, secerat & illustratione pen-sabat. Silentio, quod mirere, tamē severè addicitus, ut ne verbum qui-dem eo tempore cum quoquam loqueretur. Omnis ei sermo cum Calo solo fuit, præter virtutem ab eo nihil operanti. Sed nec solito lucis obsequio in palacium reversus loquebatur. Cuius silentij perti-naciem demirari ordines acque magistratus denique alloquendū censuere. Adeunt igitur ad illum una omnes; è quibus unus omnium loco hac oratione vultus, Sapientes, inquit, & alii quidam moniti prædi-tores, virtute vultus humana vita regulâ comprimata docet, alijs rectâ vivendi speciem offe. Quod dū magis, Imperator, iibz faciendum, quæ adhuc folio omnes, virtute ac sapientia fragiles, & à Calo admodum perficiuntur, opus publico, fuisse in omnibus concursum. Sed hanc tandem facta

facta adiuc, non perinde dictis imploratis. Loqui te operat, quod unius docti landibruis sui. Quis preest omnibus, quomodo dicto audientem habebit populum, si facet ipse semper. & cuncta dissimilat? Facta tua quamvis usquequaque clara, nisi animenatur voce, nec vix nec iuricationem habent. Ergo iandem loquere; ab ore tuo pendentes omnes, & operam finit, ut, quemadmodum facta adiuc, ita in posterum dictu exemplum nobis fias.

His auditis Imperator conticuit. Non quasi offenderetur; sed quia morem suum sequebatur, ut scripto responderet. Illud autem erat hujusmodi. Scio mea partes esse, ut recte aique ordine omnia dispensem ac disponam. At veritus, ne imbecillitas mea longè deflexisset a majorum mororum virtute; finit & scientiam recti; obstinatio fui ad silentium. Interençum à supremo Imperatore supplex contendere, ut ea suggesteret mihi, qua ad rem publ. bene administrandam sunt necessaria; observationem meam hanc afferuari: visum est, ablatâ per somnum specie bujusmodi. Videbam enim hominem formâ statâ, cuius imago tam fideliter animo insixa habet, ut si quoniam similitudinem gerentem obviam habeant, facilè agnoscunt finit. Illius supremum Praefectum coepit monitus, consque index filiorum mihi, quoad cum invenera. En eius figuram in tabellâ depictam eo prorsus modo, quo à calo est objecta mihi, vobis represento. Ite, ac certos horum, qui cum conquisiſe vestigent, quoquoeverum dicitur. Dictum factum. Denique repertus in pago quodam Fv dicto faber clementarius Y z u s nomine, pictam faciem ad vivum exhibuit. Hic ergo ad Imperatorem adductus, & in experimentum prudentiae varijs questionibus tentatus statim ostendit, quam longè corporis habitum animi bona superarent. Nihil vulgare, nihil medium in eoc ceterores. Jussus enim aliquid pro publico dicere, de bene morato & bene constituto imperio, de negotiorum ac munierum diversitate, de Regis & civium officijs mutuis disertè perquam atque enucleatè disputavit. Quibus magnâ cum voluptate auditis Imperator illum affatur in hunc modum.. Euge, quod bone veritas, Y z u s tuus omnes Praefectos & magistratus meos tu primiſe offeo. Accipe degustacem, que manifello Celi judicis & favore concigis tibi. Preceptori loco mihi eris, nec à meo unquam lacere descedes. Mortare, docē, quocies opportuunt tibi videbitur; discipulum mande, vespri, hoc est, semper, dicto audientem habebis, semper maiores in virtute progressus operam. Speculum crede me, continetur abs te polioribus. In profundo fluctu periculoso me tribuantem pacas; in novis, in transitoriis offeo. Ego sum inſtar ficiens agris, tu mihi opportuna

opportuna pluvia pectorū tui fontes aperte, & salutaribus praceptis animum
meum humecta. Medicinam, ubi erit necesse, quamvis amaram adhibe.
Non proficunt ad saecularē medicamenta, è quibus voluptas queretur,
quare peccanti ne parere; & adhibita Praefectorum reliquorum ope sic
mecum age, ut exemplum perfecta cumulataq; virtutis, qua in TAN-
GO ayo meo effulgit, in me renovetis. Y e u s imperatorem sub hæc di-
cta veneratus è more gentis, Scire, ait, quid rectum sit, haud est diffi-
cile; sed facere, quod rectum sit, difficilissimum. Nam, ut arbor no-
vella direxte in alicuius surgit, si ad aliquod admixtum admittitur;
ita si rex aure secundā excipiat, que à fidei ministris monetur, facile no-
minis sui sanctitatem tuebitur, habebitque intentos simul ac promos ad
utrum omnes. Sed nimis longum faciam, utique supra compendij
modum, si memorem omnia, quæ de Y E O traduntur. Illud tamen
hinc licet obiter discas, sub vili lacernâ ingentem nonnunquam ani-
mum, magnâque sapientiam latere. Hoc igitur adjutore in impe-
rio multis annis pax fuit tranquilla. Accidit inter hæc res parva qui-
dem, memoriam tamen haud indigna. Fortè Imperator in avorum fuo-
rura aulâ sacrâ operabatur; cùm gallina silvestris supersiliens ansam
vasis, quod ad incendendos odores præsto erat, feritatis oblita, im-
pavidè singultare coepit. Id in triste omen acceptum ab illo, nequid
fortè à se violatum esset atque commissum, metuente Quare diligenter
in seipsum quæsivit, si quæ tenuisset iter à virtute deviū; rectè statuens,
ubi causa publicæ calamitatis consistit in personâ principis, medica-
tionem à capite ordiendam. Hunc talem cùm se præberet Imperator;
pietatis suæ famâ ad longinquâ etiam loca manante, in omnium animos
influxit. Dynastæ quidem, qui ad fines Sinæ occidentalis colebant, ul-
tro séque suâsque ditiones sub ejus imperium subjunctere, constrictis
Sinico more capillis venientes cum interpretibus, amplissimisque do-
nis. Quos omnes Imperator amicè acceptos hortabatur, ut in Sinarum
mores atque instituta & immigrarent ipsi, & in suas ditiones induce-
rent. Id si fecissent, gratius sibi fore, quam si sua omnia ei adcerent.

Ita diutissimè prosperis rebus, ne felicitas esset perpetua, inter-
cessit impotens aliunde dominatio. T E R Y U S quidam è regulorum
grege, præcipuâ crudelitate imbutus, potestati suæ obnoxios tyran-
nicè habuit. Eorum sortem miseratus Imperator, monito primûm,
sed ad legitimum imperium contumaci, per Praefectos suos indixit
bellum. Id annos omnino tres variâ fortunâ & ancipiti Marte tenuit;

donec tandem ad iustitiam causae respxit victoria. Victoria regalium ad se venire iussit imperator; opimisque perceptis traductum in meatus, in integrum restituit; bello ac pace vixit, sed maiore in iusta, quam illo gloria.

VIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR.

ZUKENGUS.

Imperavit annis VII.

Cyclo 24 anno
53 ante Christum
anno 1265.

ITa tranquillatum a patre imperium Zukengus per manus accepit, tenuisque, licet paternæ felicitati, ut & virtuti longè impares. Nec aliud de eo, quod addam, habeo.

VIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR

ZUKIAU.S.

Imperavit annis XXXIII.

Cyclo 24 anno
6. ante Christum
anno 1276.

Hic Zukengi frater fuit, & ab hoc & a patre multò magis degener, superbiā, quā præ se despiciebat omnes; tum libidine vagā & inconstantiā, ut cum Sinis loquar, insignis. Quibus maximè vitijs istius familiæ robur concussit, ad imperij reliquias penitus subruendas relicto filio, patrem malis artibus non æquante, solum, sed etiam superante.

VIGESIMUS TERTIUS IMPERATOR

LINSINUS.

Imperavit annis VI.

Cyclo 25 anno
13. ante Christum
anno 1285.

EQ; enim mortuo, ut voluptatibus se dediceret impensis, imperij negotia prefectorum communis arbitrio, nibil pensi habens, quic-

quicquid agerent. Nec mirum. Ipse, quid ageret, ignorabat libidinis
mancipium; à quā ita captus erat, ut in aetatis flore nimirū venere sibi
mortem accelerarit. Sine prole decessit, imperio ad fratrem devoluto.

VIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR K E N G T I N G U S.

Imperavit annis XXI.

Penes hunc potestas ximoni & viginti annos fuit. Quomodo eam cyclo 25. anno 50. ante Christum anno 1219.
habuerit, aut quid eggerit, nil prodicatum invenia.

VIGESIMUS QUINTUS IMPÉRATOR.

U U Y E H S.

Imperavit annis IV.

VULTUS K E N G I filius, homo scellestissimus & sacrile-
gus idolatriam invehere voluit, & homines, ut numen, ado-
rari. Forte hominem quandam agnorum perinde ac vanum
obviām habuit; à quo nescio quibus præstigijs delusus, ab omnibus
eum velut deum sive sp̄itum haberi juber. varijs artib⁹ ad gloriam
ei conciliandam usus. Inter alias hac etiam indoctr multitudini im-
posuit. Homines, aliquot si convivere iussi, ac de re magicā exquisi-
tis rationibus cum eo certare, ut illius officijs vici & divinum aliquid
in homine suspicentes, dōcēs sp̄itum suum celebrarent. At sepe ri-
sum potius præstigiator, quam laudem milit. Quippe non medocabil
divinum, sed nec mediocris in eo sagacitas erat. Identidem igitur
à vero deerrans & vicius ipse Imperatori stomachum movit, tam ion-
gē à destinatione suā se lapsum frementi. Nec diu factum; quā le-
vitate hominem deum putat, eādem abjectum, & probris omni-
bus maledictisque vexatum interfecit. Irām deinde in cælum vertit.
ut à deo suo aversum, sagittis sp̄itum petent. Atque ut sauciāsse cre-
deretur sp̄itrus calcis, laccos tres penetrabiles rubro liquef plenos
Cælum sagiti-
ri penitus.
suispen-

suspendit in aëro, qui specie cruentis inde rotantes, efficiunt indicio, destruunt ac spiritus esse reverā peremptos. Sed qui solidè Cælum atque luctilem petunt, ē celo, dum esset in venatione, non bruto ictu fulmine interierunt. A Siniis omnium flagitiorum postremus & exlex inde dictus, ita animum inducentibus, nonnisi sceleratos & perditissimos percuti de celo, bonocianoxios esse. Tradunt etiam idcirco superis infestum fuisse, quod fortassis nonnunquam suis rebus obstante uteretur. Hinc in ultionem apens excanduit, & Cælo se imperare posse credens, qui in homines dominaretur.

Eodem tempore, quæ ad Orientem vergunt insulæ per quam frequenter habitari coepit à Siniis, eò colonias ducentibꝫ.

VIGESIMUS SEXTUS IMPERATOR TAITINGUS.

Imperavit annis IIII.

Cyclo 26. anno
4. ante Christum
anno 1194.

TAITINGO UNG I filio continens cum YEN in regulo intercessit bellum; quod morte preoccupatus, non confecit. Ceterum YEN regnum erat, ubi PEKING hodie, in eadem nempe provinciâ.

VIGESIMUS SEPTIMUS IMPERATOR TIYEUS.

Imperavit annis XXXVII.

Cyclo 26. anno
7. ante Christum
anno 1191.

TIYEUS TAITINGI filius imperium unâ cum bello propagando per manus accepit. Quia & novum subinde natum, ut ipsi felix sit YEN exitialle fuit. KILIUS enim TAITINGI legatus bello strenuus, hostilibus copijs, qua tres exercitus aquabant, deleris, captis totidem corona ducibus, regnoque YEN is occupato, exutum potestate regem in ordinem rededit. Quâ victoria latuus Imperator, collaudatum KILEM Reguli beneficiarij dignitate exornat, ignarus, quantam familiâ sua pestem arcesseret, nec in impetu gaudijs

gaudij futura prospiciens". Eam dignitatem K I L I U S septennium tenuit. In cuius demortui locum C H A N E U S ejus filius subrogatus, postquam egregia ejus virtus enituit in bello, & Imperatori probata, regnum perpetuae successionis fiduciâ sibi ab eo traditum promovit ad posteros. In his primum anno-quâm imperare T Y E U S coepit, tertio & vigesimo F A U M genuit, quo de multa infra, ubi de proximo Imperatore dicam..

At T Y E U S tres sustulit filios; è concubinâ duos, è reginâ, hoc est, legitimâ, unum. Huic tamen ad successionis prærogativam tori sanctitas primò nil profuit. Imperator enim morti jam vicinus, consentiente Reginâ, quod est inauditum in Sinicâ muliere exemplum, legitimo posthabito spurium natu majorē destinabat imperio. Non amore, aut odio alterutrius patris; sed quia legitimi terebat eum ætas, sceptris adhuc immatura. Præfecti tamen uno omnes consensu intercessere, negantes alium succedere passuros, quādū esset, quem leges subrogarent. Sed hi quoque nesciebant, quantam imperio, quantam sibi contumacibus suffragijs perniciem struerent. Quād namque melior & innocentior V I C I U S è concubinâ genitus, tanto nequitor improbriorque C H E U S legitimus postea fuit. In rem præsentem veniamus.

VIGESIMUS OCTAVUS IMPERATOR

C H E U S.

Imperavit annis XXXII.

C Heus invitis parentibus protractus ad calmen est; ingenio præceps, & cui non minor vanitas inerat, quā recordia. In verbis plus astutiz, quām prudentiæ; qua scires ad hominum vitandas reprehensiones scelerāq; tegenda virtutis colore, compōsita. Corpus robustum ac supra ceterorum hominum modum. Videndi audientiæ vis exacuta; in primitis delicijs, inermi manu feras capere. His artibus sibi placebat unicè, aco supercilio despiciēs alios, & præ se nihil ducens. Ad hoc usque tempus regiâ luxuriaz ignarâ, inter virtutes frugalitas reponebatur. Hic ad augendum splendorem majestatis, vasa eburnea ministrandis cibis, bacilos item, queis Sinae, cùm accumabant,

cyclo: 6 anno:

44 ante h̄c:

item 1154

bunt, hodiisque utuntur, ex eadem materiâ factos primis adhibue...
Quo auditio K i c i u s illius patruus dixisse fertur... Qui gloriae capie
ex ore, lusa vasa sine dubio affermariu optabis magis profusa. Qui ve
rò gaudet bñ pretiosis; non vivet gloribus, nec amictum sinecum & humi
lem, neque casam amabis roflam stramineo. Ni male incipiens obvia
casus in tempore, luxum brancum nec totius orbis explebunt opes.

*Ingenitio ppi
tio securi.*

Uxorem habuit TAKI AM, omnium penè malorum vel autho
rem, vel administram. Ea ut formâ ceteras mulieres: ita nequitia an
teibat omnes. In cuius gratiam cum nihil non ficeret rex mulierosus;
ex illius arbitrio Praefecti alij officio dejiciebantur, alij necabantur...
Tocius opes imperij superbiâ luxûque unius mulieris minores fuisse
scribunt Sinenses Historici. Hinc acerbissimâ exactione pressa gens ge
mebat. Inter alia fuit exstructa turris, cui nomen à cervis inditum,
è pretioso marmore rubro K i u n o dicto. Portæ lucebant jaspide...
quam Y u vocant, achatæ nostro non absimilem, multi apud Sinas
pretij. Altitudo turris erat cubitorum mille, latitudo milliaris Italicis
septem annorum opus. Sæpe suis centum & viginti dierum epulum
dedit; Assuero in pompa paullo quidem minore, sed frequenter,
quasi præludens. Neque nox justicium faciebat luxvi; ob eam causam
Changye, sive nôx larga dicta, Palatium, aliqui Sinis severè clau
sum & sacrosanctum, parvut omnibus, adeò impunè, ut in eo non se
cussatque in foro mercatus instituerent. Hinc non merces modò, sed
etiam abominanda queque scelerâ ed infecta. nonnullis civitatibus
Regulisque beneficiarijs locum ad defecctionem aperire. Sed hoc
malum, quia mali principes suorum civium turbas impurant tempori,
non sibi, primò non repressum, in sedam saevitatem intumuit... Ta
ki a namque, ut erat ayidissima dominationis, Imperatoris aures
continuò pulsare importunis questibus; causam rebellionis à corpore
suppliciorum arcessere; suadere atque incitare, ut ea intenderet, ipsa
denique maritum docere, quorum metu potissimum omnes ubique in
officio continerentur.

*Credidit sup
placitum genit.*

Jussit ergo vas quoddam & columnam ænam parari. Hanc adi
pe oblitan atque candentem, quos morti destinaverat, amplecti co
git; illud autem ignitum ac ferale rubens manibus sublatum tenere...
dum caro solyeretur. Quo incepsissimo spectaculo regina cum Impe
ratore in cachinnum diffusa prolixè oblectabatur...

Ille porro anno imperij undecimo summos Praefectos tres legit,
magnâ

magnâ valentes authoritate, sibique præsto futuros CHANGUM,
illum qui ab hujus patre Reguli dignitatem accepérat; K I E U M. &
C O U M. K I E B S homo vanus & in appetendis honoribus, quod præ
ceteris gratiâ florerer apud Imperatorem, cuius animum probè nôrat,
nihil penit habens, quâ viâ id assiqueretur, filiam, quam habebat for-
mâ & ætatis flore spectandam, ei offert ad stuprum. A quo cùm ab-
horrentem pueram videt Imperator (nam cum pulchritudine casti-
monia quædam naturalis consenserat, quæ gentis virtutum omnium
seracis tum felicitas erat) indignatus puerâ constantiam, & amore in
odium verso, suis eam ipse manibüs necat, & in frusta sectam pari
particularim contendendam obtrudit. Co us è tribus Praefectis unus
indignitate rei motus & de hoc eum acriter objurgans, dris libertatem
è vehigio morte luit. At CHANGUS pari excidijs periculo ne-
quaquam territus, officium COI prosequitur, insigni animi robore
damnans nefandam feritatem. Hic tamen nescio quâ de causâ mi-
tius habitus, in carcere conditum. K I E U S, qui malis artibus fa-
vorem quæsierat, cum filiâ potestatem insuper amisit, documento
aulicis, ut, dum vitijs Principum seriendo, imminent gratia, ti-
meant, ne amittantur.

Crudele opus.

Cognito CHANGUM esse in carcere, nihil intentatum resque,
re cives suis, ut eum eriperent, cujus charitate flagrabant. Itaque Im-
peratori pro ejus libertate puellam mira pulchritudinis, discolorē
ac prævalens equum, currus novem, cum suis equis & ornamentis,
aliisque offerunt, quæ Imperatori magni seiebant esse. Quibus ille
visus primam contemplationem in puellam injecit, eamque dígito
designans, Hæc una, inquit, sufficer ad CHANGUM liberandum
potest; nunc ubi alia tam multa tantique pretia faccedant, quid artis in-
gratia mora grata corrumperet? Et cum dicto emissum è custodiâ di-
tioni sue restituit, adjectis privilegijs nec paucis, nec vulgaribus, quæ
ad cultum & dignitatem ejus spectabant. In eis hoc etiam fuit, ut iter
facienti licet cum sagittarijs, securisque & oblongos enses ferenti-
bus incedere. His rebus auctus in dynastiam suam rediit incolumis,
cui justè ac legitime, ut antè, praefuit. Latus potissimum, quod è car-
cere; sed magis quod ex aula tam iniquâ evaserat.

Post hæc Imperator cupiditates palam solvit. Quem V I C I U S
ejus frater causâ, ob quam sceptrum accepérat, admonens rogansque,
ut modum statueret licentia; posteaquam nihil retulit preter contu-

melias, relictâ regiâ urbe ad suas ditiones regreditur. Idem K I C I U S Imperatoris patruus tentare cœpit, at æquè incassum; jnmo parùm abfuit, quin exitio suo. Imperator enim correctionis jam non patiens, nec aliquem irasci vicijs, usu quasi legitimo magis magisque valescen-tibus, insidias in ejus vitam composuit. Quare ab amicis admonitus K I C I U S, ut subduceret se Imperatoris iræ; *Rœlè vos quidem, in-quit. Nam frustra nîti, neque aliud monendo, quam exiitum querere, manifesta dementia est.* Cujus, eris adhuc ita egerimus, ut me reum non difficerat; fuga tamen cōsilium non placet in præsens. Dandum est ali- quid nepotis infania; neu fugiendo, populi gratiam sequi videar; & Im- peratoris famam majori dedecori atque odio exponam, cunctis fuga cau-sam scisstantibus. At ubi cognovit de necandi sui periculo, ut discri- men evitaret, mente se captum simulabat, neque tamen sic in tuto fuit. Imperator enim fraudem luspicans, misit eum in carcerem; sed quia fatui personam ad veritatis speciem suprà quam dici potest, re-præsentabat, mortem evasit.

*P E C A N I U S alter Imperatoris patruus, postquam inaudijt è re-giâ discessisse V I C I U M, K I C I U Mque captum; ingressus ad eum in carcerem, Neque regi suo fidum dixerim, neque fortem, inquit, ul-lum, qui meum mortis ea raceat, qua loqui convenit. Maie animi, be-ros! si, quia monachis errantem, mors te manet, felicitatis verticem atti-gisti. Hac ubi dixit, in eventum quemcunque durans animum, intrepide regiam ingreditur; triduo Imperatorem interpellans. Ille primò ejus vitare conspectum; at, postquam adeo constantem videt, ira in rabiem versâ, ita locutus est. *Sapiensibus ajunt septem esse meatu in peclore; juvav experiri, num in P E C A N I I peclore sint meatu toridem, constantiam suâ se utique sapientem ostentantis.* Nec plura, & P E C A-N I U M necari jubet, extractumque cor crudelissimâ curiositate per ri-sum jocumque rimatur. Illud autem de septem meatibus est vetus Si-narum dictum, ingenij magni capacitatem per eos explicantium.*

*Crandellis eu-
rigitatu-*

Neque rabies in patrui cæde consenuit. Vidisse mulierem præ- gnantem erat occidisse; neque paucis uterum, naturæ partus penitus inspiciendæ, unde cum uxore secare sustinuit. Prorsus alter Nero, nisi tot annis præcepisset facinus, seculis omnibus abominandum. Cum cædem forte quadam è solario prospiciebat transeuntes vadum. Inter alios duo potissimum, alter senex, juvenis alter, eorum oculos tenuere. Aqua erat perfrigida; quam quidem senex celeriter transiit, juvene metum

metum frigoris haud obscurè professo delicato gradu sequente. Cùm admiraretur Imperator, contrà fieri debuisse judicans; profligatissima mulier hoc inde provenire respondit; quia senex jam exsanguis & effusus esset ac naturâ sic ferente frigidus. Juvenem verò abundantem sanguine & calidum reciprocante conflictu frigoris insolentiam ferre mollius. Ejusque rei experimentum suenere maritum jubet. Proclive ac pronum erat id persuadere; ctuoris non minus quam uxoris amanti. Vocabatur ergo & necatur uterque; insana curiositatis, inspectâ etiam osium vacuitate, vistimæ. His talibus factis ingens in se odium civium concitavit. Sed ille nihili astimans homines infenos sibi; stolidè ja-
gabat se à Cælo electum, Cælo se curæ esse, nec alium ab eo sibi praferendum.

A T A Q U I A præterea, quod etiamnum est apud Sinas in usu, primæ absolutoræque pulchritudinis censura manavit, ut ea demum habeatur pro pulchrâ, cui parvi sunt pedes. Illa cùm hoc virtio laboraret quamquam maximè, ceterum incredibili venustate esset; illi tegendo pedes fascijs obligavit. Exemplum sicutas mulieres reliquæ, pulchritudinem deinde in crurum gracilitate tanquam in basi posuere. Quæ opinio ad hæc usque tempora sic invaluit, ut, licet Helenam ostendas, quamprimum grandiores pedes apparuere, monstri loco spernatûr. Iniquissimo naturæ convitio ac pessimo publico, à quo reges etiam iudiculis in rebus cavere debent, quando exemplo, quod descendit à capite, nihil est pestilentius. Alij dicunt non feminam, sed dæmonem sub humanâ specie latentem T A Q U I A M fuisse, affectis caprinis pedibus, quos proinde fascijs tectos nunquam nudaverit. Et hoc est hodièque in more positum, ut perpetuo sint tecti feminarum pedes. Sin aliter accidat, in summo probro ponitur. Gallei verò, queis Sinaricæ mulieres uruntur, adeò parvi sunt; ut, si sint ad mensuram redacti, earum pedes vix caprinos excedant magnitudine. Verum, ut ad C H A N G U M redeamus, quem è carcere dimissum, ad suam se dynastiam recepisse paullò supra diximus; fuit ea in provinciâ X E N S I , C H E U A dicta. Hic jam pridem à K I L I O patre, quâ viâ virtutem sequeretur, edoctus, modestè in suos, quanquam paucos, dominabatur; legum & juris tenax, pius, majorum natu reverens, justiciâ & æquitate omnes continebat in officio.

Sed quia sœpe jam incidit de Sinarum justitiâ & pietate mentio; quid eis utraqæ virtus signifacet, vilum est hinc leviter & in transitu ac-
tingere,

tingere. Justitiae nomen non ardat ad illam virtutem, que est voluntas constans & perpetua sum cuique tribuendi; sed ita laxant, ut significetur omnis actio rationi consentanea. Recte proinde, quod rationi consentaneum, idem & justum dixeris. Pietatis autem nomine non intelligunt solum amorem in Deum, vel in parentes, vel in se ipsum; sed in omnes homines universè. Nam, ut justitiam definiunt legem & convenientiam rectè agendi; sic pietatem, rationem, sive modum bene amandi.

His igitur ac multis alijs virtutibus insignem CHANGUM memorant Sinenses historici. Quas inter præcipue fulsit miseratione ac fiducia adversus juventutem, cuius edocenda atque ad omnem morum elegantiam edocanda præcepta tradidit. Sapientes nunquam non magni fecit. In hos honorificat esse, his primas in omnibus dare; cibi etiam audiendâ corum doctrinâ obliscebat. Quò factum, ut multi ejus ætatis philosophi eruditionis laude florentes, SINKIAI discipuli, hac ejus comitate allecti ad eum videndum venirent; quos inter PEYU & XOCIU fratres nominantur. Reguli quoque omnes, quanti eum facerent, satis aperiere, ingenti gloriâ eum afficiendo, suarum controversiarum arbitrum feligendo, denique ipsum imperatorem præ eo despicio. Hinc illi primus ad imperium gradus.

In ceteris duo reguli venerant è terris extra Sinam jacentibus, quâ SUCHEZ provincia cum XENS est contermina. Hos à multo jam tempore de limitaneis agris atrocis controvèrsia distinxerat, cum tandem inter eos ita convénit, ut ad CHANGUM simul irent ambobus tanquam ad arbitrum honorarium. Ingressis CHANGIANAM editionem longè alia, quâm cogitaverant, rerum est oblata facies. Ibi enim vident unum alteri agrum conserendum ultro cedere, in via fortè sibimet occurrentes mutuis officijs certare, ab alijs amissa neminem humo tollere, in palatio. Prefectos sese amicè complecti, sine contentione, sine invidiâ suum quemque munus sedulò obire. Irrubere inusitato spectaculo, &c. Quid, inquit, de ijs rebus contendimus, de quibus pudori nobis erit coram CHANGO loqui? nec absurdus inde quâm dolorum relatur? Quin ultro conciliamus gratiam? Dicatum, factum; neque hoc traetum, sed jam alter alteri cedere serio certabant. Tanta vis exempli aulaque bene morate fuit. Admirabilius est, quod subiungo, cui nescio, an partitam viderit gentilitas. PEYU & XOCIU, de quibus jam meminimus, KINHOU cuiusdam reguli, filij erant.

Vis exempli.

Missa de ho
mibus.

erant. Is moriens ministrum natu XOCIUM successorem nuncupavit. Mortuo parente inexpectata inter fratres orta contentio est, cum XOCIUS PEYU, ut natu maximo, cederet regnum, ille respueret, præcisè negans quidquam se contra voluntatem patris facturum, quæ sibi multò esset antiquior, quam ætatis prerogativa. Hanc autem ipsam urgente XOCIO, cum PEYU renitendo nil proficeret, quod alij per ignes ferrumque petunt, ipse fugâ declinavit, ad discendam philosophiam accinctus, quo studio nimicè delectabatur. At fratrem, addictus eidem studio XOCIUS, secutus, necessitatem subditis imposuit, ut tertium fratrem natu medium eligerent. Ergo liberi successionis molestia Philosophiae candidati fratres, audito, quam Philosophorum amans CHANGUS esset, eodem tempore, diversis è locis ad eum conveniunt. Deinde Fuo CHANG I filio serviunt officiosè, donec per vim occupavit imperium. Tunc enim indignum rati eum obsequio, qui ipse reverentiam ejus per suum scelus exulset; et de re in via publicâ, equi, quo CHANGUS vobebatur, frenis injectâ manu acriter increpitum, ubi se inanem operam sumere vident, missum faciunt, & in montem XEUYANG digressi voluntariam mortem occupant inediâ. Adde inyisatio erat violenta ambitio; culpandum quidem CHUM arbitrantibus, at non idcirco totam ejus familiam imperio spoliandam, ut illud sibi auferret.

Forte venatum CHANGUS ibat, cum in via demortui hominis ossa temere sparsa videret. Is aspectus pium pectus commovit; eaque tumulo mandari, se spectante, jussit. Quæ res apud Sinas insolita, magnam ei pietatis famam conciliavit; ut jam Imperator ab omnibus palam expeteretur. Placuit aliquando sortiri ejicere, quam potissimum in venatione feram insectaretur. Monitus, ut non draconem, non cervum, non ursum, non vulpem, non tigridem, sed in obtinendo imperio adjutoriem caperet; ad annis GEZI litus processit. Ibi LUXANGUM Philosophum eximie virtutis obviâ habuit; & cum eo loquens, exploratâ ipsius sapientia, ut eum maximè lætus, Accipio, inquit, omnes. Audius de patre meo, venientem olim bonitatem fanebrisare præfatus in diuersam vocem. Eamus offeso, frons, oculi, oratio consentirentur. Ades dñs exprobare; ac fortunam, in quam tua te virtus vocat, amplectere. Simul in navim exceptum atque deductum in regiam, toti regno moderatorem præfecit.

Sub hac reguli beneficiarij quadraginta CHANGUM sibi principem

Pietas T A I.
P E I m impo-
ratorum.

Di patrem.

pem legunt. Ita multum authoritate, multum opibus auctus, sed
haud diuturno potestatis fructu, moritur; herede regni F A o instituto,
licet secundo genito. TA I P E U M enim primogenitum, ad quem
jure transibat successio, exheredaverat, renuentem sub arbitrio patris
esse, invitantis unā secum in Imperatorem consurgere. Negabat
enim subditis hoc ipsos reges licere. Non tamen iniquo animo tulit
hanc exhereditationem; nec, ut saepe fit, injuriae suæ blandiens, quic-
quam eā de re conquestus est, tantum ut patris parceret fama; dilau-
datus de hac animi magnitudine mirificè cùm à C O N F U T I O , tum
à reliquis gentis scriptoribus. Et merito. Nam qui maluit excidere
jure regnandi, quām vel Imperatorem, vel patrem offendere; is enim
verò prodidit exemplum, quod obstupescat & sequatur, quā licet,
omnis posteritas, in Imperatorem fidei, in patrem pietatis, diversissi-
mos inter se affectus pulcherrimè concilians. Hic deinde fluvium
matis filium transgessus, regiones circa H A N G H E U & S U C H E M
habitare coepit, duobus inibi regnis Y I U S & V constitutis, de quibus
infra erit dicendi locus.

F A u s ergo ad paterni regni gubernacula accessit anno vigesimo
& altero, quām CH E U S imperare coepit. Statum regni præclarè C H A N -
E U S ordinaverat, ad inferendum Imperatori bellum magno, sed oc-
culto militum & armorum paratu. Quēis F A u s apud se pensatis,
animum ad majora intendit, C H E U M imperio pellere, vacuum ipse
invadere cogitans; populi adversus Imperatorem fretus odio, & rei
è sententiā gerenda occasione. Neque id Sinarum moribus nefas
habetur, ubi dignitatem suam Imperator fædavit flagitijs. Hinc ple-
rumque in titulum defectionis prætexunt vitia dominantium; specio-
sum quidem magis, quām probabilem. Nunquam enim populis de-
erunt cause, si haec valeat, in suos principes insurgendi. At F A u s
etiam à reliquis regulis instigabatur, omnem operam ei promittentibus.
Qui primò specie recusantis negavit hoc licere sibi; causatus ad
hoc, in incerto se habere, an volente Cælo rem tantam aggredetur.
Interea tamen omnia parat ad bellum necessaria; &, postquam satis-
provisum videt; ipse regulis ultro jam invicem offert operam suam,
minime ambiguam amplius esse Cæli voluntatem, ac tempus oppor-
tunum, quo iniquus Imperator fastigio moveretur, affirmans. Nec
deceant portenta quæ, quid Cælo fieri placet, explicare videbantur.
Cùm enim flumen forte trajiceret, piscis miri candoris in navem insi-
luit;

Omnia impo-
rati aperte.

fuit; quo non sine omni sublato, Cælo sacrificavit. Superato flumine prossiliens ignis è terrâ, regem antecedebat eousque, dum ad palatium rectâ progressus, ibique nativo in atrum colorem verso vocem *igne loquentem*. edidit, quæ imperium illi ac tranquillitatem visa promittere. Quibus aliisque prodigijs erectus, ac præsertim testudinis haruspicio, militem in Imperatorem ipse ducit. Solenne Sinis & oleari fuit, & est hodie que, ad sortes & auguria adhibere testudinem; in quâ coloram macula motusque membrorum diligenter observant, atque etiam emor-
tuz ossa inspicunt.

At Imperator ingenti cum exercitu ei occurrit. Septuaginta hominum millia fuisse ferunt. Fausti tantis copijs haud quicquam territus, cum jam utrinque in conspectu staret exercitus, ut suis animos adderet, eos in hunc modum alloquebatur. *Multa quidem multicess
millia Chaus habet, numero (fasebor enim) nobis fias dubio superior.* Sed in magna multitudine magis est periculum discordia, ac facilissima inter plurimas voluntates dissensio. Ego, comitaciones, et si vos pacem habebis; de prelijs tamen evanescere sperare me vosque jubes haud minor, quam fraterna unanimitas. Hostilem exercitum numero laborantem, obstanteque fibromotiphi non est, quod remaneat: non ignari, domini, in quâ galli munus & cantum gallina occupat, ruitam impendere. *TAKIAM noscitis? possimo viro femina gallum agit, & impotentissimam dominationem jui populi, jui ipsi mariso dicit, signum jui tamen ineffe potest in summo scilere.* Agite, milites, & in hostem una accum renite. Non erit ardua nobis victoria in eo prælio, cui claram ex hostili parte femina praecinuit. His dictis descendimus in aciem, signisque collatis non diu pugnatum, cum Chaus milites multi abjectis armis ad Faustum trans- eunt; multi, qui retinebant, in suos ea vertentes tantam edidere stragem, urgente præsertim ex alia parte FAO, ut ligna, quæ humi temere hac illac sparsa, in occisorum sanguinem sex stadiorum spatio natarent. Hac Victoria FAO quasi per otium parta, longè alia Imperatori mens erat. Quippe victus à suismet, qui clam cum FAO conspiraverant, præcipiti fugâ regiam urbem petens, cum primùm pervenit in palatium, Imperatoris insignia circumdat sibi. Mox ignem subjiciens te-atis, seipsum vivus exussit, ne in hostium veniret manus; digno scele-ribus suis exitu, se quoque judice, reperto. Jamque absurta incendio erat pars regiae, quæ tota conserisset in cinerem, nisi esset ignis in tempore sepius. Fugâ Imperatoris auditâ FAO non tardiore impe-
Ingressus stadio,
*Preverbium
Sicnum.*

tu, quām ille fugiebat, insequitur. Ingredienti regiam omnium prima se offert TAKIA; quam sine morā obtruncavit gladio. Ita vacuum adeptus imperium, mox à regulis consensu denuo electus, novam domum imperatricem constituit, quam tertiam vocant Sinæ. CHEUA, quemadmodum prior, dicta Imperatores continuâ successione numeravit trecentos septuaginta & unum, unâ stirpe, quod de aliâ vix in omni legas historiâ, in annos omnino octingentos & septuaginta quinque propagatâ.

Hæc familia, et si cognominis est proximè superiori, non est tamen eadem. Id adeò è Sinico charactere simul & significatione, quæ longè diversa, paret. Nam characteres quidem Sini sunt multi; at voces non perinde. Hinc necessum, ut diversis characteribus expressa, sâpe in eandem vocem incident; quod monendum mili visum hoc loco. Istud autem nomen à dynastiâ suâ, quæ erat in regione CH EU dictâ provinciâ XENSI, retinuit.

MAR.

MARTINI MARTINII

è Societate Iesu,

SINICÆ HISTORIAE

LIBER QUARTUS

De templa familiâ CHEVA.

PRIMUS IMPERATOR

FAU'S sive UEL'S dicitur.

Imperavit annis VII.

Principio imperij FAU'S nomen mutavit; Uu's exinde dicitus, quod bellicosum sonat. Et hinc morem illum manus crediderim, ut Imperatorum nomina etiam nunc mutentur apud hanc gentem, cum summa rerum præficiuntur, quemadmodum ferè aliud nomen adsciscit, qui Romanus Pontifex eligitur.

Omnium primò senescentem ignaviā CH' E' T' rempubl. in meliora statum reducere aggressus est. Uu K' E' G' o devicti à se Imperatoris filio antiquam familiâ X' A' N' G' Z' dynastiam dedit; addidit adiutore Quo n' x' o magnaz authoritatis Praefecto. Ipse in occidentem transfert regiam in urbe, quæ hodie provincia X' E' N' S' i princeps, S' I' G' A' N' dicta, constitutam. Cum regiā mores quoque mutati. Captivi deinde omnes emissi è carcere, beneficium Imperatoris summā celeribantes latitiā. Erat inter eos K' I' C' I' U' s, illé, quem supra diximus, insaniam singentem, à CH' E' O in catcerem fuisse detinsum. Tum pecuniam è destructis theatris, palatijs, rebus alij; quorum sumtus quam usus major, conflatam sparsit in regentes; vel eos, quibus à CH' E' O per vim fuerat ablata; reliquā in novam regiam translaci. Subinde K' I' C' I' U' m ad sé vocat, qui de Calo, de clementis, de bona rerum publicarum rectione multa præclare disseruit; quæ referre longum esset. Doctrinaz merces Corra a peninsula fuit; cui cum plena potestate regem.

M. 4.

regem illum imposuit, penitus immunem altioris imperij. Regnum illud ad hæc usque tempora est penes K i c i posterorum; quanquam, quoties novus rex eligendus, ad Sinarum Imperatorem legationem mittit approbationis & corona petenda causa, Imperatoris amicula se, non subditum nominans.

Par honor habens antiquis familijs omnibus, quarum posteri dignitate regulorum exculti. Prima familia ex ijs, quarum nomen extat, X i N U N G i dicta, in Provincia X e n s i, ubi Hung Nung civitas, eo est honore aucta; proxima Ho A N G i i, quod est in provinciâ, cui nomen Huqua m, regnum Zu dictum. Tertia Ya i olim Imperatoris eo loco, ubi Su quondam, nunc Peking est. Quarta vero familia Xu m i, cui Ch i n urbe provinciâ Ho man a habitata, modò K a i f u n g dicitur, istius provinciæ caput, ad hunc honorem ascendit. Quam ibidem secuta est Yu i quondam Imperatoris posteritas, pari donata clientelâ.

Haud minor officiorum erga Praefectos existit remuneratio. Lin xang u m, quem in venatione forte obviam habuit, C i. Ch e u c u n g u m vero ejus affinem Lu, regulos creavit, X o s i e n o Y i n, quod est provinciæ, que hodie P a k i n g dicitur, regnum, obtigit; alios præterea multos auxit honoribus, de quibus parùm refert cognoscere. Illos autem nominavi, quod inde major lux est accessura progredienti historiæ. E sua stirpe regulos beneficiarios quindecim instituit, Imperatori munimentum.

Hæc ab U o preclarè acta, cum ad circumiacentes barbaras gentes secundi rumores differrent, ad tributa denuo petenda, & accipendas leges revocarunt. Anno imperij secundo U u s in gravem morbum delapsus est. Ch e u c u n g u s, cui supremam Colai praefecturam mandaverat, de illius salute solicitus, opem institit à Calo pere. Sacrum enim in avorum aula faciens, ita precatus esse dicitur. Vos è quicunque in concilio Celestium gravia valere, calum exorare, ne Imperatorem terrè conuocet diximus, & ejus loco me suscipiat. Tantum percas Imperatori, donec res communem utilitatem continentes ordinet, imperiumque penè collapsum constituet. Non in cassum missæ preces. Altero enim die Imperator convalescit, & in rempublicam summo cum studio ad extremum usque spiritum incubuit. Nihil enim unquam ei quicquam populi curâ erat antiquius. Neque vero efficere potuit, quin varia interim bella existerent, nonnullis rebellionem facientibus.

Quos

*Colai in Imperatorem
pirata.*

Quos tamen omnes Praefectorum armis fractos domicōsque cōcgit ad obsequium redire. Quo autem pācto Chingus natus pro Imperatore victimam sese devoverit, ipse scriptum reliquit in sacris divinitationum libris; quos arce auree inclusos, in aērum aula servabat, ciūisque rei memoria pōst magno fuit usai, ut ostendemus paulo infra.

SECUNDUS IMPERATOR CHINGUS.

Imperavit annis XXXVII.

Chingus ab Vo patre sceptri relictus heres, aetate modum capti imperio, dum matureretur, eximium interius adjutorem habuit. Hic namque cum huic familia cooperet, factumque vellet ex animo, Imperatorem adhuc puerum juxta demortui parentis sepulchrum exstructā domo inclusum cuam praepotore, virtuti studere jubet; ipse tutelæ officio rem publ. administrat. In quo tanta ejus prudentia atque moderatio eluxit, ut reguli beneficiatij ad unum omnes, nullā prorsus invadendi ab eo imperij suspicione ultero venientes, in ejus tanquam Imperatoris fidem ac clientelam conferrent sese. sine armis, sine secessione. Illud dignum miratu, siquid delinqueret Imperator; Pekinum (id praceptoris erat non men) verberibus exceptum spectante puero, simul ut eā pānā se dignum agnosceret, simul ut in posterum ita se gereret; ne praceptorem suum subjiceret verberibus. Tanta est enim apud Sinas praceptorum venetatio, tantus amor, ut in hoc ante reliquias nationes videantur, aliquid habere singulare. Nunquam discipulus adversā fronte praceptoris consideret, sed in loco humiliori. Et hoc non modo servatur, dum illi dat operam, sed etiam deinceps, quoad vivit. Semper illum nominat praceptorem, qui titulus apud Sinas summus habetur; semper se discipulum; Ac licet discipulus superiorem teneat aliquando gradum dignitatis, quam praceptor; hunc tamen eadem ille generatione, quā ante prosequitur. Similiter in consuetā salutatione, quam non voce, sed scripto sibi mutuam more gentis, impetrant, accepto, redditōque nomine, discipulum se scribit. Praceptor autem resalutare

Salutans eum, non se praeceptorem scribit ('hoc enim esset summae arrogantiae; sed amicum. Estque inter eos tanta semper amoris conspiratio, ut mutua operam in rebus omnibus constanti fide sibi tradant. Nec aliud, si à patre discesseris, est Sinius praeceptore maius aut prestatibilius. Hac igitur arte corrigebat Imperatorem. C H E U C U N G U S, soliter cavens, ne unquam cederetur. Hic enim honor habetur regibus, ut eos velut sanctos tangere sit nefas.

Sed C H E U C U N G U S licet talis, esset ac tantus vir; invidia, quæ magnam virtutem sapere, velut umbra corpus sequitur, haud expers fuit. Potentia ejus malis nimia, & quia votis suis obstatre suspicabantur; invisa primùm iniquis sermonibus materiam praebuit. Mox, ut fit, odio tumescente, reā cō evasit; ut Imperatoris quoque animosum sinistræ de eo cogitationes sauciarent. Quiritando moram solitudinis incusare, & ambitionē timere, ne tutelæ specie in se traheret imperium. C H E U C U N G U S, cognitis, quæ spargebantur, actum ex cessit aulā, bonis omnibus indignantibus. At latus Imperator tanquam periculo & jam pridem molestā sibi pietate functus gubernacula imperij tractare ipse occipit. Sed auspicio non satis felici; & rebus adversis vehementer hastatus, in antiquorum denique Imperatorum

*Acta aurea.
divinationes
coitiones.*

*Vestu ordo.
gen.*

aulā necessitate coactus, arcam auream aperuit. Procellā namque reipubli imminentे, quid agendum esset: libri de divinatione, tunc solidū legi soliti, consulebantur. Hos igitur forte aperiēti, ecce prima se offert historia de C H E U C U N G O. quem pro Vō agrotante sese victimam obtulisse supradictum. Quā perfectā, inusitatæ pietatis miraculo artonitus, illico damnat factum suum, tristis confususque lachrimis, absentem ipse querit, & in pristinam Colai dignitatem restituit. Memorant scriptores Sinici, sub idem tempus, quo C H E U C U N G U S reducebatur, repente immoderata tempestate coortā, Celo tantum imbrium effusum, ut arborum rami segetesque ad terram usque deprimerentur. Illo verò appropinquante adversum ventum ita spirasse, ut omnia resurgerent in priorem latitudinem, velut gratabunda de illius reditu; quem quidem faustum consecuta eo anno rerum omnium ubertas asseruit.

Hoc rerum statu, paterno se Imperio exutum agrè ferens V U K E N G U S regulus, cum Q U O N X O O, & alijs compluribus in Imperatorem insurgit, causam suam ferro acturus. Quos C H E U C U N G U S primò bonis verbis ad quietem hortatus, ubi nihil profecit, duorum annorum

annorum bello eos ad obsequium redigit. VENGUM & Quoniam
XUM captos tanquam rebellionis duces & authores interfecit, reli-
quos Regulos Praefectosque in ordinem redactos multavit exilio. In eo
bello miror impensè quod Chungus ejus Duxem VICIUM Vu-
kENgI. patrum legit, nullam pravaricationis suspicionem trahens
è sanguine. Qui quidem longè post fidem fuit VICIO, contra ne-
potem excellenti virtute promovo Imperatore pugnanti. Victorem
reguli dignitas secuta, Sung indigerata, provinciazONANZ, ubi
nunc QuortE Civitas, raram ejus fidelicatem ad posteros propag-
vit. Quam haud paullò fecit illustriorem Imperatoris in eo fiducia.
Tranquillatis enim rebus cùm ei totum esset imperij commissa cura, &
hujus occupandi sæpē fulgeret occasio; nihil unquam tentavit, recte
ac sapienter sceptris anteponens fidem.

Sub hæc tempora prima legatio missa è Cochinchina, Si-
mis KIACHI appellatâ, multis communictibus; inter quæ erat alba
gallina silvestris, sive Phasiana. Legatus ab Imperatore causam ad-
ventus interrogatus, ita respondisse fertur. Triennium jam est, ex quo
mobiliissima fertilitas est, eoque abundans omnium copia rerum nostra
regio. Hanc felicitatem nuper temporum scandens tranquillitas, Calo, terrâ,
marisque perpetuâ pace videntibus, nulla uspiam vel segetum, vel navium
injuriam. Regi nostro penitus persimilis est, hoc ex eo fieri, quia in Sinarum
regnum deo quidam, eorum sanctissimi vulgo etenim modum supergressi, tan-
cum à Cale tributarur. Auditus benignè legatus, adornansque jam re-
ditum donatus est à Cheungo machinâ summo artificio factâ,
quæ sua sponte respiciens austrum irquietâ lege certum monstrabat
iter, sive terrâ illud, sive mari facientibus. Ea duabus syllabis CHI-
NAZ appellabatur; ijsdem omnino, quibus nunc Sinz magnesiam
acum significant. Argumento haud dubio, ejus usum illo jam tem-
pore apud Sinas inventum, ad alias inde nationes, meâ quidem sen-
tentia, transiisse. Hanc igitur machinam ducem secuti Cochinchinenses,
unius annis spatio domum rediere. Imperator quintum impe-
rij annum attigerat, studiorum puerilium nondum planè oblitus;
cùm aliquando cum incessit cupido ludendi. Ergo cum Yo fratre na-
tu minore colludens, dato per jocum nescio quo codicillo, regulum
eum facit. Tunc adstans motum Praefectus, Promissa Imperatori, in-
quit, etiam inter ludendum pondum habero debent. Quod modo fratri
promisisti, eos standum est tibi. Causas quidam operis esse principes in lo-
quendo;

*Alba gallina
mannus regia.*

*Litus regum
scrivit.*

quendo; sed nolit magis in praestando fidos. Ita vertit in serium jocus; & Imperator YO ditionem TANGUM dictam, ubi nunc TAIQUEN Civitas, cum reguli potestate cessit. Undecimo imperij anno CHENGCUANGUS obiit, postquam praeclarè multa fecerat, multa etiam scripsit, pari utrinque laude; quæ Sinensium libris mandata, paucum est legere. Corpus illius terra reddidit, regio more prope sepulchrum patris; haud existimans fas esse, tantum virum, ut subditum tractari.

Ceterum cùm agerentur aliquando imperij comitia; mirum quām splendidam de vino & bene longam orationem Imperator ad regulos, atque Praefectos habuit. Inter alia liber XUKING refert hac locutum. *Vinum à Cale permisum hominibus cù lege, ut inter sacrificia duntaxat, qua Cale finit, adhibetur; malorum omnium, que in orbe terrarum sunt, causam ex ebrietate existere; nullam stirpem aliâ re, quâm nimio vieni usi interissa.* Sub hoc etiam Imperatore sortibus consultum referunt, de diuturnitate imperij; quarum favore succelfores ex eadem familiâ triginta in octingentesimum usque annum sperare jubebatur, nullo extero intercedente.

TERTIUS IMPERATOR KANGUS.

Imperavit annis XXVI.

Cyclo 27. anno
60. ante Christum
anno 1078.

Quando la-
tandum Prin-
cipi?

HIC acceptis per manus à patre sceptris, imperium in profundissimâ pace domi forisque continebat. Quippe annis viginti duobus, quibus rerum potiebatur, neque in provincijs, neque foro vel armis est, vel legibus unquam certatum. Mores placidi, suaves, sine fastu, & generosâ simplicitate lati. Sic siebat, ut carus omnibus, summis æquè ut infimis, acceptusque esset. Pax ei cum primis cordi erat; KANGO, quod quietum seu placidum significat, inde dicto. Nec minùs musicâ delelabatur. Quanquam dicere solebat: Non idcirco reges ad culmen evolutos, ut bene current atatem suauem, cum perturbatione civium, ac molestia; sed latum omnibus, tum vero ipsis quoque latandum. Et quoniam ab alijs rebus otium erat, totum se agriculturæ dedit. Prima cura fuit per CHAPUNGUM prefectum agrorum inire

Inire mensuram, & cuique certum agrim odum, limites item & vias, lictibus rusticorum declinandis assignare. Tum ipse obire provincias, eadem praeceptis simul & exemplis docens, C H A O C U N G U S jus dicebat rusticis sub salice; quam deinde religio fuit exscindere, scriptis etiam carminibus memoriam beneficiorum ab eo acceptorum ad posteros propagata. Res bombycina, seminationis & arationis fructuose facilitas mirificè audita est ab Imperatote, aperte quoque carcerum fores, eà conditione, ut inde emissi agris operam darent. Quibus rebus effecit, ut toto imperio effusæ fruges atque dñitiae affuerent, rusticā ad summum adductā. Felicia tempora, quibus secura pax non ad otium, ut plerumque; sed ad laborem viam aperuit.

QUARTUS IMPERATOR

C H A U S.

Imperavit annis L I.

Quantum K A N G U S hujus pater rei agrariæ profuit; tantum hic Cyclo 27. anno
26 ante Christum
Anno 1156.
Venationis
mala. nimia venatione ferè obfuit. Quippe longa pacis segnitie, majoresque imitandi studio torpens, neglecta republikæ totum se venatus dedit. Unde in illum odium offensiōque populi, & præcipue rusticorum, non modò injurias sibi à Præfecto, sed suis agris etiam à feris aut ab ipso potius illatas impunè dilabi quiritantum. Demum eò adducta res est, ut ab rusticis, irâ in rabiem versâ, necaretur. Parcidijs, præquam à talibus ingenijs expectares, hujusmodi erat molitio. Usu non raro venerat, ut è venatione redeunti flumen H u n provinciam X E N S I alluens, prope H A R C H U N G urbem esset trajicendum. Rustici, quibus naves ad transitum imperabantur, repetitæ toutes operæ fastidio concepto, regiam navim tali artificio conglutinant, ut cum in alvei medium venisset, facile atque ad eorum arbitrium solveretur. Itaque hac navi exceptum Imperatorem, ubi proximerunt ad destinatum periculum, repente tabulas sublesto nexu cohaerentes reglutinant; quibus aquarum vi ac mole disiectis, ille cum purpuratis aliquot fluctibus haustus interiit. Hunc exitum portenta quædam minari visa sunt. Nam & Luna lux longè solito clarior ap.

N

paruit,

*Omnia mortis
Imperatoris.*

paruit, oblongum præterea rādium usque ad leonem (locum Lunæ non notat author) quartientis in Cometæ modum ; & in palatio aqua ex pureo super os abundavit cum omnium admiratione. Anno hujus Imperatoris quarto decimo F i u s L u Reguli frater Y e u m dynastam bello persecutus, acie victum contra jus fāisque interfecit. Armorum quippe causa non alia F i o , quām illius dynastie ad ditionem suam adjiciendæ nefaria cupido erat. His malis Imperator per socordiam non tantum non obviam ivit, reprimendo F i o , quod erat facillimum; sed si arma poneret, præeriorum oblivionem , ut affini spondet, creptaque dynastie injuriam ratam habet. Anno inde vigesimo septimo (erat is ante Christum natum millesimus vigesimus sextus) naum esse X A C A M tradunt, Indiæ Philosophum, idolorum & transmigrationis ad Sinas authorem : de cuius placitis rum plura memorabo, cūm res anni post Christum natum sexagesimi quinto venient explicandæ. Hujus enim anni mense decimo penetravit ad Sinas, ut initio historiæ jam ex parte diximus.

Q U I N T U S I M P E R A T O R M O U S.

Imperavit annis L V.

Cycle 19 annos
27. anno Christi
anno 1001.

*Bellum cum
Tartari ge-
nere.*

MOVS CHA filius, acceptum à patre imperium , magnis virtutibus illustravir. Immoderatus tamen aliquantò equos amabat, & currus. Nihil enim jucundius, quām sublimem equo, aut curru vehi. Utriusque generis selectā undique copiā, incessit eum cupidō, equestrem juxtā curulētque pompam toto imperio ostentandi: Quae res ut haberet speciem curæ publicæ, placuit obire provincias. Anno imperij trigesimo quinto bellum indixit TARTARIS, quos Sinæ TAI U M vocant, radices IM A I five montium Amisorum, quā CROCE fluminis fons ad Sinas solent obcursum spectantes procurrīt, accolentibus. CICUNGUS, qui Imperatorem sibi generum adjunxerat, hujuscemodi dictis eum à proposito conatur averttere. Clara Imperatorum atque excelsa viriū pacem quām bellum amat. Arma non trahant nisi coacti ; semper invisa, semper calamitosa sibi, populo,

pele, dario, dunque non videt magis quam vicit oribus. Quam enim ins-
 dignatum gloriae e suorum perniciose querere? quam non humanum, homi-
 nem hominibus afferre mortem? Ex quo intellegas, quam longè Chri-
 stianorum consilii debeant absesse à bello non necessario; cum sanguis
 humatus execrandus belli color, tantæ sit reverentia Christum igno-
 raatibus. Verum hæc facilissimæ averseris, quam persuadeas. Nec enim
 illa CICUNGI est ab Imperatore pronis auribus accepta oratio,
 Quare in TARTAKORUM fines exercitum ducit omnibus instructum
 auxilijs, præceptaque victoræ spe jam propè triumphantem. Sed
 TARTAKI explorato hostium adventu, sive viribus sive animis ita-
 pares salutem fugâ quæsivere, omnibus, quæ poterant, secum aspor-
 tatis, ab actis armatis territorijs alibi positis, more gentis. Ita ne viso
 quidem hoste Imperator referre pedem coactus, multis suorum desi-
 deratis, quæ erant itinerum rerumque aliarum incommoda, cum igno-
 minia & dedecore, omniaque odio domum rediit. Ibi bello in ve-
 nationem translato, postquam homines non licuit, cum omni reliquo
 exercitu feras agitavit. Et hinc quidem ingentem prædaem egit, at
 stipendio nequaquam parem. Hanc tamen infamie notam, quæcum-
 que fuit, obliteravit eximia de cetero virtute insignis Imperator, æqui
& justitiae pertinax in primis. Vix dici potest, quanta eum subierit
 penitentia spreti consilij, quod dederat CICUNGS. Ab hoc teme-
 ritatis veniam petiit; in hujus potestate, siquid esset imposterum au-
 thor, nunquam non futurum se promisit. In alijs ejus dictis hæc cele-
 brantur. Si aulici probi sunt; ajebat, & rex probus erit: fin assensio-
 res; rex quidem bonum se crederet, at non erit. Boni Principis famam ut
 plurimum ab aulicorum virtute pendere predicabat: hinc ab ijs ca-
 vendum maximè, qui auribus solùm & oculis servivunt.

*Malo successu.**Bellum in re-
 nationem mag-
 satum.*

SEXTUS IMPERATOR CUNGUS.

Imperavit annis XII.

Modo vitâ defuncto Cungus ejus filius regiminis initia exitia-
 bili scelere funestavit; Mire regione funditus deleta, cuius Præ-
 fectus tres eximie pulchritudinis puellas fugitivas ejus oculis
 subdu.

N 2

subduxerat. Ea res causa malorum omnium fuit. Producebantur, cùm èò per KING lacum animi gratiâ veniret, in illius conspectum, puellæ plures. In quibus cùm tres ille non amplius apparerent, libidine in iram versâ, insontem populum, velut secreti conscientiâ indignis-
fimè delevit. Ad frugem tamen dein reversus, nomen inter optimos Imperatores meruit, raro in regibus exemplo, qui raro sunt imperan-
do meliores.

SEPTIMUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis XXV.

Cycle 30. anno
24. anni Chrs.
anno 934.

Poëta Sinica.

*Sina fabulari.
Morum etno-
diana.*

ID in ejus filio, quem hábuit successorem, patuit; qui non modò nihil memoriam dignum, sed cù multa indigna gessit. Unde poëtarum in se concitavit audaciam, docentium rectiora simul atque monentium. Multa existunt etiamnum ex eorum carminibus. Nam & ars poëtica est apud Sinas antiquissima, & varia vario metro carmina complectitur. Ea omnia legitimo literum numero constant, & quinque vocum ordine. Inter quinque carminum libros, è quibus doctrinam eorum, qui dignitates ambiunt in republ. periclitantur, unus in explicandis antiquorum Principum rectè secusque factis ita versatur, ut malis terrorem addat, bonis calcar ad virtutem. De floribus etiam, de plantis, atque id genus rebus alijs vulgati versus, cù tamen religione, ne quà fabularum tormentis, ut nostrorum poëtarum fert genius, in illa scriptura sit locus. Sunt enim in eo toti, ut è congruentia rerum naturalium, morum venustatem doceant. Insunt ijs quandam de amando, sed castitatem magis, quàm nostrorum poëtarum mollitiem spirantia, magnâ decori ubique curâ.

O C T A-

OCTAVUS IMPERATOR HIAU S.

Imperavit annis xv.

HI A U S I s i s frater natu minor, exclusis nepotibus, per vim invasit imperium; in quo tamen administrando pariter atque obtinendo ars ejus & industria erituit. Equis porrò mirifice delectabatur; optimos ubique conquiri jubens. F i c i u s ex infimo fortunæ gradu hominem ad amplos honores extulit, eò solùm nomine, quod equos scitè aleret, domandique & condocefaciendi peritus magister esset. Quin etiam cum eorum aliquando se oblectaret asperitu, præter morem generosos atque instructos videntes, industriam F i c i dynastiæ, qua ad regionem C i n dictam spectabat, in eâ parte provinciæ X e n s i , quâ Occidenti obvertitur, munerauit. Ignates quantum sub eâ gratiâ inclusum lateret malum. Nam hujus F i c i posteritas, abstracto ab ejus familiâ imperio, ipsa successit, ut in tempore memorabo.

Memorant, hoe Imperatore, præcipiti grandine desuper cadente, jumenta & homines communî ruinâ involutos atque oppressos fuisse; in usitato etiam gelu fluvijs rigentibus.

NONUS IMPERATOR I S.

Imperavit annis xvi.

Quindecim violentæ potestatis annis exactis H i A u s moriens imperium ad filium I s i s patrui nomen referentem transmisit, longè sibi disparem, libidine ac levitate insignem; summâ rerum ignorantia, ingenio adeò hebeti, ut quibus officijs excipiendi tractandique venientes essent, nunquam potuerit addiscere. Ita rustico pudore stupidus ac timens, nequid offenderet in publicum, nullos unquam vel legatos, vel regulos in conspectum suum admisit. At enim

N 3

Cyclo 50. anno
49 ante Christum
sum 296.
Equirum
a mer.

Cyclo 51. anno
4. ante Christum
sum 396.

privata societatis publici rumoris facta , imperatoriam maiestatem omnium ludibrijs exposuit ; quæ quantacunque , facile vilescit , ubi à virtute destituitur .

DECIMUS IMPERATOR

L I U S.

Imperavit annis X X X V I I I .

LIUS I S I S filius , imperium séque ipsum superbiâ , opum prodigientiâ & in primis saevitiâ infamavit . Hinc ei crudeli , quem Sinæ L i vocant , nomen inditum , Nihil moderati , nihil pensi habuit , ut res cunque ferebantur , dummodo animo obsequeretur , imperio , populo , denique sibi exitiosus .

Cycle 11. anno
20. ante Christo
anno 878.

By tyrannus.

Zogni votat.

Initia imperij H o A I G A N Australem populum , quâ C R O C E U s mari miscer undas suas , colentem , infestum habuere . Prædas passim agencem Imperator per Præfectos repressi quidem , at debellare non potuit : hostilem terram ingressus , at æquè fortiter repulsus . Anno imperij trigesimo tertio jam senex palam saevire in suis coepit . Avariciâ potissimum stimulante , quam profusa luxurie hiantem exhaustæ populi opes explere non poterant . Et cives quidem de barbarâ feritate questi , max non paucis Præfectorum communis causæ faverentibus , unâ cum his publicè diabolis scriptisq ; furentes furentes insectabantur . Sed jam ultra remedium processerat Imperatoris obstinatio ; qui non modò non cessit minacibus querelis , sed iratior ipse contrâ , inquiri severè jussit in eos , qui de se sinistre loquerentur . Et quia neminem unum investigare potuit seditionis authorem , saevitiam in omnes exserere statuit ; capite sanciens , ne quis quo cunque loco vel tempore , quacunque de causâ cum quoquam colloqueretur , ac ne missilaret quidem ; hac enim suspicionis calumniâ perpetuo flagellabatur , omnium se figi maledictis ; tormento domestico tyrannorum , semper , quod merentur , clementium . Ingens hominum multitudo jam è medio sublata , in regia urbe volut quoddam iustitium indexit . Nulla vox , passim silentium , & ubi prodeundunt in publicum , quasi muti defixis in terram oculis attonitorum more incedere , tanquam in totum sibi excidissent . Quia vero nequissimi etiam reges circa se habent , à quibus vel iniqua iubentes audiuntur , fuere tum in Præfectis aliqui , crudeliores

deliores Imperatore, atque in id suicè intenti, ut quam maximam cædem facerent... CHAOCUNGUS tamen, qui magna authoritatis Praefectus habebatur, sape monitum increpitumque, sed incassum, denique inter alia hujusmodi verbis alloquitur. *Dificilissi est, Imperator, bonum ora, quam flumina compescere, bac quidem eis castigata ripis, demum exundare tamen, & laue fragnando vasis omnia; de clausis per vim hominum linguis pejoratime.* ipsum triennium istius edicti atrocitas tenuit; cum tot iuris oppresa plebs, effusi torrentis inundar, in Imperatorem consurgit, regium palatum invadit, ipsum regem ad necem querit. Sed is è subito tumultu vix elapsus. PINGYANG urbem ex fugâ tenuit. Reliqua ejus familia omnis est à furente populo occidione occisa; excepto parvo filio, cui effugienti fida CHAOCUNGUS domus ad salutem patuit. At ea res statim innotuit. Quare furentes ad CHAOCUNGUS domum advolant, circumfunduntur armis, & Principem superbis vocibus expostulant ad necem. CHAOCUNGUS iram multitudinem mulcere nequidquam conatus, tamen & virtutis famâ & præsentis autoritate recordes haec tenus coercuit. ne in domum irrumperent... Interim pertinaci clamore Princeps ad mortem exposcebatur. His angustijs pressus CHAOCUNGUS fluctuantem periculi contemplatione animum spargebat in diversa; &, iam bœ, inquit, omnia Imperatori predixeram... Merito quidem incidit hec illius rebus calamitas, quod nullus ab eo locu est relata consilijs meis. At si filium fidem meam implorante tradò furentibus, na ego infidus & Imperatori adeò iniuriam audiam... Atqui non defugiunt pericula, qui sunt in regno obsequio: irascuntur malo Imperatori, ut sanent; sed carent, no nocent: neque dominum suum, sed eju flagitia execranteur. Quid si filium meum substituam, statuam vulnusque principi parem? quid si felices suspicione sub regij sanguinis reverentia servetur sanguis meu? Hac secum confusè volvens, ut & populi placaret iram, & filium Imperatoris servaret; suum quem habebat domi filium, eis tradit... Quem Principem esse credentes, mox crudâ feritare laniant innocentem victimam, atque concidunt, immoto patre spectante. Ita servatus est Princeps, inaudita Simis ad eum diem subditi adversus improbum etiam Imperatorem fide. Lius à rebellatrici plebe nusquam repertus, exutusque imperio reliquam ætatem in obscuro, ac fugitus egit. Illustrè documentum, quid timendum regi, qui, dum seviat, timeri invult à suis, quam amari. Exinde annis aliquot interregnū fuit...

Rara in Imperatorem fide
dei Chaocungus
gl.

UND

UNDECIMUS IMPERATOR SIUE NIUS.

Imperavit annis X L V I.

*Ovulo 32. anno
11. ante Christum
anno 827.*

CHAOCUNGUS interea summo studio admissus ad placandum populum, omnemque lapidem movere, ut Imperator recipetur. Sed destituit vota successus. Ergo à patre cura in filium translata populum per tempus admonet, SIUE NIUS (hoc L. i. filio nomen erat) in patris locum assumerent; imperio quidem adhuc immaturum, de cetero insignem indole, in majorum virtutes adolescentem, & quod palmarium, non tam à se, quam à Cælo servatum sceptris. His aliisque rationibus flexi, eam in sententiam frequentes iere, ut SIUE NIUS subrogaretur. Per cuius ætatem ne quid detrimenti caperet res publica, CHAO CUNGUS & CHU CUNGUS, summâ uterque fide, & authoritate, adjutores additi, qui res imperij nomine tutelæ ordinarentur. Tenuit ipsos quindecimi annos hac tutela. Tum inito demum principatu, majestatis decus ac nomen dignis virtutibus illustravit; è disciplina Praefectorum majorumque imitatione tantus Imperator, ut jam nemo LUUM, nemo TANGUM desideraret. Ad justum & legitimum imperium præcipue Patris exemplo incitabatur. Philosophos probitatis & doctrinæ gloriæ florentes invitabat undique; & tractabat omnes comiter atque magnificè. Unde non mirum, si quamplurimi advenerint ex ijs, quos Imperatorum priorum nequitia vel domi continuit, vel in montes ac saltus exegit, utrobius honestius philosophaturos. Illà quippe temestate philosophi, nemalim Imperatoribus, nullà emendationis spe affulgente, servire cogerentur (hoc enim è Sinicæ Philosophiæ decretis, sapiente indignum putatur) abdebat sese in sola loca, mutato etiam habitu, ne noscentur. Sed de his exempla dabimus; ubi de CONFUTIO loquemur.

His rebus id effecit Imperator, ut tranquillo ubicunque terrarum imperio redirent omnes ad obsequium, à quo patris ob tyrannidem recesserant. Quos inter & reguli ad foedus post liminio icendum afferre, qui jam inde à MOO Imperatore nunquam paruerant. Sæpius nimirum plus virtute quam armis proferuntur imperia. Sed armorum

tamen

tamen materialm sufficisse vihi HOAIGAN & HUQUANG populi, quorum pars maxima colebat ultra fluvium maris filium: qua regio-nes nondum parebant Sinis. Hos igitur, cum suis viventes legibus in-solecerent, Imperator per Prefectos suos non modo repressit, sed etiam debellatos ad jura legesque Sinicas subeundas adegit.

Anno imperij trigesimo tertio cum in profunda pace Imperator ^{Imperator, &} hebesceret, ac langueret, à reginâ perquam prudenti femina frugi factus ^{conjuge rever-}
est hac arte. Postquam enim totum se voluptati permisit; quo factum, ^{catus ad firm-}
ut Imperator serius, quam ejus consuetudo forebat, ad Prefectos au-^{gem,}
diendos negotiâque tractanda surgeret è lecto; regina & ipsum & rem-
publicam miserata, claram ad parentes ex aula se proripuit. Inde fe-
minam mittit ad maritum cum his mandatis, ut ei significet causam
fugæ sua fuisse metum, ne poenas Imperator expeteret à se, cuius ne-
gligentia magis ipse jam Venere, quam virtute gauderet. Hujus cul-
pa ipsum habere fatentem ream. Imperator facile intelligens quod
collinearet; *Hoc enim verò crimen, si quod est, inquit, meum est; ad re-*
ginam nulla ex parte spectat. Majori deinde curâ tractavit res imperij,
ut solitus erat ante, in voluppatibus moderationis.

Sub ejus imperij finem veræ amicitia exemplum prodiderunt ^{In signis amicis} eternâ cum laude TAPBUS & ZOGIUS; quos inter se tam concors fiducia.
animorum devinxerat æqualitas, ut alter pro altero non dubitaret
emori. Imperator injectâ rei nescio cuius suspitione, TAPBUS nec
certi sceleris accusatum, nec auditum indictâ causâ capite damnavit.
Id ZOGIUS minimè ferens, & amici calamitate motus, aperto se dis-
criunini objecit pro eo; novies ob id magnâ libertate Imperatorem in-
crepans. Qui denique incensus irâ, nœtu, inquit, appetè prodis, te-
perduellem fore, qui regis offendam non times, ut amico faveas. Quam
calumiam, ut dilueret ZOGIUS, nihil trepidans: *Fallaris, ô Impera-*
tor! subjecit. *Quis servat amico fidem, servabitis imperatores.* Nec enim
insontem amicū deserero, c' est Imperatoris fidem efficit. Morti addixisti ami-
cum meum, innocenter, nullum criminis comparsum, contra legos, casus
bonorum regum consuecidinem. Hunc quia capio servatum, in suspitione
perduelli venio. *Quae autem rancio flagitio cum fiducia, cum prelatore, cum amore*
cognovis et quam amissione, ne tu iniuste, ne tyrannice agas; virisque fiducie
sed magis: ubi enim qui se valit innocenter, bene facit, & qui corrigit
errantes, melius. Tum vero furore praetexto Imperatur, *Aus garris ad-*
fenses, inquit, an cum facio morire. Cui ZOGIUS: *Non est probi viri jus*

fāgū deferore, ut vivat diuinus; nec qua ratione consentanea scwel dixeris,
aliquando refutare facili, ut mortē fugias. Quod dixi, è spēlante, ut videas
imiquissimam TAPERO se offerre mortalem. Nam ubi nulla culpa, pena lo-
cum non habet. Infremuit hāc constantiā perculsus Imperator; &
utrumque continuò necari jubet, haud intelligens, pro amicitia peri-
re magis esse gloriosum, quam desertā fide vite suę parcere.

DUODECIMUS IMPERATOR J E U S Imperavit annis XI.

Cyclo 3. anno
57. ante Chrs-
tum 781.

Draconis
in venatione
m.

INsignis hic natus SINE N I I gloriā obscuravit quidem; sed
I E U S illius filius multo magis; ad quem imperium, non item pa-
ternæ virtutes transire. Mira de istius Imperatoris concubinā re-
feruntur ab Historicis Sinensibus; quæ quō ad intelligendum prona
magis atque in aperto sint, juvat ea paucis repetere, quæ suprà de
dracone attigimus. Huic nihil est ferme, quod non tribuant Sinz.
Hunc non modò felicitatem cuiusque, sed imberes etiam, nimbos,
grandinem, tonitrua & fulgura, ceteraque tempestates habere in po-
testate credunt. Mirum sanè, tam cultam alioqui gentem & ingenij
felicem, in hujusmodi rebus adeò delirare. Subter terram quoque
draconem esse putant, & infra montes maximè. Inde est, ut magno
studio, sumtuque pari venas draconis vestigent in sepulchris parandis.
Nam è soli bonitate rotius familiz opes atque fortunas metiuntur;
astrologorum instar, è vario siderum concursu variè de futuris men-
tientium. Nec raro Deo permittente, cacodemon superstitione op-
pioni fidem adstruit præstigijs, ut sub hoc etiam Imperatore conti-
gisse referunt. De puella, quæ erat in gynæceo, fabulam reperio hu-
jusmodi,

Jam inde ab H I A & familia temporibus draconem visum esse
tradunt, qui relicta in terris spuma, ex oculis evanuerit. Hanc, quia
Spuma draconis sacra. &
dracoris erat, ut rem pretiosam, immo enim verò sacram summam vene-
ratione collectam, in arcā aureā repositam, atque ad S I U E N I I Im-
peratoris usque tempora servatam esse. Is, incertum quā de causā,
cūm

cum jussisset aperiri arcam; tum spuma repente, non secus ac si vive-
ret, exsilij, & per totum palatium discurrens, neque se cohiberi possa;
demum interius gynameum subiens, Virginis adolescentula ventrem
penetravit. Hinc natam puellam ferunt. Mater stupri notam & Im-
peratoris iram verita, infantem exposuit. Quam duo conjuges illac
forte prætereuntes audito vagitu sublatam domi sua (PA o est loco
nomen, à quo deinde PA o s u a dicta) velut filiam aluere. Anno istius
Imperatoris tertio, puellâ jam nubilâ, accidit, ut ejus nutrix, nescio eu-
jus criminis insimulata mitteretur in carcerem. Illa puellam haud cre-
dibili pulchritudine insignem pro libertate offerens Imperatori, cum
donis non paucis dimissa domum rediit. At hic puellæ specie captus,
ejusque amore insaniens eō denique processit, ut jam reginâ legitimâ
conjuge filioque ex ea genito repudiatis, PA o s u a m tori sociam in-
illius PA o s u a filium regni successorem in hujus locum eli-
geret; Prefectis multum contraria nitentibus, I x i e u s filius legitimus
atrocitate injuriaz exulceratus, relicto patre profugiens, ad X i n u m
regulum patrum suum intendit iter, quâ X e n s i provincia spectat
austrum, ubi nunc N a n t a n g civitas est sita. PA o s u a interim Im-
peratoris in desiccerat; unam rem in ea tantum ægris ferenti, quod
nunquam rideret. Itaq; nihil int̄entatum relinquit, ut monstrosæ mu-
lieri risum moveat. Erat ei tum temporis forte bellum cum T a r t a-
r i s ad Occidentem propriis coalentibus: & militi signum bellicum
ignem dederat, quo conspecto ad arma & Imperatoris custodiām con-
current. Hoc signo ad elicendū amasæ risum aliquoties fulgere
iussò, adiungunt de more milites, arma & ordines parant, ingenti, ut sit,
strepitu concursuque terribiles. Quos semper delusos videns PA o-
s u a, in risum denique diffusa, magno simul gaudio Imperatorem
complevit. Sed hic risus imperio & vitia postmodum ei stetit. Dele-
tabat ante alia PA o s u a m strepitum, quem conterpta per vim holofe-
rica edere solent. Imperator igitur, qui ad illam exhilarandam nihil
non faceret, ad ejus arbitrium libidinemque factus, assidue in dilace-
randis holosericis, illâ præsente versabatur.

*Paosna non
quam ridens
data ridendi
causa.*

*Dilectata in
lacerato belo
serico.*

Inter hæc ludicra mittit ad X i n u m, qui filium retraherent ē fu-
gā. Quo negante, daturum se Principem, nisi ut regni heres agnosce-
retur; status Imperator arma in eum moveret. X i n u s impar viribus,
at consilio superior, coitâ cum Tartaris societate, noctu repente ad-
volut ad Imperatoris castra. Datur de more signum. Milites visâ

Item 600*ju*
in fortissimis clas-
sibus.

flammaria Imperatorem lusu se, ut antē oblectare cum reginā, rati, nec periculi quicquam suspicantes, nullā resistendi curā omisssis armis propè dormientes in hostium venere potestatem. Ita ludibundus Imperator à fratre filioque oppressus, lusu in serium verso, occiditur. Sub hanc victoriam T A R T A R I occidentales Sinæ terras aggressi velut armorum præmium, maximā ex parte primo impetu in suam potestatem redigunt, imperiique partem auxilijs specie depopulantur. X I N U S autem & I K I E U S, quod illis obſisti jam non posset amplius, pejora metuentes aufugiunt, Sinas ad ortum vergentes petituri, ubi S I G A N urbs eis sedes lecta. T A R T A R I S in hunc modum occidentis partes vexantibus, Reguli Præfectique orientis X I N U M cōveniunt, electo-que in Imperatorem I K I E O, parant obviam ire hostium conatus. At ubi se impares vident, ijs ex occidente pellendis, ornate armorum studium ad tuendas orientis Sinæ partes convertunt, cōdem quoque translatā sede imperij, magnā quidem ex parte jam accisi, at integrā tamen penes eandem familiam dignitate.

Interea reguli quidam occidentales, ubi nullum ab Imperatore auxilium, ipsi ſe parant ad resistendum, amissa recuperaturi. T A R T A R I S ergo bellum inferunt. Inter quos diuorum præcipue regulorum virtus enituit. Alter erat S I A N G C U X G U S, cui C I N ; alter U U C U N G U S, cui G U E I regnum obnoxium. At hinc atrox orta sedicio, uno imperio in duo distracto. Ejectis quippe T A R T A R I S vīctores reguli, quæ quisque obtinuit, ſibi retinere, & Imperatorem in oriente agentem, ut ab eo deſtituti, audebant contemnere. Pessimò id quidem exemplo, regulis mox alijs ſequentibus. Quo factum, ut, quia dominum uatum non agnosecerent, imperium in varia capita ſciſsum, à nullo regeretur. Quæ res multorum materia jurgiorum atque bellorum fuit, ut inſtrà videbimus. Ex hoc autem bello maximè omnium emersit C I N A familia, quam à F I C I O equorum pastore descendisse ſuprà monui. Hæc paulatim ad id fastigij prodivit, ut totum occuparet imperium, initio è X E N S : provincia uſque ducto. Familia verò, quæ G U E I & ditioni dominabatur, ſedem habuit, in H O N A N A provincia, una ex ijs quindecim, quas U U S ad regulorum dignitatem provexerat ex affinibus. Ea traxit originem à K A M X O T I O U I Imperatoris fratre. Quæ ad faciliorem ſequentium rerum intelligentiam placuit hic apponere.

DECIM

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR PIN G U S.

Imperavit annis L I.

PINGUUS J E I filius, occisi parentis calamitate doctus, mutatam periculo vitando regiam relinquens, SIGA X, atque in Austrum procedens ad C o provincie H O N A N fluvium in hujus extremitate Asiae meditulio fore constituit. Ita TARTARORUM quidem vim effugit; sed magnam imperij partem amisit, plus tamen sibi, quod est praeposterum, quam reipublice. Nam discensus ejus oamem Sinici imperij statum ita miscuit, ut prorsus esset nova reipublica forma. Reguli enim, qui adhuc Imperatori paruerant S I A N G C U N G I & L U C U N G I exemplum secuti, eo ex parte deserto, fiduciarias olim regiones sibi vendicantes. omne prorsus abnuebant imperium, in defectionis titulum fugâ Imperatoris praetextâ. Tres inde reges in ceteris eminuerunt. Primus C i dictus, maximam partem Boréam provincie X A N G C U N G appellatae occupavit; oriundus è familiâ L I U X A N G I I, de cuius initij supra diximus. Alter rex Z u nomine, duas in primis celebres provincias H U Q U A N G, & K I A N G S I suo subjecit imperio, Sinicis paulò ante legibus obnoxias, hoc est, sub C H I N G o secundo istius familia Imperatore, qui, ut dictum H O A N G T I I successores in his terris regulos creavit, habuitque ratum beneficium, quod ab illo jam acceperant. Tertius rex C Y N permagnâ X A N G S I provincie parte capitâ, TAIQUEN urbem sibi pro sede legit, à KUNGZOO descendens, & Imperatorum sanguis. K A N G X O U s enim ab Imperatore fratre fiduciam locorum istorum accepit, & quidem per lusum, ut diximus in C H I N G I principatu.

Hi tales ergo, deserto Imperatore, nullius imperij timentes, non diu quievere. Cumque desser hostis externus, dominatum est bellum, latius regnandi cupidine accensis, & eam ob causam festo inter se decernentibus; cum arctatis alterius finibus suum quisque regnum profere studet. Nec Imperatoris eos authoritas in officio continuit. CONFUTIUS Philosophus librum suum CHUNCIRU, sive de segum correctione inscriptum ab his regibus ordinatur. Nam hac

O 3

Cycle 33. anno
8. ante Christum
anno 770.

bella ad eis statem usque processerant. In eo libro illud maximè servatus est, ut reges omnes ad obedientiam allesti, antiquas Sinici imperij leges deinceps acciperent. Enarrat earum præstantiam & commoda; execratur mala, quæ nascentur è discordijs; enumerans ea nominatim, quæ à regibus perperam facta ex eo tempore, quo Imperatorem deseruere.

Anno hujus Imperatoris vigesimo primo, SIAN CUNGO vitâ functo XE N CUNGUS ejus filius devictis ingenti prælio TARTARIIS, occupatisque ferè omnibus, quæ spectant occidentem, ad XANSI provinciæ fines ultra FUNGCIANG, urbem pervenit. Ibi Kitmontem regni sui limitem fecit, quâsque ultra hunc montem orientem versùs eodem victoriæ impetu regiones occupârat, quæ multæ fuerunt, eas Imperatori gratis restituit, omni fere XANSI provinciâ in potestatem redactâ contentus.

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR UONUS.

Imperavit annis XXII.

Cyclo 33 anno
59 ante Chro-
mum 719.

UONUS PINGI ex filio nepos ad fastigium elevatus, nihil prius habuit, quâm ut restitutâ imperio dignitate regulos revocaret ad obsequium. Quod ubi consilio non potuit obtinere, armis tentavit, sed æquè irrito successu. Nam primo statim prælio à CHINSCO Regulo fusus, acceptoque vulnere, terras imperio subjectas recuperandi spem abjecit; tantummodò sollicitus, qui relicta tueretur. Nec aliud memoriam dignum de illo inventio. CHINGUS erat ex imperatoriâ familiâ CHEVA, SUEVI Imperatoris patruus. Ita dominandi libido confanguineos etiam in se mutuò armavit.

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR

DECIMUS QUINTUS IMPERATOR CHUANGUS.

Imperavit annis xv.

CHUANGUS contra patris Praefectorumque plurimorum voluntatem imperium naturam sibi debitum obtinuit. **L**ONUS enim **K**UM è concubina filium, quem amabat maximè, legitimo præferebat. **S**INPEUS autem unus è Praefectis, æquitatis amans, & ex eodem ordine quidam alij non minori autoritate se se vehementer opposuerunt; quod præviderent, si filius legitimus jure suo privaretur, totius inde jam labantis imperij timendum interitum esse. Nec enim dubitabant futurum, ut dissociatis animis fratribus, alij **K**IANS, alij **CHUANGIANS** faventes partibus, intestino bello subjicerent faces. His tandem rationibus effectum, ut **CHUANGUS** eligeretur. Cujus fortunam continuò secuta invidia, tertio imperij anno nil suspicantem præsenti vita periculo admovit. Nam qui **K**EI partes sequabantur, occisi Imperatoris sanguine viam illi signatum ibant ad imperium. Parricidio patrando destinatus **M**E**K**I**N**US factonis caput. At insidiæ fuerunt à **S**INPEO detectæ, Imperatorem jubente cautum esse. Ut autem sine turbis, quarum idem **M**E**K**I**N**US, Praefectus multum auctoritate valens, materiam minabatur, consenseret proditio; **S**INPEUS author est Imperatori, ut se simul & **M**E**K**I**N**US invitet in regiam, sub obtentu solita imperij negotia conficiendi. Et favit consilio successus. **M**E**K**I**N**US solus à subornato milite occisus; **K**US ut fraudem detectam, & **M**E**K**I**N**I cædem inaudijt, in tutum se recepit, ad **YEN** regem aufugiens.

Anno sequenti denuo inter duos alios fratres domesticum malum Bella inter fratres. intervenit, invidia & regnandi libido. Alter erat **ZUKIUS**, alter **SINOPUS**, aut alio nomine **VONCUNGUS**, **SANGCUNGIC** regis filii. Ulterque à patre profugerat, cuius præceps ingenium & nequitiam ferre non poterant; nec à morte securi, ubi exarsisset iracundia. **ZUKIUS** in **Lu** regione, **VONCUNGUS** in **Kiu** salutem invenerit. Sed hoc periculum paulò post patris cæde dissipatum: Cædis author tuncquam imotuit. Hi duo ergo, postquam ab occiso patre securitas

*Cyclo 34. anno
31. ante Christum
sum 696.*

securitas erat, acriter inter se depugnavere pro regno. Unum Lu, alterum Kiu, reguli fovebant. Ipsum etiam Ci regnum discessit in factiones. Zuk i eum duo è primâ nobilitate Praefecti Xaohoeus, & Quonchungus sequebantur. Aliquot pralij vario Marte pugnatum; donec in Vongcum inclinavit victoria, non usque quaque felicem: quippe ultimo in prælio à Quonchungo sagittâ vulneratus propè astit à morte. Zuk i eum toto exercitu amissi, ne in offensi fratri potestatem veniret, simul spe regni obtinendi, ad Lu regem iterum cum Quonchungo & Xaohoeo fugit. Quos Uoncungus per Praefectos infecutus, in Lu regnum superfudit suas copias, ibique captura Zuk i eum necavit. Xaohoeus, ut hostium manus effugeret, voluntariam mortem occupavit. Quonchungus verò vivus in manus hostium devenit; quem confecto bello vicitor exercitus captivum ad regem adduxit. Quonchungus Philosophus rerum naturalium scientiâ, vita integritate, ac præcipue prudentiâ insignis, illius avi confessione ferebatur. Omnes illum venerari & colere, dictâque ejus pro oraculis habere. Nec ab his facta dissentiebant; queis in tantum excelluit, ut Confutatate, qui sub hac tempora floruit, ut videbimus, multi dubitarent, num ad istius virtutem pervenisset, quod apud Sinas in summâ laude ponitur. Uoncungus igitur, ubi eum esse in sua potestate vider, acceptum ab eo vulnus ipsius morte vindicare statuit. A quo consilio Paoxous è Praefectis unus multum abhorrens ei magnoperè restitut. Ego vero, tantum abest, inquit, ne hoc ei criminis vertendum putem, ut etiam virtutis nomine honestare non dubitem. Amor fuit ac fides in dominum, cuius salutem alieno incommodo sancire pulchrum bandi injuriâ credebat. Te ipsum, ô rex, consule, quales in tali fortunâ tuos in te optares es. Laudares enim verò fidem, agnosceres officium proximâ vitâ sanguinem beneficem barrientium. Quare non modo nullâ paenâ afficionandum, sed ut insontem dissittendum censco. Beneficio flebentur hostii; quémque odesset adhuc tanquam injurium, posthac magis tanquam gratum amabit. Paruit salubria suadenti Uoncungus, missumque Quonchungum fecit. Qui cum in Lu regnum se recepisset, ab rege pro fugitivo habitus, iterumque captus & catenis vincitus ad Uoncungum remittitur; non amore reipublicæ, sed quia illius arma sibi formidolosa erant. Is nunciato reditu officiosè homini procedit obviâ & indignum tantâ virtute habitum, aversatus, continuoq; demî vincula juberet, ac velut amicum

Vita hosti
ser-
vata.

amicorum assidere sibi. Ibi rogatus de populorum gubernatione, de regni ditandi modis, de regulorum animis sibi adjungendis, in quo totius imperij via erat atque authoritas, multa praeclarè differuit. Qui-
bus anctius **Llo n c u n g u s** mirum in modum exhilaratus, prefecturam tunc donatum, post ob egregias nature dotes, parique in rem publicam merita, suum Colaum fecit. Erat omnino **Qu o n e h u n g u s** magni & animi & consilij, sed in multis antiquas Sinarum rationes non sequebatur, in sciam regnique contumulum callidius intentus, quam viro bono convenit. Unde postmodum à **C o n f u t i o** dictus est haud ex hominis probi normâ quiesuisse, in modo arte atque astutia superflua virtutem, quâ debuisset alia omnia inferiora discere. Phi-
losophorum enim esse, germanæ virtutis primas in rebus omnibus dare. Verum quocunque hzc modo se habuerint, rex **C i** ad magna perva-
nit hujus Colai industria, regulis quamplurimis uno ejus consilio sub imperium regis abeuntibus. Cujus felicitas eodem authore atque ad-
jutore non paulò surrexit altius. Nam mortuo Imperatore **Qu o n-**
c h u n g u s ita suffragia disposuit, ut **C i** regis affinis in Imperatorem eligeretur. **L i u s** ei nomen erat, ex imperatoria quidem stirpe, sed non rectâ descendenti. Qua tamen intercessio non abstulit stirpi titu-
lum cognominem, sive imperatorium.

DECIMUS SEXTUS IMPERATOR

L I U S.

Imperavit annis V.

Gitur **L i u s** ex regum **C i** prosapia ad culmen evecto exclusis
C h u n g u s filiis & fratribus, non fuit difficile, stabilire res im-
peri, praesertim à rege **C i** adjuto. Sic enim regulos beneficiarios
ex Orientis regionibus, magno numero, experti & felici **Qu o n-**
c h u n g u s industria adjunxit sibi. Unus imperium abnuere visus est,
Su z regulus, cui tanquam rebelli **Llo n c u n g u s** Imperatoris nomine
bellum indixit, prodiisque devictum necav. Amici necem indignè
ferens rex **L i u s**, **C i** regem amis persequitur eatem, ut hic **Su z** re-
gionem cogeretur restituere. Sed qui aliena propugnatum ierat, ex

Cyclo 34. anno
27. ante Christum
anno 634

P parte

parte perdidit etiam sua. Nam à C i rege vicitus, invicem coactus est pacem petere, eā conditione, se nunquam amplius de terris Sxu ex-postulaturum. At hæc victoria viam illi propè stravit ad interitum. Eccl enim calentibus adhuc armis regiones aliquot Lu regis occupaverat, & bello, & pace vicit, dum gloriose triumphans redit domum, à milite quodam Z a m o o dicto in astillium via, magnâ comilitonum manu comitante invaditur. Et hi quidem nihil movebant, tantum si opus foret, ad certamen accincti; at Z a m o u s stricto ense minax & in L O N C U N G U M versus: *Ait moriendum, ait, est tibi aut Lu regi restituendum, quod abstulisti.* L O N C U N G U S ut præsentem mortem evaderet, non modò promisit, quod petebatur; sed etiam impunitatem Z a m o o, quanquam impie ferocienti. Tum Z a m o u s abjecto ferro regem adorare more subditi, cīque de promissis gratias agere. Porrò reverentia, quam adhibent adversus reges suos Sinæ, est hujusmodi, ut proris corporibus testentur obsequium versâ ad Borreanam facie. Ajunt enīm, reges suos semper Austrum respicere. Eademque ratione porta palati p̄cipua, cubiculorum item & aularum valvæ omnes ad Australē plagam vergentes, fecrē locum proverbio, Sinas etiam distantes, perpetuō venerari reges suos, cūm suis ceremonijs hospites excipiunt. In hunc igitur modum Z a m o u s C i regem venerabatur.

*Piderat etiam
bofis seruando
de*

L O N C U N G U S ubi periculum evasit, standum promissis haud existimans, Z a m o u m morti addicit, tanquam perduellionis reum. Quo cognito QUONCUNGUS, regem alloquens, *In fide non manere, ait, tū hominem, Rex, cui gratiam facere noxa, damnare capte, omnino res est indigna regibus, & exile vindicta gaudium.* Putāne hoc evendundū authoritatū tua fidei que jactură? Qui enim ex regulis, quid ex omnibus imperiorum promissa tua non habebit suspecta? Fides imperij basis est; quid convulsus illud necesse est corruere: sā igitur in eo, quod promissis, & sanctum habe. Sic enīm, quod tua permagni refert, & dictis tuis in futurum affores fidem, & simul efficies, si Lu regi terras tuas sancè amplius restitueris, ne aliena concupiscere videare. Hisce ille secundis auribus accipiens, Z a m o o dimisso, Lu quoque regi terras suas restituit. Quā re tantam sibi laudem apud reliquos regulos comparavit, ut omnes eius tanquam regulorum caput, qui Sinis P A vocatur, agnoscerent. Tantum dataz fidei constantia, & exigua terrarum portionis spreta cupiditas potest.

D e c I.

DECIMUS SEPTIMUS IMPERATOR H O E I U S.

Imperavit annis XXV.

HOEIUS LII filius traditum ab eo imperium sex annis tenuit in Cyclo 34. anno 41. anno 1470. finem 676. otio, cum TIE, gens in XANSI provinciā, quā Boream spe-
ctat, habitans, ubi nunc TAI TUNG urbs ultra murum ma-
gnūm, qui quidam hoc tempore nondum erat exstructus, obverfa-
TARTARIZ, Sinas ingressi HENG urbem obsident. Sed non diu-
turna eo obsidio fuit, Imperatoris nomine armā opponente UON-
CUNGO & hostem inde vi ejiciente. Quem deinde fugientium spe-
cie magis, quam obsidionem solventium in GUBI regnum infec-
ta signa transferentem ICUNGUS QuEI rex fortiter exceptit, ob-
viā ei procedens cum exercitu. Jamque in conspectu utraque acies
erat, intenta in signum praelij, & rex QuEI opportuniorem ad pu-
gnandum locum occupaverat, cum ei victoriam ē manibus propē ex-
torsis stultissima superstitione. Insederant forcè suorum aliquot militum
hastis aves; quas ut erat earum ineptissimè amans, abigere religio fuit,
eo praelio se inde superatum in augurauit. Omisā igitur pugna, TIE
exercitus recedendi occasione usus, caproque ad pugnandum loco
commodiore, cum ICUNGO acie congressus, eo vīcto necatōque au-
gurij sortem, vel elusit, vel implevit. Reliqui exercitus filio regis
natu majore in regem electo, ad Australē regni partem, inter CR
CROCBUMQUE flumina, contendunt. UONCUNGO's in omnem rei
bene gerendæ occasionem intentus, desertas QuEI oras invadit, TIE
exercitum delet, ac ne alienas ambire terras videretur, alterum ICUNGUS
filiū regem creat, occupatis à se locis precariō impositum, vocatūm,
que suo nomine UONCUNGO. Ita QuEI regnum in duas partes distra-
ctum est, cuius conjunctæ vires CR regi timebantur. Qui subinde victo-
rīs & potentia ferox ZU regi bellum indixit, & quē, ut ipse erat, potentis-
simo. Postquam vario utriusque Matte pugnatum; tandem bello fessi
ambo ad pacem respexere, cui confidet in montem Chaolin col-
loquium indictum. Nihil aliud sub hoc Imperatore accidit memorata-
bile, nisi quod ipse quidem nomine Imperator, re autem verā UON-

concessis effet. Haec aderant vires, immo & animus imperij capiendi, nisi opium aliorum regulorum in se unum timuisset arma convertere. Nam cum eidem itinherent omnes, altero alterius ambitioni obstante, nullus obtinuit.

DECIMUS OCTAVUS IMPERATOR SIANGU S.

Imperavit annis XXIII.

Cycle 35. anno
7. ante Christum
anno 651.

SIANGUS Horzo successit, iam à puero suspicione nimis penes reipublicæ accessit, undique facultatem coepit querere vel UONCUM deprimendi, vel aliorum regulorum animos abi conciliandi, quod imperatoriam Majestatem pristino splendori restitueret. Quam quidem ad rem ei duplice viae fortuna patefecit.

Ci rex Quoniam et iaduaria, beneficiorum regulis omnibus conversum militaret. Quem ut Imperij turbandi materiam timens Imperator, quia impedit non poterat, UONCUM et UME falem in invidiam apud regulos adducere, vellit se una cum illis Imperatorem agnoscere, statuit effigere. Ergo ubi convenerant, mittit ad eos Legatum ZACUNGUM virtutis prudentissimam cuius litteris publicis, ex quo mandat, ut illas permittat à ceteris consueto ritu excipi. Siquidem vellent; à Ci autem rege, si detrectares obsequium, nequamque exigat. Est autem hoc apud Sinas in more positum, ut Imperatoris litteras ac diplomata non prius legant, quam ea mensa ad hoc adornata impensa veterante eodem honore, quo ipsum Imperatorem solent. Adebat ergo ZACUNGUM cum diplomaticis, que ab omnibus solemnni ritu sunt excepta; sojus Ci rex abnuebat obsequium. QUONIAM CUNGUS contra gravibus eum verbis avocans à pervicacia, Si rex, inquit, negligens est officium, si fabditi exemplum regi fas frumentis, ut nubilum pronum est, quiam membrum à capite in membra descendere; nec ipsi fabditorum partes explent; omnia noceosse est converti ac miseri. Coepisti regulos, quibuscum agis, ut regum; laudo. At istud quis laudabilis, quod cum Imperatore regno agis, tanquam esset Imperator ipse? Amorem inveniens

mentem tibi venit, regulos ex hoc facto de animis tuis fallacia judicaturos? nec te aliud manere, quam summam apud eos invidiam? Cede modo tempori; & quando faciendum est, quod vitas sine incommodo non possint, ostende Imperatorem abs te dominum tuum agnoscere? Valuit haec apud U N C U G U M oratio, secutusque regulos, diplomatis volens nolens ceremoniam adhibuit, omissione in praesens imperij potius cōsilio, quæ una comitiorum causa fuerat. Et prodijt hoc exemplum longius quam optabat. Quippe reguli omnes, non quā mente, sed quam obedienter fecisset, reputantes, ad Imperatoris obsequium redire.

Hanc Imperij felicitatem X O T A U s Imperatoris filius violavit, deserto parte ad rem C I transfugiens. Is Q U O X C H U N G O missio, ut filium apud patrem in gratiam reponeret, quod optabat, obtinuit. At Q U O X E N U N O nō legatione redux mortem obiit, anno istius Imperatoris septimo. Quām cōtinuū atrox secura contentio tres precipios Prefectorum collisi, Colli dignitatem inter se ambientem. U N C U G U M proiecta jam astate inanes iras sedate vel contempnit, vel non potuit; biennio post, id est, eodem ferme tempore extinctus, felicis filii jam adultis quinque, singulis ad se sceptrum rapere intentibus. E prefectis & populo, alij hujus, alij altius partes sequebantur. Is regnum, quod finibus suis non contentum, ad imperij magnitudinem nimis superbâ spe cerebatur, fratrum discordia, prope ad nihilum est redactum.

His inter se pugnantibus dynasta quidam eodem, quo Imperator, nomine S I A N G U S, cui S U N G regio parebat, in occidentali parte provinciæ, quam N a m u i o r u c a n, dominant, potens in primis habebatur. Is in eo totos eras, ut reguli suarum fierent partium; belli gloriâ & virtute illustris, armisque suis plorimè confidens. Cujus audacia cum Z u rex iter obviâ; dynasta contra eius copias suas educens, sparsum & inconditum sine ordine Z u militum opprimerem potuit è vestigio, si occasione uteretur. At ille à ducibus suis id ipsum monitus, ut erat generofus, respondit in hunc modum: Ego quoniam artis dolibus fallitur hostem, non interfici, sed foris ludere. Video Z u regu exercitum à me dolo perisse, sed malo, me cum compositione & infraclaus pugnare vici quoniam negligenter & incompedit venientes occidere, atque eis perire quam virtute, lacronium mere vincere. Itaque prorsus, ut dixerat, factum. Nam ubi Z u militibus aciem distin-

sc̄c & ordinatè disponendi spaciū fuit, S I A N G U S vīctoria excidit
ē manib⁹, devictusque prælio, vix vivus evasit. Magnum Alexan-
drum dices, si, ut fortiter egit ac generosè, ita voluisse vincere.

Anno imperij decimo quinto, C H I N C E X A N S I provinciā regu-
lus palam ausus est in Imperatorem consurgere. Contra quem ille sti-
pendij invitato ē vicinis T I E populis missioque in hostem exercitu vi-
ctor ferē omanem ejus ditionem L I E dictam, in suam rededit potesta-
tem, reliquā provinciæ parte permittā regulo, rebellionis veniam pe-
tentis. Ut autem T I E populos servaret amicos sibi, corūnque opera
securiūs uteretur ad majora, que machinabatur; illorum ducis filia
uxorem duxit. C r n præterea regem nomine regis, quod aucto tan-
tum usurpaverat, donavit, dummodo T I E populis transiūm daret.
Sed cū paulo pōst Dux filiam, ut barbaram & externam repudiā-
set; Dux ad id vehementer excanduit, injurieque dolore accusus,
quō se commodiūs ulcisceret; X O T A U M Imperatoris filium, juve-
nem turbulentum & inquietum regnandiūque avidum ad se invitar,
imperium venienti pollicitus. Adebat X O T A U S, iterum patris iam
non desertor modō, sed etiam hostis. T I E namque copijs auctus ar-
ma movet in patrem; quem in eas conclusit angustias, ut regiā dent
que relictā ad C H I N C regulum, paulo ante rebellē, at nunc ami-
cum se reciperet, non ignarus, illum T I E populis inimicū; & hinc
consociatis armis ei obfusi posse credebat, X O T A O interim invaden-
te regiam. Ita eodem tempore duos vidit extrema Asia Imperatores,
patrem & filium, sed inimicos; ut constet dominandi libidinem nihil
habere sancti.

S I A N G U S apud C H I N C agens, aliorum quodque regulorum im-
plorat fidem. Adsuere primi C I N C I J potentissimi reges, aliique
inferioris notæ. Itaque collectum ingentem exercitum, in duas di-
sum partes, per C I N C regem regiā urbi, quam tenebat filius, admovit.
Quā brevi captiā necatōque filio, per C I N C u deinde regem in T I E
populos processit; eisque in fugam dissipatis, ipse victor in regiam
postlimio reversus, tranquillato imperio diu fruebatur. Regulos,
qui plus opibus, armis, potentia valerent, beneficijs interea sibi ma-
gis ac magis obstringens. Atque haec altera illa, de quā suprà memini,
fuit occasio, quā multis incommodis depressa Majestas resurgeret ad
pristinam dignitatem.

DEC I-

DECIMUS NONUS IMPERATOR

H I A N G U S.

Imperavit annis vi.

TAli ergo statu imperij, potestas à S I A N G O patre ad H I A N G U S devoluta, habitaque perquam moderatè: quippe Imperator erat exemplum innocentia, bonus imprimis & sapiens. Hinc accurata illa cautio, uti de eo scriptum inventio, in agendo, ne quā deerraret à recto, aut aliquid inconcinnum admitteret. Subditis gratius, & charus omnibus, omnes, quæ Imperatorem decent, virtutum titulos implevit.

Cycle 35. anno
10. ante Christum
anno 612

VIGESIMUS IMPERATOR

Q U A N G U S

Imperavit annis vi.

QUANGUS in imperium simus, ac virtutes S I A N G I patris suc-
cessit; Sini in dictis factisque fidus magnanimus ac generosus
dictus. Vnde illi Q U A N G O nomen, quod clarissimum sive
splendidum significat.

Vltiorum ejus annum C H A O X U N I U S Praefectus L I N G C U N G
e i cede funestavit. Rex C I N E R A T, cui S I A N G C U N G U S regis pro-
ximè superioris frater ex Imperatoris, cui serviebat, accitus aulà, sub-
rogatus est. L I N C U N G U M memorant initio principatus nequissi-
mum, & inde odium publicum populi fuisse; sine dubio malè provi-
dentem regno, & cui nulla subditorum cura. Quā de re monitus
à dynastā quodam affine suo, tantum absfuit, ut fleceret se, ut etiam
necem bene suadenti strueret impatiens consilij. Facinori patrando
missus M I T I U S, quibusvis promptus ausis, ad affinem invisendi spe-
cie. Qui palatium summo manè ingressus ad quarendam cedis occa-
sionem, ubi venit in aulam principem; ecce tibi! regem jam in thro-
no sedentem videt, subditorum causas cognituras. Hic attonitus rei
novitate

Amor civitatis
& iustitia vi-
tam Impera-
toris ferunt;

novitate atque audaciā in venerationem verā subhincis hunc secum.
Huc enim verò cura sunt subdijorū comoda, huc scōpra meritō con-
missa, qui cā non ad luxum, ut multis, sed ad cōvītū salutē moder-
atur. Egō optimi boniñ cruore impia manū imbuam? egō per-
duellō fiam? nam quo pācto hujus criminis infamiam à me avertam,
optimo rege occiso? At si regū meū tenet exequor imperiū; audacia, que
ad huc in honore fuit, mulsebris pavoris probre vapulabie: nō ibi certus
regis odium patrū, ut in fido, ut in obsequiis. Horum enim duorum
aliorum effugere non possum, ut non aut impium sim, aut non parendo infi-
dum. In tam ancipiti rerum articulo quō me vertam? præstas omnino non
vivere, quād aut impietatis, aut perfidia nostrā maculari. Simul his
egressus & in acutum salicis palū ex destinato insiliens, eoque trans-
fixus finem vitæ sue imposuit. LIN CUNGUS autem etiā mōres suos
paulatim mutavit in melius; ob antiqua tamen scelera cecidit à suo-
mo Prefecto, ut est expositum.

VIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR TINGUS.

Imperavit annis XXL

Cyclo 35. anno
52. ante Christum
fum 606.

TINGUS QUANGI frater abhorruit à bellis, & contentionibus
quām qui maximè; in populorum rēctionem, curāmque legum
in primis intentus. TINGUS inde appellatus, quod constan-
tem solidumque sonat. Hoc Imperante ZUUS rex conscripto ingenti
exercitu, specie LOENIUM CUO regionis dynastam, ut Impera-
tori rebellerit, armis petendi, reverā ut hac occasione oppressum Im-
peratorē peccat ē regno, ad confinia usque regis urbis pervenit. Ad
eum salutandum Imperator legatum mittit SUNMONIUM cum
mandatis, ut dimissio exercitu domum redeat. Erat SUNMONIUS
vis constans in primis & imperterritus. Hunc ergo venientē, tanquam
Imperatoris legatum ZUUS magno exceptum honore, quō solertiū
tegeret animum suum, inter colloquendum fortē de Imperatoris vasis
eorum mensurā ac magnitudine interrogat. Erant fusa, ut diximus,
ab YO Imperatore vasa novē; in quibus totius Sinae descriptio con-
tinebatur,

Legatus pro-
denti oratione
perducōnem
volu.

tinebatur, imperij mensuras ac pondera simul referentibus; quæ tanti
fiebant, ut ille deum, penes quem essent, Imperator haberetur.
SUNMONIUS ex hac interrogatione facile perspecto illius animo, solitâ
libertate regi responderet, Imperium non in usus, sed in verâ & inconcus-
sâ virtute confidere. Hec si absit, ait, & præcipue in dominum tuum fide-
litatem, et si fortè usus vi & armis obtemperat, non idcirco perduellis infamiam
evitabis. Cujusmodi usus illa sunt, scire non est tuum; illud magis tibi
sunt cordis, ne fiducia virtutum elatum, agas inusta. Nondum adeò despexere
fata familiam CHRYSTAM, ut cœwinetur interitum; nondum calo tam
est invisa, ne stirpis convellatur. Omnis igitur de invadendo imperio
confidit, quod non aliunde quam à calo datur. ZUUS deprehensum
se videns, dicentisque libertate juxta & ingenti pudore confusus, re-
infectâ copias suas reduxit domum. Adeò nonnunquam plus virium,
quam ingens exercitus, habet cordata viri constantis oratio.

Anno hujus Imperoris tertio natus LAOTANUS in regno Zu
nominatus Philosophus, apud Sinas Epicureæ sectæ author existit.
Post mortem enim nihil nostri superesse assertuit, finem hominis vo-
luptatem statuens. In eo autem toti sunt illius sectatores, ut yitam
producant quam longissimè, quò voluptatibus effusius servire possint.
In utramque rem varios tradunt atque nefandos modos, queis sum-
mos etiam magistratus dementant: pollicentes denique immortalis-
tatem in hac vita mortalibus. Et hæc est una è tribus sectis, quas
amant & persequuntur Sinæ. Prima enim Philosophorum, seu litera-
torum est, JUKIAO; altera idololatrarum, FOEKIAO; tertia quâ
de loquimur, immortalium TAKIAO dicta. Quamvis autem
LAOTANUS summum bonum voluptatem statuat; mentem tamen
unam eamque summam agnoscisse, videtur mihi admodum verisimile.
Sunt enim hæc ejus verba. TA O five magna ratio non habet nomen.
Calvo creavit ac terram; expers figura; fidere movebas, ipsa immota.
Hujus quid nomen ignoro; TA O, five summam fine figurâ rationem dixe-
rum. Idem Philosophus in alio loco se à cælo creatum profitetur.

Supra fidem est, quod de illo scribunt, aut verius fabulantur Si
ne, annis octoginta & uno in ventre matris latentem, deinde per la-
tus dextrum in lucem prodijisse. Argumentum fabula sufficit nume-
rus novenarius, quem perfectissimum dicunt, qui novies in se ductus
octoginta collegit & unum quo numero notatur ipsis, quidquid nu-
meris est omnibus absolutum. Cum igitur LAOTANUS ingenio esset
atque

Q

Fabula de eis.
Sine Latente
Philosopho.

atque indole supra vulgarem modum excellenti; tanquam natura laborasset tot annis in eo perficiendo, hunc numerum excogitavere.

VIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR K I E N U S.

Imperavit annis XIV.

Cyclo 36. anno
13. ante Christo
anno 585.

KIENUS TINGI filius imperatoriam dignitatem ac decus ut cunque sustinuit. Sed antequam progrediar longius, monere visum est, quæ hactenus de Sinico imperio dicta sunt, non ita esse accipienda, quasi universam Sinam illis temporibus, ut nunc, completeretur. Vix enim in modicam præsentis magnitudinis partem tunc patebat. Quemadmodum enim primi Sinarum ab occasu profecti, provinciam X E N S I , quæ maximè vergit ad occidentem, habitare coeperunt, ita variarum familiarum capita paulatim novas inde sedes quæsivere. Nam post provinciam X E N S I proximè H A N A X , P E K I N G , X A N T U N G colli coepit; quæ provinciæ jam inde à constituto in Sini imperio, ab uno omnes regebantur. Forma imperij legitimi erat, omnibus provincijs, quæ magnum K I A N G flumen, Boream versus accolunt, unum Imperatorem agnoscentibus, ejusque virtuti atque imperio sese ultro subjicientibus. Sub Y o verò omnium etiam, quæ ad Austrum jacent, notitia erat. Ille enim singularum geographicâ descriptione factâ, quibus stellis essent plurimæ subjectæ, annotavit. Nondum tamen populi admodum frequentes erant, nec Sinico imperio parebant. Postea verò quām Imperatores sepe plures fuscepere filios; excepto illo, cui tradebatur imperium, reliqui vel reguli creabantur, vel ipsi novas terras quarentes, Australis oras colluere, deductis subinde colonijs. Sic nova regna constituta, sic gentes regnantium virtute, humanarum artium institutione, agriculturâ præcipue, atque id genus alijs ad obedientiam mitigatae. Hinc Sina paulatim universa, ut nunc longè latèque habitari copta, demum in unum imperij corpus formamque coaluit, ut deinceps docebimus.

Sub hoc igitur Imperatore sit prima mentio regni U, cuius parentes TAIPEIUS; de quo infrà non parca. Situm hoc regnum, quæ K I A N G flumen oritur, ubi nunc S U C H E N & X A N K I N G urbes, ingentes

gentes illos tractus, ad mare usque ortum versus è Japonia regione correctos complectebatur. Fit autem hoc loco de eo mentio. quod KIENO rerum potente, TAIPEIUS juncta cum CI rege amicitia, communibus armis in ZU regem iherit, impensis imminentem. His turbis initium inconsulta libido dedit. Id porrò processit in hunc modum.

Erat in villa CHING dicta ZU regno attributâ nobilissima puer.
Pueris bell
occiso.
 la, ex HIA familiâ oriunda, Imperatorum sanguis, specie singulari. Hanc ZU rex conjugem optabat. Sed UUCHINUS praefectus intercessit, negans id more fieri, quo vetantur SINA uxorem ejusdem cognominis accipere, tametsi nullâ se cognatione contingant. Haud multò post Praefecto cuidam eandem in uxorem petenti, objecto nefcio quo impedimento, matrimonium istud etiam idem UUCHINUS disturbavit. Qui subinde ad CIJNUM regem legatus, pacis cum eo confirmandæ causâ, cum ei per CHING villam esset iter, viâ puellâ, subito in ejus amorem exardescens concubinam duxit. Hoc audito Praefectus ille, cuius votis UUCHINUS offecerat, de fraude monuit regem suum, & apud furentem repulsa dolore, tantum valuit, ut ejus iussu funditus UOCHINI familia deleretur. Ejusque rei perfacilis erat molitus; quod ista familia sedem habebat in terris, in quas ipse cum potestate Praefecti tenebat imperium. Id ubi nunciatum est UUCHINO; vindictâ stimulante, non jam CIJNUM regem ad pacem, sed ad bellum contra ZUUM continuandumhortatur, ad hoc suam etiam & amicorum operam pollicitus. Effecturum quoque se, ut U rex insuper contra ZUUM bellum sumat. Hisce promissis latus CIJN rex, eum ad U regem cum muneribus mittit, ejus amicitiam, sociaque arma contra ZUUM petiturum. Et ex voto cessit legatio; quæcunque volebat, obtinuit omnia UUCHINUS. Qui UUM armorum ac præcipue curruum usu minus peritum, per idoneos homines militarem disciplinam ita docuit, ut in totum inde regnum didita strenuos bello multos protulerit. Communibus itaque armis CIJN & U, ZUUM aggressi, varijs prœlijs affixere, donec coactus est pacem petere. Quæ quidem ita convenerit, ut parte ditionis amissa ZUUS, omnis præterea imperij capiundi spe, quod maximè his temporibus spectabat, excideret.

VIGESIMUS TERTIUS IMPERATOR LINGU S.

Imperavit annis XXVII.

Cydo 16. anno
27. ante Christum
sum 571.
Barbarus in-
fus.

Amita fratre
tram pugna,
mer accipias
regnum.

LINGUS KIRNI filius cæfarie barbâque promissâ in lucem editus esse fertur, spiritalis sive intelligens ex merito dictus. Etiam enim eo insperante multa inter reges bella exarserint, remque publicam variè miscuerint; virtute tamen ac prudentiâ ita imperij statutum composuit, ut nihil de imperioriâ majestate, nihil de provincijs decederet.

Anno hujus Imperatoris undecimo mortuus est rex LU XUNG IUS, cui CHUFANUS ejus filius invitatus atque coactus successit. Quippe sceptrum omni contentione recusavit, cupiens illud in LICHIAU fratrem natu minorem transmovere. Sed hoc ille naturâ sibi non debitum causatus eadem constantiâ rejectit, quâ offerebatur raro stupendoque potentia contemtu, quæ plerisque per ignes ferrumque appetitur. Quid inde factum? ò certamen Christianis dignum! CHUFANUS fratrem pervicaciter fastidientem regnum, per vim in regiam introducit, & regiaz vestis insignibus adornatum regem salutat. Sed LICHIAU & regno & patriâ desertâ fugiens, in agris delituit & rusticatu, plus aratro gaudens, quam sceptro. CHUFANUS ergo, postquam nulla tergiversandi amplius patebat via, in subditorum denique potestate fuit, prorsus invitum ac nolentem quasi jure suo regnare jubentium. Ut nesciam in sceptrisne spretis, an ita captis major iosit gloria.

Vigesimo primo quâm LINGUS imperavit, anno, qui ante vulgarem Christi epocham erat quingentesimus quinquagesimus primus, natus traditur in provinciâ, cui XANGTUNG nomen, magnus ille Sinarum Philosophus, CONFUTIUS, nunquam à suis fatis laudatus; instaurator & explicator literatorum sectæ, quæ una de tribus est apud Sinas nobilior. Sed de hoc ejusque doctrinâ multa dicemus infra.

Quod autem suprà regnum Cí à fratribus turbarum diximus, ij omnes varijs bellis ac bellorum inclinationibus interiere: in quibus nonnulli

nonnulli è praefecturis nullius favore fulti, ad regnum prodierant, vaga & inconstante fortunā. Unum tamen excipio è Cx regis stirpe, ad quem sub initia hujus Imperatoris regnum quidem redijt, sed immunitum, multisque partibus labefactatum. Vigesimo autem ejus anno CHONIUS regnabat. Is nondum penitus extincta perduelliuna audaciā, ab eisdem interiit, ministro cadii Cx o c x illius Praefecto, regnum occupante. Historicum regnum quod illius prodiciones in annales retulerat, necari jussit; tandemque ob causam duo illius fratres morte multati. Optabat perduellis memoriam sui facinoris posterorum subtrahi notitiae; sed contrā accidit. Non enim defuere, qui eodem tempore non proditionis modo, verum etiam tyrannide ipsius historiam contexerent. Hinc iascriptorum cadibus inanem operam sumere se videns, imò crimen suum augere; illos persequi desit.

*Historias ob
causam duo
causam.*

VIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XXV.

KINGUS filio imperante Lu rex Australis, cùm optaret penitus subjecere se imperio Sinico, ejusque leges ac gubernari rationem cognitam habere; in XANTUNG ad Lu regem legatos miscit, qui studerent inibi familiā CHENG & musicalē pernoscere. Nominē musicæ, quæ penes reges & familias imperatrices esse dicitur, intelligunt Sinæ gubernandi leges, ac modum, qui tuam bene se habet, cùm omnia, velut in bona musica, inter se congruant; sed & ipsos modulos, quos coram rege decantare soliti, musicæ vocabula designant. Iliis enim leges & statuta continebantur, ut vel intercantandum reges, que sui muneras, addiscerent. Nam quia non facile studijs ac labori se dant; à Sinis ita docebantur, ut etiam abhorrentes eos delectaret discere, quo pacto suos cives gubernare debarent. Et sanè nihil magis in rebus humanis optandum, quam bona subditorum gubernatio; propter quam solam reges sunt, vel esse debent. Causa vero missæ legationis ad Lu unum potius, quam ad alios,

*Cyclo 36. anno
14 ante Christum.
Anno 544.*

*Musica nombr.
ne leges appella-
tata.*

erat, quia nusquam sub id tempus res publica diligentius, severiusque gerebatur; tum quod erat è familiâ CHIA oriundus, illiusque statuta habebat, & unâ cum subditis suis ex sequebatur. Ipsum Imperatorem convenire non est è re visum, & remissius agentem in imperio, & ne jam tum abire sub jugum videretur.

Anno imperij secundo CHIANG regulus, qui provincie XANSI ex parte praeerat, videns bellis superioribus disciplinata lapsam esse; ad eam restituendam SUN KIAU Präfectum, virum justissimum simul ac prudentissimum suæ dictioni præposuit, qui rem summâ fide, consilioque pari administrans, omnium primò in palacio, reformatis & correctis ipsius regis ac totius aulae moribus, censuram agere coepit. Tum ad externa versus, vitia usu ipso, ut fit, semper longius procedentia legibus coercuit, antiqua Imperatorum optimorum statuta docuit, in corumque observantiam omni studio incubuit. Deinde rem agrariam instaurans, agros, camposque tantâ æquitate, tantâ prudentiâ divisit inter cives, ut nec divites conquererentur de accisis, & pauperes de attributis bonis gauderent, omnes ex quo diribitorem sublati ac complosis manibus effusissimè laudarent. Ut autem noscantur invenitæ leges de agrorum divisione, visum est eas hoc loco ponere. Quanquam non à SUN KIAO inventæ, sed jam olim apud bonos Imperatores in usu fuere. Sunt autem istæ.

Leges quædam Sinica.

Ex agri nona pars in regium tributum codito. Praefecti ne inopia cogente subdiorum bona infidelerint, certos corumque dignitatē pares redditus babento. Piscatio, etiam in lacu, permissa omnibus esto. Filius aut uxor, patrio aut mariti delictum ne tuico. Sed regum praefectorumque pietas eminebat maximè adversus quatuor hominum ex omnibus miserrimorum genera, viduos, viduas, senes absque liberis, pupilos. Hi enim tales omnium habentur miserrimi; quod etiam carmine celebratur hujusmodi. Si bonorum regum pietas erga divites, quantio magis erga hosce miseros est adhibenda? Erat autem agrorum talis divisio, ut omnibus agri portio æqualis obtingeret, nec una familia plus haberet altera. Agri omnes dividebantur in portiones, sive quadrata, majora, haec verò in novem minora, quæ singula singulis colenda cederent, medium autem quadratum regium erat, quod in regium tributum ab octo agrorum dominis simul colebatur. Octo quadrata particularia vocabantur, medium verò communis seu tributi, quo in culto sua colere nemini fas erat.

Anno

Anno Imperatoris decimo tertio C O N F U T I U S ætatis decimopum nonum attigerat, cùm in regno quod Sum dictum, ubi pater illius spæfecturam obtinebat, uxorem ducit. Ex ea primo anno filium suscepit; unâ illâ contentus, & nefas credens, more gentis concubinas superinducere. Quin & hanc postmodum nescio quâ de causâ repudiavit, vitam vivens cælibem, procul aliâ uxore. Quod eum fecisse dicunt ideo Sinz, quô liberius posset ac longius proferre Philosophiam suam, Sinas obeundo, nec uxore nec liberis cum domi retinentibus.

Anno vigesimo tertio cùm jam penitus perceperisset philosophiam Sinicam; auditâ L A N T A N I I Philosophi apud Imperatorem comorantis famâ, ad eum accessit, & de ritibus ac legibus disputantem audivit. Ritus apud Sinas sunt duplicitis generis; quorum quinque præcipui felicitas, bellum, hospitalitas, domus sive familia, in quibus quomodo se quisque gerere debeat, ne in transversum agatur, docent. Minores autem ritus sunt sex, adolescentia, matrimonium, sepultura, senum & doctorum hominum veneratio, amicorumque nos visitantium tractatio. De quibus omnibus in philosophiâ Sinicâ optima præcepta & documenta exstant ad mores pertinentia.

Ritus Sinic.
rum duplicit
generis.

Notat historicus Sinensis, anno hujus Imperatoris vigesimo natum Y E N H O E I U M Confutij discipulum, amorem ejus atque delicium, ob insignem morum elegantiam, intelligentiamque philosophie suæ singularem. Tria millia discipulorum habuisse scribunt; ex his septuaginta duos exquisitissimæ doctrinæ; duodecim vero lectissimos Philosophos, id est omnibus doctrinis instructissimos, inter quos familiam ducebat Y E N H O E I U S, ab eâ re maxime atque ante alios omnes dilectus Confutio.

Confutij discip.
pulu quo*t*

Interim K I E N U S regis Z u filius, regnandi libidine raptus, ac moræ impatiens, solicitatis civium animis insurgit in patrem. Hic ut filius in pa- ubi patrem evasisse videt, irâ in fidissimos ei Praefectos quosque di- versâ, necavit omnes. In ijs etiam C O L A N M , extinctâ cum eo fa- milia universâ. Nuxus vocabatur; è cuius filijs unus G U Y U E N U S nomine, quæsus etiam ad mortem à K I E O , fugâ salutem apud Il regem invenit; orsus ingentem inibi tragœdiam, ut infra videbi- mus.

Filius in pa-
trum rebâque.

Biennio post Imperatori M E N G U E N U S filius subrogatur. Sed ejus imperium vix mensim tenuit; nato tamen interim in successio- nem

nem filio. Is in cunis etiamnum jacens ingenti controvèrsia atque adèò belli civilis materies fuit. Caius enim Mengenius frater in provinciâ tunc agens, à regionum Præfectis Imperator eligitur, immaturam & incertam ætatem causantibus. At qui erant in regiâ, infantem destinant imperio, designatis, qui dum adolesceret princeps, illud tutela nomine gubernarent. Sed cum neutra pars alteri cederet, ad arma ventum. Urbs regia, vi atque impressione capta, Caius oviā ad solium stravit; Kingo etiam demortui fratris nomine, appellato. Quod etsi superiori videtur esse geminum, apud Sinas tamen longè diversus est character, longè diversa significatio.

VIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR KINGU S.

Imperavit annis XLIV.

Cyclo 37. anno
39. ante Christum
anno 519.

OMNIS igitur Mengueno, quod uno tantum mense regnabit, Kingus vigesimus sextus occupatum armis imperium, multis annis satis pacatum tenuit.

Quod paulò suprà coepi de Gutueno ad Ul regem profugiente dicere; id est hujusmodi. Habuit in fugâ obviatam Paosium, quo utebatur intimè; à quo amicè, quorsum tenderet, interrogatus, respondit. Iter, aut fuga verius ad Ul regem est mihi, tyrannum, id est Zu regem fugienti. Contra hunc illum arma sollicitabo, & expulsi regia & occisi patru familiag̃ mea, funditus extincta, pœnas regni Zu totius eversione expediturus. Cui Paosius, Tu quidem regnum Zu evertes; ut ego faciam; ut illud non nullio post suo regi restituatur. Nec enim baculum, opinor, amicitia lex procedit, ut precipiti vindicta imperium probare debeamus, cui omnia suo rege regnoque sunt mersio posteriora.

Gutuenus postquam ad Ulum pervenit, facile traduxit in suam sententiam, regno Zu jam antè offensum & nanc inferendi belli occasione gaudentem. Igitur promisit Gutuenus suam & amicorum operam adhuc in regno Zu morantium, nunc oblatum illius regni obtinendi tempus esse affirmans, quando maxima illius pars Kingo regi indignaretur, ob ejectedi patris crimen; & tantum occasio-

nem

nem illum efficiendi oppesiri. Quod certò futurum, filii potentissimi regis arma fulgentia tantum oculis contingenter. His motus uero milicium præfecturam ei mandat; ac simul ut specie regis Zu restituendi sibi regnum occupet.

Inter hæc PINGUS moritur, brevi tyrannidæ usq[ue]; cui ramen CHAUS ejus filius succedit è suffragio^e. Hunc ergo bello devictum postquam ejecit è regno; PINGI regis sepulchrum apertiri jubet, extra h[ab]umque corpus trecentis excipi verberibus, ut vespere patris ac familiæ excidium ulcisceretur; in mortuum non minus impius ac perduellis, quam in vivum regem, & suum. Cetera fortis & animosus, magnóque vir consilio, ut memorabitur suo loco.

PAOSIUS, ubi regnum Zu perturbatum undique regéisque pullos accepit; ad CIN regem contendit, rogat, ut ZUO ferat suspectias, antequam totum ab UO regnum occiperet. Id ex ipius quoque remaxime futurum, si obstaret UO regis potentia magis magisque surgenti. Non dubitare se, quin exinde, tot terris potitus, ad subigenium imperium universum sit animum virésque conversurus. Sed cùm CINUS primò respueret consilium; PAOSIUS, quā erat in regem fide, aliquot dies intra palatium, neque capto interca cibo nec potu, sé continuit, contiuo regni vicem deplorans, pietatemque ostentans in regem. Flexit animum CINI tanta constantia & fides; atque ad ZUUM restituendum, expellendūmque UOUM, tandem exercitum, cui PAOSIUS præcerat, summisit. Ita duo quandam amicissimi, PAOSIUS & GURUENUS, manus conseruere, donec tandem à meliore causa, quam PAOSIUS sequebatur, stetit victoria; qui pulsis vi copijs CHAUM ab exilio revocatum, ita ut prædixerat, in regnum restituit.

Anno hujus Imperatoris decimo nono. CONFUTIUS in natali solo regni LU magister factus, publicum illud munus tantâ curâ dili- gentiaque gessit, ut regni mores brevi commutari in melius. Plurimos abusos & hominum fese mutuò fraudantium artes, præcipue vero mercatorum sustulit. Pondera ac mensuras æquales fecit. Alendi se- pelliendique pareactum obsequium docuit. Maribus persuasit, ut animi candorem, fidelicatem in omnibus, eximiasque virtutes alias, feminis autem, ut simplicitatem, placidos mores, & castitatem sectarentur. In viâ reperta nisi, qui ea amississet, nemo tollebat. Quibus aliisque gebus effecit, ut totum regnum nonnisi familia una, concors, & mu- tuis obsequijs intenta videbatur. Eosdemque mores exemplo suo in

*Confutij magis
gisterium &
laboris.*

regna vicina quædam induxit; anno Imperatoris vigesimo multis me-
ritis ad Colam regij dignitatem protractus.

Sub hæc tempora CHINGUS C1 regni Praefectus, occiso rege,
regnum occupavit. CONFUTIUS factum non fecens, à Lu rege pe-
nitit, ut licet perduellentem punire, securis exemplum: simul bellum
moliebatur. At reges salutare consilium aspernante; quia reliquis Prae-
fectis dispiduerat, dixisse CONFUTIUS memorat. Ego manus
meas non defuis; Cæ rex audere mea noluit, cuius proxi, quæcumque in
hac lentece inest, procul exforzem.

Ceterum C1 rex modis omnibus amicitiam Lu regis ambiebat.
Nam & illius vires ipsi formidolosæ, & suorum fides fulpesta erat.
Quippe tor jam bella pertæsi secessione meditabantur, Lu regno
cupientes se subiecte, in quo regimen perquam moderatum, & securæ
tranquillitas his temporibus maxime vigebat. Hujus igitur regis ut
servaret amicitiam, ac simul virtutem infringere; occupatas olim
à C1 regibus illius regiones ultrò resticuit. Pacem præterea petens,
subornataam castatricem, eximiâ formâ pueram mitit munieris loco,
qua regem amore dementatum à virtute avertoret. Raro enim virtus
& Venus sociantur. Hic omnem mouere lapidem institit CONFU-
TIUS, ne rex pueram admitteret. Sed vicit virtutem libido; eaque
in concubinam acceptâ, paulatim amoribus indulgens, mox pueras
artibus longiis proiectus, cœnique palam cupiditatem solvit. Tum
vero regni curam ponere, cum subditorum causas negligere, tum Pra-
fectorum admonitiones insuper habere; plus uni mulierculæ obse-
quens, quam ceteris omnibus. CONFUTIUS indignitate rei motus,
magistratu reliquo, discessit è regno; indecorum sibi ducens, libidinosa
regi servire; ne, cùm res male procederent, imputaretur sibi, cum lu-
culenta jacturâ existimationis fuæ, quam ipsi summam summi Philo-
sophi nomen fecerat.

*Confutij phi.
lo sophie cop.
pœnia.*

Scires Philosophos eo tempore viles esse. CONFUTIUS quidem
varijs regibus ostentavit séque suâque philosophiam, exploraturus,
num eorum aliquis vellet adorare decreta sua. At miser, mode plau-
sum prensabat, probrum tulit; dictus ab illius seculi hominibus per
Iudicrium errabundus canis, qui nescit domum suam. Inciderat in-
tristia tempora, quæ omnia bello ardebant, regibus, qui ab Impe-
ratore desciverant, in armis jus suum qualecumque querentibus. Hinc
nullus philosophicus quietis amor; hinc fastidium CONFUTIO, cùm se
operam

operam inibi perdere videret, eam ad discipulos transferent, scribentque libros, quicis dogmata sua complexus, posteritati nobiliter clarumque fecit.

Nec solus CONFUTIUS a regibus & palatijs demigravit: exemplum ejus alij multi et atate Philosophi fecuti sunt. Quorum non pauci in agris & montibus rusticationis causâ latebant; alij etiam sedentes simulabant, ne improbis regibus servire cogerentur, & inde male audirent. Sed ejus rei unum aut alterum exemplum apponere visum est.

Accidit, ut, cum regnum ZU CURRU regis ingredetur CONFUTIUS; quidam SI EYUS nomine ab omnibus pro stulto habitus, illius currum transiens ita caneret. O' Phœnix! o' Phœnix! o' quantum nunc est deformata virtus! reprehendunt possunt, qua adhuc egisti; vide, ut in posterum quoque praelatè agas omnia. Ex ab aula. exi. Qui magnos querunt honores in aula, magna querunt pericula. Erat hic unus è philosophis malos reges fugiens, cum videret eos in gubernando precepta philosophiae negligere. Cogitabat his dictis CONFUTIUM in suam sectam trahere: sed, cum descendisset è curru, SI EYUS optantem cum eo colloquiri, ocyus deseruit.

*Simulatio
stultus aula
eius.*

Paulò post in duos rusticos, prope amnem terram colentes inquit; alteri CHANGIUS, alteri KIENIUS erat nomen. CONFUTIUS ignoratus, quæ vado transire posse, ZULUUM unum è discipulis, ut de transitu percontaretur misit. CHANGIUS vicissim, ecquis curra veheretur, interrogans, ubi cognovit esse CONFUTIUM; non est ignorans, ait, CONFUTIO, quæ sibi transandum. Inveniens his verbis, ut omisca jam philosophia publicat, lateret in occulto. Quod Sinicâ phrasî dictum emphasis habet maiorem, quam latine queat explicari. Tum Zuluus ad KIENIUM versus, eodem modo de transitu amnis interrogat. Ille nomen à ZULUO sciscitatus, Orbis etiam, inquit, in præcips abutitur; quis enarrare resinebit, aut corriger? tu vero quando Philosopho das operam, homines perditos querenti; nos sequere, qui est homines & præciosos sicut mors, figuramus. His dictis semina terra mandare perrexit. De quibus ZULUO se admonenti CONFLUTIUS, Homo fuit, inquit, hominem confortio carere non possum, & me sociare cum bestijs. Inservit quantum in me erit, faciam obnoxie, ut eos ad virtutem allisciamus. In hac posse a fave omnia: quæ si amplectoresur orbis, si bona

*bonas leges atque correctionem admitteret, nec Philosophorum aliorum
indigeret, nec mea philosophia institutu.*

Objurgatio
Philosophorū.

Iisdem diebus ZULUUS CONFUTIUM subsequebatur, sed len-
tius, quam ut assequeretur. Progradienti venit obviā senex, cani-
strum ac scipionem ferens. Interrogatus, num viderit CONFU-
TIUM; Vos vero, qui CONFUTIUM audistis, inquit, inortissima se-
gneria, ac nullius laboris, oriam frugum quae consumisti, nomen ignora-
tis, familes magistro discipuli. Cui ZULUUS, Parcius ista, senex, ac
magis fabri: si non sine Philosopho, doctique homines, aclum est de justi-
tia, aclum de omni virtute, regnorum ac respublica recta gubernatio in-
teriere. Nāne vero? Respondet senex; Vos adeo respublica necessarij?
Quid est ergo, dic sodes, quod vos primi publscam pacem signavā fugā
proditi? & non potius Regum ac Praefectorum discordes animos junguti?
Hic, hic esse Philosophi; sive quibus scilicet justitia, virtus, & ipsa deni-
que respublica stare non posset. At aliud est, quod vos in fugam conjectis.
Infamiam odissū, euge! philosophicē! ac enimvero commoda vestra plus
amatiss. Quis profugiunt, cum debent, ac possunt republicam prolapsans
restituere, infames sunt, ac defuncti esse boni, si fuero. Si malitiantur
apud reges manserint, quomodo rectos in regni mores sperabimus? His
familia possem afferre multa; sed hæc sufficient ad notandam illorum
temporum calamitatium, quæ antiqua Sinarum simplicitas, & justi
regiminis amor penitus refixerat. Hinc reges qui ab Imperatoribus
defecerant, nihil nisi contentiones ac bella machinabantur. Quibus
malis, cum remedium non invenirent Philosophi, eorum impensè
multi, simul homines ac regna fugiebant, statu melioris desperatione.

Anno Imperatoris quarto & vigesimo magnum & anceps bellum
inter U & Yu reges exarsit. YUE CHIANG provinciam, quæ
respicit ad Austrum, obtinebat. Duravit autem hoc bellum, donec U
regnum funditus extinxeretur, et si variā sorte fortunā pugnatum fuit,
HOLIUS U rex primo statim proelio victus, occisusque FUCHAO si-
lio bellum perquam iniustum reliquit, peccatum tamen ab Yu pacato,
postquam dictionis partem amiserat, certis conditionibus impertranti.
Verum occisi patris injuria perpetuad eum ulcerabat, imò jurejurando
se obstrinxit eam ulciscendū. Quare homini cuidam in palatio id mu-
neris dedit, ut, quotiescumq; se videret, toties exclamaret. Num obli-
stu es, ô rex, patrem tuum ab Yu necatum? Cui rex. Quo patre tan-
tum nefas in patrem mentu perpetrare ausus, ne hoc obliviscar? Vindicta
igitur

Visionis incul-
cate memori-
ria.

igitur tristis imminens, ducibus interea & selectissimo milite collectis, missa cum summa potestate GUTUENO, YUE regi bellum intulit. Apud SUCHEN civitatem ad armā ventum. Ingens commissa pugna; donec tandem YUE cedere coactus, maximā exercitus parte amissā fugā salutem quæsivit. GUTUENUS eodem impetu & victoriā & fugientes strenue persecutus, magnum YUE regni tractum oceupavit. KIUCIENUM YUE regem reliquias fugati exercitus colligentem GUTUENI prævertit festinatio. Quare se viribus imparem videns, CHUNGUM hominem facundum legatum mittit ad FUCHOUM, præteriorum veniam petitum, ac pacem; quam & aquis conditionibus impetravit; multum licet contrā nitente GUTUENO. Huic enim placuerat victoriam prosequi & usquequa debellare. YUE regnum. Itaque sententiam suam exponit regi epistolā hujusmodi. *Si rex volebat esse pius, & clementiam in hostes exercere; occisi patris vindicta erat post bellum penanda. Nulla enim res est, qua magis virtutum augeat & ornat, quam accepta injuria contemnit. Sin animus est omnino vindictam sumere atque explore odium; cur in medio fissi cursu ad finem usque procedendum, ut conquiscat ira. Posse ac nolle obtemperare hostile regnum; id enim verò est contra factum ire, felicitatem odioso, indulgentiam Celi negligere, inimicos augere. Vereor magnoperè, ô rex; ne te tam leni consilij poscas, sed nequidquam, paeniteat. His aliisq; rationibus GUTUENUS regem suum ad perlequendum bellum hortabatur. Sed ille in mitiore sententia perseveravit. Quo cognito GUTUENUS ut erat acer & perspicax ingenio, regem præsagio territurus; Quandoquidem ergo, inquit, me non audi, ô rex; scias veles, non intercessuros virginis annos, cum YUE rex réquo ac tuo regno faciet, quod ei in fabro nunc nullo negotio potuisse. In annum hujus imperatoris quadragesimata primum incidit mors CONFUTI philosophi, postquam tres & septuaginta vixit annos. De cuius dogmatibus atq; doctrina, quæ adhuc est apud Sinas in veneratione usque, pauca dicenda duxi. E primâ primi libri sententiâ totius philosophia fundatum eruitur. Ea sic habet. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut, cum quisque sospitum perficerit, alios quoque perficiat, sic ut omnes sint, hoc est, summum bonum consequantur. Sed suspirans perfectione in eo confiteri, ut quisque lumen naturale in se secundat clarissime reddat, ita, ut à luce natura præcipitivo à naturâ inservi unquam exeret. Quod quia sine vera regum cognitione scientiaque fieri non posset;**

est; inde philosophia standa est opera, per quam, que agendae quæc fieri
gienda sunt, scientiam habemus. Hac scientia consilia nostra diriguntur;
hac voluntatem, hoc est, utriusque actiones perficiantur, ne nihil sanctissi-
mum, nihil velutum, nisi quod est rationi consequentum. Exinde corporis
etiam existit sensuumque perfectio et in omnibus externis actionibus apud
ex virtute constitutio; que nunquam provenientia est, si non est bona mente,
quæcumque è fecundâ terra, efflorescit. Quia verò tria ponit ceteris magis
principia, Calum, hominem, terram, hinc tripicem quoque sci-
entiam facit, cælestem, humaram, terrestrem. In calo terraque noscep-
dâ scientia naturalis occupatur. Hinc Sinz Philosophi de spiritu et
honorum ac malorum naturâ, de rerum principijs, de generatione &
corruptione, de cælorum siderumque motibus, de quatuor temporum
varietate, de agris eorumque situ, aptaque ad culturam divisione, dé-
que alijs multis multa disputant. In homine autem instituendo tota
est moralis scientia. Illi quæ societas est appetens, assignant gradus
quinque, de quibus agunt fusissimè. Primum patris & filij; alterum
viri & uxoris; tertium regis & subdit; quartum amicorum, ubi tra-
ctant de amicitia; quintum denique fratrum faciunt. Hos quinque
gradus vocant magnos, & cardines aliorum. Agunt dein de parvis
gradibus, qui ad visitantes, tractandosque hospites, morum item ci-
vilitatem atque modestiam, ac totius adeò corporis decentem com-
positionem pertinent. Horum autem graduum tria millia esse af-
firmant.

*Pietatis nomine
ne quod Sina
intelligant?*

Præterea tractant de tribus virtutibus præcipuis, prudentiâ, pie-
tate, ac fortitudine. Ait autem CONFLUTUS, prudentiâ ritus
omnes sciri atque cognoscere; fortitudine exerceri atque expleri; pie-
tate denique nos illis copijs ac velut inseri. Sed pietatis nomine,
non intelligunt Sinz solùm amorem in Deum, parentesque ac se-
ipsum; verum in omnes homines. Et hinc est, quod virtutem cordis
eam definiant, & regulam amoris, quæ de omnibus bene merendo,
eos decenter tractemus. Multa insuper est philosophia Sinica in ex-
plicanda justitiâ, fidelitate, atque illâ virtute, quæ alterius animum
metimur. Hinc frequens illud CONFLUTO quotidie scr̄perbit: *No
faciat ille, quod paci nolit.* Et in hoc summam perfectionem constituit.
Quæ de vindictâ dissentit, inimicis benefaciendi studium nec probat,
nec improbat. Idque non aliquâ animi ab heroicâ virtute abhor-
rencis mollitie; sed ut appareret magis in modo amicos inimicosque
tractandi

tractandi differentia, his nihil mali faciendo, illis multum boni. Ad-didit tamen, æquo animo ferendas injurias esse hactenus quidem, ut nulli faciam male, quia ab illo offensus fuerim; sed ut eodem modo sim erga amicum atque inimicum affectus. Quod ego C O N F U T I U M in eam partem dixisse autumo; si forte par esset contra republicæ aliás. ve leges utriusque crimen.

Deum verum agnovisse per quam est verisimile. Nam eo tempore nec erant apud Sinas idola, nec eorum cultores; unum Cælum venerabantur; ipse quoque rationem à Cælo nobis infusam, quodque in Cælo est, esse sine figurâ perfectissimum ac summum, afferuit. Ad-hac à Cælo puniri malos, & se, si male ageret, ab eodem puniendum confitebatur. Nec probabiliter dici potest, materiâ constans Cælum intelligi voluisse; sed eum, qui Cælum à se conditum sedem sibi legit, ubi singulari atque augustiore modo fulgeret ejus majestas. Nemo enim Philosophus admiserit à Cælo aspectabili naturam rationalem nobis infundi.

Multa alia eaque præclara ex C O N F U T I libris afferre possem; sed non sunt hujus loci. Unum tamen omittere non debo, quod mihi Philosophus quidam Sinensis, & ille Christianus, ex ultimâ sententiâ libri C H U N C I E U à C O N F U T I O scripti probavit magnâ *Confutatio
Christianum faci-
turum bene-
am prævidi-
se videtur.*
mæ voluptate atque admiratione; C O N F U T I U M prævidisse verbum carnem futurum, idque non dubiâ spe præcepisse, quin & annum in Cyclo Sinico, quo futurum esset, cognovisse. Id autem ex hac historia, quæ in eo, quem dixi, libro extremo refertur, sic mihi ostendit. Anno hujus Imperatoris trigesimo nono, qui fuit Cycli trigesimi septimi quinquagesimus septimus K E N G X I N dictus, forte L u regis venatores extra portam urbis occidentalem, animal rarum K I L I N nomine, sed hoc solo notum apud Sinas, captum occiderant. Constanti famâ celebrabatur, cum visum esset animal ejusce prodigijs, successum magnæ sanctitatis heroëm, summae, quæ posset orbi contingere felicitatis nuncium. Id ergo ubi nunciatum est C O N F U T I O, ingenti suspirio pectus concutiens, Quid advenisse K I L I N dixit? quid advenisse K I L I N dixit? ingeminavit. Jamjam doctrina mea extremum spellex, jam finem habet, cum in advenoris. Hac ubi dixit, averso ad parietem vultu effusissime slevit.

Notandum vero K I L I N Sinis appellari placidissimum ac manu suetissimum animal, quod neminem ledat, nemini malum inferat, *K I L I N quid
animam
imò*

imò nec mortem offerentibus noceat. Hinc ille Christianus affirmabat, geminum vocabulum, quo nobis Agnus Dei significatur, per K I L I N Sinicè explicari posse. Nam Agni nomen Sinarum subof- fendit aures, quòd in eorum lingua nulla sit Agnum inter & hunc distinctio. Ex eo igitur, quòd illi ipsi characteres anni, quo K I L I N occisus est, annique nomen X E N G X I N , cum eo, quo Servator no- quer post annos quadragesimos & septuaginta quinque natus est, prorsus consentiant, hinc istum annum C O N F U T I U S cognitum esse con- jiciebat. Quòd autem fleverit, id animi gaudio abundantis, quo in aduentu Sancti sanctorum per K I L I N significati afficiebatur, impe- tum fuisse. Quòd exinde nihil scripsit, librumque de regum cor- rectione affectum, nondum planè confectum hic finierit, & suam do- ctrinam cessare dixerit; significabat advenisse verum legislatorem, qui bella, qui turbas omnes compóneret, cui omnes Philosophi sectaque cederent. Quod denique K I L I N occisus, ex eo fortasse Servatoris necem conjectisse; præsertim cùm occisus sit ad portam occidentalem, extra quam J E S U S . C H R I S T U S , sicut dvis ad immolandum ductus est, cruci pro salute generis humaq[ue] affixus, immorità morte occubuit. Hæc mihi Sinensis Philosophus, ego lectori iudicanda relinquo.

*Magna Con-
futus magni-
tudo.*

Quanti verò æstimatus apud Sinas C O N F U T I U S , quante au- thoritatis fuerint ejus libri; ex eo intelligas, quòd aliquid eorum, quæ dixit, quæque scripsit, in dubium revocare, vel immutare sit nefas. Illum ut absolutissimum Philosophum habent; illum totius imperij magistrum atque doctorem venerantur; illius libris tantum deferunt, ut duobus verbis, ipse dixit, omnia è contrario disputantium argu- menta cedant. In singulis civitatibus magnificam illius honori ex- struunt Academiam; sed unam duntarant; intra moenia. In quo ab Idolorum templis discernitur, quæ & plurima, & multis in locis ædi- fificantur. Statuam illi non efformant, sed solum nomen literis aureis exaratum Academia fronti superimponunt; cui honores habentur, qui vivis, magistris solent. Ad eam nec semper patet accessus, nec omnibus; literatorum est h[ic]c prærogativa, nec nisi statis dñebo[nt]. Contrà idolorum fana semper sunt & cuilibet aperia. Nlade prona est conjectura, C O N F U T I U M ab eis non coli nūminis logo, sed obser- vantia, quantum ipsius virtus & eruditio meruisse vise, nére ipsi ad- versus eum, ut unicum totius regni præceptorem ingratii esse videan- tue.

Principem

Principem familiæ CONFUTIANÆ, quæ adhuc floret, conti-
nuò reguli dignitas velut hereditario jure sequitur, Imperatorum ta-
men beneficio. Præterea civitatis ejus, in quâ natus est CONFUTANS,
summus Praefectus ex illius stirpe semper est arcessendus. Deni
que omnes ipsius posteri gaudeat prævilegijs magnis & singulari-
bus, eo solum nomine, quod sunt oriundi ē CONFUTANS, maximis
que fiunt ab omnibus. At licet tot jam seculis, inclinante se ex alio
in aliud fortunâ, magna sit rerum facta commutatio; istius tamen fa-
miliæ prævilegia sunt accisa nunquam. Tahta est Sinis referendæ gra-
tia cura erga illum, à quo doctrinæ atque philosophia præcepta acce-
perunt majores sui. Fatendum est quidem, Sinensibus Philosophie
nostros longè antecellere scientiâ, præsertim eâ, quæ in solius cogni-
tionis voluptate quiescit; huic tamen uni major honor apud Sinas,
major etiam privata utilitas provenit ab eruditione, quam fortasse
apud nos literatis omnibus. Ex quo intelligitur, cum illius doctrina
fuerit infinitis propemodum partibus inferior atque abjectior, quam
istius seculi, Europæos tamen erga præceptores esse magis ingratos
quam Sinas. Dicas fortasse hunc lolum apud eos Philosophum exti-
tisse; unde non mirum tantis honoribus ornatum esse. Non est ita.
Nam nec alij quamplurimi defuere, nec defunt adhuc; nullus tamen
unquam eò felicitatis processit. Addam hoc loco brevem panegyri-
cum paulò post mortem ejus à discipulo quodam scriptum, & ad ver-
bum, qualicuit, translatum, ut styli etiam Sinici energiam videamus.
YENUTERIUS ille fuit, qui cùm de magistro suo loqueretur, suspi-
rans gemensque dixit. Quantiò alius astollebam oculos, tanq; longius
aberat Confusij virium; quantiò magis eam penetrabamus, tanq; erat
solidior neque impenerabilior. Primo aspectu astimansib; communis ab
vicina videbatur, & repente longissimè a nostra distanciæ cognoscobamus.
Magister noster pulchro asque oratione boniues docebat; nostram scientiam
continuo minorem reddebat; compendiariâ ritu omnes tradebat. Opta-
bam sape ab illius doctrinâ discadore, nec poteram; omnes ingenij nervos
intendebamus, ut aliqua intelligoremus, aut optans longius progrederi vlam-
eremo eni; pervenire ad Confusij virtutem potest, ut nec admirâ qualis-
unque scalo calum ascendere. Multa brevitatis gratiâ prætero, ut ad
nostros Imperatores redeamus.

VIGESIMUS SEXTUS IMPERATOR

YUENUS.

Imperavit annis VII.

Cycle 52. annus
2. anno Christi.
anno 475.

Prima regali
de Sina pre-
scriptio.

YUENUS acceptum à KUNGO patre imperium sanctissimè ad, ministravit, & avicis legibus usquequaque consentaneè. Insigni pietate, benignitateque in populum pari, à subditis juxta ac regulis amabatur. Hinc ex illis plerique omnes alio ad obsequium rediere; præcipue qui Orientem versus imperabant. Unde imperatormajestatem utcumque suo splendori restituit; & si diuturnius obtigisset imperium, spes erat, fore, ut jaconem rem publicam Sinicam denuo excitaret. Sed magna raro senescunt. E regulis omnibus, de quibus modò dictum, unus rex LU restorescentis imperij fortunam infregit, renuens Imperatoris clientem se prositeri. Quare tanquam rebellem proscriptus, inaudito in eum diem exemplo. Imperatoris causam non segniter adjuvit KUNUS LU regis Praefectus, qui adversus suum regem rebellis multis prælijs ac proditione tandem LU regnum penè totum occupavit. Hic missis legatis ac munieribus petens ab Imperatore, ut quodvis obtinuerat, iuste possidere fas esset; id facile accepit fiduciā impetravit. Neque hic Imperatoris stetit felicitas. Nam paulò post U & YUENUS regna fiduciariz quoque possessionis esse coepi- runt. Eares acta in hunc modum.

KUNUS YUENUS rex impetrata, ut diximus, ab LU rege pace, ad reliquias sibi terras justè atque legitimè regendas animum applicuit, in eo totus, ut afflictas bello vires recuperaret. Itaque veteranis militibus novos addere, contentaque & assidua disciplina utrosq; habens, ipse armorum tractationi veluti gregarius assueficeret. Ita non paucos annos consumserat, cùm affertur nuncius, GUYUNUM ab LU rege rei militari praefectum obiisse. Jamque rem suam eò loci esse videns, ut LU regi bello par esset; collatis cum eo signis, amillas primò terras recuperat. Altero deinde conflictu iterum victor, ipsum regem fugâ elapsum in urbe SITC HU obsidet. Hic LU US, ubi se captum magis quam obsessum vidit esse, per legatum pacem petit. Nec abhorrebat ab ea KUNUS, naturâ propensus ad misericordiam, & olim ab illo,

illo, cum in iisdem esset angustijs, impetratae pacis memor. At conditionibus F A N L I U S obstatit egregius bello dux, & armorum felicitatem prosequendam ratus, *Paucu abhinc annis*, inquit, faveat Cale tuus regnum erat in U[er]i regis possestare, si voluisse esse felix. Nunc, ubi bonitatem illam neglexit, ne hanc angustiam incolatur est. *Cave sis*, ne & in Calus offendas, quod dat, accipit, regnumque de maximis elabi ne sine. Mutatus his & alijs rationibus rex, & abjecto pacis consilio, arctiori obsidione U[er]u[m] premis. Qui proinde omni spe abscondit, cum effugium nos videtur, ne viuis in hostium venates manus, mortem voluntariam sibi concivit. Ergo K I U C I E N U S occupata urbe, F A N L I O ad totum regnum debellandum, & in suam potestatem redigendum, summam rerum illic præposito, ipse K I A N G Cæruleumque flumen, trajectus, ad Imperatorem videndum triumphantis specie contendit. Apud S I U C H E U civitatem C I & C Y N reges obviaire procedebant, à quibus exceptus Imperatoris nomine, ut in ejus fidem se clientelamque conferrer, invitabatur. Nec ille cunctatus, sub imperio Y U R N I se obedienter fore promisit. A quo benignè simul ac magnificè acceptus, clarisque titulis & honorum insignibus excolitus ac suum regnum revertitur, leges Sinicas secum arque institutas deportans. Itaque K I U C I E N U S primus fuit, qui ingentes illos terræ tractus, quæ se C H E K I A N X provincia diffundit, & N A N K I N G Sinico Imperatori tributarios fecit.

Interea res strenue gerit F A N L I U S, totam regionem occupando, & qui erant ab U[er]i exercitu reliqui, ad internectionem cedendo. Verum munquam fortiorvisus, quam cum se vicit ipsum, quippe fortunam sibi minime faventem suspectans & exosus, illam sibi ludendam prius putavit, quam ab ea ipse ludetur; exemplum vel in Christiano, nedium in Ethnico protus obstupescendum. Videbat se apud Y U R regem famâ supra modum, opib[us]que crevisse; reputansque secundum prudentissimè, non posse se stare sine casu, collectis, que paterat, in regnum C I fugam intendit. Ibi latere se posse rebatur, mutatoque nomine reliquam vitam privatum & in quiete transfigere. Sed enim virtus *qua tam
fugientem hoc
seguitur.* ubique se ipsam vel invita prodit. Agnitus enim à rege, atque in regiam invitatus, summatam prefecturam, multum licet obliuctans, sumere coactus est; toto regno tantum sibi hominem gratulante, uno ipso in communī lætitia moestum silentium tenente. *Sic*, inquit, forsitan nec diu nec nisi prepani consulari. *Id ego quoque male meo ex-*

Dolorum repudiata fortuna.
prior, quem verum omnium ipsiusque patris fastidientem, in exterum regnum consumaci favore prosequetur, jaētans ad honores, quos si me intemerare amaret, eripere debebat. Nunc profecto trifis aliquis me casus manet, nimia felicitate laborantem, & in tanta fama celebritate pacem invadit. Has ob causas ordinatis rebus, quam secretò potuit, captā denuo fugā, & adscito alio nomine, in agro apud sigulū de-
līvit, securus fortunæ, rotamque ipsius, in siguli rotā bene ac sa-
pienter irritens.

Ejusdem alias favoris.
Trifis honor nubrœna morte.
Non ita sapuit CHUNGUS ejusdem YUZ regis Praefectus, qui proximum à FAN LIO dignitatis gradum tenebat; ille, inquam, cuius consilio ac prudentiā vixit YUZ rex ab UO pacem impetraverat. Nam postquam ad summam gloriam venerat, nescio cujus criminis reus, à rege jussus est sibi ipsi ferro jus dicere. Paruit, ambitiosā morte defunctus. Quippe Sinarum reges hoc habent in usu, jam olim frequentatum, ut, cùm aliquem Praefectum morti addicendum putant; honoris ergò tribuant ei, ut suā sibi manu vim afferat, ne cadat aliena: quod in probro existimat. Mittunt igitur gladium vel fu-
nem aureâ capsulâ sigillo regio munitâ intulsum reo, cum mandato, ut suspendat se, vel feriat; contestantes, id in honoris gratiæque sin-
gularis argumentum illi exhiberi.

VIGESIMUS SEPTIMUS IMPERATOR

CHINTINGUS.

Imperavit annis XXVI.

Cyclo 3. anno
10. ante Christum 468
Cæsarius Imperator.

CHINTINGUS à patre imperium, imperioque penè restitutam dignitatem per manus accepit; pulcherrimo cognomento castus Imperator dictus, quod mortuæ conjugis servatæ fide permanerit in coelibatu. Mirum rurumque factum. Nam apud hanc gentem Magnates regesque nullam libidinem respuunt; in tantis divitijs & honoribus utras voluptates ad beatitudinis apicem sibi deesse rati. Sunt enim ut plurimum Athei, & quia post hanc vitam nullum judicem timent, omni scelere cooperari; unde nullus eis pudor sanctus, nullus torus illibatus, nulla libido execrabilis; cujus existimulati furijs, ad eam explendam omnem lapidem movent.

Hisdem

Nidem annis regnum Cyn Praefectis in regem consurgentibus propè funditus eversum est. A sex authoribus orta primum rebellio, in tantas angustias conjecit regem, ut regno unà cum anima tandem amissio, tota insuper ejus familia cognatiisque sit extincta. Inde coorta inter sex rebellionis duces de obtinendo tunc regno contentio in bellum exarsit; quod vario eventu gestum, totam fere XASI prævinciam & Pezinę ex parte, quā occidenti aduersa, excidio dedit, daubus etiam perduellium omnino sublati ē medīo. Quatuor reliqui regionem inter se partiti, eam quisque partem, in quācum exercitu erant, tenuere. Hinc quatuor facti reges; primus Chrys., secundus Han., tertius Chao., quartus Quazi, de quib[us] multa in loco.

Moritur interea Imperator, relictis filijs iam adultis tribus, Kiu. ciso, Xociso, Quizo. Isth[emus] non tam fratres, quam hostes fuerū; cupidine dominandi altum adversus alios armante. Nec aliter iugia sunt quam parricidijs sopita. Kucius enim ætatis prærogativā primò electus, tertio post mense à Xociso trucidatus; hic imperium evadens, cum inauguraretur, Sus dictus, parricidijs poenas brevi dedit. Nam quinto tyrannidis mense à Quizo fratre vicitus bello, necatásque, quantum facinus admississet in majorem natu. debuit à minore discere; magnā imperij parte hujos sequente fortunam. Ita imperium fuso duorum fratrum sanguine devolutum est ad Quizum, qui ubi sceptra capessivit, appellatus est Caus., mihi trigesimus istius familie Imperator, quod ab octavo & vigesimo duo fratres intercesserint.

TRIGESIMUS IMPERATOR

CAU.S.

Imperavit annis XV.

CAUS igitur occupato per parricidium imperio, ejus maiestate in multum imminuit, regulis non paucis obsequium rumpentibus. Et est notatum dignum, quod Sinici scriptores referunt sub hac tempora Martem ad constellationem S in dictam pervenisse, quæ nostro seculo à tertio gradu Sagittarij usque ad gradum vigesimum ac

paulò amplius extenditur. Et quoniam in Yu i Imperatoria divisione terris, quas Sun e rex habebat, dominabatur hæc constellatio; KING CUNGUS ibi terrarum tunc rex, quam qui maximè de tali coniunctione sollicitus, astrologos consulit, quidnam portenderet. Illi respondent vel Colao maluerat aliquid, vel toti populo calamitatem.

*Pietas regi in annūmve sterilem propitiā. Tum rex ingemiscens, In meam poni-
plobem.*

ciem, inquit, si quod imminet Colas, rediudicabit walum. His adjutor meus, hic magister fuit: hos fulvoe inmixta res publica adhuc floscit. Si vero populus calamitatem accipiat, illam ego quoniam modo expers ero, cum probus rex fortunam subdiolorum suorum existimare debeat? si denique au- nana charis ei impendet, qui ero auxilia famis tabescientibus? qui tabor monem regis, si meus nequus dexteram porrigit? Praeclara & plena pietatis oratio; quâ Astrologue auditâ, Colas quidam, ait, alienus est & longissime disiunctum à nobis; nubilo ramen sociorum audiit buonilia. Ilibac rudi piecato, rex, profecte officies, ut hoc tempestis in capite tuum promissa, moderante Colo versat in molima. Si cuius his Martis circulum observans, ubi tribus gradibus mutatum vidit, hoc regià pietate factum afferuit. Ita regem ab inani timore, à vanitate sumum vaticinium liberavit.

*Martis fidem
in gratiam
regi retroce-
dit.*

Neveria odda.

*Zelatum patrī
cum filio.*

Paulò ante haec tempora, KING CUNGUS regni Qu e i rex mortuâ conjugé ad secundas nuptias processit, ductâ in matrimonium improbissimâ libidinis feminâ; de quâ mihi tacendum arbitror, ne indehonestâ narratione castae aures feriantur. Qu e i us certe LIN CUNG I è priore filius, turpitudinis impatiens, necem ei moliebatur. Illa contrâ neveraliâ armata odio, falsis criminiibus privignum apud regem arcere, atque eousque urgere, ut profugere coactus sit, CHILO parvo filio in regiâ relicto. Interea mortuo regi nepotem populus substituit, proutam bello materiam. Nam Qu e i us à filio preceptum sibi regnum indignè forens, jis sautu armata manu protequî statuit. Et faciebat spem certam victoriz tum causa, tum multorum auxilia, quos inter & Zuluus olim CONYUTI, discipulus erat. Ergo ingenti collecto exercitu regnum invadit. Occurrunt illi armata manu filius; multisq; comenilis proelij tandem à filio pater vincitur, tantâ clade affectus, ut ejus vix nuclius superesset. Quaero, dein etiam extincto, Zuluus desperatis rebus, sciplum interfecit. Quod ei CONYUTI us sâpe prædixerat, violentâ scilicet morte decessum; & hujus rei capiebat omen ex illius audaciâ ingenique vio- legi servore.

Aliter

Alius aliam novercam MINZUKIENUS & ipse CONFUTIUS discipulus sibi demeruit. Obsequio promptus, odiūmque novercale doctus etiam in amorem flectere. Produnt historici Sinenses eum ad modum iniquā domi novercā usum esse; cui de filijs suis unica erat cura, de privigno nulla. Hunc pater, sicut mos illorum temporum ferebat, ad currum, quo vehebatur, regendum admoverat. Forte accidit, ut hictem ob magnitudinem frigorum habenas tractare non posset, interrogatus causam à patre, ne se purgando novercam accusaret, obticuit. Ille tamen advertit implicatum aptumque temporis responsum. Reversusque domum, & uxor filios concinnè vestitos videns, repudium meditabatur. Et jam domo eam ejicere parabat, cum MINZUKIENUS patrem sagaci dicto interpellans, Compescere, pater, hunc impetum, inquit. Si enī hac ejecīa tertiam duxeris; non unum tunc, sed tres domi filios habebis pereumes frigore. Hac ratione non patris modo, verū etiam noverca amorem sibi conciliavit.

Iisdem temporibus regno CI nova belli tempestas incubuit, multorum adversus regem rebellione. Sæpe nec segniter regem inter ac perduelles pugnatum, donec tandem familiā regia unā cum rege deletā, intrusus est alienus. Inter perduelles eminebat integra familia TIE N dicta, quam affirmant authores innumerabili penē filiorum ac nepotum turbā, nec minus divitijs pollutem, quin imò ipso rege istis superiorē fuisse. His animos hominum solicitare, petentibus aliamenta & fruges, quantacunque mensurā vellent, mutuas dare, ac sine molestia exactione recipere. Sic populi, præcipue verò egentium benevolentia sibi obnoxia, in tantum crevit, ut omnes tam prolixè meritum de publico regem optarent. Ingens enim, etiam ad obtainenda regna, momentum est, beneficisse. Hinc audaciā tumens animisque hæc familia, in regem velut importunum insurgit, necātque. Perduellionis autem ut à se dimoveret infamiam; regis occisi filium fastigio imponit, addito, qui Colai munere fungeretur, ejusdem filio, quo speciosius fallerent. Nam præcipuis præfecturis per filios suos ac nepotes occupatis, ipsa totum mox regnum invasit, solo nomine regi relicto.

*Amor aeterno
ca tolerans
procuratus.*

*Argutia ac
moderata
dissim.*

MARTINI MARTINIL
 à Societate Jesu,
 SINICÆ HISTORIAE
 LIBER QUINTUS
 TRIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR
 GUEILIUS.
 Imperavit annis X X I V.

*Opus 32. anno
 15. ante Christum.
 Ann. 425.
 admodum bellicosum.*

Uz sequuntur anni ferme trecenti, quæis imperium penes familiam CHEUAM fuit, historicis Sinensibus tristri appellatione ANNIBELLORUM. sive Regulorum contentio, insigniuntur. Hi namque atrocius quam unquam alias inter se depugnaveret; cum quisq; nullo æqui & iniqui discrimine sibi palam imperium armis ambiret. Nulla fideli, nulla Imperatoris amplius habebatur ratio; cui præter nomen nihil erat relictum. Amisitis enim paulatim provincijs, Hæc familia funditus insecte; alia introducta nova quoque multis in rebus forma reipubl. constituta est; ut videbitur.

*Opus 32. anno
 novem tri-
 centosum.*

*Explorata si-
 liorum Indo-
 lis a pater.*

GUEILIUS ergo CHAI filius postquam obtinuit imperium, novem illa vasa ab Yuo Imperatore fusa è cupro, arcana quadam vi contremuere: quod imperij collabascentis omen habitum.

Sed CHAO adhuc imperante res accidit hoc loco non præterea. KIZZIUS regulus jam sénex, utrum è duobus filiis successorem destinaret, ambiguus, utriusque indolem inspexit hoc experimento. Binos libellos optimis præceptis refertos describi jussérat ejusdem prorsus exempli. Singulis unum partitus mordavit, ut sedulò volverent traderentque memoriaz. Laplo præfixi temporis spatio ambo ad se vocat. Interrogatus primò PELLUS (hoc erat filio natu majori nomen) de libello deque contentis in eo sententijs, haud sanè pulchrè stetit. Nam & librum amiserat, nec unam ex eo sententiam memoriæ mandaverat. Tum pater ad UUSIOM filium minorem versus,

ecclæma

eadem modo interrogat. Hic & librum, quem diligenter seruārat, ostendit; & omnes ejus sententias enumeravit. Mox, ne in fratri veniret manus, inflammatum libellum, quod diceret suam sibi memoriā sufficere. Atque hoc vel in parentem obsequio vel discendi studio succēdētūs iūs fratri præripuit. Hunc enim regni successorem patet, omisso majore filio, velut inobsequente, declaravit.

Ex ijs quatuor, qui regnum Cīn armis subactum sunt inter se partiti; CHIPEUS, audax & inquietus animo, nec non multiplici victoriā insolens, postquam multas occupavit terras; elatus, tres reliquos impunē spernebat. Totum proinde regnum in deditiōnem reducturus, inferre bellum parabat unus omnibus; nisi mors interveniens destinata dissipavisset. Reliquit tamen CHISIANGUM malī corvi malum ovum, quod ajunt. Hic truculentius etiam se, quam pater gerebat ac superbiūs, omnes alios præ se despiciens. Forte KANGTIZUS HENGТИUSQUE, ille HAN, iste QUZI, reges, & unā ipse convivium inierant ad regni confinia; cūm inibi supra superbiam & audaciam vino calens, probris HAN regulum ac TUONQUEIUM summum ejus Præfectum procacibus verberare cœpit. Indignantibus cunctis solutōque convivio, CHISIUNGUM domum reversum CHI. Quzus illius affinis objurgandum ratus, Sē, qui præcessit alijs, inquit, observantiam nibil ad se pertinere modestiamque credit; naīs magnopere decipitur, cūmque damna ingēnūa calamitatēsque manue. Tum superbè atque adeo stolidē CHISIANGUS, Damna, qua minarū, ac calamitates ex me uno pendenti. Si damnatio ego ipse mihi non intulero, quis audet inferro? CHIQUZUS contrā, Si princeps parvis etiam in rebus causè aliquæ circumstanciæ agit; parvum quidem capiet detrimēntū. Nunc, ô rex, ubi comere nullāque causā probabili in regem. Et in summi ejus Præfectum contumeliosus fuit; absonta sanè res est prudentia tua: parvāque meritis neceſſe est. Hic ille multò quam ante superbiūs & abſcisē? Aīn' tu? rimenda nobis talo? rimendus regulus? rimendus Præfector? ego vero neque hos neque illam rimeo; abſcinet illo, per me lācto, ab eorum offensā, qui timet.

Neque hastenus ejus intemperantia stetit. Tanquam KANGTIZUM regem obnoxium sibi fecisset injuriā; legatum misit, qui suo nomine peteret oppidum ditioni sua vicinum, non alio jure subnixus, sed querens undique materiam belli movendi. Cunctantem ius suum adeo iniquo exactori cedere, TUONQUEIUS adhortans, Satim est, in-

Prudens con-
siliat. Tunc
quej. quis, ac pio iustissimo rege dignum, homini turbulentissimo anum oppidum
dari, quam populum vexare bellū; nec, ut partem retineas, totum regnum
subjici periculo. Bellum hoc oppido redimes; & ejus jaclurā satiabu ava-
rum animum; cuius alioquin est, nunquam satis. Nec enim dubitan-
dum, quin, ubi voluntate suā potierit hoc oppido, alijs quoque regibus,
incubitura sit importuna cupiditas; cui vel obsequendum erit, vel habendū
bellum. Tum tu alienē calamitatē eventū ex alto prospicies securius, & prout
tempus feret, rebus enī ac regnō providebū. Valuit apud K A N G T I U M.
Prefecti non tantum confiliantis, sed etiam vaticinantis oratio. Vix
enim traditum erat oppidum C H I S I A N G O; cùm aliud ab H E N G-
T I O Qu e i regulo per legatum petijit. Huiusjam decretum erat, ne-
gare, quod petebatur; sed à G I N C H A N G I O Prefecto salubriora
doctus, animum flexit. Evidem inficias ire non possum, ajebat ille,
si tam recordis animo, ut fine causā cedas alteri, qua tua sunt, è re tuā
vel dignitate nequaquam fore. Si tamen iustuum ab homine truculento
nonnihil accidi pattere; duo potissimum officies, è quibz haud mediocre rub
rebus emolumenatum accessurum esse spero. Primum enim C H I S I A N-
G O omnium subibit odium, intolerabilem fastum, & ad se alsena ra-
piens proterviam exterrantim. Tu contrā, quod alterum est, tuū Pre-
fectū, tu populo rex pīo, rex iusta, rex sapientia salutab̄e; tu amor eris
omnium, qui in te ditionēt tuam malueris, quam populum formidans
bollum. Ita concordibz animo jacti, cùm feret usq; à tam pio rege
stabunt omnes; ita tibi tota cetera bella securiora erant.

Posteaquam ergo C H I S I A N G U S & hoc oppidum obtinuit; læ-
cūs quidem potentia, cui omnia tam erant prona, sed quod nulla-
dum belli fulgeret occasio, inquietus, quod à duobus jam extorserat,
expostulavit à tertio. Is erat U u s i o u s rex C H A U S, juvenis pru-
dens & animo forti; cùmque de famā suā videret agi, si priorum re-
gum sequeretur exemplum, legatos infecta re dimisit. Simul ad bet-
lum se comparat. C H I S I A N G U S ex adverso, quod mireris, in au-
xilium C H A N G T I O H E N G T I O que vocatis in U u s i o u s movet.
Is animosè primò reges tres exceptit; dein vero gnarus duos regulos
ab alienatis attimis esse à C H I S I A N G O, statuit non manu, sed con-
silio vincere. Ad urbem ergo C I N Y A N G cum exercitu se recepit,
quam grandi annonæ cōpia, optimique armorum genere munitam adeo
pugnaciter tuebatur, ut nunquam impressionem facere sit ausus
C H I S I A N G U S. Quare flavio deducto tentat eam aquis mergere,
sitam

*Conspiratio in
Chisangum.*

sciam in humili loco, consilioque praesenti opportunam. Atenim eis de re commonefacto à duobus regulis Uusi oꝝ expeditum fuit urbem ab aquis incolorem servare, civium ac militum suorum industriâ & labore æuctis fossis ingruentem fluminis vim alid divergentium. Tum ad regulos, hoc magis obnoxios sibi, quod coacti sequerentur CHISIANGUM, eique hoc etiam nomine offensi essent; CHANGMENGTANUM Praefectum fidum in primis hominem misericorditer. Qui cùm non sine vita discrimine, concubia nocte, natando flumen superiasset; ad regulos eâdem nocte admissus, quæ habebat in mandatis exposuit. *Nostis*, inquit, *verus dilectus, præcisis labijs demes obrigescere.* Proverbium Sic vobis futurum creditore, si auxilio vestro rex *wen* & CHISIANGUM vinceret, band mitius in vos consulturo, quan*tum* in illum. Hæc aliisque prolocutus consilia cum eis agitat de modo ac die, quo eum perditum forent. Quæs constitutis oppidò latet, quæ venerat, ad regem suum natando redijt. Ubi ergo præstita dies illuxit, Uusi oꝝ delectans militum manum ex condito emittit in custodes aggerunt, quis flumen erat in urbem derivandum. Transfutum ad ulteriorems ripam reguli jam per collusionem straverant. Quod cùm primum evasere; custodibus obtruncatis dejiciunt aggeres, aliisque fossis flumen magnè impetu aquarum in hostilem exercitum haud sanè robustum deducunt. Hic milites CHISIANGI, malo inopinato oppressi, confusisque ordinibus, dum eluvionem certatim effugere contendunt, à duorum regulorum copijs, & Uusi ANI insuper erumpentibus ex urbe, tantâ strage lacerati sunt, ut nec nuncius illius supereret. Ipse quoque CHISIANGI intolerandæ superbiæ suo interitu poenas dedit. At non unius tyranni sanguine parentauerat Uusi oꝝ iracundiaz sua; sed calentem adhuc victoriam urgens, omnem CHISIANGI ditionem suæ potestatis fecit, eique consanguinitate propinquos omnes undique conquistos extinxit. CHISIANGI cranium pretioso illo Sineni glutine, quod & rebus nitoregi afferit, & corruptione defendit, illicium adhibuit pro poculo; quod extrema vindictæ signum est apud Sinas.

Verum quia mortalium etiam pessimi suos factores habent; unus è CHISIANGI Praefectis YUANGU nomine, cranium sui regis verum in poculum vehementer indignatus, Uusi oꝝ morte factum vindicare decrevit. Nec diu cunctatus immixtusque familiis palatino, famulum & ipse simulat; occultansque sub veste pugionem, ubique vindictæ suæ diem.

animum intendit in occasionem, incatum regem feriendi. Prisca men, quām conficeret scelus, agnitus, fugā sibi constituit. Postea vero, quām in eum ubique inquirebatur; totum corpus nescio quo glutine oblinens, elephantiacum comesoque carbone mutum se fixit, ne denuo agnosceretur, interim sedulò regem observans ad necem. At ne sic quidem fatis tua fraus fuit. Etsi enim plerosque ac suam adeò conjugem secesserat, à vetere tamen amico agnitus est. Quem is, ubi tam informem videt, metus commiseratione sic affatur. Quo dementia processisti, ò amico, paulo antè summus honoribus potens & gratus? An ignoras ab Uusioo te in parifatu collocandum, postquam ei servire in animum induxeris? Et si quidem, ut sis, in occisum regem tuum pietas te hoc adgegit; an non satis eris, ut nunc obvia fortuna beneficiorum cum demique adversis illum amoris fideisque exemplum edas, cùm prouior obsequetur occasio? Fleble mentē! dilapsa felicitatis perfidia sperne; né ve terpsum eas perdiunt, care! Talia suadentem excipiens YUANGUS, Si apud alium, inquit, hac diceres, eut nihil prator honores dulces pondus habere queat oratio tua. Misi vero quid persuasorum putas, dignitates & honores omnes fastidient? Et fuit. & est adhuc certum mihi Uusioum è medio tollere; ecquonam pacto in illius esse servitute sustinueris? Enimvero duorum cordium homo (quo quid Sines ab honestate remotus?) talis tamen audax, si tantum concipiram dedecim; eroque nulloris instar nobentis draconis viris. Quam adhuc rem sentavi, non equidem parvam in angustia me adduxit; sed consilium quo pulcherrimum factius aggressus sum, magno me opere solastur, reputantem praevertim, hoc exemplum proditurum ao posteros, ut pudeat alteri servire, ab uno domino digressum. Dum hæc cum amico loqueretur; ecce tibi Uusioo. adeò animum relaxatus equitando. Dirigit subito metu YUANGUS, & sub pontem, quem transiturus erat rex, subrepit, nihil tam secus intentus ex occulto in prætereuntem, parato jam pugione confodiendum. Jámque pontem adibat rex; cùm equus, quo vehebatur, nec hortatibus nec stimulis obsequens, pervicaxque continet gradum. Id in omen impendentis mali acceptum; & famulis omnibus undiqueversum omnia querentibus, YUANGUS agnosceritur, protractusque trucidatur è vestigio. Magnum tamen apud Sinas, ut veræ virtutis ignarus, hujus nomen à fide fuit; quam laudem meretur, quisquis uni tantum servicerit, nec adulter; (quod Sinica phras̄ perduelle signifcat) sed fideli appellatur.

In amborem redit.

Magnus ho-
der apud Si-
nas, dominum
boni montare.

Sub

Sob hæc tempora mortuo GU.^E. regni regulo succedit è filio ne-
pos VENHEUs, comis, liberalis & præcipuus doctorum hominum
amator. Quis artibus affecti Philosophi ad eum quām plurimi con-
fluxere. Fortè post venationem in mapali quodam cum aliquot Philo-
sophis epulabatur; cùm calū nubibus triste pluviam formidabilem mi-
nari cœpit. Quæ priusquam caderet; VENHEUs equis currui junctis
domum properans, à Philosophis, ut maneret, invitatur. Quorum
princeps, Inter epulas, inquit, ac sonos musicos folescit atque est omen
cadens pluvia. Hæc manere yubes; hac claudes iter tibi. Morem igitur
calo gero; ac, donec sudum eris, lubens mane. Paruit rex, & facilitati
hoc deferens, & Philosophorum amori. Ex quo in proverbium abijt Proverbium
apud Sinas, cùm volunt hominum doctorum amatores laudando ex-
collere, VENHEO, ut audiat sapientes, est mapale pro palatio.

VENHEUs
Philosopher
amor,

Onus sancti
a pluvia.

Proverbium

Idem VENHEUs, ubi Praefecto LOYAGO dute ditionem
CHUNGXAN in provinciæ, quam PEKIN vocant, confinibus oc-
cupavit; urbem, quæ modò CHINTING dicitur, filio primogenito
contra leges Sinicas jure beneficiario tradidit. Quippe soli fratres vel
secundò geniti beneficium ejusmodi commodare solebant. E Praefectis
deinde suis cùm percontaretur, recté fecisset, an secus; plerique, ut
in aulis assolet, ubi sepe veritate potior est adulatio, ceu pij regis fa-
ctum collaudarunt. Uni GINZOO libertas constitit; qui, Puss
dici non potest, inquit, nec egisse, quod psj solebant olim reges, qui
fratri contra ius fósque primogenitum auferonit. Rege in tam liberè lo-
quentem atrociter invehente, GINZOO pejora metuens excessit
aula. Super eadem re rogatus à rege sententiam YAOQUANGUS,
justi tenax Philosophus, itidem piè factum esse respondit. Cui rex,
Et id unde colligis? Tum YAOQUANGUS, In aula, in quâ rex pium est,
aulicos fideles esse, ac vera leges existimus. In his GINZOOs princeps,
qui verò locutus est, atque ita, ut fidem suam instruam dicas. Cum igitur
circa te sales habeas aulicos; quidni te pium regem existimes? Sensit
acutum & sagax dictum in se mitti rex, & in filio preferendo pecca-
tum cognoscens, GINZOI fidem estimavit. YAOQUANGUS itaque
quam primum ad eum reducendum missio, venienti processit obviā;
lautè acceptum, velut sapientem ac sibi fidum majori post in honore
habuic.

Arguta regi
communitio.

Inde versus ad LIKEUM præceptorum suum ex eo sciscitur in
haec modum Sapo de sandvis, paupere famelica probam & rernas asten-

SIXIÆ HISTORIA

de ministerio
dilectionis
quid obser-
vandum.

ram mulierem esse necessariam, ut res familiaris geratur ac erat; regno autem pars ratione probum prudenterque Colorem. Duos baber CHINGUM & HANGUM; quorum alterum huic maneri do-
binavi. Sed utrum alteri preferam, nunc a te possimum expecto. Cū LIKES. In hac ancipite electione videpdum cnsco, quid quisque amet, cum domi privatius agit. Si diversus est, quid quam nimque largiatur: si pauper, quid non agat aut omittat; fin exerceat praefecturam, quos qua-
lesue provebat ad procuraciones minores, quidque, cum, qui eligit, est
inops, recusat accipere. Atque ex his facile discernes, opinor, quem ad
summos honores promovem.

Ab Urlo ca-
deboru quo-
fia dignissima

Ut autem intelligatur, quod mortales præcipiter ambitio, de-
Uk i o quodam, qui vixit his temporibus, hic pauca subnectam.
Erat hic acer militis quidem, animique magni; sed gloriæ immodi-
cuis. Cujus summo cum seclere conjunctæ talis ei materia suppedita-
vit. Lu regi cum C i o bellum erat; cui bello ut legatus præcesset
Uk i u s, allaborabat unice. Sed votis ejus obstabat uxor e regno C i
oriunda; Lu o de mariti fidem ambigente. Uk i u s ut exsolveret se
haec suspitione, uxori suâ manu viram eripuit. Deinde in hostile re-
gnum contendens, victoriam reportavit; quæ res ad supremam ei mi-
litum præfecturam gradum fecit, etiæ plurimis apud regem parcidij
arcesseretur. Post etiam contra C i u m movit, & eo quoque de-
victo quinque cepit urbes; promotis armis sine dubio capturus plures,
nisi pax inter reges coalisset. Ceterum Uk i u s non tantum bello-
strenuus, sed etiam misericordie fuit abstiens. Inter milites ei vita grega-
rii modo, vixsus & vestitus cum illis communis; labores, vigilias, iti-
pendia, prædas denique dispartiebat æquabiliter. De accumulando
auro nihil unquam sollicitus, unam auctoritate gloriam, cuius cupi-
ditate volitabat. Sed de hoc infra plura.

TRIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR G A N U S.

Imperavit annis X X V I.

Cyclo 39. anno
27. anno Chr.
anno 401.

GA N U S GUELLI filius; imperium auspicatus à munificentia,
Taq illius nepotem, qui regnum Qa turbaverat, reguli pri-
mum

mam dignitate donavit. Deinde postquam C₁ rex nullo regni reliquo herede decepsit; ejus regni, quā patebat, armis vendicati fiduciam cīdem commisi. Sic familia TAI CUNGI, ab Ulo Imperatore regno C₁ olim donata, interiē; nobilis continuā ferē successionē regibus undetiginta, & ab Ulo Imperatore ad vigesimum usque tertium hujus Imperatoris annum prosemnata.

Mortuo interim VENEO GUE regi UUEBUS filius suffecitus UICUM ducem ingentibus promissis ad se invitavit. Contigit autem, ut secundo flumine quam UICUS delaberetur. Cui regni sui robur & opulentiam laudari, *Atqui regorum securitas, ait UICUS, non in hoc, sed in virtute consistit. Quā si rex careat; vel isti, qui nos ue-*
Sapiens dicit
victoriam.
bunc nauta, nobis in hostes sufficere possunt ac perturbare regnum. Vu-
HEUS vera dixisse VICUM non modò ut fortē, sed ut sapientem etiam ducem collaudavit.

Hinc adversum CIN bellum moturus, eum exercitui præfecit, è primā victoriā secundam sibi promittens, si operā victoris uteretur. Nec eum sua spes destituit. Quippe tantā iterum clade affecit hominem VICUS, uti CIN à GUE regē cogeretur pacem petere. Sunt alia non pauca ejus præclara facinora, quibus GUE res ac felicitatem auxit; nisi omnia corrumperet immodica & nunquam satiabilis ambitio. Hac illum ex hoc etiam regno ejecit. *Quē s rex de Colao legēndo deliberabat; maximē anceps, VICUM huic muneri, an TIE-*
Embus regis
insofti,
*NUE NUM quendam præponeret. Hidc inter eos magna gliscebat de dignitate contentio. Cūm uterque coram rege merita sua jactaret altercando; TIE NUEC astu superavit; apud regem in malæ fidei suspicionem vocans eum, ac velut advenam obterens. Non ignarus ejus rei, nequid forte gravius in se statueretur, profugiens VICUS, ad FAUM ZU regem iter habuit. Ibi cognitā viri virtute, castrorum Præfetus ingenti omnium plausū declaratus, ex hostibus regum ZU deinceps victories reportavit haud paucas. Præterea regulis nohnullis ad amicitiam pacemque ab rege ZU petendam compulsis, ad summos honores, quod referebat omnia, processit. Verū non expers fuit & hic virtus invidiæ. *Quidam enim ferre non poterant hominem extraneum, quique primum advenerat, ad hoc culminis ascendisse. Hinc & è Præfectis aliqui adversus illum insurgere, laudes ejus obtrectare, ac præcipue fidem criminari. Sed rex tantū viri virtute securus, cuius egregia in se*
merita*

merita perspecta sibi essent, haud dedit aures calumniantibus. Qui cùm hanc artem sibi nūl prodesse cernerent; non in V K I U M modò, sed & in regem machinantur exitium. V K I U S comperto quid ageatur, séque ac regem egregiè tutatus, perduelles sceleris convictos necat; reliquos regni perturbatores in exilium ejicit. Inde novā regiminiis ac politiz formā introductā, nimiam Praefectorum licentiam restringit; effectique, ut omnes ab uno rege penderent, omnes unius domini nutum intuerentur. Antea namque rex quadamtenus à summo Praefectorum consilio pendebat. His talibus præquam speraverat, V K I U S regnum Z u auxit, ornavitque, at operæ suæ non digno pretio. Hinc enim vicinis regulis omnibus Z u i regis potentia formidabilis: hinc & conatus omnium ab hoc etiam regno V K I U M extrudere volentium. Accedebat odium Praefectorum & magnatum in regno Z u, clām illum ob necatos ejectosque parentes persequentium; at præcipue ob debilitatem Praefectorum potentiam. Non enim commune regni, sed suum emolumentum quærebant. Tandem res eo devenit, ut facta conjuratione, in suismet ædibus occiderent; & à reliquis regulis, & suapte vindictæ cupidine stimulati, Et hunc vitæ finem V K I U S habuit.

P. 45. codex.

TRIGESIMUSTERTIUS IMPERATOR LIEU S.

Imperavit annis VII.

Cyclo 39. anno
43 ante Christ.
Item 375.

DE L I E O G A N I filio, nihil memoriam dignum repério, nisi quod hoc tempore imperatrix familia C H E U A valde debilitata, Imperatoris autem majestas apud omnes jam ferè viluerat. Vix ullum à regulis obsequium; omnes spreto Imperatore suis rebus studere. Unus L I regni regulus è L I E N familiâ Qu e i u s nondum abnuebat imperium; qui patri proximè superioris Imperatoris beneficiario successor datus super ijs, que ab imperio ille accepit, sacramentum renovavit. Quo factum, ut unus quoque apud bonos omnes esset in honore, fideique famâ inclitus.

**Quod regi so-
lertia in ea
pleranda multa
sufficit.** Adhac proditum Sinensium historijs, Qu e i u m regem prudentiam fuisse prædictum propè singulari, Quippe atque aliquā magnōque iudicio

dicio Praefectorum in provincijs morantium acta expendebat, scruta-
baturque; aulicorum dictis, plus ostentationis præ se quam rationis
ferentibus, minimè fidens. Subornabat etiam certos homines, qui ob-
servarent sedulò, verane an falsa essent, quæ de illorum gubernatione
acceperat. Inter alios erant Praefecti duo, quorum alter in aulâ con-
tinuo pessimè, alter audiebat optimè. Cum ergo clam, ut ei mor-
erat, fidos homines misisset exploratum; alia cognovit omnia. Nam
ille flagrans infamia, provinciam sibi creditam probè administrabat;
contraria, cuius fama celebrabatur, rem pessimè gerebat. Tum utroque
vocato, coram aulicis omnibus ita primum alloquitur. *Ex quo disso-*
nens M R (sita est, quæ provincia XANTUNG definit in promonto-
rium, ubi nunc KIAO civitas) commisi tua fides; nulla dies abit, quin
de te querelam audiatur. Ceteri zamen auroribus cœpuntur ac cognoscunt
est mihi agriculturam hanc mediocriter abs te anclam, aperte etiam pro-
ducatisque longius campū; populum rerum omnium abundantiam latum; tri-
bunalia quiesca, sine rixā, sine partium litib; præterea efficiſſe te, ne
è confinibus nulla contra nos arma moveantur; quis omnia in aliâ pace, ac
quieto procedero. Sed & illud scio, cur adeò rem præclarè gerens, malè
zamen audiatur. Aulicos meos non delinis pretio, nec munieribus gratiam
auonparis. His dictis collaudatum, ad majores honores, inde prove-
xit. Deinde ditioni, Oo dictæ (tunc erat, ubi hodie TUNGPING
*civitas) Praefectum alloquens, *Iam inde, ait, cum te Oo ditioni pre-*
possum, quo idio russi laudibus onerabant agres mea. Interim me non la-
tebas, nullam te agrorum curam gerere, ut rem facerent agricola; popu-
lum, quem tibi concedidi, frigore perire, ac fame. Imò vero tuâ socor-
diâ factum, ut terram PILIN vasteret hostis; pervastandam funditus,
ni KIERNUS Que i regulum tibi venisset auxilio. Nec ignotum est mihi,
è quo fonte scaturiente, ac toties auribus meis obstrepant laudes tua.
Hos, qui adflant, aulicos magnis largitionib; corrumpis. Unde tibi can-
za munierum copia? profello à miseria coib; exorques. Taleno homi-
nem vivere dantis hanc decet; sed & hi, quorum favorem alieno emi-
sti, unâ tecum morientur. Itaque non illum modò, sed, quotquot ejus
partibus studebant, ac speciosis mendacijs regi illuderant, omnes in-
exoribili severitate vivos exuri jubet. Inde reliquos aulicos praefectos-
que tantus terror invasit, ut nemo jam virtus vel sua vel alicui colorare
specie virtutis auderet, omnibus in hoc unum intentis, ut partes suas
*sedulò ac fideliter explerent. Quâ re C1 rex ingentem justi regiminis**

Iniqua doler-
tia.Graviter per-
nit.

gloriam obtinat, ut etiam Imperatori anteponeretur. Tantum valet boni regis cura de suis, ac solicitude.

TRIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR H I E N U S.

Imperavit annis XLVIII.

*Cycle 39. anno
50 anno Christi.
Anno 562.*

IN demortui fratris locum subrogatus H I E N U S (fuit enim L I Z I frater natu minor) dicit quidem imperavit, si tamen imperiale descendens est, qui vix aliud, atque Imperatoris nomen habuit; regalis omnibus eum deferentibus, iam palam insectantibus. Quippe va- sa imperatoria vendicare sibi quisque nitebatur, eaque propter unum à cunctis peti se videns, omnibus in Su profundissimo lacu demersis, ambientium spes atque conatus omnes elusit. CIX tamen postea quam occupavit imperium, eò maximè incubuit, ut eruerentur. Adhibitisque plus quam milie viris ei negotio, cassè tritum tempus est. Hujus Imperatoris infelicitas visa portendi cometà, prælago malorum sidere; qui ad occidentis Sinæ plagam effulsit, anno istius imperij octavo, ante Christi vulgarem epocham trecentesimo sexagesimo pri- mo. Erat his temporibus magna spes, nec minoris ingenij adolescens discendi ultra modum avidus, ac præcipue causarum capitalium stu- dio capiebatu^s; Y A N G U S dictus, G U E I regis nepos, è concubina genitus. Hic ad Q U E I regni Colaum, X O Z O U M nomine, profectus, in ejus se disciplinam tradidit simul atque servitium, quò facilius audi- dire docentem posset. At ille discipulum diligentem, intentum, re- rumque magnarum capacem suspiciens, non omnia tamen scientias fuz arcana explicanda ratus, eum nonnisi perfunctorie docere insti- tuit. Timebat enim, ubi ejus in discendo ardorem perspexit & inge- nium, ne magistrum superaret. Subinde X O Z A U S æger morbo gravi, ab rege invisebatur. Huic inter colloquendum de Y A N G O, quis es- set, unde domo? roganti, X O Z O U S respondit in hunc modum. *Etsi* eris adhuc juvenis, senilis tamen atque adeò singulari virtute polles. Ne omittas, rex, operæ illius uti, quamcumque committes provinciam, obitarij sanè perbellè ac fideliter. Rege ad hoc tacente, mutata in consilium commendatione X O Z O U S, Si adhibere non vnu, ait, Y A N G U M admodera-

moderationem regni tui; vide, ut illum quamprimum occidas. Nam enim cautione opus est, ne à te discedens, alterius se regū addicat obsequio. Periculum. Placuit regi consilium; & cùm, *Hoc enim verò agam*, dixisset, ab eo discessit. Vix abierat, cùm Xozous YANGUM ad se vocans, quid cum rege locutus esset, exponit, hortatürque, ut ocyus ornaret suam. YANGUS sibi ipsi discors consilium risu excipiens; *Si rex, inquit, te non audiit, ubi me administrando regno ut aptum laudavisti;* quamvis ministrum te audiet, cùm occidendum suauissimi, & innocentem? Naturaliter igitur aliquamdiu regi operā, ubi mutatum ejus erga se animum notavit, periculum propiori contemplatione sibi subjiciens, ad C₁. NUM regem se receperit. Qui primò paulatim, specie tentantis, illo usus, ac subinde doctrinā ejus atque prudentiā, qua in negotijs ejus commissis enituēre, cognitis, tandem ad Colai dignitatem prolatum, magnōque in honore habitum apud se retinuit, maximo regni bono. Is enim, qua ad rectam ejus gubernationem pertinere visā, præclare multa constituit. Primum illud, ut, qui perduellem deferset, quique *Santones.* occideret, eodem uterque premio afficeretur; qui verò cum occularet, eādem poenā teneretur, quā regnum invadens latro. Primos opimiosque redditus ac dignitates illis assignabat, quorum virtus clara bello fuisse; otiosos vero, qui nec agro, nec artificio serico darent operam, pessim, ut sunt, reipublica vocabat, eosque collectos perficiendis publicis regni operibus admovebat. Pauperes, qui non manci, sed patientes laborum essent, & tamen mendicatō viverent, captivos declarabat omnes, devotōsque primi capientis servitio, eo pacto, ut ad via libata munia compellerentur, Militarem præfecturam nullam committebat ijs, qui ē regio erant sanguine. Divites de reipublicā nil meritos nullo honore nec nobilitate dignos judicabat, nec ornatus splendido vel domi vel foris permittebat uti. Pauperes contraria vel ex eo, quod operam reipublica libata aliquam exhiberent, haberi ab omnibus in honore voluit; otiosis autem & sine publico munere aut opificio viventibus nullam fidem haberi, in litibus quidem, dicendōque testimonio. Erat enim ea bonis iniqua conditio, qui vexati deceptique; facile cedderentur testibus ejusmodi, cibum, non æquum spe. & tantibus. Sanxit præterea, ne viatores admitterentur, nisi à Præfectis, qui ad hoc in singulis locis vigilabant, publicā fide instructi. His rebus mirum quantum regis C₁ ni vires excreverint. Hinc certè toties imperij occupandi ab his regibus prima consilia coquebantur. Non modò

modò autem has tulit leges; sed constanti ac planè nimia severitate minima quæque urgebat, &c. ut ad amissum omnia servarentur, sedulò invigilabat. Accidit nonnunquam, ut ipse regis filius idemque regni heres in leges peccaret. Tunc YANGUM dixisse memorant.

*Discipuli de-
lieti pedago-
gus tuas.*

Quod leges non serventur à populo, inde est, quia primum contemnuntur à summis, quorum exemplum ad alios quodam quasi jure devoluntur. Mibi quidem filium regis & regni heredem punere non licet, parentes iram verentur; verum illius preceptor est plectendus, ut impostorū commissi sua fides principia majorē curam gerat. Profecto enim discipulorum noxa in preceptorem redundat. Dictum, factum: & quam poenam princeps debebat, CUNGSUNKINUS (hoc erat preceptorī nomen) pendit ignominia præsigni notatus, usq[ue] candente ferro. Decennium YANGU S Colai officio functus, legum à se latarum observantiam continuâ severitate sancivit. Unde regnum CIX usquequaque refloruit. Res ab alijs amissas, nemo repertas humo tollere, nulla silva latrocinijs, nulla civitas sicarijs infesta; annona ubique laxissima. Nec minor rei militaris felicitas erat. Miles numerosus ac fortis; duces fortissimi. Denique Philosophis regnum abundans, raro litterarum armorumque confortio, junctos Martem Palladēmque videtur.

Tangi odium. Quia verò in rebus etiam minimis, ceu dictum, severus erat ac durus ultra modum; tyranni notam haud effugit, odium apud multos adeptus. Quare mortuo rege HIAO, apud HOEJUM successorem ab inimicis meditata rebellionis delatus est. Rex juvenis illi jam ante offensus, quod initia dominationis nimia censurā perstringebat, & preceptorem tam acerbè tractaverat, faciles calumninatis aures prebuit. YANGU S ejus rei non ignarus & ultiōem timens, profugit è regiâ. Sed à nemine exceptus, quod, ut ipse sanxerat, publicam fidem non acceperat, eodem coactus est reverti. Ubi regis permisso à fremente populo interfectus, direptis ejus ædibus totaque familiâ extincta, documento fuit, jubam leonis non solo peccine mulcendam.

Exstis fatalis. *Conflitum in
authorum re-
dandans.* Moriens dixisse fertur, Quod ipse mibi intrivit, mibi excedendum fuit; legem, cuius ipse author erat, intelligens, necubi viator sine publicâ fide recipereatur.

Inter hæc mira quædam nec illepidâ inter CIX & QURE reges extitit contentio, qualem alias inter reges nunquam exortam puto. Ad regnorum confinia specie venationis convenerant. Ibi contra CIX u M conspirantibus, ut socijs armis illius potentiam frangerent; in-

*Ego luit.
Regni sub
Tango felaci-
tui.*

ter colloquendum fortè de lapillis incidit sermo. Tum Quixotus Ciuum interrogante, num raros habear, elegantésque ac preciosos uniones; primò negavit habere, nec talia magni se aestimare. At ego, subiecit Quixotus, eti meum regnum non esset admodum amplum, tamen decem habeo lapilos, ovi ferè magnitudine, quorum quivis adeò fulget, ut ad duodecim stadiorum spatium profundat lucem.

Cui Cius, Mei lapides à tuis longe diversi sunt, quippe qui vivunt ac spirant. Quatuor, inquam, Praefectos in totidem provincijs habeo,

*Bonum mind.
fir gemma*

tantà virtute præditos tantóque splendore, ut etiam ad mille stadia radios diffundant, dum justitiā & æquitate meū regnum in pace, populum omnem in officio continent. His auditis Quixotum ver-

recundia cepit, satis intelligentem, non lapides sed bonos præfectos magni esse debere. Hoc autem Cx regis dictum apud Sinas in prover-

bium cessit, etiāque nunc est in usu, bonos regis Praefectos laudare

Proverbium

volentibus. istud acroama, *Quatuor Praefecti mille stadia illuminant.*

Antequam hæc de unionibus esset inter eos orta contentio; Guixot rex illatis Cia regi armis victor, Hantra etiam munitionissimam ur-

bem ceperat. Verum haud diuturnus illius victoriz fuit usus. Quippe reducem Cx rex proelio fudit, nullo tamen icendi foederis, de quo di-

cum, detramento. His temporibus Sinæ belli maximè curribus ute-

bantur. Erat tuum illustre nomen cuiusdam Kupeni, viri manu

strenui, militarisque disciplinæ, præsertim verò curulis, admodum periti. Unus quingentis curribus dux præponi posse cerebatur. Hujus

tamen industria Quixotus utendum non censuit, levia quædam com-

missa obtendens, in quis erat maximum, quod ova duo è rusticis do-

mo, militari præfecturæ tum, licet ignobili fungens rapuerat. Sed

enim Zusu & ipse tribunus militum, post acceptam. à Cio cla-

dem, ad regem adiens: *In logendo, ait, milissa Praefectu, optimus rex,*

illud faciendum existimo, quod fabri faciunt lignarij, qui non, quia

lignum justo longius aut brevius, idcirco abiecunt. sed adhibent ad id, ad

quod apertu rdetur, illoque dolando potius ac polendo, tandem ultimam

imponunt operi manum. Ne, rex, difficilius hisce temporibus Kupen-

ni um sperne; sed objurgarum ob delicta superiora muneri, cui apertu-

re magis egregium habes neminem, præpone. Placuit regi consilium, ob

idque collaudato Zuso, mox Kupen rei curuli præfecit.

Haud multò post in Hanum regem exercitum eduxit. Is viri-

bus suis parùm fidens, cum Cx rex poscenti ferret suspectias; amicitia

Inter hunc & Quix regem iterum discisit, novò bello campum aperuit. Quixius enim, quòd binis regibus oblixi posset, accitis, undecunque licuit, copijs Xium filium ampli cum potestate præposuit, addito, qui ei esset à consilijs, PANGKUENO. Accedit altera quoque armorum causa, cùm quodd ab illo post occupatam HANTAN vicit rediens clade affectus sit, tum quia desertum jus superius amicitiæ. HAN autem per Præfectos C1 regis advenientem Xium angusto ac difficulti loco; quæ ei penetrandum erat, instrutis insidijs præstolatus, incavatum invasit, & ingenti strage laceratum, ad ultimum etiam in equestri colle (ita locus dicebatur in montibus prope TAMIN urbem) captum tenuit. PANGKUENUS verò dux, ne vivus in hostium potestatem veniret, ipse sibi gulam præscidit. Bis omnia morte dignus, & suopte judicio, & quia ranta clades accepta in ejus ferè unius personæ constituerat. Nimita enim securitas sui, hostiūque contemptus fecit, ut ei hostiles insidiæ non intelligerentur. Strategema successit in hunc modum: X1NO adversus HAN movente, iamque ingresso regnum, ex parte altera C1 regis auxiliares copiæ in GURI regnum ingressæ rectâ regiam petunt. Quibus in his angustijs deprehensus, cùm hosti non aliter ire posset obviā, XINI una cum PANGKUENO revocandi consilium cepit. At hic, ut erat aliorum contemptor, C1 militem parvi pendere, nec obscura contemptus signa edere. Advertit ea res TENEKIU M., C1 regis affinem ac ducem auxiliarum; illisque negligentiam simul & audaciam suis rebus opportunam videns, hoc strategemate sibi sumpsit expugnandum. Primi centum hominum millia contra eum ducit; commissioque processio fugam simulan, in castra se recipit. Paucis post diebus quinquaginta tantum millia ostendit hosti, quasi reliquorum partim fusi, partim fugati essent. Iterumque consertis manibus in castra, ut antè, undique vallata redijt. Alio deinde die tertium in eundem moveruntur viginti tantum millibus, collocans interim in equestri colle copias omnes in insidijs, & inibi proceram pinum depangens, superimposito vexillo cum hac inscriptione, PANGKUENUS à me in pugna cecidit. Adeste mei milites, quos præterea strages in fugam absulit, en regni GURI spolia in vestrâ manu sunt. Quos autem in insidijs posuerat, eis imperat, ut conspecto igne confestim exfurgant, invadantque PAN-

Strategema
ingressum.

XINI

PANGKUENUS

nus tertia jam fugā, non dubitans esse debellatum, fugientes inse-
quitor summā vi, contemptūque hostium tanto, ut jam nullos servā-
ret ordines. T I E N K I U S vero fugam ita ordinavit, ut sero diei ad
insidiarum locum veniret. Ergo sub crepusculum erectam pinum præ-
tergressus, nova quasi castra molitur. At P A N K I U E N U S conspecto
in arbore vexillo & inscriptione fulminatus, confessim ignem subjici
jubet. Quo viso, qui considerant in insidiis, sui ducis, ut erat, signum
rati, subito consurgunt, sparsoisque & inconditos sine ordine Qu e i
milites aggrediuntur; T I E N K I O interim se in sequentibus in arctissimo
quodam loco animosè resistente. Ita P A N K I U E N U S maximā
clade acceptā, insigne documentum dedit, hostem nunquam con-
semendum esse. Nam ut plurimū, qui nihil vīres hostiles asti-
mat, accidit suas, & negligenter atque contemptim pugnam ineundo,
yiam præsternit hosti ad victoriam.

Floruit his temporibus M E N T I U S, nobilis facundusque Philo-
sophus, qui apud Sinas, cùm à C O N F U T I O discesseris, primas tener;
philosophiam doctus à S U T I O C O N F U T I O nepote. Hunc jam se-
nem interrogavit aliquando, quid in bona reipubl. administratione
primò ac præcipue spectandum esset. Cùm S U T I U S populi lucrum
respondisset; excipiens M E N T I U S, *Atqui vir probius ac sapiens, in-*
quit, pietatem ac justitiam populum docet, regisque virtutis utriusque
præfideo. Tu contrā quamobrem lucrum primò querendum censes, haud
sane intelligo. Cui S U T I U S, Si recte calculum ponas, eadem est utriusque
sententia. Germagnum lucrum, de quo loquor, non nisi ex pietate at-
que justitia existit. Nam sacerdotum publicarum Redatores pīj non sunt, damnata
subditi faciunt necesse est, non sine immunitatione dignitatis sua; si justi
non sunt, id verò non regimen. sed regiminis potius umbrasit, sub qua
impunè latebunt latrociniia, è quibus quid populo lucri spores? immo verò
præter rei familiaris multiplex manusfragium rimeat; Scopus ergo pietatis
ac justitia regns lucrum est: in hoc colligandum primò dixi, quod si me-
dā pietate ac justitiā. Hinc liber, Y E K I N G, Lucrum, inquit, est ju-
stitia comes; lucro studemus, ut tranquillam vicem agentibus omnia sint
ad virtutem expedita. Et hac est lucris simul justitiaq; vera perfallio.

Anno hujus Imperatoris trigesimo tertio M E N T I U S H O E I res
gem regni G u z i convénit; ab eoque congressu philosophiz sus li-
brum orsus, præclaris sane præceptionibus regem ad populos bene at-
que ex virtute regendos informat, dialogi modo. Quanquam stilum
intra

*Quid prælia
res in admini-
stratione
reipubl. seu
clandestinum.*

intrâ hujus argumenti fines non compescuit; in rerum aliarum tractationem varie digrediens. Ex eo libro visum est operæ, quædam transcribere, huic fini, ut tanquam ex ungue leo, noscatur philosophie Sinicæ genius, plerumque agentis de bono regimine, ac minima quæque agitantis, quæ ad hoc videantur posse conducere. Igitur in boco ait, est regi sedulo incumbendum, ne, qua tempora sibi agricultura venedicat, divertantur in alia negotia, ruficos vexando, impediendōve, quæ minâ agere possint, quod tunc agendum. Sic enim non tantum non erit frugum snopis, sed annona convalescens earum etiam superabis usum. Tenuis macula restibus ad pescatum rex uis ne permittas; ut magis tantum capiantur pisces, datâ elabendi facultate minoribus, qui procedentibus annis affatim succrescentes, omnibus ac semper sufficiens. Arbores reverâ ne cadantur, sed è cali temporumque nati; néve securi sint obnoxia, quævis arboris adhuc & fructus immaturus, quæ ad omnes uis ligna suppeditentur. Has leges si animabis obtemperatio; & vivi præsentisque facilem vitam vivent, & morte funèbri non carebunt honore sepultura, nullâ subditiorum justâ querelâ, cuju[m] mitiganda prima regibus esse cura debet. De lignis atque arboribus hac dicit M E N T I U S. Quippe rei lignariae frequens est uis apud Sinas, sive ad struendas domos, qui columnis ferme ligneis constant; sive ad capulos funebres parandos. Nam in magnâ felicitatis deputat loco, qui sibi ante mortem ex optimo solidissime ligno curavit arcam, in quâ sepeliatur. Non raro ad duo aureorum millia eoque amplius unius arcæ pretium augetur. Firmissimos enim asseres, & è materia oppidò rarâ, corruptionisque impaticient, è longinquis regionibus advehunt. Inde nulla civitas est, in quâ non veneant arcæ funebres; imò quâm plurimi multis ante mortem annis emunt quantovis pretio, attinéntque apud se domi. Porro præcepit M E N T I U S, Ne in agri seruantur arbores, umbra obfusura frugibus. Mori bombycisbus alendis bene circa edum parieres. seriscunt sibi amictum sufficiura. Gallinas, porcos, canes, animantiaque reliqua nemini mactare liceat, antequam adoleverint. Ita hominibus facile suppedantur carnes, quis vescantur. Ex hoc Philosophorum dicto manavit uis, ut animalia non maectentur à Sinis, nisi præfixam à naturâ crescendi cuique metam attigerint; ridentibus, nos ad asilandum præstinenturos porcellum, gallinæve pullum, & nequaquam vendentibus. Subjicit deinde Philosophus: Regi summa cura schola studiâque sumo, ne juvenes omnes puerique dicto audientes esse discant, majorisque nam revererent.

*Præceptiones
Montij Philo.
Sept. 1.*

*Sina ferre
Sibi adhuc vi-
vi procurans
magno pretio.*

*Non occiden-
do animalia
magis adulta.*

*Scholarum
cura.*

revereri. Quod si fieri, nemo juventum senes laborare patiatur, vel iutor facientes onere premi. Obsequentes enim filii haud sicut comitentur, ut hoc officia se desideretur, quis in altero senum laboribus se substituerit. Pro certo autem reges habere convenit, qui pars, fratris ac tribulibus suis obsec-
quens, non molestus, non turbulentus est, etiam suo regi fidelius atque subiectius fore. Hac quid sit regno suo procurat, cum ego pulchritate et quiete regnaturum dixerim. Si autem bestia canesque Regum ac Prefecto-
rum, innicili domi forisque turba, trivis nata, consumendisque frugi-
bus, officiant publice, neque rex huic malo eas obviari, quod dicat: annis
peritius occidit homines, non ego; hunc taliter ego cum eo comparem, quod
in ipsa molitione manu suu necem offerens decat: His non a me sunt, sed a mi-
litibus occisi. Non ergo semper accusandu annus, cum sepe sterilitate ma-
lum crederet mala gubernatio. Hec aliaque multa M E N T I U S ubi differ-
tuit, tum rex, Multa, inquit, eaque praeclara dona raffisi, sonex, quon-
tum summa mali videntur haec esse, regna virtutis angeri, pravo regimine
subverti. Ego verò est à virtute, qua est exigua, blandis mihi non
quoam; (est modus loquendi, quo scipsum vocat nimium G U A G I X,
hoc est, exiguae virtutis compotem): amen hanc rem secretius affirmans,
in multis miliorum esse me, quam vicinos mihi reges, atque severius, ne
dicam, modestius habere potestalem invenio. Quānam siq[ue]runt confundit
officio pusilli, quod alia onus experiar? hoc est, nec vicinorum regnorum
regna minimi, nec mons cresceret qui modo etiam X I M filium ambi-
fi, à C I rege luculentè clade affellit, coactusque, terrū aliquor in hostie
ditionem concedens, pro pace supplicare? Sic locuto regi occurringens
M E N T I U S, Scio, inquit, opimio rex, te militari re gaudere, cum primis
laque similitudinem et militiam petram, ore, quasque, ut andas. Audito
sympnorum, tubarumq[ue] & armorum strepiti, ad priuum impotum omnis.
ex una parte terga vertit exercitus; abjectu etiam artis, ut velocius fuge-
rente. Milisum pars dona stadia profugorant, alijs quinque, alijs bina; alijs do-
usque unam. Tum qui fugato intra stadium quinque continuerant, eos
videbant, qui deceno stadia profugissent; & qui duo eos qui quinque, qui
verò unum, his, qui duo, ignaviam ac metum exprobantes alteris alteri.
Quatua, rex, de hoc facta est sententia? Malè omnes egerunt: subiecte
rex, Nam luci ultimi minus fugerint, fugere tamen, haud minori pavore
marcenos, quam ceteri. Quando igitur, ait M E N T I U S, & rex, istud
intelligit, ne mirere, si regnato tunc non magis quam vicina, floresq[ue]
gruppe cum gubernacula non usque quaque bone tractat, similes unum sta-
Opere Rutilio
modi.

dium aefugientibus, ut hac tempestate suos pacis mares quocunque regnum. Tria insuper præcipua in terrarum orbe prædicabat M. S. N. T. I. U. S.; honores in regia, in municipijs venetandam senectutem, & ubique virtutem.

Tria præcipua quo, in
mata Montiū.

*Fortitudo da-
glone.*

Agit multa & pulcherrimè de animi motibus componendis, & de externis sensibus; ubi de constantia ac fortitudine mirabiliter disputat. Fortitudinem in internam & externam dividit. Internam statuit, ut vir fortis nihil formidet aut horreat, nec de victoria dubitet: vultque omni timore hominem carere. Fortitudinem verò externam in eo ait esse positam, si quis nihil injustum, nihil rationi absolum egerit; injustum autem vel à ratione alienum aliquid patrare, debilitatem vocat.

*Moralij do-
ctrina.*

Scripsit etiam de natura librum, ea complexum, quæ de illâ cum C A U T I O Philosopho disputaverat. C A U T I U S de ipsius essentiâ, M E N T I U S verè de efficientiâ atque in bonum propensione loquibatur; verbis diversis, eâdem sententiâ. Ajebat igitur, naturæ tam esse proprium, efficere bonum, quam aquæ descendere, malum autem efficere non esse secundum naturam, nec ab hac velut à causâ malum procedere, nisi invitâ & repugnante sibi meti ipsi, quemadmodum aqua contra suam indolem, nec nisi ei propulsâ in alcum nitatur. Sed hæc de M E N T I O sufficienter; cuius aliqua dogmata religioni Christianæ maximè apud Sinas hodiisque officiunt; præsertim illud, quo statuit, esse satius concubinam accipere, quam carere prole: quam infelicitatem ait esse maximum crimen læse pietatis, quæ debetur parentibus. Quod ne fiat, modis omnibus allaborandum esse, ut parentum senium gignendis nepotibus oblectent. Habet insuper alia quædam, à quibus apud ipsos etiam Sinas male audit, illud in primis ægræ ferentes, quod malos reges latronum nomine, non regum appellat.

*Chungj Pbi.
docebat, o-
mnia metu-
m.*

His M E N T I temporibus alia quoque Philosophorum variae sectæ floruerunt. In his una C H U N G C I - cuiusdam erat, nihil fas attingere statuentis, quod injustum aut ab injusto esse suspicatur. Quare nec paternam domum inhabitabat, quod crederet à malis viris adificatam; nec cibum à parentibus aut fratribus capiebat, iniuste partum timens. Invisibilisque aliquando ad matrem, cum paratum videret fratri dono datum; eam sic affatur. Vide, ne donum hoc ab injusto sit, velibet causam injustam, quin potius eis domino suo resistuisse.

Mater

Mater id factaram se pollicita, clam filio jugulat ex ijs alteram, contumque apponit. Ille captionis ignarus, indulgebat genio, nihil suspicans in iusti, cum ecce frater illius adest, ac ridens, *Hem, frater!* Explosus inquit, & in comedij anates, quas iam scrupulosè agitare vix resistivit. Quo ille auditio celeriter è domo se proripuit, comestimque carnem procuratà vomitione rejecit, nefas existimans retinere stomacho, quod cum in iusto poterat esse conjunctum. Hanc suam calumniandi misericordiam irridens M E N T I U S, Ab uxore, inquit, appositor comeditur, à matre nequaquam; rusticis domum habitat, paternam minime. Unde vero novis luxori omnia iusta esse; ac rusticis domum ab hominibus probium adficiam? non desiratur iustum, si non admittatur, agave, quod impunitus esse, scias. Sic autem de singulis robioribus vobis, ut vali C H I N G E T I U S, erit necesse ut vermentis evadamus; quois perficiat terra domum quae prabit, iusti nihil utique suspicantibus. In reloquio eminenter fitibus unquam uberi sufficiunt experienti.

Sic & Philosophorum laboriosas.

Memini me legere, ni fallor, in Laertio, ad ludos olim Olymnicos è Scythia venisse quandam Philosophum; qui tota stupente Graecia suis manibus ipse conficerat omnia; quies utebatur. Hujusmodi secta M E N T I U S quoque temporibus insinuerat. H I U H I N G U S enim quidam cum discipulis non paucis hanc vitæ rationem sequebatur. Veste è panno, quem texebant è pexis herbis; calceos è sparto, culcitam è stramine sibi consiciebant. Alimenta colendo agro parabant. Erathoceron præterea placitum, ut nullò inter homines discriminatione; omnes essent æquals; nullum imperium; nullum obsequium; tributa nulla; imò nec pecunia. Procul otium; atque ut omnes necessi habent comedere, sic decreverant; ut omnes quicunque possent, opus facerent. Omnia solebant omnibus esse communia; & ab alio quemque accipere, quies indigeret, ac vicissim dare, nemine repugnare vel regare ansa. His talibus effectuorum se sperabat, ut omnes dolia queque fallacie ex orbe terrarum tollerentur. Contra quam sectam prolixè differuit M E N T I U S, ac primū ostendit, in orbe necessarios esse alios, qui mente; alios qui manu laborent. Illis rerum majorum curam attribuit, his minorum. Mente laborandum ijs, qui scientijs ac virtuti student, ut omnibus profint; manu vero mechanici rusticisque. Tum convenienter ait esse, ut illi ab his aliantur, quippe quos doceant ac regant. Hinc tributa pendenda esse conicit, quorum usus sit, sustentare Praefectos, & malis reipublicæ qualia sunt.

Cui omnia communia.

Neficitas & dementia.

sunt bella, occurrere. Multa denique proponit eorum exempla, quibus ad pauca tantum agri jugara colenda nunquam otium fuit, universæ reipubl. prodesse studentibus, mortalium bono, quibuscum malè agitur, ubi summa rerum labat. Hoc enimvero magnorum vi- rorum opus esse, hunc laborem, afflicti contrà, quod pauca terræ jugera obsolescant incultaque sint, eam hominis plebeji & agrestis tristiciam esse.

Itij Philosophia equaliter amorem patet.

In aliâ heresi fuit I T I U S Philosophus & antiquaz M E I sectæ reformator. Huic placebat unum inter omnes homines atque communem amorem esse, ita, ut nemo plus parentes, quam consanguineos amaret, aut reliquos homines; sed prius tantum ordine, non item intentius. Improbat hoc extreum M E N T I U S , arguens hinc, amoris in homine duo fore principia; unum quo prius, alterum, quo intentius parentes diligendi; quod à rectâ ratione sit alienum. Unum enim dunt taxat amoris à Cælo nobis indictum esse principium, quo amore simul omnes eodemque tempore complecti liceat, et si adversus parentes sit ac consanguineos intentior. Atque de Philosophis Sinensibus satis ferè, imò pro tempore nimis fortasse multa diximus. Omnes enim hæ sectæ jam interire, unâ tantum literatorum reliqua, de quâ sub CONFUTATIO est à nobis narratum.

Societas Philosophi Sostent.

Repulsa.

V. 180.

Confusio.

Iisdem temporibus C I N U M regem convénit S U C I N I U S , Philosophus supra modum arrogans, & atri fiduciâ subnixus, ei suam operam spopondit; viam ac rationem ostendens, qui totius imperij posiret. Rex, ut philosophie contraria docenti, regnorūmque turbatori à se spreto mox abitum imperavit. Ille injuria impatiens in vindictam exarsit eosque, ut ira suæ, quacunque ferret occasio, litare certum ei esset, et si totius regni exitio. Ingentem igitur tragœdiam fallaci facundiâ, quâ pollebat, orsus, toram ferè sinam omnésque regulos perturbavit. Primum egressus regno, per CHAO, regnum iter habens, ad U E N C U N G U M regem, cui parebat Y E X regio, contendit; & ad ejus amicitiam obrepens, captatâ occasione sic eum alliquitur. Quod regnum suum tibi tranquillum sit, nec arma CINI regis infesta, rex optimè; CHAO regis debes. Hic enīs inter se CINI que medijs est promuto tibi. Restat hoc unum, quo disuertas oris regumque tranquillarum magis consulas, ut ad ejus amicitiam te ac necessitudinem aggredes, eo pacto, ut mutatis vos armis evanescas, simul etiam CINI regis potentia resistatis. Placuit UENCUNGO consilium, ipsū-

ipsūmque SUCINIUM ad hanc societatem firmandam ampliā cunctā potestate legat. Qui postquam ad CHAO regem pervenit; è dignitate rem agens, ita locutus est. In medio posicium & apertum est, rex, in eis ea, qua vergunt ad orientem, nullum regnum tuo firmari esse, nullum potentiss. At illud quoque facendum est, quia CIN regnum sit ei confine; periculis opportunum, nec nunquam satis cautele esse rebus suis. Non enim se fugit, quād avarā desinazione CIN summis ac imperio; si namon transīt per nobilissimam ditionem rham suū et clausū, nunquam par ad spem victoria. In omnem igitur evanescere viribus oportet instrumentum esse te; quā nō sufficiant tibi, eā de causā YEN rex ad te misit me legatum, offensas armas sua, fīfītū CIN bellum moveat. Siā animus est, non ut tanquam resistore, sed etiam invadere penitus delendum; mea fere sententia. GUE & HAN reges ut ad societatem federis invitentur. His namque debes, quod ab illo nibil adhuc experta sit hostile dictio tua; satis gnaro; non passuros, occupato regno tuo, se tanquam vires colligere. Quia cūm ita sint; quād magis in tranquillo vivas, societatem illorum ambivendam, icendum fēdū consce, ut uniuersitatis obviām caris omnes, communib[us] armis iuniores futuri. Quod uni suauit SUCINIUS, persuasit omnibus. Eo enim authore quatuor reges societatem ac foedus iniere; ZU & CIN regibus insuper tradūctis in suam sententiam. Percusso foedere SUCINIUS, tanquam ejus dux & author, apud regem substitit; ibique allaboravit atque effecit, ut omnium regum copias convenienter.

Posteaquam CIN rex compositum in se foedus audijt; zstuvans contemplatione periculi, summē studuit illud antē distrahere, quād coirent exercitus. Ac primō reges Orientēm versus remotiores missis legatis ac munieribus, ad foedus deferendum solicitans, CIN & GUE reges ab armorum consilio revocavit. Nam & CINIUM timebant, viribus potentem ac robore militari; & legatorum munieribus exquisitisque rationibus flexi, cūm præterea longius abessent, facile neglegere foedus. Dein eodem tempore, magna celeritate collecto ingenti exercitu, repente, ne foederatis regibus conveniendi spatium esset, CHAO regnum ingreditur; obtendens, invidit vitandas, non hostem se vénisse, sed ut ab hoste poenas expeteret ac turbatore regnorum. SUCINIUM notabat, quo necato vel proscriptio non dubitabat. Foedus nullo negotio solutum iri. Oppressus inopinato malo CHAU, ac tantam belli molem in se unum conversam videns, C. GUE que

Anteriorum.

regum fide primùm conqueritur. Qui cùm adesse nolent, quod ini-
quum esse dicerant, subditos suos S. C. I. N. I. unius hominē causā
vexari; rex omnem iram in Philosophum, ut malorum omnium cau-
sam, verit. Is conscientiā sceleris sibi signens, orat, ut legatus ad C. I.
regem mittatur, vacillantem amicitiam stabiliturus, atque ut inde
mitterentur auxilia. Quod postquam pervenit, regis iussu captus, ac
velut reipubl. turbator, impostorque morte multatus est. Cujus rei
nuntio ad se perlato C. I. N. I. rex, victorem exercitum quam primum
reduxit domum, ne, si proferret armorum felicitatem, aliena regna
videretur, non justam à S. C. I. N. I. o. ultiōrem expetiōne. Quam op-
inionē nisi evelleret ex hominum animis, nihil proclivius erat quam
aliorum regum arma in se foederaque concitari. Præsens tamen fo-
dus hac abstinentiā convulsus est. Hæc acta sunt anno istius Impe-
ratoris septimo arque trigesimo.

Verūm non diutuera quies ea regibus fuit; instaurato inter eos
födere, sociaque contra C. I. N. I. arma ferentibus. Unus C. I. rex ad
eorum causam se non acclinaverat, quā de re infrā docebimus.

TRIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR.

X L C I N I U S.

Imperavit annis VI.

*Quintus anno
23. a. Chr.
anno 120.*

XICINIUS H. E. N. I. filius, solum Imperatoris à patre nomen
acepit, nullā re gestā posterorum memoriam commendabilis.
Quanquam non defuit ei crescendi è regum discordijs occasio;
nisi pro virtute ignavia fuisset, insigai majestatis injuriā.

*Bellum &c. v.
Hoc enim
regis adversari
quinque.*

Quinto huius Imperatoris anno, postquam C. I. N. I. regis potentia
ceteris regibus jam formidabilis esse coepit, quinque simul in eum con-
juravere, Z. u. s., C. H. A. u. s., H. A. n. u. s., G. u. z. u. s., Y. E. N. Contra quos
omnes collectijs copijs ac viribus C. I. N. I. profectus, atrocē commissā
pugnā quinum exercitum fudit, ingenti eorum litage. Hominum
triginta millia cæsos reperio. Et si C. I. N. I. victoriam prosequeretur,
ad quinque regna potienda patebat ei plana nec uspiam impedita via.
Sed ille tamen quidem compeluit impetum victoris, regibus pacem
orantibus

quantibus id tribuens; & quod affulgeret occasio novas regiones ad Occidentem versus occupandi, queis dici vix potest, in quantum suas vires auxerit. Ex hac tamen, quam reportavit à regibus victoriis gradum fecit ad omnem subigendam Sinam CIN regis familia. Sed hac in præsens relictâ, illum in Occidentem sequantur.

His temporibus regiones Occidenti obversæ, quas nunc ambitus suo SUCHEX provincia complectitur, nondum imperio Sinico annulerabatur. In illis dominium penes duos dynastas erat; quorum alter PA, alter Xo vocabatur. Ita sub hoc tempore acri diuturnaque bello inter se distracti, quod utriusque CIN regnum erat vicinum, missis separatè legatis CINUM regem rogant auxilia. Opportuna regi legatio fuit. Nam ob eas regiones, ut est dictum, cum devictis quinque regibus pacem fecerat; spe duplice jam subnixus, & ferendis alteri suppeditis, & alteri negandis, sine dubio vicit. Et stetere pro PA contra Xo, regis arma, missò exercitu, cui ZOUM, Praefectum militum, ducem præposuit. Id agnè ferens CHANGIUS, & ipse regium copiarum Praefectus, sive quod eum honorem suis meritis debet credere, sive quod ex alieno bello nihil emolumenti regi suo spearet, an quia mallet in reges arma protolli? sic CINUM alloquitur. *Minime te fugit, opime rex, honores, famam & magni nominis existimationem in vestris artis esse querendas; in mundinis contrâ mercimoniosisque lucrum.* At nunc regna sunt, imperiumque adeo ipsum venale. Hic, si potentia prelixior, si non inis celebritas est cordi, mercari, laxaque impetum armis videricibus, per quos non est ambigua tibi ad imperium via. Cur elabi finis felicitatem fronte venientem è manu? sed quod tibi negotium cum terris barbaris, cuius obsequio se profernit id, quod est majus terris omnibus? Optarem sanè, ô rex, HAN regnum potius abs te occupari; quippe quod patet adiuva asquo successum ad suorumque fastigii. Quod si tibi lucrum erit, uti debet esse, cura; nam tu non unices modo mercatoris in his mundinis, sed ipsos etiam mercatores facies juris tui. Atqui ZOUM mens alia fuit, & *Qui regnum, inquit, vult opibus crescere, terminos ejus ampliare atque preferre debet, qui vero forces opere generosus quo milites, frequenter populum cœcavat divitijs abundantem ut bacula, operam dare; qui denique regnare cupit, in augmentis persistendisque utruecum occupari.* Hac tria, quæ consecutum erit, ita faciliter posietur impario. Xo regnum à Sinarum regnis doversum, abundat quidam diligens; verum iustitie, imponitque magis, quæ ratione gubernat populus.

pates. Illo triumphate sanctisque moribus excusis, in melius traducti regni nomen habebimus, & ingens ex eorum opib[us] compendium. Nemo nobis invidebit, nemo indigneabitur, non aliis ob causam illud in dedicationem redigebitis, quodam ut barbaros ejus mores Sinicis legibus missiget. Contra f[ab]ri regnum subactum immo; totum orbem in se concipiabile arma, p[ro]p[ter]a quoque regis amicissimo monstra, ac nullo fortassis emolumento, omnibus regibus in nos atque ipso imperatore confurrebantur. Cinus haud aspernatus recta suadentis orationem, duceret ergo in Xo exercitum, imperavit. Quod & fortiter ab eo praeditum & feliciter, occupato toto regno interfecitque rege. Pa[re]ndit, ut inter eum regemque Cinus convenerat, ultro in illius imperium clientelamque concessit.

Inter haec Guxi rex è vicinitate Cinx post acceptam superiori-rem cladem sibi ac suis rebus timens, ut in quiete & otio regnaret, nec de toto regno periclitaretur; ei se tributarium fecit, omne obsequium promittens non aliter atque Imperatori, simul & amicitiam illius ambiens. Omnia Cinus ei tribuit, maximè latus, per amicum jam tributariumque regnum facilem sibi patere transitum ad reliqua Orientis regna subigenda. Quod & factum, ut sub insequenti Imperatore videbimus.

TRIGESIMUS SEXTUS IMPERATOR

F O U S.

Imperavit annis LIX.

Op[us] 40. anno
44. anno Christi.
Item 154.

FOus Xicimxi filius multis quidem annis Imperatoris nomen habuit, ac nullo splendore majestatis; amissis demum omnibus, à Cino rege captus, & in ordinem redactus, ut ostendatur infra.

Primo hujus Imperatoris anno Cinus per tributarium Guxi regnum iter habens, contra Cini regem arma movit, palam pradicans, Sinarum se imperium occupatum ire. Cinus hosti tanto impar, quod tamen ei resisteret, Lu regem sollicitat, conjunctis viribus vim depulsus. Praterea missio ad Zuo regem legato rogat, ut Cini regnum invadat, debilitanda regis potentia, copiisque divertendis. Pollicito

Zu

Zu rege suppetias, Cinus rerum suarum trepidus, in id studio omni incubuit, ut amicum sibi Zuum servaret, novamque societatem dis traheret. Ad eum igitur & ipse legatum mittit CHANGIUM pra fectum magnâ prudentiâ nec minori rerum usu insignem. Hic ubi per venit ad regem, Ad te, inquit, Cinus frater tuus, rex meus me mis fit, amicitiam tuam expetens; simul ut à Cz rege, ut hoste suo digrediatur. Quod si poteris ab te impetrare, regni sui, quâto viarium est, partem offere stadiorum sexcentium; ac praeceps Cz regi filiam excellentissimam formam, quam tenet adhuc in regia sua, capram bellu superiorib[us]. Haec pauca regi legatus; ag Praefectorum animis longè prolixius atque sagacius incubuit, eorum præstertim, quorum gravior erat authoritas apud regem. Plerisque ferè omnes muneribus corruptos eò inclinavit, ut eorum instinctu uis cum Cz o pacem vellet. Hic enim verò triumphare gaudio Praefecti omnes in concilio præter unum. CHINCHINM, qui demissio vultu gestique tristi, secus sententis indice, regis inconstantiam hand oblitus dammavit. Et ille hoc an madvertens, causam ex eo sciscitatur, cur unius auctoritatem non sequatur sententiam? Cz INCHINUS quod matris ante signis ostenderat, nunc ore promens, Quod te, inquit, ô rex, officia bonore Cz us, esti mique magni; causa uide est, quia tibi cum Cz rege fuit amicitia. Nunc repente cum fortunâ suâ nouatus fraudor, ut eundem deforas. Ego verò etiam atque etiam considerandum patrem, quò Cz INUS hac petuisse p[ro]ficeret, quidque ueti. Partem prometis tibi regni sui, si jas amicitia violes. Magnifica promissio! sed vereor, ut fisco careas. Ni me fallit opinio mea, suis rebus studes non rati; eò tendit, id agit, ut, quâ regnas Boream versus, Cz uim hostem habeas, quò dein expeditius ipse per occidentalē tractatu subeas tuum regnum. Omnino displices bac pax tibi, quia fine magno periculo tuo coagmentari non potest. Timor ne utrumque hostem tibi bac amicitia facias. Cz us sanci fidem tam leviter abs te fra geras, non foras; & ubi diffidet rebus suis, ad Cz I se amicitiam con feret in petniciem tuam.

Salutare sine dubio consilium erat; sed neglectum tamen Zu regi, plurium sententijs adhærenti. Hanc autem amicitiam discidisse, visa CHANGIO pars victoriae; cuius spem ut exaggeraret, inter Zuum ac Cz um excitatis insuper odiis bellum hac arte conflavit. Multos dies in urbe Zu regia moratus, nunquam regem adiit; que bus etiam privatis sermonibus, eum non verè Cz amicitiam videri,

sed simulatē tantū exuīsse. Parum ipsi fidei habendum; quin citem-
dum potius, ne acceptis à Cīus o rege terris malē dirupcam cum Cīo.
societatem conglutinet denuq̄ consociētque sua cum illius armis.
Zaus à corruptis Praefectis cā de re admonitus, si illud est causē, in-
quit, quōd CHANGIUS me non conveniat, differatque promissa re-
gis sui, quia citemet, ut Cī regis amicitie penitus renunciaverim, fa-
ciam, ut intelligat id à me cura fide factum. Itaque ad Aquilonis re-
giones primū posuit praesidia; deinde missō legato conditiones pacis
apud Cīum rescindi juber; imò papyrus, in quā erant exarata, in-
spectante rege concerpi. Cīus acerbitate insolentissime contumeliaz
accensas, easdem pacis conditiones, quas penes se habebat, scindit,
irāque servens, legato Zū regis iusso facessere, mox ad Cīum ipse
legatorum dictavit supplicem ac pacem orationem; Guzique regis ex-
emplum fecutus, ulterio ſo illi stipendiariū facit, sine vi, sine armis,
ex unius CHANGI I consilio ac fraude potius in tantum crescenti.
Dixit demum CHANGIUS, ubi destinata procerferant ē voto, disce-
dit ē Zū regno, ducens assignatos sibi homines secum, quēs promissa
terra Cīnæ stadia sexcenta traderet. Sed ingressus regnum, jáunque
in ruto agens, ridentes comites suos, &c., Asperate, inquit, has sexcenta
terrarum stadia, (montem digito monstrans) que regi vestro promisiſ.
Hunc in modum delusi ad suum regem redeunt, admonentes de Cīnī
perfidiā. Qui ultioris inardescens cupidine, quāto primum infert
ei bellum; at regnum ingressus, & ab ejus Praefectis superatus, igno-
miniosata sibi, sed necessariam pacem petiſt. Quod sanè bellum nun-
quam suscepturnus erat, si CHINCHINO paruisseſ, saluberrimē sua-
denti, ut Cīo potius, quām Cīnō intentaret arma... Sacrus nihil
videtur, ajebat, nisi Cīo molbare bellum, quām finem ponat amicitia;
que cum Cīnō sibi adiucat in integrā. Plus enim inde terrarum spe-
rare licet, quām si ab eo sexcenta stadia accepisseſ. At ille, velut ante
bene mouentem spreverat, ita nec jam salubris consilij patiens fuit,
magno suo malo.

Inserat Cīus omni metu solutus, quippe qui jam in Cīnī re-
gis esset fide & clientela, accitis ab eodem auxilijs adversus YENIM
regem anna capteſt. Nec Cīnō improbata ea mōditio, cuius consi-
lium eō spectabat, ut regna mutuis regulorum armis fessis postmodum
invaderet, ipse vel in clientelam acciperet. Ac Cīus quidem secun-
do Marteūſis, YENIIS totum prēpē regnum occupavit; quem deai-
que

que commissio apud regiam urbem proelio victum morte affectit. Erat ei filius jam ætate provectionis, C H A U S nomine. Hunc igitur exercitus profligati reliquæ civitatæque hosti resistere adhuc ausus, patri subrogant; egregiò indebet, animique magnitudine hosti, etiam vi-
ctori parem. Post variam bellii fortunam obvénit C H A U S victoria; do-
victusque proelio C H A U S regno pulsus est. Adspicabat ad alteram vi-
ctoriam C H A U S, ipsum C I N U S regnum destinans armis palmaribus pro-
tium; sed, quia C I N U S timebat, suspensus impetu handi matu-
ro, intra sui se regnifines continuat.

Illud potius est visum, ut ejectis, qui supererant hostibus, latè
vastatum afflictumque paternum erigeret regnum, cui recti optimos un-
dique milites ducésque collectos liberaliter ornataeque tractavit; invi-
tatis ad se præterea varijs illo ævo præcipui nominis Philosophis, &
ubique didicam ejus. Liberalitatem atque munificientiam sponte se-
quentibus. Inductus est ad hoc consilium à C O Q U E Z O Philosopho,
qui aptam ad rem præsentem narrans historiam, Rex quidam gaudie-
bat olim, inquit, equis plurimū, quos undique adductos emebat
quantovis pretio. Eaque propter homines certos è suis subditis itex-
terna dimisibat regna, qui optimos equos quererent, & in ijs unum
præcipue, quem audierat velocissimum esse atque ante alios genero-
sum, & intra viginti quatuor horarum spaciem mille cursu stadia em-
tientem. Quo denique reperto, sed factis mortuo, ne prorsus vacui re-
dirent domum, aureis quingentis emunt ejus ossa, regique afférunt.
Miratus ille inscitissimam cutionem, primò iraferit; mox tamen
audito eorum prætextu placari se finit, hanc facili sui rationem rec-
dentium. Nōs, inquit, unus ex omnibus, nos, rex, omni quidem
diligentia que sum, quem jusseras, equum ad eum velocissimumque vi-
vum nullum invenerimus; scia tamen, vivos enim indolit ad ebrovi addu-
ctum iri. Cum enim percrebatur et velox tam et omnis; profallit mercedares
majoris lucris cupiditate allelli minimè contububuntur vivos adducere.
Acquievit his dictis rex, et deinceps anno tres equos, qui ultra ad-
ducebantur, eadem velocitate, quam fuit alter, quem frustra quaesierat.

Admonitus hac narratione C H A U S, quanto in honore habendi
essent magno, & excellenti ingenio peregrini; advenientes peregrinè do-
ctos homines benignè ac liberaliter excepti. Quo factum, ut quam plu-
rimi confluenter; quos inter Y OT US nominatur, cuius opera quantum-
sus fuerit, quamque res præclaras gesserit, infra memorabimus.

C I X U S interea C H A N G I U M sibi perquam fidem cum legati potestate reges omnes adire jubet atque authorem esse, ut sibi tanquam Imperatori se subjecerent. Id si fecissent, promittebat eorum dictiones in clientelam se accepturum; sin abnuerent, exitiale bellum ac vastitatem missabatur. Jamque nimia ejus potentia plerisque formidolosa erat; cum insperata morte vitam simul & imperium, quod ad se trahere nitebatur, amisit. Cujus filium, quem patri nec belli nec pacis artibus patrem futurum crederent, omnes deseruere, antiquo foedere instaurato conjurantes in illius perniciem, si cui eorum tentaret bellum facere. At filius etiam patre fortior, avidiorque imperij, cognitique foedus contra se coaliuisse, ac regulos patris sui clientes a se descivisse; confessim adversus H A N U M regem cum ingentibus copijs mittit Praefectos suos, & J Y A N G nobilissimam urbem, in qua magnum erat momentum ad subigendum imperium universum, obsidet. Quinque omnino menses tenuit obsidio, tantumque laborem frustra iunserant missi duces; cum formidandus adest foederatorum exercitus. Quem tamen C I X U S, haud sanè ignavus aut timidus adolescens omnibus collectis viribus, ebdem loci fortiter excipiens collatis utrinque signis victor, cecidit hostium supra sexaginta millia. Tum demum obsessi facta deditio seque & urbem tradidere regi. C I U S Quixusque reges sub imperio victoris obedientes se futuros denuo promittunt, praeteritorum veniam rogantes. Quam ne C I X U S negaret, magnum & anceps bellum fecit, quod in occidentali ejus regno exarserat. Nam exteræ gentes aperto per T A N Y U regnum transitu, jamjam ipsius regno imminebant. Quamobrem omnis à victoriâ, ut illi iret obviâ, tutiora sequens, maximam exercitùs partem reduxit, compositâ cum regibus pace. Sed qui hostes poterat vincere, nec armatos exercitus timebat; ab amicis propemodum subversus est, cum amplissimi regni amittendi periculo. M E N T A N G K I U N R I cuiusdam irâ. Ille quidem erat è C I regno oriundus; sed ob egregias naturæ dotes, & sapientia opinionem apud C I X U M regem proximè superiorem ad summos honores pervenerat, factus Colaus. Sed enim quod plerumque solet, novus rex patris Praefectos parùm æquis oculis aspiciebat, & minimè omnium summum Praefectum M E N T A N G K I U N R I. Erga quem exploratâ regis voluntate, qui ejus felicitatem ferre non poterant, nec hominem exterrum primam occupasse dignitatem; apud regem in perfidia suspicio-

nem

*Ingenus vixisse.
ria.*

nem vocant, prætexentes, Eum è Cī regno esse, pro Cī o malia agere. Timendum, ne, si luceat occasio, amore patria adūi in transversum, Cī-nō exitium moliamur. Denique homini extraneo parū fidendum. Pronum erat suā sponte ac præjudicio incumbentem in ultionem meditati sceleris impellere. Itaque sumimā eum præfecturā primō movet, alio suffecto; ruentēmque delatores & invidi varijs querelis multorumque criminum suspicione oneratum, ut assolet, in ultimum co-nantur exitium provolvere. Quz ille omnia, & pejora etiam sagaci metu præcipiens, fugā, cantantis galli beneficio, salutem invēnit. Alij dicunt, hominem fuisse unum ē comitibus MENTANGIUNII, ^{Inga galli} qui cantantēm gallum artifice lingvā imitabatur. Ea res accidit in ^{canta pro-} ^{mota.} hunc modum. Noctu quādam fugienti transeundum erat propugnaculum. In eo mos erat, ut portæ non aperirentur nisi ad galli cantum. Hujus moris haud ignarus MENTANGIUNIUS, ut insequentium se manus effugeret, multò ante galli cantum vigilabat ad portas. Jamque imminebant, qui ad eum capiendum erant missi. Quo in rerum suarum articulo deprehensus, ex ultimi discriminis iictu consilium cepit, vel gallum, quem secum habebat, nescio quā arte, ubi canere jubens vel imitans ipse canorum animal. Galli quidem, qui erant in propugnaculo, cognatæ vocis excitati præventione respondebant, ut solent; & præsidarij tempus aperiendi portas esse rati, nīque dolī suspicantes, MENTANGIUNIUM transmittunt, insequentium securum.

Hic itaque acceptæ injuriæ dolore calens, primō Cī regem suūmque, ne Cī nō tributum penderet, ab eoque secederet, impellit. Deinde Cī GUEI & HAN reges ejusdem suasu, suam insuper operam appromittentis, missōque maximo exercitu non dubij victoriz. Intenderatque spem eorum hostis ipse, districtus alijs in occidente bellis, & ægrè tantis viribus pat. Quod facilius ei, commisso per Praefectos prælio, victoriā extorsit MENTANGIUNIUS; inquis etiam conditionibus ad tres reges missā legatione pacis gratiam ab eis ambienti. Dissuaserunt multi Praefectorum; nec enim vires defuturas sibi, quibus tres regulos vincerent, si modò tantum temporis detur, quantum erat ad milites à tantillā clade colligendos necessarium. Rex Cī autem maluit singulos reges in breve tempus aliquot terris ac libertatis umbrā frui, quam summam rerum in discrimen conjicere. sed Praefectorum consilio favit regum superbia, MENTANGIUNI-

ni o authore pacem cum C i n o respuentium. Quâ republâ magis nō le roboratus, Croceo superato positisque in occidentali litore castris transitum regibus occlusit. Ea demum fuit ad pacem via; in quam, ubi transire diu, sed inani contentione tentaverat, consenserunt reges. hac conditione; ut, quidquid terrarum C i n rex haberet ad usque. C r o c e i fontem, illis cederet. Annuit rex, pacemque necquam contrâ nitente M e n t a n g k i u n i o obiunxit.

Eam tempore Phisophi thesis. His temporibus claruit Sun L u k g u s quidam Sophista; cui multum loquentia, multum astutia, sed sapientia parum. Is tamen in publico Philosophorum conventu solus sustinuit hanc thesi, Hominem tres aures habere; & illam, quâ audimus, aliam esse à duabus, quas videmus. Eaque de re tanquam veritatis imitatione discernit, ut nemo quisquam ei contradicere sit ausus. Unde cum quis impossibilia vult probare vel rationi repugnantia, ex proverbij consuetudine dicitur à Sinis, de tribus auribus disputare.

C i rex postquamà C i n o secesserat, siisque jam juris erat, in Sung dynastam bellum sumit, gnarus militia, ac simul inquietus; devictumque omni ditione exiit. Nec contentus tot terris, & victoriâ elatus, Z a regi bellum facit, Imperatoris nomen affectans. Sed qui aliena querebat, etiam sua vitamque ipsam amisit. C h a u s enim rex Y e n s, quo de suprà docuimus, ubi regem C i alijs distentum bellis videt; cum Yo r u s summo Praefecto agitatis de ea debellando consilijs, quantum maximum potuit exercitum conscribit, cui summâ cum potestate Yo r u m præposuit. Adhuc G u e i & H a n suppeditas petenti miserunt; cunctis, quod C i u s Imperatoris nomen usurparet, indignatis. Auctis igitur copijs Yo r u s C i regnum invadit, ingenti exercitu terribilis. Quem quidem C i u s collectis omnibus vitibus exceptit, & ad ripam occidentalem C i fluminis, à quo regno nomen, X a n t u n g provinciam transfluente, congressus acie, horrendam cladem accepit, aliquot centenis hominum millibus cæsis; ipse cum paucis fugiens, evasit. Nunciata strage regnum omne misseatur. Invadunt urbem regiam hostes ipsi, captamque diripiunt, pretiosissima quæque ad YENEM regem transmittentes ex opulentissimo regis palatio. Tum Yo r u s in insperata occasione luce victoriam longius latiùs que differendam ratus, missis varijs ducibus, cunctas fere C i regni urbes ad ditionem pronas occupat munitque præsidij. M i n i u s autem (nam hoc erat C i regi nomen) ad australes plágas K u dictas,

Z u

Zu regno vicinas, se recepit. Iude ab rege petitâ illati belli venia, multaque promittens, ab eo flagitat auxilia. Zu rex occasione rei bene gerendæ latus, quippe quâ C. regnum occupari poterat per speciem auxilij, Na o c i u m mitem justo cum exortitu. Ille ad se invitavit M I N I U M , obsequium omne promisit, at venientem perfidè caput. Y E N E M deinde regem de regni partitione allocutus, M I N I U M , majore se perfidiâ maculans, necat. Ita C. regni terras, quæ ad Austrum jacent, Zu; quæ ad Boream, Y E N E M , reges inter se partiti, ex tuius ruinâ suo uterque regno firmamentum quæsivere.

*Perfidia pro
Greciam
nullis.*

Erat eadem tempestate in C. regno Philosophus quidam U A N G X O U S nomine, virtutis ac sapientiae famâ inclitus. Hunc Y O R U S omni modo ad sui regis obsequiam pellicere, missis primùm literis perquam honorificis eum ad se invicans; recusantem vero tanquam visurus ipse coram conventum velle. U A N G X O U S contrâ illius vitare conspectum, nec usquam parere. Tandem aget inexpectata cunctatione Y O R U S, regionem, in quâ Philosophus agebat, milite cingit, ultima minatus, nisi quam primum adsit, blandus tamen simul atque ad magni nominis prefecturam invitans. At U A N G X O U S & minis & blanditijs intactus, maluit in sui regis obsequio mori, quam ad Y O R U S accedere; laqueo fidei suæ teste vitam finiens. Miser hand *Et mori alij
tristes.* dubie, ac nihil minus, quam Philosophus, facti tamen laudatores etiam inimicos habuit, more Sinico, ejusmodi fidelicarem in suis reges permagni estimantium. Y O R U S ipse honorificè sepulturâ affecatum, monumento insuper ornavit, ut insignis fidei ad posteros exemplum. Fuit hoc olim, & est etiamnun ex parte sollempne Sinicis. Praefatis fidelioribus, ut mortem sibi conciscant, ne veniant in manus alicujus, qui est in sui regis hostium numero, eique servire cogantur. Hoc enim à Sinis maximè probrosum habetur, si cum rege suo mori nos præoptant, à quo prefecturam acceperant, quam regi vidori servire, illique subjectos esse. Itaque satius est quam plurimis, gloriose penitire (ut ipsi putant) quam hæc perfidia ignominia notari. Hinc statuis, hinc fanis ad posteritatis memoriam propagant atque produnt ejusmodi fidem Sinæ, quam inter primas summâsque virtutes ponunt. Vidimus hæc etate multos, quels potior erat mori vel voluntaria, vel à Tartaris crudelissime oblata, quam ut illis se subjecerent, eorumve ritu, imperioque caput raderent.

*Y O R U S
pro fide suis
sui regis etiam
fancia.*

In huic modum C. regnum pessundatum à diversis hostibus, unius

*Materna fides
rem Ci regi
refinata.*

unius feminæ virtus & in regem suum amor utcunquè restituit. Hæc memorandæ fidei matrona filium inter regios Praefectos numerabat haud ultimæ dignitatis, SUNKIATUS erat ei nomen; occiso rege ad matrem prudentiâ & ætate proœctam configuenti. Illa de deserto rege filium inscipiens, & ad fortiter agendum vel moriendum pro suo rege adhortans, Malo, inquit, mibi non esse filium, quæm infidum regi suo. SUNKIATUS pudore affectus, ac simul à matre animatus, in publicum proruens inclamare coepit. NAOCIUS Zu regis militia legatus regnum nostrum contra ius fasque occupavir, occisoque N S N I O rege scelus auerit, perfidus in utroque. Quare cui fides in regnum suum, cui regnum cordi, cui animus potendè è NAOCIO ulcionis; me sequatur. His dictis erecti multi, exponentesque se ad utramque fortunam pro libertate patriæ, de improviso NAOCII domum invadunt cùmque necant. Quo facto quâmplurimi C I regni incole ad SUNGKIAM undique confluentes F A C H A N G U M , interficti regis filium etiamdum latitantem, creant regem. Qui Zu regis præsidij è ditione K I u nullo negotio ejectis paternum regnum jam tum ex parte restaurare coepit.

His auditis YORYUS, qui agebat in C I regno Boream versus, totius regni occupandi cogitationem suscepit. Collectis ergo viribus, quantascumque habuit, in F A C H A N G U M moveret. Ad primum expeditionis imperium destinata M I urbs maxima, quæm obsidione premere paranti Praefectus urbis occurrit extra mœnia. Certatum utrumque fortiter; sed cum YORYU viribus esset ac virtute militari superior, vicit ille atque imperfectus est. Milites duce destituti refugiunt in urbem ac jurejurando se obstringunt antè morituros, quæm sese urbemque dederent. Ac primò ducem, cuius nutum omnes intuerentur, sibi legunt uno oarnes consensu militem gregarium, T I E N T A N U M nomine; sed cui tunc prælio nemus, consilioque par habebatur. Interea moritur rex YORYU; in cujus locum electus HOAIUS illius filius, YORYO non optimè cupiebat, nimiam ejus potentiam suspectans. Itaque nee subsidia mittit ei nec stipendia, ut solebat pater; quin etiam, quæ licuit, ejus rebus obstat. T I E N T A N U S a veram regis ab YORYO voluntatem, suam occasionem ad res bene gerendas ratus, quæm potest occulte, ne quæ pateret consilium suum, per fidissimos homines sinistris sermonibus YORYU differt catenus, quoad famâ gliscente ad regis aures jam pronas illius obtrectatoribus perveniret,

*Praepte Yoryu
ab exercitu
dimovetur.*

niret, Y O T U M cum C I rege occulta jam agitare consilia, & ab illo regni partem petere; quā obtentā in Y E N A M regem medicata proceder, rebellio. Quia verò metueret, ne rex Y E N A meritas à se poenas sumerer; idcirco C I regno velut asylo se tenentem, consulto bellum trahere. Præterea C I regi non ignotum, H O E I U M ab Y O T O aversum esse, magno proin opere solicitum, & quamprimum cum Y O T O convenire velle; timere enim, ne illo remoto magis fidum ducem præficiat rex Y E N A. Cujus animum ab Y O T O jam abhorrentem iniqui ruitores ed perpulere, ut virum sibi fidissimum in regiam vocatum militari præfecturā spoliaret, alio duce interim submesso, K I K I B O. Tum triumphare gaudio T I B N T A N U S, jāmque victoriam sibi quanquam à potentissimo exercitu promittere; ingenti atque unicā solicitudine liberatus, quam Y O T U S injecerat, exercitatissimus, omnib[us]que partibus absolutus non dux minus, quām miles.

Y O T U S atroci injuriā vulneratus ab rege, inconsulto juvēne, vindictæ quidem impetum compescuit, traditōque in K I K I B O potestatem exercitu ad C H A L O regem se recepit; ab eo perbenignè, ut tanti vir nominis exceptus. At longè alia rerum facies in exercitu erat. Is enim Y O T U S ducis enixè amans, factique indignitatem in secessiōnis titulum detorquens, rumpit obsequium, deserco novo Præfecto, lectōque alio sibi duce. Cumque secessisset illius maxima pars, ortis factionibus languebat M E urbis obsidio; quæ tamen paulo post accepto novo ab rege imperio, solutisque ex integro stipendijs urgeri denuo coepit.

T I B N T A N U S interea non modò milites, sed & cives, imò mulieres quoque adhibet ad urbis custodiā. Atque ut erat futuri persagax, omnia prævidere, quæque Y E N A S miles tentaturus erat in oblidione, prædicere, nullo proinde negotio eludens omnes artes obfidentium. Quā re tantam militaris scientiæ famam obtinuit apud suos, ut jam illo duce erumpere gestirent ex urbe, poscerentque prælium. T I B N T A N U S videns, quantum ducis posset exemplum militiæ atque authoritas, suosque tam promtos esse, in quorum fide merito acquiesceret, primò paulatim ex urbe aufugientium fraude subornatos, debiles quosdam viros feminasque ac pueros emittit. Qui ab hoste intercepti, res civitatis in calamitoso statu esse nuntiant; cives à deditio[n]is consilio proximè abesse, annou[n]ce extrema penuria. His talibus auditis Y E N A S milites, tanquam res omnis esset in tranquillo,

quillo, atque in manu vicitoria, lati ac sine curâ esse, stationes agere laxius, desidiaque & otio sese tradere. Interea TIENTANUS collectis, quorquot erant in in urbe, vaccis, quarum erant plus quam mille, omnium cornua exacutâ falce armat, vestisque panno draconem ignitis coloribus referente, illitum pice ac bitumine stramen adnectens ad caudas. His cum curâ paratis intempestâ cæcâque nocte per portas, pérque alios exitus è mœnibus in id apertos, emittit vaccarum exercitum, fortissimorum militum quinque millibus sequi jussis, pendulūmque de caudis stramen accendere. Interim in mœnibus horribili strepitu tympana, cornua cupreæque pelves pulsari; confusus etiam omnis ordinis sexusque clamor in cælum boare; vaccæ velut agitatæ furijs, dispersæ, quounque furor impellebat, hac illac discurrere, & obvijs quibusque, quid ageretur, inscientibus, arietatis in terram, falcibus & igne cædem maximam facere. Ad terrorem præcipue valuit carum species, qua lemurum nocturnorū dæmonumve credita, illuni nocte ac spissis tenebris omnia in majus augentibus, obsessores ultimo pavore concusserat. Itaque milites inopinato malo attoniti, stationes deserere, dispersi inordinatique confuse hac illac discursare. Unde vel à vaccis vel a militibus, qui eruperant, occisi sunt, reliquis castra impedimentaque deserentibus ac de solâ vitâ sollicitis. TIENTANUS videns è sententiâ strategema procedere, repente adevit cum omnibus copijs, instatque fugientibus, & stragem propagat. Tum cætra civibus diripienda permittens, ipse cum suis utens victoriâ, fugientes omni præcisâ morâ insecurus, intra breve tempus urbes amplius septuaginta occupavit. Hac enim nuntiatâ clade C I gens omnis consurgit in præsidia; necatique aut ejectis hostibus C I regnum ad F O C H A N G U M redijt, S I A N G U M se inde volentem appellari. Effusis igitur omnium gaudijs è K I U ditione veniens exceptus, accepti beneficij memor, TIENTANO principem regni præfaturam committit, omnem exercitum subjungens ejus imperio, numquam marcente gloriâ, quâ maximè florebat, de quo plura infrâ.

CHAU S rex præiosum habebat lapidem à Sinis Yu dictum, è quo Sinici Imperatores regium sigillū conficiunt. Refert alabastrom ferè vel gagaten, etiamnunc ad Sinas à Mauritio regno Cascare afferri solitus. Sed ejus præcipue magnitudo in pretio est; & si quadratū æquet, cuius latus unum non sit dimidio dodrante minus, tunc enim verò immenſus est valoris, ac solo Imperatore dignus. Talem ergo cum haberet

CHAU S;

Lapidis præiosi undax
pellucido
olens,

CHAUS; C I NEX misso legato quindecim civitates, si eum sibi tradat, pretium promittit. Quo audito CHAUS C I N U M regem belli occasionem querere non dubitans, è S I A N G I O consultissimo Praefecto fidisque in primis, quid sibi agendum, percontatur. Cui S I A N G I U S, Facies, inquit, quod voles, rex; sed, si alterutrum è duobus feceris, uno malo facies. Si enim potens C I N O lapidem negas, apud eum offendisse suscipes, sua oblatu lapide promissas civitates tradere supercederis, pravum illius animum tecumque cognosces. Mibi tertium quidam est in mente, ut lapsdem in meam mib: fidem tradas, & vel hunc vel quindecim civitates à me reposcas. Non ægrè persuasit hoc regi, acceptoque lapide ad C I N U M legati nomine tetendit. Ipse quidem regiam urbem ingressus, at in regni confiibus certos homines jusserrat subsistere, illis tradito clam lapide. Posthac ad regem adiens, promissas urbes petet; quarum jus si suo regi cederet, lapidem in promptu fore. Cunctante C I N O, quod à C H A O lapidem sibi dono datum irū speraverat; S I A N G I U S ad eos, qui lapidem attinebant, nuntium mittit, jubentem quamprimum illum ad C H A U M referre. Ipse aliquamdiu in C I N I aula commoratus, tandem admonet se remisisse lapidem, eò quod nec ipse stererit promissis. Iratus primò rex, quod se inconsulto lapis remisitus domum esset, mortem ei minatur. Cui S I A N G I U S intrepidè, Mibi verò palebrum eris, inquit, profide adversus regem meum insoncum spiratum impendere, quod tibi usum est. ego. C I N U S cogitā S I A N G I O fidelitate atque constantia placatus, munericibus affectum incolunèmque dimisit. Est nunc apud Sinas in proverbio, cum rarum aliquid pretiosumque laudare volunt, ut dicant quindecim urbes valere.

His temporibus, ut dictum, penes Imperatorem unā cum Imperatoris nominis insignia simul erant imperij; quin in dī ea ipsa esse, quæ ab Yo facta sunt valē, multi suspicabantur nec vera, sed ficta atque ad illorum formam figurāmque expressa, in Su lacu demersa, reguli credebant. Quām enim non verosimile, cum ea essent insigne imperij, maximāque apud Sinas in veneratione, nec nisi qui servaret illa, Imperator appellaretur, nullo digno operæ pretio, abjecta esse? Quare Zu rex horum vasorum cupidine allectus, & hæc & alia imperij ornamenta per vim, illato Imperatori bello statuit ad se trahere. His enim portavit Imperatoris etiam dignitas atque majestas continuo sub sponte sequebatur. At unus ex ejus Praefectis salubriora suadens,

Proverbium

Contentio pro
desigina

Quò tibi affectas imperium, inquit, cuius amplitudo jam vix in centum se diffundit stadia? & ut illud obireas, quod incrementum accersit inde tuo: tam ampio, tam longè latèque diffuso regno? Populus, qui ei paret, ad exercitum tuum adeo numerosum prater inutilem numerum, neque hunc observabilem, nibil addet. Tam tenuis victoria præmio propofito, perduolu- lu notam nominis tuo inurere non times? scio te sola Imperatorum vasa or- namentaque ambire: hac vii armorum tuorum esse premissum, ut aliorum in te regum concites arma? Quisque stabit ab Imperatore sanguinem à te af- fello injuria; quisque pro se ditissimum tuum regnum invaderet. Si bunc omnes unam pueremque tigrisdem (diminutum imperium notat) que nulli jam usus, nec in mensu canato sufficient, tanto studio venantur can- tum ab antiqua vasa; quid illos deinde facturos putas, postquam ea in in- genii tuo regno, volut in pinguisimo cervorum gregi esse cognoverint? His aliisque rationibus rex vixit Z u ab incepto desistit.

Interea C I N rex confectis omnibus in occidente bellis, hostium ex eâ parte securus animum denuo ad imperium obtinendum adjecit. Commodissimus ad imperij ditiones transitus erat per regnum CHAO, cuius proinde regem studuit omni officio sibi demereri & amicum fa- cere. At ille quamvis amicitiam non abnueret, transitum tamen ne- gavit; aliorum regum foedus, quod omnes inierant, in quibus & ipse, novis consilijs opponens. A repulsa igitur ad insidias versus, cùm pa- lām non auderet in CHAUM insurgere, ne collectas foederatorum vi- res in se unum armaret; simulatā amicitiā regem parat occidere. quod pronior esset in vacuum regnum irruptio. Itaque ad regni tendene- confinia, quāmque fieri potuit occultissimè magno exercitu vicinis in locis disposito, cum paucis dein progressus venationis specie, CHAUM regem, ut ejus conspectu fruatur, ad se invitat, alicum amicē. Cohibuit primò assensum CHAUS, aliquid sinistrum timens. Sciebat enim C I N U M regem ex occulto iratum sibi, quod illo spreto cum re- liquis regibus foedus pepigerat. Ergo cum Praefectorum fidissimis S I A N G I O ac L I E N P O S O consilia confert de eo, quod agendum esset in præsens. Illi, C I N U M visendum omnino suadent, quia, si omitteret hoc salutationis officium, se illius hostem non obscurè de- clarabat. Sed & modum, quo ire debeat, docent; hortantes, ut antè in omnem evenyum filium regni successorem designet, quo facto spes omnis C I N O præcideretur. Nam siquid perfidiosè tentaret, regnum tamen

C I N V S in-
fidiosa invi-
tatio.

Prudens &-
dūmque con-
filium.

tamen haud vacuum repertum esse. **S I A N G I U S** autem iret cum rege, **L I E N P O S O** apud filium manente regnique rebus provisuro, prout usus foret. Itaque factum, & **C H A I** filius in regem electus, omnium ordinum consensu dataque fide regni heres ac successor agnoscitur. Interea **S I A N G I U S** selectissimos militum, armis claram bene munitos, sequeretur ac praecipue regem comitari, famulorum ornatu, quod tutius lateret consilium; promtos interim ac paratos ad omnia futuros, precepto etiam signo, quo admoniti confestim arma capesserent. Ubi reges in munitum venere conspectum; primo sese commiter consalutant. Tum deinde **C I N U S** instructo convivio paucis suorum adhibitis, nequa in suspicionem devocaretur, inter epulas ex destituto in **C H A U M** regem acribus verbis invectus, quod se deseruisset. hospitem apertam contumeliam violavit. **S I A N G I U S**, qui regi suo adstabat, semper, at nunquam magis fidus, quam cum ejus salus agetur, de iniuria, deque violato hospitiij jure questus, iratusque **C I N U M** summam libertate alloquens, Postquam rex meum adeo tibi concessus est, inquit, vide, ne hoc quinque passuum atrium tuo tuorumque sanguine paulo post natoe. His minis exciti **C I N I** regis famuli ad arma respxere, quorum impetum tamen **S I A N G I U S** atroci supercilio compescens incussoque terrore, ac dato signo suos in armis esse jubet. **C I N U S** & contemtu sui furens eò magis, quod venerat à minore; quique famulos inertes esse crediderat, se potius deceptum videns, periculi praesentis imagine percussus, ac multum timens excessit è triclinio. **S I A N G I U S** suos injuriam ferro persecuti parantes, vetuit, ne illum occiderent, sibi satis atque abunde factum dicens, quod regem suum incolument servaverit. Nec enim eò se ad ladedendum regem venisse.

C H A U S domum reversus, summam **S I A N G I I** fidelitatem æsti-
mans, pari honore cultum, Colaum regnive adjutorem fecit. Quam
dignitatem habuit adeo moderatè, ut æmulus quoque & culmini ejus
infidiantes, comitate ac modestia demullos, beneficijs insuper amicos
fecerit sibi. **L I E N P O S O** in primis, de cuius fortitudine, bellique peritia
multa **S I A N G I U S**, prælatum sibi **S I A N G I U M** indignè ferens, in omnes oca-
siones intendit animum æmulo superiori officiandi. Quo animad-
verso **S I A N G I U S** ubique congreßum ejus fugere; cum **L I E N P O-**
S O S palatium ingredieretur, ipse aliò divertit; ne, ut mos erat, alter
alteri decidere ac primas dare cogeretur. Atque etiam in plateis

currū vectus, si fortè obvium haberet, eandem obcausam declinabat. Reliquis Præfectis de hoc S I A N G I U M ut nimis timidum atque demissum ridentibus; ipse force quadam in eorum coronā, *Quod nostrum regnum, inquit, est ab insidijs atque irruptionib[us] C I N I regis iusti & incolue;* causa est illa, quia scit hic rex L I E N P O S U M me que unā in hoc regno esso. Si nos duo concordiē non sumus conjuncti; sed studijs potius dissensione distracti, firmitates exercitamus, in quibus regni salus misur; extremum et impendes discrimen, hanc alij causa, quam discordie nostra impavidum. Regis regnique commodo, non sum in simulato cum L I E N P O S O, fortissimo ac generoso viro; privatā quo injuria publicē utilitatibus libenter submittit. L I E N P O S U M de hac zemuli sui modestiā edoctus, vehementer erubuit, & ad poenitentiam versus, audum corpus spissis vestijs, cōque habitu processit ad S I A N G I U M, præteriorum veniam petens. Ita è mutua modestiā certamine concrevit inter utrumque amicitia lapidea, ut Sinæ loquuntur, hoc est, firmissima nec facile scandenda; evidentiā documento, plac beneficium in emulos posse, quam in injuriam.

*Modestia ex
amulo facit
amicum.*

*amicitia la
pida.*

*Liberia com
munitio.*

Nunc ad T I E T A N U M, quo de supra diximus, nos revocat historia. Is regno C i reparato firmatōque felix, ad invadendum Y e x regnum anxiū applicuit. Omnim prīmo T i e urbem attentā obſidione citxit; adhibito tamen prius in consilium C H U M L E N O, viro C i regni consultissimo. Hic futuri perspicax, *Tu quidem,* inquit, *appugnabis hanc urbem; ac non occupabis.* Quo auditō T I E T A N U S irā fastūque plenus, C H U M L E N O respondeo in hunc modum. *Ego ille, qui non sanè copioso milite C i regnum usquequaque jacens restituī, qui ex eodem regno Y E N E M boſtem feliciter ejeci, qui plusquam centum civitates ad mei regū obsequiū reduxi; nunc tanto ſuperior exercitu cōque viatore unam T i e urbem non subjugabo?* Hac locutus infallitato C H U M L E N O indignabundus inde se proripuit, ac T i e ipsos tres menses fruſtra circumfessā, metu ſimul ac pudore confudit C H U M L E N U M convénit, jam in incoerentis humilitate in ſubmissus, & unde cognoverit eā obſidione urbem à ſe non capiendam, rogans. Tum ille: *Quo tempore, inquit, optime dux, in urbe M E privatum agebas miles; corporis militarib[us] exercitijs domabas, procul delicij, quas, si quando affuerent, otiām abs te repulisti.* Ante cibum armis, post cibum arma tractabas; vita concavior, periclorum ſpīsusque mortis impavidus. Peſtra vero, quam à rege ampliis honores et gratias rediui accopſisti; mihi praeter

pēder voluptates copias, mortales rerum omnium extremum times, ma-
iores honores sperare vix audes, accedentes insuper carnifice meū, qua ha-
bes, amittere. Hī fūnt cūscūlū, quis antiquam tuā illās fortitudi-
nēs subruissis. T I E N T A N U S his auditis, *Egregia*, inquit, ac sancti-
tate plena oratio. Nudāsīs montes meās non sūcūs, atque si eam intro-
spexeris. Sic est omnino, ut dicas; nec ego committam, us te pāmitat li-
beratā atque consiliari. Nec mōra, eōque salvere jussō ad exercitū
sedē, omnibūsque missis, quā luxū servire poterant, exercitationēs
campestres etiam infimā sortis retractare cœpit. Quo factū, ut re-
stitutā militari disciplinā, intra paucos dīes T I E N T A N U S coegerit Y E N E
regem à C I O pacem efflagitare.

*committam
emendam.*

*Et villerū
facie.*

Ceterū non solā bellicā virtute T I E N T A N U S, sed etiam pie-
tate erga pauperes ac milites inclāvit. Neminem nudum videbat,
quā veste donaret; neminem famelicū, quā cibaret. Ad agros
ipse invisiere, consolari, &c., siquid deeflet, providere. Quibus rebus
tantum sibi civium ac militum amorem conciliavit, ut C I O rex time-
ret, ne solicitatis illorum animis invadēndi regni consilium ab eo
coqueretur, inusitatās observāriāt amorisque sigui intumescente.
Quā tamen suspicione perquam dextrē Quonchūus Praefectus si-
mul atque Philosophus eum expedijt. An non satius erit, inquit, si
T I E N T A N U S erga tuos pietatem tuā faciam? tāmque fidē ac bēne de
re, bēne de tuo regno meriti dñciū fidem absolvias? si me audīs, promētū
est tibi omnium amorem in toū unū traducere. Sciat populus idque per
edicta publica, maxime probari tibi T I E N T A N U S officia, qua pauperes,
qua milites experientur; sānō te hoc non modo velle, sed etiam imperare.
Quicquid adhuc fecerit, à te mandatum habuisse, atque ut humanitatem
intendat, denuo jubere; cui res multūm conduceat, si redditū eju auxerit.
Nemini dubium erit, quā à te velut à primo fonte manārīs omnia hāc
beneficia. Passim audies patris populique patet; te tuorum iustitiae non
minus quam ipsos moveri, te illorum nuditate frigescere, illorum labore
farragari. Sic officies, ut T I E N T A N U S & suā spōne propensia ad bene-
ficiendum, & tuā voluntate longius impulsus, tua felicitati, tua securi-
tati commodet virtutem suam.

*Prudenti con-
silio discussa
sufficio de mo-
nistro regno
concepta.*

Ceterū magnus ille Y O Y U S, ut supradiximus, ab Y E N E rege
juvēt offensus, ad C H A U M regem confugerat. Hic qui hominis
magnanimitatem armorūmque peritiam nosset, ratus cum Y E N E
quoque offensum, ejus regni occupandi consilium cum illo sicut. Sed,
ut

Amor in ingratis patet. ut solent altæ mentes, Yorō vindicta post fidelitatem, quâ se ingratus rex fecerat indignum, fuit, Cnauum ab hoc bello hujusmodi dicas avertenti, Olim jam erga Cnauum regem exstitit nescunq[ue] servus mea; nunc tibi seruo, te regem meum agnosco. Utrumque mihi offendere non licet. Profugi quidem è patriâ, non tam quis illa erat meorum in se meritorum inveniatur, quâns ut mea saluti consulerem; proinde in eam quancunq[ue] ingratam iniquum esse nolo. Si alius regnum impudenter cogitas, quoad vita suppedebat, à te stabo pro viribus, nibilque omittamus, quin me fidelem tibi seruum expersare. Destitutus ad hanc constantiam ab armorum consilio Cnauus, illud in Yorō maximè stupens, quod ingratum regem patriamque pergeret illibata charitate diligere.

Amoris reu-
catio fugitiui. Sed & rex Yorō non perfunctoriâ solicitudine restuabat, quod regis apud Cnauum esset. Timebat enim iratum sibi, & aliquid, si vindicta affulgeret occasio, sine dubio moturum. Hinc eum sapientia invitare multa promittens, & tantum non palam ab eo veniam petere. Subinde ad eum scripsit in hunc modum. Quod regnum Yorō non utatur te fuisse studiose, qui ad Cnauum fugieris; si pravato consilio tuag[us] salvi curâ id fecisti, à redi virtutisq[ue] travisse nondum aberrasti. Sim ideo migrasti è regno tuo, ut veterum tui regis ac patria oblitus, in me illum filium vindicatum coqueres; hoc enim verò indecorum erit tibi, tui nominu famam et factu insigniter denigrans. Quin porcius considera quid deceat virtutem tuam; ad patriam reflecte animum, atque ad tuos redi. Scito te ab omnibus summa latitudo excipiendum, & à me quam maximè, fide publicâ interpositâ, te ad amicos esse venerum. Ad hanc epistolam Yorū sita rescripsit. Hoc unum mihi semper in votu fuis, summo studio adiutis ad mei regis animum omnifide mihi demerendum; idque nunquam non accuratè cavi, caveoque, nequid iniquum de meo rege non modo dicam, sed ne cegitome quidem. Quod autem ab amulis crimina mihi objecta sunt, immixtis meo; id verò in parte felicitatis deputo. Ut eunq[ue] se res habet, ab eo, quod iustum esse censem, nunquam, nec latum unguem, discedam. Antiquissimo perfecta virtutis homines, lscit veterem amicisq[ue] dissoluerent, non tamen idcirco in deservium amicum dicto factiis injurijs fuere. At subditu suo rege regnoque relicto, vix fidelis viri nomen rubeatur, nec poterit se purgare de fugâ. Vix est enim credibile, illum esse fidolem, qui deserit regem suum. Ego me de fugâ non purgo, ne regem meum accusem; concordam tamen, ut bonam existimatio mea

*gionem conservem.. Si mihi non licuit esse fidem, infidelis non ero. Ego
ubdique tuum optimis saepe viris operari dedi, eosque mihi ad invitandum
proposui; horum est injuriam obvisci. Venit hac epistolâ, quæ in Si-
niciâ phrasî miram vim habet, perfectâ latus, deque Yor i virtute,
securus, quem apud se habebat ejus filium in patris dignitatem extu-
lit, magnôque in honore habuit.*

Interea inter foederatos reges exortæ similitates magno CIN*i* re-
bus emolumento fuere. Quippe secundo & quadragesimo hujus
Imperatoris anno CHAUS GUE: usque reges cum HANUM regem
communibus armis unum peterent; coegerunt simul à CINO regem fla-
gitare suppetias. Hic latus occasione suas vires ostendandi, mit-
tit ingentem exercitum. Postquam acie decretum utrinque acerrimè,
victoria stetit à CINO, contra duos reges, quorum miles vixit & in
fugam versus est terribili strage. GUE: us ab itato victore pejora ti-
mens, missisque legato denuo pacem emit, traditis terris omnibus,
quascunque NANYANG regio complectebatur. Id ne fieret, multum
obluctatus SUTAIUS GUE: Praefectus, Tot terras, inquit, ô rex, CI-
NO tradere appetere pacem; perinde est atque lignis ignem extinguere.
Cui rex breviter, Quid veller, intelligere se respondat; sed ab eo, qui pe-
jora meritò timeret, alia rescindis non posse, præferim necessitatem asti-
mante. SUTAIUS contrà, Scis, ô rex, eos, qui ad aucupium vulnere
vel falcone uruntur, tamdiu pastum his animantibus sufficere, dum ex eis
utilitatem percipiunt; hac autem cessante, dimittere. Ita & consilium mou-
rare prudenter est, cum illud, quod statuerat, cognoverit fibi effo praju-
dicio. At rex obstinatus in dampna sua bene monentem non audiit,
transcriptisque terris CINI regis famam accedit magis quam ex-
plicavit, ut paulò infra videbimus. Hinc enim, debellatis cunctis regi-
bus denique gradum ad imperium fecit.

Serò poenituit GUE: LU: spreti consilio; sed tamen quod tutior
esset, & è CINI se potentiam emerget, CINI regis ambit amicitiam.
Quem quidem missâ legatione facile traxit in suas partea; verum regni
sui exitio, per simulationem legatorum, quod servare debebant, sub-
suetum. Mira fuit tragœdia, quæ his legatis actoribus CINO GUE:
regnum occupandum aperuit. SUKIAU legationis principem.
misericordia GUE: us, addito comite FANCI: o, magna eloquentia viro
Quæ CINI rex magnopere delectatus redeuntem non temnendâ auri
summa donat, SUKIAU vel invidiâ vel in suum regem fidelitate.

*Pax inconsueta
tempore.*

*Fancij ligati
eloquentia.
Remunerata
invidiam per-
rit.*

Aa motus,

indos; ab domum rediit, GUEICUM regni Colaum admonens de eo, quod factum esset sub finem legationis, Prodiuit. Colae, inquit, FANCII technis, quis sine dubio arcana quoque regni nostre negotia CIO regi aperuit, concoxitque clandestina in perniciem nostram cum consilia. Nam quo alio ex patto auri tanta copia proflaxisse potest? Facile in GUEICII animo fictum crimen insedit; ira que impotens FANCII primò fustibus excipit haud perfunctorie; deinde, ut praecps ira semper excedit modum, dentes ei pugnis magnâ vi volantibus elidit. Reperit in arenâ consilium FANCII, humique ultro procidens mortuum simulavit adeò scite atque ad vivum, ut involutus in stramen imperio GUEICII projiceretur in sterquilinium. Inde FANCII silentio noctis occultus proripit, deceptisq; custodibus ex urbe fugiens, mox autem mutato habitu ac nomine regressus eodem, impunè latuit. Interim à CINO ad GUEICUM regem legatus venit. Summa legationis erat, CINU invitari à GUEICO, ut una secum bellum contra CII regem sumeret. Hunc domum redeuntem FANCII furtim comitatus, ad palatum CINI regis usque pervenit. Ibi pristino Philosophi habitu resumto mirum, quantâ solertia CINU ad bellum, GUEICO inferendum & ad ineundam cum CIO pacem induxit. Quod ut ad cognoscendum sit illustrius, scire licet, Sinicos melioris famæ Reges ut plurimum in usu habuisse, ut, cum à Philosophis ac bonis viris vel de fugiendis vitijs, vel de virtute sectandâ, vel de re aliâ quaunque ad regni bonum pertinente monerentur, ea flexis genibus exciperent. Nec de his regem admonere doctis probisque viris vitio vel criminis vertebarunt. FANCII ergo CINI regis aulam ingressus sequaque aulicis summissens, cum illi hominem ut ignotum exesse juberent è palatio, tum ille altâ voce ludibundus exclamavit, Quod rex CIN adhuc placides rebus utatur in regno suo, id felices YANGHEO regni adjutori debet. Rex ironiam intelligens, ethi hominem non nosset, ex agendi modo tamen & habitu non è vulgo doctum occultumque Philosophum esse suspicans, flexo poplite imperat, ut, siquid è bono publico futurum sciret, actutum proferret in medium. Tum FANCII, Postquam fui est, inquit, ô rex, coram te proloqui, quæ sentiam; tria sunt, que tibi tuoque regno spero magno emolumento fore. Cum rex, Maxima felicitatis in loco ponam, si me liberè monuerit ac sine ambage, dixisse; FANCII denuo, iam, infit, nec mibi tacere fui est. Ego extraneus quidem, ut à meis tortes aliquæ vexarmi, tandem injurie magis magisque

Publico male

*Admonitio
nes à regibus
flexu genibus
excepta.*

magisque valescenti cedens adsum, ut, si qua potero, tibi serviam. Eisi verò neclum admissiu sum ad dignationem servitj tui, tamen quo meditatus affer, aut in tui regni bonum cessura pollicors. Sum in manu tua j. m., ô rex; vel fidem vel stulestram meam facile deprehendas. Tunc quidem, ut signaris voluntatis in meue, ne de his, qua censum est modo loqui, me paulo post locutum esse paenitent; verum si qua tuu commode faveas oratio contingit mihi, ego verò ob eam rem mori possum. Dubicantem adhuc vera loqui rex bono animo esse jubens, Audoroso, inquit, pars erit felicitatis mea; indulge tandem imperio, quis te infegat, & quiunque habes, exprome. Hic denique proprius accedens ad regem FANCIUS, Magnitudo regni tui, ô rex, ait, & milium numerus ac robur ad obrinendum orbis imperium tam tuis sufficiunt, quam ad unum leporum capiendum optimi venatici canes. Quo mirari subit impensis, nondum in potestate iuâ provinciam XANTUNG esse, unde tibi ad resequias oppido mollis est aditus. At enim si rem secretius expendo, malorum omnium causa in YANGHEI Praefecti tui personâ confite, cuius consilia mihi plus nimis suspecta, tibi aquæ noxia, invidia partens, si verum fatetur licet, in te aliquam exonerant, occasiones rei bene gerenda negligenter. Non sine stomacho rex ista tam audacter ingerentem audivit, atque, Clarius bac, inquit, edifferat imperio; & in quo peccet YANGHEUS Colani meus. & in quo ego regni mei ampliandi facultatem è manus elabi sinam. FANCIUS majori alacritate reliquum sermonem persequens, cum moderatè videret irasci regem, ita ratiocinatur. Bellum, ô rex, inferre C1 regi cogras. Quâ id. obsecro, causâ? quo consilio, quod relinquentis retro intalla HAN GUÉ que regna cum remoto bellum habeat? An non satius foret cum ijs, qui longius distantes, minâs incumbere regno queunt, conciliata pace, in finitimos armâ transfirri? Sic enim fit, ut, cum terram dígito non majorem subegeris, in stadium ea partcula procreat tibi. Sic potestas extenditur; sic longè latèque regnatur. HAN & Quel regna loquor; bac tibi vicina, bi sunt cardines, in quibus orbis totius imperium volvitur. His in ditionem redactis C1 reliquaque regna prona erunt ad imitationem obsequij. Multa alia præclarè FANCIUS cum in hanc rem dixisset; C1NO haud operosè persuasit, ut stabilità cum C1O pace, in GUEI regem transmoveret bellum. FANCIUS præterea, quanquam hoc non spectaret, quamprimum præstatura dignatus honore, dein regis consiliarius, cum de amplificando regno ipsoque obtinendo imperio multa cum eo agitaret; denique

mortuo YANGHEO, ad summam dignitatem processit, Colaus creatus, eventu sibi felici, at regi felicissimo, quippe qui illius consilijs ad imperij culmen evasit.

Pacis dis-
malatio.

Dum hæc geruntur, audiens Guzei rex, à Cino bellum in se decretum esse; maturat Sukiato legatum ad eum mittere, impetrandæ paci promittens omnia, séque tributarium ultro faciens. At Fancius Sukiato juxta Guzeique regno infestus, pacis negotium turbavit. Nam simul inaudijt adesse Sukiato; lacero amictu sordibus ad eum invisit, germanum nomen suum indicans (nam apud Cino regem illud dissimulabat) quod more Sinico in libello, in quo lustrati regni acta erant, intcripserat. Obstupuit lectio Fancii nomine Sukiatus, quippe quem à Guzei cito interfecit putabat. Eo deinde intromisso, Adestne, ait, revera Fancius? & sine fraude, sine maleficio? Demum convivio exceptum novâ veste donavit, ignarus eum regni Colauum esse, cujusque potissimum arbitrio pax innitebatur. Inter colloquendum Fancius legationis causam rogat; quam ubi didicit, se illi comitem ad regni adjutorem iurum promisit. Sukiatus utilem suis rebus socium, ut putabat, tacite gratulatus, curru suo exceptum secum ad Colai domum deducit, nihil dum etiam suspicans Colauum esse, quem secum vehebat. Ad fores ubi ventum, mox è curru descendens Fancius, Ego prior ingrediar, inquit, &c, quid agendum sit, explorato statim hoc reversus te docebo. At ingressus domum cum non exiret amplius, Sukiatus moram demirans, quid actum esset cum eo homine, qui paulò ante palatium ingressus nusquam appareret, è famulis sciscitatur. E quibus posteaquam illum ipsum Cini regis adjutorem esse cognovit; cum ex conscientia præteriorum pavore marcens, humiliiter flexis genibus annixus ad omne supplicium sese demittentis modo, domumque tali habitu irrepens, humilius delisti veniam petit. Cui Fancius illustri satellitio stipatus, Quod mortem diu tuis factis debitam nunc effugias, inquit, donata mihi vesti debes. Illo enim qualicunque musculo veteris amicitiae adhuc memorem ostendisti. Ceterum negotium, cuius causâ missus es, neutiquam successurum scias, nisi prius domum reversus regi tuo significes, ut quāprimum præcīsum Guzeici caput hoc mittat. Nam à Guzeici vapulaverat, ut dicātum, Fancius, Sukiato calumniā. His dictis magnificâ pompâ ac specie inter magnates Sukiato abire jubet. Ille, quod infectâ

Ab ipsam
derella.

re

re domum rediret, regis iram timens, simul & GUEICTI potentiam, ne rem periculi plenam exponere cogeretur, ei declinando peregrè abiit. Quæ fortuna eum alibi exceperit, quidve de eo factum sit, non dum liquet.

Sub eadem tempora TIENTANUs jam proiecta zatae, à CI regno iterum secedentis notam vix effugit; ut virtus plus habet invidiæ, quam imitationis. A novem itaque Praefectis simulis de regni ambitu reus agitur. Jamque regem eò adduxerant, ut timeret. At TIAOPOu s ejus consiliarius omnem suspicionem detersit ex animo regis, cùm diceret. *Postquam ex arbo ME TIENTANUs exivit; uno imperio plus quam mille terrarum fiducijs jugum imposuit, quod à te acceperant.* Et bos tractus tibi inermis suam cum fide resistuit. Si qua igitur tunc eum regni tentasset ambitio; nomine procedentibus armis obstante regnum erat in ejus manu. Quæ cùm ista sint; quid putas; ô rex? estne cuiquam credibile, qui; quod jam haberet victoria præium, si vellet, ultero conterepserit, reservans majori domino, id est, tibi; eum proditione repesceretur, cui fides non tantum pra hoc scelere, sed etiam pra regno adhuc fuit? Tanta quidem puerilitas à TIENTANI moribus longè in Antibus reddit. His dictis placatus rex, ac tandem deprehensa Praefectorum calumnia, novem illos occidi jubet, & meritas invidiarum fraudisque poenas persolvere.

Interea rex CIN, ut dicimus, à summo Praefecto FANCI oedoctus, de occupando imperio publicè consultare cœpit, conscriptoque ingenti exercitu, quinquagesimo hujus Imperatoris anno duos simul reges invadit, Chaum Hanumque; dextro cornu contra illam, contra hunc sinistro pugnare iussio. In regno CHAO filij nuper electi loco, qui tum decimum quintum ægebat ætatis annum, gubernacula reip. tractanda suscepérat, superbissima simul & imprudentissima femina. Hæc à CI rege poposic auxilia; quæ in prout erant, ni respulseret. sequas conditiones, quásque totius regni & Praefectorum omnium consensu accipere rogabatur. Interim UANGHEUS sinistri cornu dux in HAN regnum infusus, XANGTUNE ditionem occupavit. E quæ non mihi milites quæm incolæ relictis sedibus ad CHAO regnum profugi, victori viam eodem præstraverant. Itaque CHAO à gemino exercitu coangustatus oppressusque, matris contumaciam luit, commissis aliquot pralijs semper inferior.

Accepta igitur tantâ clade CHAO duces de ignaviâ prius incre-

pitos, exuit munere, suspectans etiam illorum fidem; & H o u m , ex-
 traneum quidem, de cetero fortitudinis atque scientia militaris laude
 inclitum exercitu p̄p̄posuit, ob has artes om̄nibus formidabilem.
 Hic ergo quamprimum venit ad exercitum, corruptam disciplinam
 militarem restituit, stationes ordinēsque servare milites docens ac
 perpetuis exercitationibus p̄dudans in hostem. Effecitque, ut vixius
 exercitus erigeret se ad spem victoriae. Aliquot vellitationes certe
 cum hoste concurrentibus ad illam semper prosperae fuisse; non auso
 C i n i milite rei summam aperto Marti committere. Quare C i n rex
 ab H o o multū metuens, cūmque vi & apertā pugnā superari posse
 desperans, sibi sumit strategemate percutiendum. Nec cessit illud
 infelicitter. Jam sinistrum cornu, quod U A N G H E U s ducebat, erat in
 proximo; cūm G A N K I U N I U s dexterī cornu dux commitit pu-
 gnam. &, ut cum U A N G H E O convenerat, fugam simulat, urbem
 P i e in valle accumbentem celeriter ingressus. Ad eam urbem com-
 modum per vallem aditum montes laxaverant. H o u s igitur illac
 fugientes insequens, ubi se victorem credidit, vixius est. Urbs enim
 tuta munitionibus, validōque firmata p̄fessio, illum ab oppugnatio-
 ne deterruit; & U A N G H E U s interim ex condicto cum sinistro cornu
 adest, vallisque fauces obsidet. Hic H o u s inter sacrum & saxum po-
 situs, quod ait vetus proverbium, & iniquissimo loco clausus, intra
 quadraginta sex dierum spatium, deficiente omni commeatu, famem
 cūm suis humana carne propulsare coepit; missā interim per avia mon-
 tum ad C i regem legatione, qui auxilia & maximè annonam inde
 peterent. Sed rex utrumque negavit, offensus à reginā, ut suprā di-
 ximus. Ita rebus desperatis H o u s ferocior ad oppetendam potius
 mortem suos unā secum, quam ut ingloriā fame perirent, induxit.
 Ac licet perinquo loco, & admodum fesso inediā milite uteretur,
 cum U A N G H E O tamen in fauciis vallis p̄cēlum committit, scin-
 tillante adhuc aliquā spe, se posse perrumpere. At ille castra validē
 communicat; & ex urbe, ut conventum erat, G A N K I U N I U s suis
 H o u m penitus interceptit. Diu tamen & in hac retum inclinatione,
 anceps p̄cēlum fuit, donec tandem H o u s ipse sagittā vulneratus
 occubuit. Cujus casum, velut p̄fesso capite, sectus est exercitus
 incredibili strage; ad quadringenta hominum millia cecidisse scri-
 bunt. Pauci per abrupta montium cōnnixi fugā salutem repererunt;
 duodecim.

Duges clades.

duodetriginta tantum in hostium venere potestatem vivi, quos CIN rex incolumes ad sua redire permisit.

Horum tumultuum initio rex GUREZ rebus suis diffidens CIN regis obsequio se devoverat, regno tributario ei facto; nec ita tamen satis tutus libivisus, optimos undique viros, vel scientiam vel armis claros invitabat, quorum operam siqua necesse, uteretur. Erat tum celebre nomen CUMPINIUS, praesertim a sapientia doctrinaque non vulgari. Hunc GUREZ ad se invitatum regni adjutorem assumuit, quamvis ante repugnantem. Cum enim ad eum legati venissent, mandata regis exponentes, responsum ab eo tulerunt hujusmodi. Si rex audire me volerit, ajebat, & consilia mea commendare facta, sentiet a te, ut spero, ad regnum bene administrandum his difficillimis temporibus ea per quam opportuna. Si aspernabitur, neque audire nolet; non est causa quisquam, cur ad illum me conferam. Nulla enim in re proderit illi presentia mea; non magis, quam hominum reliquorum nullam regno utilitatem afferentium. Cuius sermonem unus ex ijs, qui missi erant, excipiens, Si nollet, inquit, consilia tua sequi rex, non te invitaret in regiam. Nam ea de causa te vocatum adsumus; fructus missi, nisi te comitem nostri reditus, simus enim vero duces habemus. Assensus igitur legationi CUMPINIUS, cum venisset ad regem, multa de illorum temporum bellis ac calamitatibus ab eo rogatus, Si quis, o rex, decebat morbo, inquit, plerumque id existit ex inopia remedijs, aut, si hoc suppetat, cum morbo non conscientius. Nunc Sinarum orbi magnopere laborat, inclinatus ad interitum, nisi praelari medici ferant opem, et niamque sustineant. At isti tales nulli sunt; aut, si qui sunt, ignorantia medendi laborant ipsi. Rex CIN nimirum crescit, incumbitque contentile viribus imperio. Et, quod Calum avertat omen! mecum tamen vobemener, ne prius illo potiatur, quam viginti tabantur anni; cuius jam gunc obfisi non potest. Ita est, subjecit GUREZ, & quia modo CHAUS & HAN reges a CINO deusceri sunt, omnes sunt autores mibi, ut fortunam victoris gentium secutus, mea cum illius copijs conjungam, contra illius hostes depugnam. Hac demum, id est, armorum societate me felicem illam amicum fore. Ad ea CUMPINIUS, Non suaserim, inquit, sanus auctor. o rex, ut res tuas in tantum discrimen commotitas. CIN aliena per sui & nefas intraderit; Sinarum orbi per tyrannidem cogitas jugum imponere. Se primi concilii processerint, si reges alij regnaque sub jugum abierrint; haud erit reguli sui temporis, neb etiam strumpet avidius, quod unum illud intelliget.

*Cumpanius
vir sapiens in
confusum ven-
citur.*

Adducta A.
milundine.

inclusus obstat fibi ad fastigium. Quare potius author tibi sim, ut in contentu, quietusque velut e specula evenum reit expectes. Magno enim opere timeo; ne tuus usribus nesciam, unversari donque convertat in existentium. Ab auro, ab alienarum rerum, & ipsius adeo impensis appetente misere nubil sperare licet. Exemplum ab herandine accipe. Avis illa primò in magnatum tellu nidificat, pullos excludit, latu cum socijs garris lascivit, ex alto secura supervenienta calamitatis, omnique metu soluta. Sed si deinde parva forte scribilla excitaverit incendium, flamnia popularim succrescens su alcum, proximam nido pullisque cladem admovet, adhuc ignorat marru orbiculis sua, periculumque nimis serio ac tum primum notans postquam omnia perdidit. Idem, o rex, do te cogita. CIN graffatur instar ignis, HANg, & CHAO regna quasi depestis ibi jam simmenet, nisi usque eas in tempore, bellique faciem extinguis potius, quam accendas. Persuasit hac similitudine GUEIO CUMPIUS, ut deserto CINO, mitteret CHAO regi auxilia, conjunctis armis in communem hostem itura; queis UUKIUM filium suum, fortissimum juvenem præfecit. Felici quidem ad primos congressus Marte; sed ad CINU fortunam demum transferente victoriam, ut videbimus.

Legato ador-
mata.

Emiliundis

Interim CIN regis exercitus devicto extinctaque HOO, ut diximus, CHAI terras invaserat, multisque captis urbibus, denique ad nobilissimam ac munitissimam urbem regiam HANTAN admovit vires suas; quam si expugnasset, regnum universum ad deditiōnem prouum erat. In has angustias adductus CHAUS, PINGYUENUM legatum ad ZU regem mittit auxilia petitorum. PINGYUENUS duodeviginti comites partim bello, partim literis claros assumens, postquam incepit icer, undeviginti numeravit. MAOSIUS enim seipsa intruserat; parum ille adhuc notus, (nam ferè occultus hucusque vixerat) sed magnis adornatus virtutibus. Quo conspecto PINGYUENUS. Dolis ac supientes homines, inquit, in orbe terrarum se habent; ut artificum instrumenta in theca recondua; quia nisi promanant & adhibeantur ad opus, ignoratur eorum utilitas. Triennium jam est, cum apud me domi sedes. Existimabam te aliquid praefare posse bono publico; ut nihil adhuc memoriam dignum gessisti, credo, quia ineris es ingenio. Tum MAOSIUS dissimulata contumeliam, ita est, subjecit; adhuc in theca mea me abdidis, ut apicula in favo mellificans aptansque instrumenta. Nunc tempus est clementi; postquam regnum omne surbarum: quicunque aliquid in commune conferre possunt, eos placatu loge veteri amplius la-

boris,

zere, provocatque in publicum. Nunc quidem itineris tibi comes es, & tantum comes; qua autem paulo post aeternum sum apud Zu regem, non usus modo, verum etiam palpabis.

PINGYUENUS ubi ad Zu regem pervenit, regis sui mandata exponit, CINI regis violentiam accusat, rogatque suspectias ad hominem utriusque repellendum. Atqui ZUUS acerbè de CHAO rege questus, quod fœdus ruperit, quod amicitia renunciaverit, & longissimam orationem exorsus, à manè ad meridiem usque in absentem detonuit, tanto PINGIUBENI terrore, ut ne mutire quidem contraria sit ausus. At non tam molliter negotium egit MAOSIUS, sed repente nudato, quo erat præcinctus, ense, stans in aula gradibus, & ad PINGIUENUM conversus ex-abrupto, Nostris regis, inquit, angustia iam longos non patiuntur sermones. Quo rem ambiciose descendit furore prostrabimus, qua duobus verbū expedita potest? Zu rex cum rego nostro fadus ferito, auxilia misit. ZUUS peti se videns, & in iram versus, MAOSIUS silentium imperat, ni pejora velit experiri. Nihil fractus his minis MAOSIUS, imò audientior & ad regem propriū accedens, Amicitia, inquit, & auxiliares copia, quia à te petimus, ô rex, non iam nostri regi conmodum speßant, quam tuum. Amplissimum tuum est regnum, quippe non minus quam quinque stadiorum millobus pacens. Tanta potentia, tam invicta vires, si CHAUM regem amicum habebane & faventem sibi, ad totum imperium obtinendum facile sufficerint. Non sponte suā rex noster descendit ad bac consilia; præsens necessitas telum maximum nos istuc subigit à te exigere, cuius ilium & nunc pudes, & postea fortasse paenitebis. Hoc enim totum solūque parat felicitati tua. Rex ista loquétis constantia ac libertate attonitus, quam primum jugulati galli sanguinem PINGYUENO propinat. Fit hoc etiamnum apud Sinas, quoties sanctitur amicitia, non inter reges modò, verum inter quoscunque alios etiam, qui sese invicem fratrem jure donant. Quin & latronibus est hoc solemne, ad mutuum auxilium ferendum servandamque fidem conjurantibus. His rebus completis ZUUS per CHUNXIUM Prefectum CHAO regi magnum exercitum submittit suspectias laturum; à quo tamen nihil admodum memorabile actum est.

Anno hujus Imperatoris octavo & quinquagesimo, cùm iam multo tempore CINI exercitus cum ULANGHEO sedisset ad urbem HANTAN; Gugz rex filium ULANDUM, ut diximus, subfido misit.

Galli jugulati
sanguis in for-
mando fadore
expedit.

Ille obsidentes aggressus, magnâ eos strage affecit, urbemque obdione liberavit. Ex aliâ parte GANPIGNUS impetu in CHAUS regis exercitum factò, delevit ad viginti millia. Unde CINUS utramque fortunam in uno eodemque actu expertus est, ex unâ parte vicit, ex alterâ vicit. UUXIUS inde in multorum odium incurrit. Juvenis & victoriâ ferox, alto supercilio præ se alios aspernabatur. Non tulit eum fastum unus ex atricis, & molli sermone in animum ejus irrepsens, *Sunt, inquit, alia, quorum obleviſei oportet; & alia, quos rūm meminisse.* Accepta beneficia oblivioni danda nunquam; neque data sunt in memoriam unquam revocanda. Hac tibi, ô rex, dico; quem nunc ab unâ victoriâ tantopere tumentem meminisse decet, apud CHAUM regem te duntaxat, apud patrem tuum non perinde graciosum esse. Spes enim omnes, quas concipere de te poterat, una superbia elidit; à quo via, ut malorum omnium radice, nihil unquam boni sperandum. Mirum quantum valuit hæc apud juvenem admonitio. Nihil eo posthac modestius, nihil in tam excelsâ fortunâ submissius. Quoties est injecta de victoriâ mentio; quasi suâ laude læderetur, erubuit. Fuit, ut copias suas traduceret non procul urbe, in quâ CHAUS tunc agebat. Rex eum convivio exceptum quinque donat oppidis, velut partæ pretio victoriz. Quæ tamen ille recusavit omnia, non suam esse, sed militum ejus palme gloriam ingenuè professus ac sine fuso. CHAUS ergo saltem in ministro regem honoratus offert CHUNGLIENO ejus Praefecto dynastiam. Quam cum & iste recusaret; ille magnam pecuniæ vim submittit, dynastæ pretium non impar. CHUNGLIENUS auro longè obnixiùs à se spredo, *Hoc non est, inquit, quod magni astimo; sed pro regno, pro rege, pro populo, pericula subire, pericula eorum avertere, tranquillatio rebus nihil præmij accipere, bac mischi præmia, bac summa semper fuere.* Præterea, quod palam pronuncio & omnes exaudire volo; qui suscepitos pro republ. labores infamant: accipiendâ pecunia, mercatores esse. Multo nomen huiusmodi nimis est quam vile, & mercaturi hac morte peius abominanda. Erat omnino CHUNGLIENUS vir certà egregius, nisi laudes ejus deterreret fastis himiâque sui æstimatio. Liberalitas CHAUS regis, quasi auro compenſate volentis merita sua, in offensâ loco habita, & sufficiens ei materies visa, ut reliquâ præfaturâ discederet aliò, nunquam postea in CHAUS regno visus.

Interea CINUS reparato exercitu CHAUS regnum denuo invadit. Contra quem cum GUEI rex per CINPNUM Praefectum (UUKIUM

*Proficua ob-
jurgatio.*

*Spreta laboris
præmia;*

XI U M enim filium mitti tunc non placuit) ferre vellet suppicias; ille scriptis ad G U E I u m literis acerrimè de violata cōties fide expostularat, ultima minatus, si perseveraret à C H A O stare, Epistolæ sententia hac erat. *Miki cum eo būdum est; tu si pacem amare domi non potes: & succurras hosti meo, cunctu vires, quanto sc̄unque posso, in te unum converzam.* C H A O regnum iam viclum quin abstinere possim, non dubito. At si deinde videris, quid se futurum sit, qui regi summis auxiliis. Utique minaces erant literæ; quibus lectis G U E I us timentis haud mediocriter. Quare ad C I N P I X U M mittit alterum legatum cum novis mandatis, illi persuadere conatus, ut exemplum suum secutus, C I N U M Imperatorem agnoscatur, eique faciat se tributarium. Ni facerent, pacem nunquam habituros; nec quieturum antē C I N U M, quām omnia regna subegisset. Intercessit tamen huic legationi C H A N G L I E N U S; qui in legatum G U E I regis incurrens in itinere, sic ei reditum, quamquam infecta re, suassis scribitur. C I N rex à ratione & justitia transisse longè recessit, relātique normam abjecit; potentia frotus alieni regnū infidatur. Si, quod affectat, evaserit ad culmen, quoī quantisque malis pressum ingemiscet imperium? Nam ab eo, qui jux omnes pervertit, quid boni speres? Iam pravideo tyrannicas leges, quas invehet, ac nostrū, bene longe contrarias. In istū misericordiarum contemplatione dūcitur harere mīhi non est animos; eaque propter ad oratione unū māre tendo, tpt malorum fugientis affectum. Ibi vivam, ibi moriar, ignarus rerum, qua istib[us] gerentur. Rex vero tuus cur C I N U M tantopero timet? cur, non respicit ad regnum suum, quod potencia & viribus C I N I regno non multum cedit? cur eum ultra protinus ad culmen, ad quod surgenti, deberet summus opibus viribusque potius obflare? An ignorat G U E I rex, C I N U M, iuratum equitatu osorem, ubi se viderit, in rerum humana rerum omnino fragio, pro libidine omnia alterum? an à falso ejus regno vita abfinebit? an si tributarium ei se fecerit, qui modū suū non contentus, tam avide raginū inhibet alienū, modum ejus avaritie conficiet? Legatus his auditis domum reversus, regi suo ex eadem C H U G N L I E N I oratione persuasit, ut omittat illam legationem.

Interea C H A U s à G U E I rege auxiliorum petendi finem nullum facere. Quæ cūm ille differret, C H A U denique coconjux, G U E I filia & U U K I soror natu major, à fratre quām potuit magno contendit opere, ut sibi, ut marito suo contra C I N U M esset iterum praesidio. Nihil enim ab eo sperabat mediocre, cuius animi robur ac felicitatem

Jam apud HANTAN urbem cognoverat. Nec deerat sacerdotis precibus
 Uukius, si suæ spontis esset, pugnandi desiderio calens, & à patre sa-
 pe saepius enixè petens, ut tandem CINPINI o copiam faceret con-
 tra CINUM pro CHAO, affine suo sumendi belli, sèque ipsum offer-
 iturum. Cum GUBIUS nimium propositi tenax pernegasset utrum-
 que; iratus Uukius à patre insalutato discedens, & suo tantum sa-
 tellitio comitatus (centum currus erant) contra CINUM animosè
 procedit suismet auspicijs. Sed ruentem interceptit amicus, armans-
 que stratagemate improvidum ducem, Magni quidem animi res est,
 inquit, quam incœperas, è Princeps; considerandum tamen est tibi, se nihil
 aut certe non noulum effecturum adè paucorū milittum manu confusum.
 Si cum hoc CINUM aggrediare, perinde feceris, ac si rigidi frustum car-
 ni obiecias. Si me audis, compesces hunc impetum, ac tantisper hic sub-
 flos, dum te, quid agere possis, addoccam. Fortasse non displicebit con-
 filium. Audivis patrem tuum juxta teclulum, in quo somnum capie, habero
 sigillum regum. Illud JUTA concubina facile furtim surrepsum estib; tra-
 det. Si enim promiseru eo te usurum, ut filii diplomatis conscribens
 militem, Imperatori contra CINUM auxilio venias; tui patru amore
 taclanib; non faciet, quod in ejus commodum intelliget esse maximè co-
 furum. Erat JUTA Imperatorum familie CHEUA sanguis, supra
 ceteras concubinas dilecta GUBIO, adornandæque fraudi comprimis
 apta. Fluxit è sententia consilium. Traditum Uukio sigillum; de
 scripta signataque diplomata; sigillum loco suo repositum nec um-
 bram sinistra suspicionis faciebat regi. Tum Uukius ad CINPINI
 exercitum magnis itineribus properare, ab rege ducem illi se-
 præpositum diplomate testari, agnosciisque se ducem jubere, truci &
 accommodatissimo ad asserendam potestatem supercilio. Nihilomi-
 nus tamen agitabat eum metus, ut fidem inveniret apud CINPINI
 IUM. Subornat igitur in ejus caput sicarium, hominem robustissi-
 mu, ut contrà nitentem, dubitantemve credere, trucidaret è vesti-
 gio. Explevit ille partes suas, ac ferreâ clavâ quadraginta libras pen-
 dente cerebrum ei fregit. Et statim diditus per castra rumor, occisum
 jubente rege CINPINI ut perduellionis reum, sparsis ubique di-
 plomatibus, totum exercitum asseruit Uukio. Erant hominum
 octoginta millia, quæs confestim contra CINUM movebat, CHAO
 suppetias latus, at necquicquam. GUBIUS enim re cognita, sub-
 missio novo duce LIXPOO filium ad se revocat, mandans milibus,

Strategemam
sigillo precep-
runt.

Sed donec
dolsum.

sed dicto audientes parerent. In hunc modum arte Gueius artent clusis.

Inter haec CINUS regnum CHAO totum ferme occupaverat, devictis etiam ZU regis copijs. Quare cum ad Imperatorem jam patet via, partem exercitus, duce KIEO Praefecto, contra eum mittit ac debellat haud magno negotio, viribus longe imparem. Ibi miseranda Foi fortuna erat. Coactus enim a victore venire supplex Imperator, CINUM subditorum more, velat dominum & Imperatorem suum abjectus humi venerabatur; omnes terras, hoc est, triginta sex urbes, quae de tanto imperio illi supererant, offerens, militumque triginta millia, imperij exercitum, jubens ei sacramentum dicere. Cujus obsequij humilitate FOUS vitam quidem servavit; sed in ordinem a CINO redactus, & amandatus in occidentem, suis custodiendus traditur. Ejus deducendi negotium FANCIUS dedit; cui multum CI-
XUS in hoc bello debuit, quod ex ejus prudentia & consilijs non modo suscepit, sed etiam gessit, semper docentis, quid faciendum esset, quidque fugiendum.

Sinenes historicci quidam ab hoc anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham ducentissimus quinquagesimus quartus, imperium familie CINUS incipiunt, quod nullus tunc alias erat Imperator. HAN rex ubi FOUM Imperatorem captum accepit, rerum suarum trepidus ad CINUM venit, sequac regno suo in ejus fidem tradito, ut Imperatorem coluit, tributarius ei factus, augensque transcriptis, quas habebat, copijs omnibus victorem exercitum. FOI quidem clades incidit in annum superiorem; sed hunc totum tamen illi attribuunt. Potro CINUS alio nomine CHAOSIANGUS dicebatur; qui cum Caelo sacrificaret, XANGI sive supremi Imperatoris simulacrum ei oblatum memorant, nisi forte id ipse finxit, quod facilius persuaderet alijs, traditum sibi a Caelo imperium esse. Utut est, ut plurimum tamen regis tantum, imo tyranni loco timebatur. Jamque alius ex familia CHEUA lectus Imperator erat CHUKZUNIUS nomine, de quo infra; postquam innovuit FOUM in provinciâ XENS in eodem quo vicitus est anno, amissi contabescerent imperij merore diem suum obiisse.

*Suarum Ima-
peratoris vi-
si supplices.*

*Cyclo 41. anno
44 ante Chri-
stum 254.*

TRIGESIMUS SEPTIMUS IMPERATOR
CHEUKIUNIUS.

Imperavit annis IX.

Cyclo 41. anno
44. aucto Christi
anno 254.

Hic ergo à fidis Praefectis Regulisque nonnullis cooptatus Imperator haud lætiorem quam Fous ejus frater exitum habuit; nimia jam & invicta propemodum CIN potentiâ. Bellum quidem ei moliebatur adjutus a suis; verum invito Marte, quod CI & Zu & Gue i reges eti copijs valentiores ei nollent esse auxilio, suis quisque rebus intenti. CIN enim victorijs & copiarum multitudine tumidus, CHEUKIUNIUSque per LIPUGUEIUM Praefectum resistens, adduxit eum in tantes angustias, uti demum præsentium rerum fastidio concepto, ubi nihil effici labore dignum videt, ac pejora metuens, imperio se abdicavit ultro. Atque ita CHEUKIUNIUS stirps, penes quam summa sceptra diutissime fuerunt, extincta est, ignavia CHEUKIUNIUS i sepulta, servanda vita in occulto reliquam ætatem agentis, & hominis privati modo. Verum nec CHAOSIANGUS imperium, ut nihil ferè diurnum, quod violentum, diu tenuit; mortuus. antequam videret ænulum suum deceplisse imperio, id est, anno ejusdem Cycli quadragesimo septimo. Successorem habuit HIAOUENIUM filium, pare felicitate ac prudentia continuantem paterna bella. Sed & hunc in secundo impetu fluxuque rerum nil nisi victorias cogitantem propera fato mors intercepit, vix elapsa pote statis anno; illustre conditionis humanaꝝ documentum. Hunc excepit CHAOSIANGUS, qui triennio rerum potitus, Guei regem aliquot prœlijs fudit, usus MUNGAO Praefecto duce. Quibus iicti victorijs Sinici reges tandem sapere coepertant. Cum enim viderent CINUM non imperium ambire modò, sed omnibus omnino regnis imminentem, ipsos denique reges extinctum ire; conspirant, feriuntque foedus, antea CINO non parum obfutorum, sed neque nunc poenitendum. Conflatus quinque regum exercitus ad deies quæstena hominum milia succorevit, cui SINLINIUS cum summo imperio praesesse jussus, MUNGAM in GUEI regno fudit ac fugavit. Moritur interea CHAOSIANGUS, CHINGO filio reliquo successore, qui bella confecit omnia, & quæcunque cooptaverat, ad exitum insigni constantiâ & felicitate adduxit, ut in sequenti libro docebimus.

MAR.

MARTINI MARTINII

è Societate Jesu,

SINICÆ HISTORIAE

LIBER SEXTUS.

De imperante Familia CINA.

PRIMUS IMPERATOR

CHINGUS sive XIUS.

Imperavit annis XXXVII.

HINGUS rex ubi Sinicum adeptus est imperium, XIUS Cyle 41. anno 52. ante Christum 246. voluit; nequitia & virtute diversis temporibus in signis. Nihil medium tenuit; magnanimus & quæ ac crudelis; effusus in publicis operibus, quorum aliqua exstruxit præclara sanè, artisque præcipuæ, de quibus suo

loco. A subditis pecunias extorquebat miris modis; bello potens milites optimè tractabat amabatque; cives autem plusquam æquum esset, vexabat. Novarum rerum curiosus in primis. Nam sub eo primùm Sinæ magnis classibus omnem Indianam pervagati sunt; quam emissis copijs navalibus maximâ subegit ex parte, pedestri etiam itinere BENGALAM usque SCORI & CAMBOTIAN penetrauit. Subiunctis deinde in potestatem suam provincijs Australibus auxit mirificè Sinicum imperium. Sed has & reliquas hujus Imperatoris res erit, cum persequemur breviter alio loco. Illud hinc non tacebo, videri mihi admodum probabile, non apud Indos modò, verum apud exteræ etiam nationes Sinarum nomen ab regiæ istius familie nomine fluxisse, ut SINARUM seu CINARUM potius appellaretur imperium. Vnde Sinarum appellatio? Istorum namque regum tempestate primùm, CINARUM fama no- ménque pervenit ad exteræ gentes, ad Indos præcipue, apud quos postmodum hæsit, & ab illis acccepere subacta Indiâ Lusitanâ. Hæc enim CINA familia in maximâ Sinarum ad occidentem vergentium parte regnabat; imò cum exteris gentibus bellum gessit, ut suprà diximus.

mus. Fixâ deinceps ibidem imperij fede, CINICÆ dicebatur imperium. Postea verò quām ad rerum humanarum culmen evasit, multo plura externis bella fecit. Unde nil mirum, si CINICÆ appellatio-
nis usus apud eos invaluit. Ac licet extremam hanc Asiam vario no-
mine appellant Sinæ, prout imperatrices quoque familiæ variantur;
primò tamen auditum nomen exteri retinuerē. Notandum verò, pri-
mam literam (non Italorum, sed Hispanorum vel Germanorum mo-
re pronunciandam ita, ut scriptum CIN per Z. asperiore sono pro-
deat è gutture). Argumentum in hanc rem suppeditât lapis ille, (de
quo suo loco) qui anno domini sepingentesimo octogesimo secundo
ab illis, qui primi divinam legem in Siniis promulgavere, partim Sini-
cæ, partim Syriacis literis inscriptus & in provinciâ XENS I repertus
inter alia vocabulum ZINOSTON habet, quod extremam Asiam signi-
ficat, quasi dicas ZIN regionem sive terram. Hæc mea est de Sinici
nominis notatione opinio, de meliore conjecturâ nihil præjudicantis.
Sed revertatur ad historiam, quam nihilominus Sinicam molliore
litterâ placuit inscribere, quo tam facilis esset, quām communis
omnibus pronuntiatio.

Proverbium.

Sinarum proverbium est, volucræ & conchâ certantibus pescato-
rem lucrum facere, ajetium; quod cum nostrate consentit, quo inter
duos litigantes tertium gaudere dicimus. Quippe concharum quod-
dam genus est, cùm è mari exierint seséque aperuerint, ita in aprico
litore somnum capientium. Tum pelagiæ aves, siquam forte dor-
mientem conspexerint, prædæ ac carnibus inhiantes invadunt unguib-
us, eam tollentes in æra. Concha vulnerata confestim se magnâ vi
claudit, attentâque volucrem secum suo pondere simul in terram
trahit. Quo animadverso pescatores unâ volucrem cum conchâ ca-
piunt. Idem prorsus hæc tempestate contigit. Quippe reges Sinarum
post victoriam, quam à CINO communibus armis reportaverant,
statim ruptis foederibus, velut quietis impatientes inter se contendere
cooperunt insigniter adjutâ Imperatoris felicitate, qui cognitis eorum
discordijs debellavit singulos atque delevit.

Primum bellum inter GUEI CHAO que reges exarsit, ex hoc ini-
tio. CHAUS per LINPOUM Præfectum GUEI o devicto, quas FA-
NANG regio complectebatur, urbes eripuit. CHAO interea rebus
humanis erepto, filius ejus abrogatâ LINPOO Præfecturâ alium
summisit. Cui cùm nollet LINPOO decedere, ad arna ventum
est;

est, acceptaque ab utroque Praefecto luculenta clades. Denique LINIUS ad GURGIUM confugit, nova discordiarum inter duos reges materia. Erat LINIUS homo prævalidus: unus oneri manibus in sublime tollendo sufficiebat, quantum alij decem est robustioribus vix levarent; sed & unus vorabat, quantum alij decem.

Imperator hâc bene gerendæ rei occasione utendum ratus, primùm LANGEIENO Praefecto ducē contra CHAUX moveret. Cujus exercitum ab alijs regibus desertum commissio apud HANTAN urbem prælio magnâ strage delavit, imperiumque victoris secutus, cum ipsa regiæ regem quoque cepit. Quem Imperator ad se missum jubet est medio tolli cum totâ illius stirpe, nec insontibus parcendo; regnum autem in provinciæ formam rededit. Antequam conflaretur hoc bellum, Imperator aliquos è CHAI Praefectis corruperat; qui apud regem hoc egere calumnijs, ut LIMOUUM egregium bello ducem, cuius ille fortitudinem ac militarem scientiam formidabat, in rebellionis suspicionem vocarent. Rex, ut sit perturbatis rebus, credulas aures præbuit calumniantibus, revocatōque LIMOUO duos alios duces substituit. Is indignitate rei motus, utrumque necat, milite tamen, secus ac præcavebat, in duas factiones distracto. Nihilo minus à suis adjutus, cum Imperatoris exercitu confixit; at viribus impar, acceptâ illâ clade, de quâ paulò ante dictum est, CHAO regnum perdidit.

*Limen ducis
bello calumnians
perire.*

Posthac TANUS, YENIS filius, CHAI regis affinis sui cædem persequi occiso Imperatore statuit. Habebat apud se captivum Imperatoris ducem, FANTUKIUM nomine, qui offensus à CHAI profligerat. Hunc ergo & KIMKOUM è regno GURIORIUNDUM copijs suis præfecit. Qui cùm vix aliquid apertâ vi acturos se sperare possent, cognitâ Imperatoris potentia; cum TANO primûm de XIO per præditionem interficiendo agitat consilia. Convénit inter eos, ut KIMCOUS Imperatorem adiens offerret YENIS nomine regionem CHOCHEU, cuius descriptionem unâ ferrebat, petita pacis & amicitiae præmium, ultro se tributarium faciens. Erat in eâ regione magnum ad occupandas, quæ Boreæ sunt adversæ, plaga momentum. Quin etiam apud Tartaros, inde ventum eundem excipientes, facilis patebat aditus; eorumque incursionses à situ loci squalidè impediabantur. KIMCOUS ergo siccam occultans manica, ut, dum traderet Imperatori tabellam chorographicam, incautum obtruncaret; postquam ad HENYANE, quæ est in provinciâ XESSI urbs Imperato-

*Prædictio à
Imperatore.*

ris sedes, pervenit, ille cognitâ adventus causâ, magno exceptum gaudio, statim admisit ad colloquium. Ibi KIMCOUS, et si frequenti aulicorum coronâ cinctus, simul in manum tradit Imperatori chorographiam, simul accipientem eductâ sic ferit, at idu cœco. Imperator enim insidias notans in temporé, modico flexu corporis perculum evasit in præsens. Verum ut alterum ille tentavit ictum, reliquo solio properat elabi scario. Quem fugientem urgens audacissime KIMCOUS per obstantes undique aulicos, prout quemque fors offerebat, impunè feriendo viam aperit sibi. Nemo enim ex illis, ne culillum quidem, habebat, è severissimo Sinarum more, ut in aulam arma quæcunque intulisse pro crimine læsa majestatis habeatur. Ipsum quidem Imperatorem periculi novitas adeo perturbavit, ut non meminisset se acutice præcinctum; donec ab aulico quodam monitus cùmque distingens KIMCOUM immanni vulnere medium secuit, modo exanimis, repente animosus vicit.

Educa.

Filius pacis
viduinae, sedis
frustra.

Hoc periculo defunditus vehementissime in YENEM excanduit. Nec enim credebat filio solo tentatum tantum facinus; sed mandasse patrem. Itaque ingentem exercitum in illum ducit; eoque magnis cladiibus obtrito, mox omnem ipsius provinciam pervalet; HUUM quoque in tantum persecuens, ut YENEX rex TANUM filium suum, tanti mali fontem obtruncaret ipsem, ad Imperatorem missò capite pacem oraturus. Quam tamet ne sic quidem obtinuit; obstinato ad eum ultimò persecendum Imperatore, quoad denum captum publicè jussit è medio tolli cum omnibus è regio sanguine, quotquot conquiri potuere, diminuto in provinciæ modum ac depopulato misere regno. Quinquennium tenuit hoc bellum. Quo tempore simul inferebat Imperator arma GUEI regi per PUENUM Praefectum suum; qui sub eos ipsos ferè dies, quæcis YENEM ille debellavit, etiam devicit GUENUM, & in urbe obsecrum eò adegit, ut se permitteret vicitris arbitrio. TUONUS nomen erat regi, quem ad se vensem PUGNUS excepit honorificè. Sed gnarus, Imperatori constitutum, cunctos reges delere ac restituere lapsam in diversos dominios monarchiam; eum necavit, GUEI que regnum universum, quod erat amplissimum, in provinciæ humilitatem dejecit.

Jamque XUUS omnes propè Boréas Imperij Sinici regiones in suam ditionem redigerat, incredibilē celeritatem usque comitante fortuna. Provincia XANTUNG subjuganda restabat ex ea parte, quæ

C*i*

C i regnum complectitur, cum quo tanquam tributario pacem sumulabat magis quam habebat. Capro igitur consilio de adjiciendis imperio provincijs Australibus, primo decrevit Zu regem bello lacesse; K I A N G S I & H U Y U A N G ampla tenentem regna, circumque jacentium regionum dominum. Quare advocate L I S I N I O militum Praefecto, Indgeo, inquit, operâ suâ ad regnum Zu armis nostris subiugendum. Considera diligenter, quanto exercitu, quibuscque rebus alijs opus sit ibi, ut bene instructus contra tantum regem procedas. Tum ille, Ducentia milium milia msbi abunde sufficiens; his, quod mandas, effellum dabo, regnumque Zu substernam imperio suo. Dein eodem modo U A N G C I E N U M interrogat, veterem bonumque militiam ducem, cuius operam belli jam multum expertus erat. Sed hic longè aliter sentiens, Ego verò, inquit, tantum regem, tam scilicet regnatum, tantisque copijs abundans Zu regnum ag gredis non auferim; nisi sexcentum milium instrutissimus exercitus. Multo enies plures, ut audies, adversum nos educet Zu us. Illud te meminisse velim, cum de summa rei agitur, summas vires necessarias esse, ne deinde nos paucioris eas non adhibuissē. Subridens Imperator, Tu verò ut video, iam senex es, inquit, nec miror adeò timidum confitum: eoque posthabito L I S I N I U M cum ducentis milibus, ut petierat, contra Zu u m mittit. At majore cum exercitu processit obviā illi Zu u s; atque, ubi ad arma ventum, ingenti commissa pugnā, coēgit tandem L I S I N I U M terga vertere, cum immobilitate repulsum strage. Plusquam octoginta hominum millia cecidisse memorane.

Exhorruit ad nunciataam cladem Imperator; vehementerque so-
licitus ac metuens imperio, sine mora U A N G C I E N I domum tendere, tantumque non rogare, ut contra Zu u m praefecturam militum suscipiat. Tum U A N G C I E N U S, Atqui nunc senior sum, inquit, quād-
cum meridobus, etiam; quin & ad seniorum jam accessit morbus. Si tamen obstinate placeat me contra Zu u m ire, sexcenta militum millia in procul-
lū sumo; his perditam rem restituant, his regnum Zu sibi subjiciant. Annuit jam Imperator, &, conscriberet ergo, quantum vellet exerci-
tum jussit. Nec moratus imperium U A N G C I E N U S collectis undique
militibus maximè veteranis ac ducibus quamplurimis, qui jam sub suis
signis militaverant, cum ingenti & instructissimo exercitu contra
Zu u m progreditur. Sed neque nunc cum minoribus copijs occurrit
ei rex, H I A N G T H E N O ejus Praefecto ductore. Pugnatur atrociter, &

magnâ utrinque contentione, dubio Marte; sed demum UANGCIEN. Major priori, magnam virtutem sequente victoriâ, Zu regis exercitus, qui modò victor fuerat, vicitus est, amissio etiam HANGYUENO, fortissimo duce. Scribunt aliquot centena hominum millia eo proelio utrinque cecidisse, tantum sanguinis fusum, ut superstites genuum tenus eo meruimus excederent.

Post hanc insignem victoriam UANGCIENUS regnum Zu aggressus, magnam illius partem occupavit. Zu us interea omnes suas vires convocans & exercitu non modò reparato, sed aucto etiam, ut potè de totâ re periculum facturus, plusquam decies centenis armatorum millibus collectis, animi plenus in UANGCIENUM movere. At ille conspecto exercitu pugnam detrectat, cunctando tantam multitudinem debilitari frangique posse sperans. Itaque vallatis undique castris se continet, invecchia è vicinis regionibus, quas vastaverat, annonaz vi magnâ, quaz dum consumeretur, interea non dubitabat Zu regis exercitum fame premendum, tantâ hominum equorumque multitudine constantem. Sed enim UANGCIENUM fecellit hæc opinio, Nam undique affation annonaz ad Zu regis exercitum è fertilissimo, eoque rebus omnibus abundante regno advehebatur. Quare mutato consilio, alio stratageme vicit hostem. Clausus in castris continuò exercet milites suos, ordines servare docet, proprium cuique locum assignat, ubi stare debeant, ubi cedere. Quò factum est, ut ad nutum monentis intentus omnis exercitus in ordinem mirâ celeritate coiret, exirereturque castris; tamdiu consistens, quâm exercitum regium ac nondum compositum videbat. Verum ubi acies exornata erat; illico dato signo suos UANGCIENUS reduxit in castra. Sæpius hac arte lulus hostilis exercitus & denique fatigatus, omisâ curâ toties inapit, et si strueret UANGCIENUS copias suas, nunquam postea se pugnare composuit. Et hoc demum erat, quod dudum spectaverat UANGCIENUS. Quare destinato die summo manè suos ad pugnam egregiè instructos ac totâ de re prius edictos solito more produxit è castris. Illi momento compositi ac cohærentes, ita ut didicerant, hostem tale nil opinantem & imparatum invadunt editâ strage tam furiali, ut, si fides habenda scriptoribus, ligna trabesque in sanguine humano natarent. Fosso us ipse (nomen hoc erat Zu regis) captus ac postea cum con-sanguineis, quotquot aderant, ad Imperatorem missus, ejusdem iussum, barbaro gentis more, unâ cum illis morte affectus est. Ita Zu regnum

Togatu cladem.

gnum occupavit universum Imperator, antecedentium fortunæ sociæ
tum redactumque in provinciam.

Barbarus iste mos, qui occupato regno jubet omnes regi consan-
guinitate propinquos mares unâ cum ipso funditus deleri, peranti,
quus est, hodiisque durat. Quot nos vidimus his annis insontes nec
nisi de natalium felicitate reos puerulos, juvenes, regulos denique sub
Tartarorum jugum ultro abeuntes, ab ijs hoc solùm nomine occisos,
quod ex imperatoriâ stirpe oriundi? T A M I N G A M dico, sive consan-
guineos è C h u , quos hodie crudelissimè Tattari persequuntur.

De hujus F o s o s parente Sinensis historicus mira narrat hoc loco.
U o n u s rex Z u ejus proavus habebatur. In istius demortui locum
suffectus K a o l i u s filius, licet in annos perquam multos vicerit ac
regnaret, pullâ tamen unquam prole felix fuit. Quæ res apud Sinas,
ut olim apud Judæos, inter primas calamitates numeratur, idque non
à regibus & magnatibus tantum, sed ab infimis etiam hominibus. Quin ex eorum philosophia sterilitatis malum summa censetur pro-
tervitas in parentes, quorum successio filiorum scilicet virtus scinda-
tur ac concidat. Teteritnum facinus admisisse minus probrum est,
quam absque liberis esse. Maximæ quoque tristitia materies est illa,
quasi non habituri sint post obitum, à quo plorentur. exspectantque
honorem sepulturæ. Hinc est, ut omni spe prolixi abscissa, concubi-
narum præcipue copiam superinducant. Idem faciendi probabilis
causa K a o l i e o regi visa; cuius Præfctus maximus C h u m x i n i u s
de regiâ propagine solicitus incredibilem omnis ordinis puellarum
gregem subinde ad illum introducebat, ex aliquâ posse fortasse gigne-
re spe ductus; at inani. Habebat tunc ex imâ plebe quidam comedus
miræ pulchritudinis filiam, & ipsam gestum agentem in scenâ. Eam
deamabat C h u m x i n i u s; è quo se gravidam illa sentiens, de pa-
tris sui consilio suum amasium alloquitur in hunc modum. Regi
Z u nec esse sciu nec adeò exspectari filiam; quo proinde mortuo fratre ejus
maru minor invaderet regnum. Vide, obsecro, ut caute agas. Non enim
tillid te latet, aliquoties cum abs te offensum, negante, quo postulabas. Tu
quidem egisti ex mandato regi omnia; sed illo non dubitas, qui ea sine
alla te auctor, in quem sine dubio quipiam statuerit illatibale. injuria-
rum, quai ei nullius obtulisti, umbrâ in memoriâ redemne, ubi ad gu-
bernacula regni accesserit. Accipe, charissime, si potes, à muliere consilium.
Ego nunc ex te sum gravida; cujus arcans preter me ac te consicere est ne-

*Caudilia in
regiam famili-
am.*

*Sterilitas ad
pat Sinæ con-
lamentosa.*

*Comade prodi-
la fraude in
regiam afe-
fum.*

me. Ergo, mihi fides ceteras pueras, me quoque ad regem intreruisse; sive
venie Calo masculum enier, Tu quoque regi successorem è suo sanguine.
Statim annuit impudentissimè mulieri non jam libidine tantum, sed
ambitione quoque insaniens amator; atque, ut rem celaret melius, il-
lam è domo suâ clam dimittit ad patrem. Ipse ad regem eodem ad-
huc die venit; docet inventam à se adolescentulam vultu venustissimo,
cāmque in ceteris, quanto potest opere, commendat. Exarbit illico
ejus, videnda desiderio rex; eodemque die introducta ad novum ama-
torem, quæ adhuc comedias actitārat, hand multò post ingentem
excitavit tragediam. Exactis mensibus, quos natura maturando in
lucem fœtui dedit, in palatio cotius regni latitati marem enixa, quem
Y E N U M vocārunt, F o s o i patri regnum asseruit; omni populo,
quamprimum natus est princeps, in ejus obsequium jurante. Mater
habita pro verâ reginâ & ab rege unicè amata coronam accepit; ejus
etiam patre ab humillimo fortunæ gradu ad summos honores sublatu.
Verū contiñō intervénit, aulis familiare malum, invidia. C h u m-
Odia orti in-
ter scelerū ma-
nūfrer.
x i n u s enim socii felicitate livens ferre non poterat æquatum, imò
prælatum sibi nullius nominis comedum. Et hic veritus, ne fraus
à concio C h u m x i n i o vulgaretur, nil intentatum relinqueret, quod
eum è medio tolleret. Insidijs denique mors K A O L I B I regis fene-
stram aperuit. Novi namque regis mater falsis criminationibus impe-
travit à filio, ut occulēt. C h u m x i n i u m , verum quidem pa-
rem, sed æquè occultum neçari jussit. Pœnas quidem nequitias sus-
C h u m x i n i u s non modò persolvit ipse, sed etiam tota ejus fa-
milia; quam arbitrio suo permisam comedus, & hanc, & arcanorum
conscios extinxit omnes. Hic ergo rex dictus est Y E N U S , Comicæ
& C h u m x i n i filius, qui F o s o i regis à C i x o Imperatore inter-
fecti pater fuit.

Deerat adhuc C i rex, cum quo pacem simulabat magis, quam
habebat X I N U S Imperator. Initio namque bellorum, ut cum ad rum-
pendum foedus adigeret, pacem cum illo fecerat, multa promittens.
Subornaverat etiam amicos C i regis, seu verius perfidiosos ac præva-
nicantes Imperatori. Hi à X I N O corrupti, regem varijs rationibus ac
consilij induxerant, ut desisteret à foedere. Verū, ut erat perfidus,
ac totius imperij obtainendi flagras cupiditate, postquam aliunde
quod raperet, non habuit, C i regnum invasit, P u x o Bræfeko du-
ce, Ille restremue gesta K i e n u m C i regem acie superatum captum.
que

que ad Imperatorem abduxit. Quem Xius non quidem occidi jussit, *Mors regis voluntaria.* sed intra nemus pinis nobile, seu vivarium undique septum claudi, pre-
cariam vitam permodico tolerantem cibo. Sed non erat necesse il-
lum fame præstere, qm̄ nemus ingressus, id supplicium auxit simul &
ficiit, voluntarii solitus inediâ.

Ultius Hanus rex ad Imperatorem ultro profectus, regnumque
ac militeth omneth ei subjiciens, in aula tanquam tributarium re-
gulum se commoraturum promisit. Unde cum p̄misit gratia flore-
dat apud Xianum, inter aulicos ab eo numeratus; & quia philosophiz
Sinchae peritus erat, ac bonus consilio, illum sibi voluit à consi-
lijs esse, multumque gaudebat cum eo de gubernatione ac legibus
disputare.

Interea ne tranquilla & leta omnia essent, Laotous unus ex
nile famulatio rebellionem coepit. Sed Imperatoris sive virtus sive
felicitas hunc etiam delevit, & post illatam cladem comprehensum
cum consanguineis omnibus ad tertiam usque progeniem extinxit.
Hunc regina Xianus mater apud se famuli loco habuerat, dominam
in pudicam tam familiariter depereuntis, ut duos ex eo filios genuer-
it. Hic ergo adjutus ab amasiâ, majora cogitare coepit, &c. quod
mireris, è servili fortunâ in spem imperij consurgere. Temeritatem
hominis protollebat maximè sigillum imperatorium, quo, quoties
volet, vrebatur. Erat enim illud in reginæ matris potestate; quo
diplomatis in futurum usum ipse fictis, ita rem ordinavit, ut adversus
Imperatorem in procinctu staret ingens exercitus. At, sicut paulò ante
dictum est, superatus tandem commeritas perduellionis atque libidini
poenas dedit. Habuit & alium procum libidinis extimulata furijs
Imperatoris mater, Luperus et Iuus nomine, cetera egregium bello
ducem; qui posteaquam ab Imperatore rem detestam audivit, fugâ
captivitatem antevertit. Sed enim quasvis undique, ne vivus in
Imperatoris veniret manus, ipse suâ manu interiit. Tum denique,
Imperator versa in propadiosam parentem irâ, multat eam exilio,
duos è Laotoo filios necat; sanciens edicto publico, ne quis Praefecto-
rum id factum solita libertate regi vitio daret, capitâ poenâ constituta
peccantibus. Sciebat enim Praefectos Philosophosque Sinicos non la-
turos tantam, ut ipsi putant, impietatem in matrem. Incredibilis est
enim Sinarum erga parentes obedientia, veneratioque tam religiosa,
ut nefas habeatur, in quacunque demum causâ filium patri matrî
vel

*Sigilli usus
famulo con-
cessus male
convenit.*

*Prohibita mo-
nenda libertas.*

vel leviter irasci aut resistere. Quā laude Sinas planè cunctis nationibus facile superiores esse, suprà diximus.

Verū enim verò quāntumcunque vetuerit Imperator, ne fieret expostulatio; Praefectis tamen compluribus aviti moris sequitas inexorabilis ante mortem fuit; gravissimè ferentibus, Imperatori sue in tantum adversus matrem obsequium perijisse. Diversis itaque diebus Praefectorum viginti quinque necati sunt, Imperatori magnā gravitate atque constantiā, dicto scriptoque improbum facinus exprobantium simūlq; rogantium, ut reginam matrem ab exilio revocaret.

*Sed non ad
causa.*

*Viginti quin-
que monitores
necati.*

*Maocti in
monito B.
terras.*

*Inconvenien-
tissima
mortis
minas.*

Non tulit amplius eam lēvitiam ē regno C; oriundus Philosopher juxta & Praefectus M a o c i u s. Hic mirā eloquentiā in animum Imperatoris irrepit, cōque partim rogando, partim suadendo adgit, ut ei demum copiam faceret increpandi sui. Tum M a o c i u s, Omnis, infit, reprehensione dignus es, Imperator. Errāisti om̄is, & errare ē Imperatorem corrīgere per optimū quoque non modo licetum, sed etiam laude dignum semper habitus est. De te vero quid dicam? Absonēti munus, cuius exercēns liberae optimorum regnum exemplo mīhi concessa, tuo tu edictō sustulisti. Refige, quāso, tabulae afferenda majestati nī profuturas; & quod sanctissimi reges in beneficij loco posuere, maneri te patere. Si te honorum exemplum sequi puder; vide, nefis insquise in rōspūm judex. Alterūrum enim nēcessē est admittas, vel illos monitorem possis bene facisse, vel te disparem eis ac malum regnum esse. Liberate loquentis offensus Imperator tanto dolore & irā effebuit, ut spumas ageret ex ore; strīctōque furenter ense, ut erat impotens ira, in M a o c i u m ruit. In ipso tamen iētu se continuit, spatiūmque animo dedit, ad exquisitiōrem poenam M a o c i u m differenti. Nam ferro cadere nīmō minus lēva mors erat. Actutum igitur afferri vas æneum jubet, in cōque M a o c i u m igne torqueri. Nihil is territus est atrocitate supplicij; accedēnsque propiū ad Imperatorem, & corporis inclinatione majestatem veneratus, erecto dein imperturbatōque vultu sic eum affatur. Iam inde à puero ex optimorum lectione librorum memini me discere, rectè viventes honestam mortem non esse fugiendam, sed & hoc audiri, maximē timendum regib; ne per vita regno excidere. Qui honestā in causā mori tinet, indignus est vita; & indignus regno, qui non timeret illud amittere. Quo patēt bene vivas & morsare porinde, ut vixeris, quōque pacē conserves vel amittas regnum; ea deinceps prima debes esse cura regib; ut sciant. Nanc ex te quaro, Imperator, has fecit

fero malū an ignorare? Tenuit Imperatorem ances interrogatio; & irā interim intepescente placatior ad MAOCIUM versus, Quae modo locutus es, ait, non satius intelligo; expone, qua sensu, apertius. Tum MAOCIUS. Postquam igitur ab eo, à Imperator, inquit, concessum est mihi, liberò, qua sensuam, eloqui; faciam id unico bono meo, vel certe, si rospsum odissē potes, publico. Quaevo pricipia sunt, abominanda, inaudita quidem certe, qua paerasti; quorū ex turpiudinem hanc agnoscā. Ea nisi detestore, nec vivere bene potes nec pulchre mori; quin & de imperio periclitari. Primiō in patrū tui manus impium fuisse, uxorem silētum, ut pudicitia sorique violata ream infamando, &c. quō conspectus silentium crimen effet, in oxilium ejiciendo. Id quod est alterum tuum crimen, testimoniū luculentum impietatis in matrem ac concubaciam tua. Tuus duos fratres, pueros infantes, ex eodem uero, quo tu, genitos privarim, ac donis, sed impetu ubique, necavisti. Denique proborum virorum, vīrē tibi amicorum enīsque conomodū unice studientia virginitati sanguine nefaria manus imbusisti. Quis unquam Imperatorum, etiam quē nequissimi habebantur, ad hanc tyrannidem processit? Quid enim K I O, quid C H E O noquā? utrumque tu, (sed quid utrumque dico?) tu nequitia uniuersi omnes superasti. Hac ubi fama diffaret longè latēquo per imperium; quid deinde futurum putas? itaque ac familia tua omnia oditum erit publicum. Virtutē amant omnes in Imperatore, vicia nemo. Huc, nisi improbus, prefectora munus nemo voleret suscipere; in despicere ab omnibus quid facies? Non ages, opinor, magnas gratias sollicitudini mīsa; rēmō nibilo fecis̄ ē factū rāi interstitium tibi, &c. ne perdas vitij, quod eis vītērijs acquisivisti. Hec locutus, vestes & insignia praefectura, quēs tunc erat ornatus, abjicit ante Imperatoris pedēs. Is primum obſtupescētis modo hæc aliquantis perdein ē throno surgens, stis ipse manib⁹ MAOCI recomposito amictu, constantem adeo fidūmque Praefectum mirificē dilaudavit. Ibi anteacta ultro damna-
re, accusare seipsum, jubens illico revocari matrem. Obviāmque progressus redeuentem exceptit humilitate filij, veniam petens impie-
tatis, magnatotius imperij matrisque leticiā.

Tandem
cit.

Liberatā atq̄ē constantia, quā Praefecti Sinenses utuntur in ob-
jurgandis suis regibus, suprā jam exempla quēdam attulimus; quē
mirabuntur quidem, at imitari non andebunt Europæi. Seiant hi ta-
men hoc non antiquitus tantum apud Sinas in usū fuisse, sed & nunc
esse, ut Praefecti, cūm à regibus salutaria eorum monita non audiū-
tur,

*Historia à regi-
bus non ab-
dicatur.*

tur, insignia vestitumque muneric indicem coram rege abjiciant; pa-
lam contestantes eo facto, nolle se amplius fungi munere, cuius signo
jam nullo noscerentur. Eoque se apertius abdicant, siquid molitur
Imperator, quod in detrimentum reipublicæ cesserum timent; nec eis
dicto sit audiens aliud suadentibus. Id aliquot abhinc annos suh
UAN LIEN O Imperatore contigit; qui ceteras summásque laudes
vagis amoribus infamavit. Tametsi enim legitimos habebat filios;
imperij tamen heredem, è concubinā, quam effictum deperibat, filium
declarare ipsi deliberatum erat. Sed Praefecti omnes consensu negant
id fieri se passuros. Quorum conspirationem cùm insuper haberet
Imperator; tum verò, quotquot erant in urbe regiâ, (ad duo millia
fuisse reperio) palatium ingressi, præfectura positis insignibus adge-
re volentem nolentem, ut legitimum successorem declararet. Idem an-
no millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo primo, priusquam è Sinâ
exiret, accidit. Mortuo namque in regiâ, PEKING appellata, regio
euro, cùm alius (Tartarus is erat) tutelæ nomine administrare vel-
let imperium, regis etate causatus adhuc imparem tantæ moli, Prae-
fectis omnibus periculosa ambitioni contradictibus & insignia sui
muneric projicientibus cedere demum coactus est. Atque in hunc mo-
dum sexdecim annorum adolescens, cui debebatur, imperij guber-
nacula tractare coepit, XUNG H I dictus. Sed nos ad XIUM rever-
tamur.

Is non multò pòst imperium totum lustrans, maximum operæ
preium fecit; adjectis ditioni suæ, postquam KIANG fluvium supe-
ravit, YUE regnis. Exstant adhuc multa ejus itinoris monimenta;
principiè in provinciâ, CHEKIANG indigerat, non procul HANG-
CHIU metropoli, cui mons adjacet, è quo XIUS mare prospexit.
Mons hodiéque vocatur XIU prospectus in mare. Hoc tamen iter
haud immune fuit omnis periculi; comparatis in Imperatoris caput
insidijs, C H A N G L E A N G O regis H A N I Praefecto authore. Hic cùm
non sequè manu promtus atque ingenio esset; omnibus bonis suis di-
venditis conduxit audacissimum sicarium, qui Imperatorem iter agen-
tem è medio tolleret, Petebat is tunc eas Sinæ partes, quæ ad ori-
entem vergunt; jämque ad arenas pervenerat, quæ difficilis erat transi-
tus, cùm opperiens eum sicarius repente stricto acinace nil tale opinan-
tem petit. Actum de eo fuit, nisi adversum ictum currus lacera fre-
gissent. Quo proinde innoxio, inobservabili dexteritate celeriter se
proripiens

pròpriens inde fieri, nusquam amplius comparuit, et si toto imperio per quam studiosè ac diligenter à Præfectis omnibus quereretur, CHANG-LA NGU.S. & ipse sibi fugâ consulens in montibus latuit, quoad multis in hujus Imperatoris successorem rebellantibus. ipse unus ad L I S U P A N G I causam se acclinavit; cuius ille potissimum consilijs imperium obtinuit, ut in loco memorabimus.

Anno imperij secundo ac trigesimo ad eas plagas, quæ Boream spectant, lustrandas Imperator animum adjecit. Inibi ex maritimâ navigatione redéuntem Lusitangum habuit obviām. Is inter cetera chorographiam obtulit Imperatori, orbis alias plágas repræsentantem, in primis autem extremas hujus Asiaz atque insularum Eoum māre distinguentium. Ex quo suspicari licet, iam, hoc Imperatore, Sinas ad Indos navigasse; in J A P O N I A M item, Lusoniam regionesque proniiores occidenti. Unde opinantur porrò aliqui, C I N G A L A, quod Sinarum syrtes significat, ad quas una classis periret, nomen ortum. Hinc C I L A N, sive S I N L A N, quod Sine incolas significat, hoc est, Sinas. Et quia C. littera nominis est hujus principium; inde nostra de C I N A K U M appellatione figitur opinio, quam ab hac imperatoriâ C I N A familiâ natam asseruimus'. Præterea in insulam usque S. Laurentij pervenisse Sinas, illud est argumento, quodd etiam nunc eam colit Sinica gens; maximè in S. Clariæ situ, quo loco candido adhuc vultu homines singulâ loquuntur Sinicâ; quod ex nautis, qui eò appulerunt, sèpim audivi. Et hæc Sinarum navigatio ad omnes Indicî matris insulas, & in ipsam usque Indiam vigebat etiam eâ tempestate, quâ Lusitanæ primùm Indiam ingressi sunt; intermissa deinde tamen, partim longinquitate locorum obstante, partim Lusitanorum metu. In J A P O N I A verò nunc quoque Philiippinas, Macasariam, Javam, Camboyam, Sion & Coe hi nchi nam navigant exerceantque commercia. Quæ talia Sinicæ scriptoribus vix leviter attungi non est mirandum. Sicut enim magnificè de se altèque sentiunt; ita præ se contemnunt alios, & exterarum nationum regnorūm res suarum litterarum memoriam indignas putant. Et sancti totius Indiae populos Sinis circumiacentes mere barbaros in cultisque dixeris, si cum Sinis comparentur.

Sub hæc tamen tempora rediit ad Imperatorem ex J A P O N I A ^{Japoniæ & Sinae oris.} classis, quam nauclerus ab eo per fraudem obtinuerat unâ cum colonis ad J A P O N I A M frequentius habirandam. Narrabat enim inter

*Quod occasio-
ne /* insulas J A P O N I A E unam præ ceteris antidot feracem esse ; quo si uteretur Imperator , æternus & immortalis foret . Sed præter milites navésque sibi virgines insuper puellas trecentas , totidemque pueros esse necessarios , à quibus unus inveniri posset illud antidotum . Cùm fraudulentæ petitioni annuisset Imperator , ille J A P O N I A M repetens , posteaquam naves portum tenuere , conditâ urbe sese regem fecit . Hinc J A P O N I A maximè frequentari coepit , J A P O N E S à Sinis se oriundos esse gloriantur .

Itaque dum eas , de quibus modò dictum est , Sinæ partes perlustrat omnes Imperator ; à T A R T A R O R U M irruptionibus parùm tutas videns , quoniam eos arceret modo , cogitat copia . Primò igitur M U N G T I E N U M Präfectum cum trecentis armatorum inilibus ad vastandos T A R T A R O S mittit . Quæs brevi victis atque ad remotiores regiones domo pulsis ; descripro dein accurate terrarum , vallium , montiumque numero , magnum illum celebrèmque murum à litore maris L B A O T U N G provinciam alluentis ad L I N T A O usque provinciæ X E N S I urbem in C R O C E fluminis litore , continuâ propemodum serie castellis ac turribus , prout opportunum quoque loco videbatur , emunitum per decem stadiorum Sinicorum millia , quod Sinæ scribunt , memorabili opere deduxit . Unde si leucam stadijs sexdecim Sinensibus finiamus , ad leucas sexcentas porrectum habebimus . Sed exacta ejus longitudo ex Atlante nostræ extremæ Afiz petenda est . Omnino murus hic (quem Sinæ U A N L I C H I N G vocant , sive murum stadiorum decies mille) opus ingens fuit ac maximè mirandum , quod ad nostra usque tempora firmissimum perdurat . Sudavit in eo perficiendo incredibilis hominum multitudo . Nam è toto imperio tertium quemque laboris istius patientem voluit adesse ; unde varijs in locis inceptus est ac deinceps continuatus . quoad ultimam recepit manum . Tantam verò soliditatem quæsivit operi , ut , si quæ ferreo clavo penetrari posset , ijs , qui partem illam struxissent , capitalis esset negligètia . Tanti operis fundamenta molitus , uti dictum , ad L E A O T U N G , quæ in sinum cogitor mare , naves crudi ferri massis onustas mersit , ad duo stadia ruente in profundum pondere . Muri latitudo , senos simul , & octonus etiam equites capit , nullo extra orbitam labendi periculo ; denuo vel ex hac parte stupendum opus , quinquennij spatio perfectum . Quæ flumina intermeant , non continuatur forniciibus , sed nusquam apertior ejus est hiatus , quæm quæ dividitur horridis

*Murus Sinæ-
Et caput.*

*Ad ejus fra-
mam ter-
ram quisque
vocat.*

dis montibus prope T A I T U M urbem , ubi T : z . populi hababant , quos Imperator evictos intra muri crepidines maximâ ex parte coér- cuit . Varijs quoque locis castella exstruxit . præsidiorum bogo , Portas opportunitibus locis dispositis ; unde , ubi usus posceret , faci- lior esset in T A R T A R I A M eruptio , & exitus ad commercia . Decies centena militum millia fere semper alebant Imperatores Sinici ad muri custodiam . Sparis quidem , quod erat necesse , annonam tamen ex toto imperio statim anni temporibus atque ordine advecta sufficiebat omnibus . Exstructus est murus anno ante vulgarem Christi epocham du- centesimo decimo quinto .

*Decies centes
millens casco-
du ojus muri.*

*Sinicus ante
Christum an-
no 215.*

*Insona amo-
bitio.*

*Liberi Sinici
tempore*

Ceterum sanctissima sui nominis Imperatori fuit existimatio ; & , si fuisset honoris cupiditas intra modum , hâc unâ re ad posteros ut- cunque memorabili . Verum ille non solum laudem quærebat , sed sibi soli , unum id agenti , ut priorum Imperatorum omnium extingue- tur memoria . Hinc nulli vas volebat esse de alio , quâm de se loqui ; quod crêderet egregijs factis à se omnes esse superatos . Quam ob rem jussit edicto publico . severissimis paenis propositis , omnes Sinicos libros exuri . Tamen si verò spectabat hoc unicè , ut aliorum laude senescente , omnes in posterum de se uno scriberent ; aliam tamen causam præ- xuit . Hoc edictum anno imperij quarto & trigesimo publicavit . De quo facto suprà quâm dici potest , & olim & nunc etiam male audit apud Sinas , queis sera licet vindicta suavis est maledicis omnibus & execrationibus mortuum confondere . Sic unde præclaram famam quærebat , insigne dedecus & infamiam apud posteros invénit . Hu- jus exustionis authorem etiam L i e u u m faciunt ; qui ut suprà dictum est , haud mollem sanè sententiam in regulorum causâ tulit . Hoc tem- pore Colai dignitatem sustinebat ; quem in concilio , cùm negotium de comburendis libris tractaretur , urlitterum contemtorem , ita locu- tum ferunt . Olim , cum in plures divisa dominos essent regna , non ab- muerint necessarium litterarum studium fuisse , ut , qua ad cuiuscunque regni gubernationem pertinerent , è libris promerentur . Nunc eviluit hac ratio , cum sub unius imperio totu[m] quiescet orbis , unius omnes nutrum invenientur . Unius ordo , una lex servanda ; cui res quid plura scire sit opus , ego quidem nescio , os obesse potius , hoc scio . Quid enim otiosis litigio- sisque litteratorib[us] regnum cur oppleamus , haud dispicio . Res rustica sunt & agricultura , qua nascitur felicitas imperij ; hoc admovendum est po- pulu[m] ; hinc magis aliquid ac fructuosius quâm à sterilibus litteris expe- Dd 3 Elandum .

*Sinica orati-
litterarum & lit-
teratos da-
mnantur.*

Elandus. Harum studiosi tantum aliqui student, præterita scire pulchrum putant, badierns ac præsentia volat indigna suo magisterio rejiciunt; vetera, nec aliud laudantes, in eorum studio morientur. Nec viventi bac ab illis longè diversa tempora esse, quamvis de doctrinâ incertissima suâ sibi prolixè blandantur. Volant bujus esse temporis magistri, neque tamen huic tempori se accommodant. Si quod edictum exeat ab Imperatore, atque in vulgo conuat; prima est; &, si Calo placet, maximi momentis disquisitio. Numquid novi? num olim usitatum? Si respondemus, olim, salvares; si alius, cum censuè censurâ plusquam tolerabili vaporat unâ cum Imperatore decretum. Ecquoniam istud merito? non est aut quum. Quia & motu amat pœbique secessionem ista magistrorum ratio. Quo impensis Imperatori vigilandum, ac, ne quis libros habeat domi vel sua vel aliena, nœve abscondat, sed quamprimum addicat flavum, etiam sub mortis pena denunciandum, salvi tamen illi, qui de agriculturâ, de medicinâ, de divinatione tractant. Quod si quis imperij nostrâ politiam modumque gubernandi scire volerit; non è libro, sed audiens à regis Prefecto, cui demandata ea curia, discat. Pestilens & exitiosa litteris fuit hæc oratio. Nam omnes ferè Sinici libri periere. CINHO dicitur à Sinis, id est, CINAE familie ignis, hæc exustio. Quantam verò diligentiam adhibuerint in libris indagandis Prefecti, vix credi potest. Urgebat Imperator ipse vehementer; quo jubente sine morâ necati sunt extinctæque familie, apud quos quasve libri reperiebantur. Nondum ignis ille deletus est à Sinarum animis, tuncam tot librorum ingeniorumque cladem & hodie lamentantium. Præcipui doloris materiam sufficiunt Musica & Mathematica, quas artes olim principatum apud eos tenuisse, dubitate non sinunt tot antiquorum observationes mathematicæ, musicæque laudes. Atenim quantocunque furore perditum iere libros, multi tamen, & illi antiquissimi servati sunt, haud minus invito, quam inscio Imperatore.

Ingenio servati libri.

Sed eorum servandi mirabilem modum reperio. Ajunt enim quandam anum librorum amantem, CONFUTI MENTIQUE, nec non aliorum nonnullorum libros divisis paginis ad domus parietes agglutinâs. Nondum cæ tempestate papyrus erat in usu; sed arborum corticibus ac folijs animi decreta mandabant, ut nunc Indi solent. Et quoiam erant è materiali solidâ, candidaque calce obliiti, non difficulter latuere, quoad extinctâ CINA stirpe, ab heredibus vetulæ sunt expromti factique juris publici. Quanquam aliquot litteræ vel temporis

temporis vel corticis humescenis culpā, legentium oculis se subdūixerant; præsertim in CONFUTATIO. Quas litteras, licet, quales fuerint aut esse debeant, non ignorent; cùm tamen illius libros recudunt, eas inferere non audent, sed notant in margine. Tanta enim est CONFUTI librorum estimatio, ut aliquid in ijs etiam aperte mutilatum emendare nefas putent. Vix enim reverentiam præstant minorum CONFUTI libris, quām nos Sacrae Scripturæ; nisi etiam fortè majorem. Sanè divinos libros ad humanam, hoc est, vitiosam intelligentiam mutilare, ad lubitum torquere, ac perperam explicare, multis nulla est religio.

Dum tantæ librorum strages fiunt; duo Imperatoris Præfeci, quod intra studia sua, quippe Philosophi, securius laterent atque liberius, aulā relictā montium abdita petiere. Causam fugaz scripto significaverant Imperatori, corām id non ausi, sed excidium libroru atroci stylo vindicantes. Quā re magis exulceratus iste, novas inquisitiones instituit ac severiores prioribus. Capti librorum tenaces & studiosi omnes; qui multi latitantes in montibus reperti, protractique in forum sexaginta supra quadringentos unā cum libris igni pabulum fuere. Multum displicuit hæc Imperatoris crudelitas Fuso ejus filio impe-
riique heredi; qui, ut erat litterarum diligens, sæpe patrem rogavit, ut tandem vexandis libris statueret modum. Sed nec quicquam. Imò cùm doctis illis viris impunitatem vitamque depositeret, adeò pater offensus est, ut è suo conspectu abire jussum atque ad Boréas plagas telegatum multaret exilio. Ibi Mu m h o ē o militum duci cultodendum tradidit. Et hæc aulæ patriæque privatio deinde debitum imperium ei simul & vitam eripuit, ut paulò infra narrabimus.

*librorum exusti
libri cum pos.
soffribus.*

Palatium interea magestate plenum exstruxit ornavitque miris modis, ut erat magnorum operum atque magnificorum amans in primis. Regiam sedem legit HENTANG, provincia XENS urbem, ubi nunc ejusdem provinciæ metropolis SINGAN est sita. Et licet amplius esset in eâ jam antè palatium; magnificientia tamen suæ impar & nimis angustum ratus, inter alia ingentem & oppido sumtuosam, adjecit fabricam, quæ ab Oriente in Occidentem passus quingentos, ab Austro in Septentrionem centenos patebat, itaque summo artificio disposita, ut, vacuis licet atrijs, decem militum millibus in eâ perquam commoda esset habitatio. Tot enim esse volebat & veteranos omnes eosque selectiores ad palatiū suique custodiā. Palatium deinde,

deinde, quā intra moenia coērcebatur, ad montem usque N A N X A N
prolataavit; ejusque montis partem deliciarum causā conclusit intra
palatium novis exstructis moenibus, queis totum intra urbem circum-
clauderetur. Ad urbem verò nonius per montem pater aditus. & pe-
destri tantum itinere. Nam reliquas illius partes fluvius, cui Gu si
nomen, allaenbit. Construxit igitur arduum in monte firmissimum-
que propugnaculum, subter quo viam occultam effodi jussit, ad op-
dum usque proximum ingenti opere ipsa montis viscera penetrans¹.
Quam quidem ita subterraneam esse voluit, ut aperta quoque supra
terram esset via. Nihil dico de pomarijs, vivarijs, floribus & horto-
rum ornamentiis alijs; in quibus exornandis & instruendis infinitas
opes insunxit, coactoque subditorum labore abusus, sēque suāmque
familiam invilam omnibus intolerandāmque fecit. Sed hac de re plu-
ribus agam infrā.

Nec tamen Imperatori nullo labore stetit harum rerum molitio.
Annos quinque supra viginti dimicandum ei fuit; prosperaque fortu-
na semper usus, omnibus sibi subiectis pacem peperit hoc tandem
anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham supra ducentesimum
alter & vicesimum². Quem annum in diplomatis suis notari primum
voluit; eodem quippe legitimus totius imperij consensa declaratus
Sinarum Imperator³. Tum deinde patrem suum jam mortuum. pri-
mum istius familij vocat Imperatorem, se verò scribit secundum⁴.

*Filius non est
major patre.*

Est hoc usitatum Sinis, & in parentes observantiae obsequen-
tiaeque argumentum, ut filius nunquam ad altiorem dignitatis
gradum, quam pater, ascendet. Unde si suis in republ. meritis ho-
nores filius adipiscatur, queis patri fungi non obtigit, quamprī-
mū, quicquid id felicitatis est, posthumo, ut sic dicam, jure, cum
parente mortuo communicat, nobilibi apud hanc gentem ceremoniā.

Novas deinde ieges invexit ac politicas gubernationis modum in
multis mutavit. Initium anni primam lunarem in sagittario conjunc-
tionem; insignia verò militaria & vexilla nigri coloris, ut erat istius
amans, esse voluit⁵.

*Abrogati re-
guli ab Impre-
vatore geniti.*

Jamque suscepserat aliquot filios; cùm à Præfectis rogator, ut pri-
mogenito successore designato, reliquos, more majorum. regulos
crearet. At L i s u u s unus è Præfectis majoribus, quod minùs alterum
fieret, adversabatur. Antiquarum familiarum Imperatores, ajebat,
filios nepocisus creabant regulos; sed, ut n̄ s̄m experiendo nos docui, evenient
non

non secundo. His enim paulatim assurgentes ad portas, mōxque sum-
is in affīnes armis miscēbant & turbabant imperium. Melius à nostris
pacatiusve nūbil exspecto. Hinc rōt bellū, rōt regnorū inclinationes &
quemadmodum & hac aīate nos ip̄f vidimus. Minime igitur salutare
hōe rōspubl. consilium puto; sed postquam summa novi Imperatorū virtus
id efficit. ut rōtū terrarū orbis ad unū nūlū inīcatur, quid attinet
plures dominos in nostrāmē armare permicem? Sacra mībi videsur
futurum, si magnificum in assignārē cūsq̄e urbe palatū adīficemus & in
quā opīmī redīsib⁹ īstrūcti regē fūscentur & alīentur, procul domi-
nūm, procul aut ī terrā aut ī populos imperio. Sic ab Imperatore arq̄e
Præfectū cīrō pondebant; nūbil est, quod ab eis timeamus hostile, tentare
nūbil auſtrū, practā tumultuās māriā. Hujus igitur fētentianā
fecutus Imperator, eo modo, quem ille suaserat, filiorū statum ce-
dīavit; quā politiā ratio nostris enīā temporib⁹ usurpatā.

Septimo ac trigesimo, quām X i u s rerū potiri cōpīt anno, Hu-
nam orientē denuo lustrare vīsum ē repūblicā. Huius & ejus fi-
lius secundū genitū, comicandi patris affectus desiderio, ab eodem
per L i s u u m Colām id non diffīcūltē obtinuit. Sed in itinere Ima-
perator in morbum incidit, quo extīctus est hujus anni septimo
mense. Paulò ante mortem ad filium majorem dedit epīstolam, ad-
juncto īperij sigillo. Hac, nī primo quoque tempore ad filium natu-
maximum mīterentur, Huia i o tradita. Quā rāmen ille, momen-
tum ponens in mōrā, se pētes attīnuit, suppresso etiā mortis aus-
tō, nequid ē novis rānosib⁹ detrimēti pateretur imperium. Sed
frustis, turbansib⁹ omnia per hanc opportunitatem Præfectis, in-
ter quos erant nonnulli, qui familiā C i n a m acerbē & penitus
oderant, & sub umbrā fūci obsequij, plane illius exitūm urgebant.
C h a o c a u s p̄cipue, non infīmō fortis Præfectus, callidus & astutus
confidens, meditatum facinus exequi strenue cōpīt, nec ante quie-
vit, quām C i n a m familiā ad interitūm redēgit omnēm. Ergo
L i s u u m fidissimum alioquin Imperatori ministru m varijs artibus
subiens adēd induxit, ut majore filio præterito Imperatorem diceret
mīmōsem. Sic autem est eum allocutus. Epīstola & Imperatoriū sigillum,
quod ē ad majorem nām filium nō sit, in possestace sunt Huius & i secundū
genitū, amīsīs. Perro tūmē est statuere, hunc, an F u s u m Impera-
torem jubeamus. Quod tuarum est patrīmūndū facturū nūbil est, quod
dubūsem. Dirigūc ad hanc orationē L i s u u s, & irā, quām erga vo-

Ec

torē

*Præfato etiā
re littera ē
Agile imperij*

Scem dominum immo fides ad auxerat, iorūmens xix se continebat,
quia è vestigio trucidaret ipse CHACOLUM. Sui tamen potens, tan-
dem responderet in hac verba. Quod vivus, ô perfidiose, lenitatis est mox,
non sceleris tui. Utā indiguum est, cui perire fides. Quo spectant huc se-
filia, nisi ad subruendum imperium? Talia certe sunt, quae in medium re-
tulisti, qua nequissimo cuncte turpissimum sit loqui. CHACOLUS quasi
non tardus oratione contumeliosa. & ad L. I. S. U. M. versus, Virtus, po-
tentia, consilium tu se sunt, ô L. I. S. U. K., prolixa tuas in persum, remque
publicam, merita, & quod est, in aula presarum, rarissimum, sine in-
vidia. Quod sibi quidem conungit meritorum sue, qui summatum digni-
tatem sua temporanior adhuc habuisti, ut illa non te ornasse, sed ad te po-
tius ornata esse videatur. Sed, ex ore, considera etiam atque etiam, quid
agis. M. A. X. N. U. M. Imperatorum filium apud Mumnoëum esse scis; huic
de illo, preclarere merum; utrumque erit famularitate connoxum. Si
Fusius præ. HUHARO proferetur ad fastigium; cum tu præ. HUHARO
nulla eris. Adicere parci, Gallo signum, Galai dignitas est sibi, ut, cum
possis illud. HUHARO tradere, hanc tibi servare negligens sis utrusque.
Secondum est HUHARO filius, quidcumque; sed apud nos est, sigillo potest,
& statim, modo tu faves, potentissimum imperio. Quo si per te poteris,
qua tibi non refuerit gratias; sed bac apud sapientem fortasse parum valeat
oratio; at regia & imperatoria ejus iudeles, at pietas, at in homines com-
misericordia, quae dotes, aliquid imperio usqueque digna resplendens in eo,
sciat in calo bella, nihil apud te valeant? Quamobrem obsecro te, ne du-
citur amplius ei sceptra tradere, quem non dubitas iis esse dignissimum. His
dolis rapta tandem L. I. S. U. S., habitaque post Colai dignitatem fide,

Regnum à le-
gítimo succes-
sore alienante;
multum valeret autoritate; facile persuasit Praefectis omib[us], ac
tranquam legiūm in eo potestatem venerarentur. Filius major con-
tra cum Mumnoëo nulli labori parcere, quod Praefectos amicos sibi
fidosque conservet; at obstante L. I. S. U. O. vix quidquam effecit. Quip-
pe cum arma parantibus etiam Praefecti ferè omnes oblistabant; ea co-
acti sunt mox ponere, collectis copijs ad vim inferendam imparibus.
Atque hæc causa fuit, cur Fusius ac Mumnoëus perduliles judi-
cari sint & in crimen læsa majestatis incurritisse. Minor autem frater,
postquam Imperator factus est, ad firmandum magis imperium una
cum Mumnoëo majorem coegerit sibi met mortem cognoscere.

Secundum

SECUNDUS IMPERATOR ULTIUS.

Imperavit annis III.

Malè parta male dilabuntur, dictum verus est; cuius veritatem novus Imperator exitio suo sanxit. Inconsultus juvenis, qui patricidio stabilitum fecerat imperium, & hoc & seipsum evenerat; rerum potitus tamtum triennio: Viginti namque natus erat & alterum annum, cum prorupit ad clavum imperij, sed quarto de vigesimo etatis anno ab ijsdem: à quibus fuerat electus, morte multatus est. Cujus auctor præcipitus, CHAOCAU s'fuit, octaltissimè simus ac va-
Cyclo 42. anno 29 ante Christum. Anno 209.

Longè ULTIUS (hoc enim nomen Imperatori post fuit) à paternâ virtute animique robore degeneravit; libidine atque avaritia infamis, nec nullius reiquam voluptatum in imperio studiosior. Sub inde CHAOCAU sic allocutus memoratur. Mortali vita cursum est haud minus velox, quam curser, quem sex equi rapient. Breve omnibus sparsum nobis reliquum est ad vivendum; quod dum elabitur, opib[us] oculos, aures ac reliquos sensus ijs: rebus explorare, quodsi maximè summa- que cum suavitate titillantur, & quicquid denuo desiderabile posset mens mea, omni diligentia conquirere, ut aras reliqui mibi exigunt quam- jucundissime. Id quâ ratione possim consequi; tu, CHAOCAU, me doce- bu. Ille factus ad omnem fraudem, responderet in hunc modum. Effi- cere quidem ad omne, quidquid velis, optime Imperador, est in manus tua; Signans con- fidem. nisi quid haec una res me solicitum habet, ne labores. Tunc ex illis, enim, quos dixisti, explorari non possum insatibiliter. Tunc ex illis, non per antiquos patres tuis Prefectos tibi liceat, quod optas. Huiusnamque alios tibi autores erunt, in alia te studia & ab his longe diversa de vocabuntur, immo turbas ciebunt, ubi te viderint solis voluptatibus inhabeare. Tunc vero si ex saturare animum voles, antiquos illos Prefectos extinxera; novos, que in charuas, sublege. Nam ita morosis & iracundis Praefectorum querelle sagentibus habebitis, quid exoptat animis tuis, & in antro uiramque se-

curus derenses. Vafertimum erat hujus perduellis consilium. Nam si antiqui ac fideles C I N G U S familiae Praefecti omnes è medio tollerentur; illi proutum erat amicos suæque voluntatis adjutores ad dignitates protollere, itaque vel evertere, vel sibi, si posset, imperium occupare. Audijt tamen illum Imperator, & è C H A L O C A I sententiâ Praefectis honore privatis novos substituit. At his non est visa res haec toleranda, excitis per totum imperium turbis indignitatem rei vindicantibus. Unde paulatim rebelliones coepæ non prius quievere, quam haec imperatoria stirps funditus interire.

Xingus militis
produx frater
de regno insi-
diatur.

Primus in Imperatorem rebellionem captavit X I N G U S militem duorum dux fratrum de regno insidiatur. Hunc Imperator ad motus, qui in Australi Sinæ plaga gliscabant, sedandos justum cum exercitu ire jussérat. Ibi re non satis feliciter gestâ partim ob itinerum difficultates, partim ob aquarum inundationes, & exercitùs amisâ parte, ad Imperatorem redire timens, convocatos tribunos sic alloquitur. In quo nos rerum nostrarum articulo fortuna destituit, cornuta & indignamini merito, commiliones. Aut moriendum nobis est, aut, si misericordia trahatur libidinosus Imperator, munere cedendum. Et quod est utroque acerbii, alteriusrum cum dedecore. Notior enim vobis est, quam ut à me sit explicanda tyrannus illus, fidem suorum è successu tantum astimantis & suo imperio; cui si vel Calum obfusceret, periret. Itâne, fortissimi duces, sine gloria moriemur? inò enim verè cum ignorantia? & à libidinoso Imperatore occisi? At major in fortitudine nostrâ spes est mihi, quibus fortiors non inveniet tyranus, qui coverto nol videane arma ferre. Scis praeterea parricidium fraterno sanguine signasse viam ad imperium fibi. Fusum occidit; et usque qd' huc Fusum filium. Huic debetur imperium; ab hoc item cum iustitia, viritate duce, que nequissimo Imperatori, sanguinario, parricida scrutare nos amplius non parvuntur. Hac ubi dixit, omnes in ejus verba jurant. Fusum filium è legibus Imperatorem esse clamantes. Quo audiro Qua M K I ue, qui tunc pro Imperatore Suchuey provinciam administrabat, collaudat eorum animum, & ab U L X I O deficiens, ipsorum partes sequitur. Collectio igitur ingenti exercitu, vexilla omnia pro Fusum filio insigniunt, quod speciosius regeretur rebellio. Neque fraudem primò successus destituit, deceptis eo colore quâ plurimis, partés que X I N G I sequentibus. Sed ille seipsum prodidit, regno Zu sive subjectis olim ubi provincijs in potestatem suam redactis, ambitione precipiti

Sed seipsum
prodidit.

principi regem se volens appellari. Sic prodigionis consilium omnibus innotuit; cognitique, non jam illum pro Fusui filio, sed pro se bellare, propemodum omnes eum deseruere. Unde nihil postea gesit memorabile, regnumque, dum quarebat, amissit; quod obtinuisse omnino, si CHANGULUM & CHIYNUM audivisset. Hi namque suaserant ei, ne festinaret; nondum esse regnandi tempus; eadem arte, quam pro Fusui filio crederetur agere, procedendum cōisque, donec auctis continuo copijs ac rebus melius compotitis, non modo Zu regnum, sed imperium ipsum faceret ditionis sua. Verum, ut paulo ante conquestus sum, fortunae dolo faveatis indulgentiam praecox intervertit ambitio; dilapsique perduelles, qui erant in partibus, & a se invicem distracti, quietem, quam bellum maluerent.

Hoc periculo defunctus Imperator, nequid tamē excus sit ignaviam; Praefectisque totius imperij permissa cura, ipse totum se voluntatibus tradidit, insigniter juvante ac suadente CHAOCAO, qui tamen, quantum poterat, imperij ruinas machinabatur. Itaque rebelles negligenter persequi, alios ad imperij spem erigere, populum tributis exigendis Imperatoris nomine vexare, ut hortos, ut nova palatia, ut nemora & id genus alia fabricaret ad Imperatoris delicias ac libidinem. Ad urbis autem regiae custodiam alebat quinquaginta militum millia; queis septus Imperator tutò esset ac liberè in libidine. Sed documento fuit, nullam diligentiam satis validam esse, nisi virtute sis munitus & subditorum amore. Nam quam regnum Zu spectat, Boream, prope HOMAN LIEUPANGUS quidam ab Imperatore deservit; qui à parvis initijs orsus, tandem imperium occupavit. Et primum quidem cum socijs aliquot ex armis & rapto viveire solitus, in lacu Po i vicinisque montibus; deinde ducem nominavit. Quaenam & tunc latronum potius more, quam ducis, bellum faciebat finitimus. Erat LIEUPANGUS humili quidem natus loco, sed magnos gerens spiritus; de cuius indole mirabilis, benevolentia, fortitudine ac felicitate multa Sinici scriptores tradidere. In parva etiam fortuna non nisi magna meditabatur; nunquam se demittens in eam humilitatem, quam vicium etiam necessarium pararet sibi. Cumque latronum dux esset, eadem lege suos continuit, nihil humile, nihil mediocre passus aggredi eos aut agere. Comitas interim affabilitasque sermonis ei tanta, ut omnium in se facile amorem accenderet. Quoties audiebat Imperatorem in otio raga turpi luxuque vivere; dicere solebat, viro fortis

Sapientia Imperatoris ostentans.

vel imperatoriam dignitatem querendam esse, vel eligendam mortem.

Fortè incidit L I S U P A N G U S in quandam L U C U N G U M nomine, physiognomiz pericissimum. Qui contemplatione super faciem ejus injectâ, repente, veneratus ipsum, Ego jam nunc, exclamat; profector subdstrum meum; Imperator eru! cum predictione meâ consenserunt perficie & evidentes in vultu tuo nota. Multorum quidem fate deprehendo explicuique in futurum artia mee felicitate; sed similem rati, domini mei, vidas adhuc neminem. Omnino si antiquitate ipsiisque praegitorum usu laudissimi libri mei vera fiantur, Imperator eru. Et hujus veritatis fiducia jam obsequio suo in antecessum me derrotero. Preterea, si placeat, unicano, quam habeo, filiam inter bujus eis pulcherrimas, ut videbis, ac sapientia miraculo florente numerari dignam tibi, domino meo, uxorem despondeo. Magna enim à te fieri, qui ad magnam natu er. His auditis mirè latus L I S U P A N G U S, filiae nuptias avidissimo consensu approbat: cuius deinceps prudentia multum est adjutus in occupando imperio. Sed cum fortunâ, quod plerumque fit virtutem deinde mutavit, & Imperatrix & nequissima, ut dicam paulò post.

L I S U P A N G U S quanquam & ipse nequissimus, astrologiâ tamen maxime gaudet fiderimque studio. Unde prædolse scribunt eum, è caelstium cursu successorem instare sibi; quin & ex Australi provincie X E N S i plágâ, futurum. Quare ut interverteret vel turbaret stellas contra fortunam suam aurigantes; ad eos Sinæ tractus pervenit inquirens & intentus undique, ubinam esset ille, quem desuper è celo metuebat, in terris agentem. Et sane attigit ea loca, ubi cum suis L I S U P A N G U S habitabat. Qui turbatus Imperatoris adventu, Potiactus altissimos montes fugâ petijit, ibique latitantem filij, fratres, omnesque consanguinei sunt secuti. Excepere eos aliquando convivio; è quo sub noctem surgens per opaca montis inambulans cum convivis inusitatæ magnitudinis serpentem obviâ habuit, quem stricto ense duas dissectum in partes necat. Memorant subinde serpentem ab anu quas situm; quem cum occisum reperiret, ita plorâsse. Hec filius meus, cui debebatur imperium, in alium serpentem mutantur est! ab' non amplius cum video. Quid dicam? non ab' alio profecto, quam à tubro dracone imperfectus est; ab illo nemp' cui facta destinant imperium altiore vi, quam filio meo. Huic quis mortem obiulit, si sine dubio Imperator fuit. His ac talibus portentis (ut opinor, à L I S U P A N G O. fictis,

*Serpens occi-
sus regni pra-
fagium,*

fictis, ut suorum animos erigeret) cùm ipse, cum sui commilitones magnopere lætabantur, haud ambigentes, quiñ esset futurus Imperator. Ergo, quæcunque imperat, alacres exsequi, jāmque velut Imperatorem colere. Sinarum hoc semper fuit, ut imperium exiam mutabilis fato pendere credant, & illud quasi habēnā quādam de cælo viꝫ etum descendere. Iisque persuasissimum est, illum, quem sceptra manent, è votq facturum omnia, donec ea capessat. Hinc continuo LIEUPANGUS scipso major evasit, adeò sociorum multitudine crescens, ut jam justum haberet exercitum; & ULIXI conatus omnes in se querendo elusit.

Interea XINGUS, ille, qui ZU regnum ambibat, et si à maximâ suorum parte desertus, animum tamen haud despondit, & aliquot oppida vi cepit. Jāmque ad urbem POI, quod ei nōmen est à lacu, promovebat exercitum; cùm loci Præfector LIEUPANGUM invitat ad arcendum hostem. Ille præmissis ad urbem manipulis aliquot, cum omnibus copijs subsequitur. Quo cognito cùm XINGUS armorum impetum verteret aliò; Præfector urbis, velut obsidionis securus, jam LIEUPANGUM intra urbem non admittit. Excanduit vehementer ad hunc auctorium LIEUPANGUS; & ipse obsidione jam urget urbem. Et iracundia favit intestina seditio, quam ab eo missa per sagit tam ad suos epistola de Præfecti perfidiâ questa commovit. Eodem que tempore LIEUPANGUS scandens incenia, nec quicquam contrâ uitente Præfecto, cepit urbem. Eo quamprimum occiso milites, quot quot erant in urbe, omnes partium LIEUPANGI fuere. Atque ita copijs auctus, spoliisque locupletissimæ civitatis, è ladrone dux militum factus, vexilla militaria rubri coloris omnia suis proposuit, ac solâ rubricâ nosci voluit. In omen accipiens, quod, occiso serpente, fatali denominatione rubrum Imperatorem ab anu se vocatum, audiatur.

Littera per sagittam ex urbe missa.

Imperator his motibus auditis, Præfecto, cui provinciam HENGKI regendam dederat, mandat, ut inferat ei arma. Nec defuit hic officio, missisque in ZU regnum cum ingenti exercitu HANGLEAMGO, non reputans, sàpe fidem exterorum amore patriæ infringi, clamdem Imperatori, sibi mortis ansam dedit. Erat enim istud regnum, HANGLEANGO solum natale, cuius amore tactus non modo contra ipsum non tulit arma, sed & regem omnino, ut olim habebat, illi dare constituit. Ac facilis erat ista expeditio. Quippe auxilium, omnium

omnium animis sibi devinctis, & hinc ad defectionem suā sponte proclivibus, nepotis è fratre, juvenis audacissimi fortissimique manu **H o e i k i** Præfectum necavit, provinciā in fraudis pretium sibi occupatā. Profugerat autem è Zu cum **H i a n g y u o** criminis adjutore reus homicidij. Scribunt **H i a n g y u u m** usque ed tardum & hebetem fuisse, ut ad studia litterarum applicatus nec litteram potuerit addiscere. Quare objurgatus à patruo, nescire se respondit, cui rei conductanc libri, nisi nominibus hominum mandandis posteritati. Jussus igitur artem gladiatoriam discere, nec ab eā mindū abhorruit. Tum increpanti socordiam patruo responderet iterum, armis quidem gaude-re le, nolle tamen illam artem discere, quā tantum uni doceret alterīe homini resistere, sed quā multis. Scientiam ergo rei militaris dedit à patruo.

Imperator tanq; defectionis armorūque strepitu needum excitatus è deliciarum somno, indormivit reipublicæ. Sed parva & principia negligentem majora manebant mala. Nam eodem ferè tempore **T i e n x e n u s** è **C i** regum stirpe in conspectu fuit, hostis ed nocterior, quod adhuc latuerat. Nec diu factum; & à populis, qui Imperatorem ferre non poterant, adjutus, **C i** regni partem occupavit. **H a n q u a n g u s** etiam regnum **Y e n** invasit, atque ibi consedie. In **C h a o** præterea regnum paternum horum exempla sectus è regio sanguine **U u c h i n u s**, postluminio rediit. Sed vix mensē egit in pace, quam ob imperij confinia rex **Y e n** bello male coalitam dissolvit, præliisque victum cepit **U u c h i n u m**. Captivitas tamen ei laxa fuit adeò, ut à **X i n g o**, qui tunc in regno Zu commorabatur, poscere posset auxilia. Non defuit misero **X i n g u s**, & **C h a n g u l u m** **C h i n t u u m**que, fidos sibi duces in **Y e n** dimisit. Hi tamen antequam arma inferrent, miserunt legatum, **U u c h i n i** libertatem expostulantes prærogativa virium, nec dubiz spe viistoriæ. Sed hac **Y e n** non intelligebantur, occidenti legatum contra jus gentium, & **U u c h i n u m** retinenti. Tunc enim verò **C h a n g u l u s** & **C h i n y u u s** ad vindictam ruentes, regnum immisso milite aggrediuntur. Hæc ubi rei militari Præfectus audiit, **Y e n** regem suum conveniens, Ecquos, ait, homines esse putas, ô rex, **C h a n g u l u m** & **C h i n y u u m**? Cui rex, Probos ac fidelos suo duci usros puto; quippe quorundam nullæ competet adhuc libavisse. At ego, responderet militum Præfectus, longè fecisti sensio. Quod modo tentans, in eo non sui duci causam respicuisse.

*Niāng yāng
pro animi
tempore nec
litteram ad-
didicis.*

fficiunt, sed suam; sub auxilio specie CHA'DO regno imminentes, rēque
pulse ulcere sese, ut deserto deinceps X IN G O sp̄fido diuidant inter se
regna. Iam turbatus est imperium; omnes p̄scari cupiunt. Uochi-
num ut liberum ad sua dimissa, rego. Sic enim artes eorum conatusque
franges; at, fiduciosas, magis inde timendum malum. HANQUAN-
GUS id consilium fecutus, Uochi nōque dimisso, bellum brevi so-
pivit. Quanquam hanc libertatem post paucos d̄ies mors illius exce-
pit; cui à duobus illis Praefectis H o z u s ipsius nepos in regno suf-
fectus est.

Sub idem tempus quasi ex condicō novum regem K i u m no-
mine Gu z i quoque regnum accepit. Hac omnia ferè secundo Impe-
ratoris anno gesta sunt.

Eādem tempestate CHANGLEANGUS, ille, quem X IN O Im-
peratori suprà memoravimus insidiatum esse, militaris rei peritus,
multorūamque stratagematum successu nobilis, à varijs rebellium du-
cūm inyitabatur, ut eum d̄ modo a ratione bellandi consulenterent.
Verū ille neminem ex illis adiit; ad LIEUPANGUM etsi non invi-
tantem, eisque tempore, quām alij multi, viribus inferioreim ultro
venie. Interrogatus igitur, quid agendum in bello, quid vitandum
maxime, sic respondit. Reliqui duces, qui in Imperatorem infurrexe-
runt, imperium per vim ac nefas querunt, nec tempori servire debet; nec
regnandi libidine dissimilares. Subi LIEUPANGUS à Calo expellat
illud, & accipiet; quippe qui non querit aliud, quām occasiones be-
ne gerenda rei. Potius imperium querit LIEUPANGUM, quam LIEU-
PANGUS imperium. Ajunt Sinæ-militarem CHANGLEANGI peri-
tiā in tribus his constitisse; in stellarum ac temporum observatione;
in terrarum, montium, vallium ac fluviorum situ notando & descri-
ptione; denique in servandis ac docendis militum ordinibus, exacti-
que disciplinâ militari.

H I A N G L E A N G U S interim, qui H O E I K I provinciam cepe-
rat occiso Praefecto, magnis collectis copijs Zu regnum, natale soluit,
ingreditur. Ubi cum X IN G O congressus armis, eum internectione
delevit. Mox & ipse tactus regnandi libidine, regnum ceu victor ac
jure belli affectare coepit. Sed præcōcem ambitum senex quidam, FA-
CENGUS nomine, discussit. Hunc maximi faciebat H I A N G L E A N-
GUS, ob singularem, quā valebat, prudentiam; qui proinde liberius
cum allocutus, Imperium, inquit, hand aliorum facilius, quā regnū consilium.
seni prædilecta
hand aliorum facilius, quā regnū consilium.

Zu militum armis collabefactari posse, minimè se fugit. Hoc regnum, uic
X I N G U M expelleres, ingrossatu, omnes et tuāque causam iuentur;
nec alta res est, quid se excedet. & alacros exceperint, quām quia reges
à te sperant. Si verò insipsum per rām intrudis; tunc, ne se longa ma-
neat inuidia, & brevis felicitas. An in X I N U M indormire putas re-
bus suis? eadem illum, qui tu, meditari ne dubitas; & cavo, ne, cuius
exemplum sequeris, existim experiri. Populi suorum regum sanguinem
amant. Quare, si me audis, unum ex eis, qui X I N G U M manus effugerunt,
eliges. Eo facto rotius regni conciliabū amorem tibi, conraborisque viros
illius omnes, queis Imperatorem dobellare nullius erit negoti. Tunc tibi
dignitates honoresque nec vocari afflent ex voto, immo supra votum. Vera
loquebatur senex; quem audiens H I A N G L E A N G U S, damnatōque
regnandi consilio, S I N U M Zu regis nepotem in regem coronat, ma-
gnā totius populi lātitia. Rex H O E I U M appellari se voluit.

Eodem quoque tempore C H I N G U S quidam ortus regio sanguine,
regnum H A N, ut paternum, collectis aliquot hominum millibus
aggressus est occupare.

Hi motus omnes uno ferè anno quasi ex denunciato simul exti-
tere; queis populos inter se commisit una Imperatoris desidia & ava-
ritia. Oppressi namque ac vexati alias dominos legebant, sub novis
meliora sperantes. Imperator accepto tot motuum ac rebellionium
nuncio L I S U U M militum Praefectum acriter increpuit, quasi male
rempubl. administraret; &, ut solent Principes, omnem in Praefectos
culpam inclinavit, quid à populis desereretur. Cui L I S U U S è scripto
respondit in hunc modum. Prudentem Imperatore decet omnino scelera
severè vnsdicare. Nam si justo sit lenior, maiestas evilescit ac perit timor.
At ubi saviam atrocēm mortem maleficijs lex inexorabilis decrevit, omni
spe impunitam præcisā; tum verò peccare timent omnes. Multa in hanc
rem alia scripsit, ad ingenium Imperatoris se accommodans, quem
omni crudelitate sciebat imbutum esse. Unde acerrimè inquiri jussit
Imperator in eos, qui à se desciverant. Si quis nanciseretur, lento
igni torrebat, necabatque crudelissimè. Praefectos illos, ut fidos lau-
dabat, qui quamplurimos occiderent. Et hac multarum cædium ma-
teries fuit. Nam & multi specie Imperatori placendi privatas ulcise-
bantur injurias; & ad merendam necem levissima quæque causa suffi-
ciebat, immo sola criminis suspicio. Imperata præterea tributa majo-
ra, & vestigialium intentior exactio. Quæ quo quaque plura per fas
aut

Crudelitas
Imperatoris,

aut nefas extorquebat à populis, hoc Imperatori gravior erat. Sed his ac talibus, quæc cogitabat sanare subditorum animos, atq; ad officium revocare; magis exasperavit. Civitates atque ad eò provinciaz, adventantes hostiles exercitus, quasi libertatis vindices præstolabantur; vimque præfringebant, ulcio se subjiciendo. Comitas ac modestia deerant Imperatori; que astes si adfuerint, pacatum erat imperium, desidiâ, libidine ac tyrannide tandem pessimum datum.

Sed adhuc labens illud CHAOCUUS Imperatoris adjutor, homo nequissimus, impulit in præceps. Hic, quos Praefectos à se suaque causâ suspicabatur alienos, falsis criminibus petit, quāmque plurimos necari juber; illos precipue, quos CIX & familie videbat & Imperatori magis fidos. Illam quippe familiarium statuerat quæscunque posset modis extinguerre. Id usum agitabat adhuc eum, ne quis Imperatorem forte certiorum faceret partim de ijs, quæ jam perfidè gesserat, partim quæ tunc meditabatur. Efecit igitur subdolo, & iniurissimo consilio, ut Imperator sibi ac LISUUM commissâ imperij summa, nunquam deinceps in aliorum Praefectorum magistratuūme conspectum prodiret. Sed documento fuit, haud omnia consilia esse bona, quæ talia videntur; & diligenter à Principib; quandoque, non utique populari trutinâ examinanda. Ceterum sic Imperatorem allocutus esse fertur. *Nimis familiaritas contemnum parat.* Subditi, quæ donsuum suum sepe vident, multa simul vident, ob quæ assertentur illam ac rideant, parvique faciant perenne paullaria obsequio. Si cupit apud suos esse magni semper, ac debito honore coli; eorum oculis vites. Si quid bæbent causa, illam exponans scripto, scriptoque respondeat Imperator. Omnino rara sit aut nulla potest, os ejus sacrisque vultu oculo plebejus suende, indulgentia. Sic rebus mature consideratio decernet, quod est è publico futurum; sic prudenter virtutisque noven ac decas apud suos rubeatur. Ex hâ pender veneratio, promittique terribilius oculis maiestas. Hac oratione deceptus adolescens improvidus consilij, nungquam postea venit in senatum; nec aures cuiquam præbuit. Solos LISUUM & CHAOCUUM admisit, quibuscum de republ. consultabat, sed raro. Cum igitur omnia in eorum essent arbitrio, diversis in Imperatorum studijs longè distrahebantur. LISUUS adhuc in fide constans; ac CHAOCUUS ex occulto inimicissimus erat. Et quia quæsi pendebat ab hoc LISUUS; illius accidente fraude; tandem de occidendo Imperatore, dèque imperio partiendo conveniunt ita, ut Au-

*Fraude Imperatoris
sutori personæ
sum, ut publice
cum vites.*

Prudens Praefectorum.

stralem alter, alter Boréam sibi Sinam auferret. Sed duo destinatis intercessere. Primum, quod L i e u s natu major illius filius contra rebellis duos missus, ad illos defecerat. Alterum, quod hac auditâ defectione L i s u s, potestate, quam habebat, abusus, imperio præcoci sumnum ducem copijs præfecerit, quod solis Imperatoribus licebat. Ob hæc igitur duo in carcerem ab Imperatore conditum. *Amplius
fronde suble-
tus,* CHAO C A O claram instigante atque urgente. Non poterat cœmulum ferre; nec inculcare cœdis consilium antè destitutus Imperatoris auribus, quam in urbis ille regia foro duas in partes dissectus isterijt. Sic tota imperij gubernatio penes CHAO C A U M fuit; quod adhuc unicè quæsiverat.

HOEUS interea Zu rex à suis electus, intra paucos dies totum amplissimumque regnum ad obsequijs reverentiam prouum habuit, domesticum nativumque regem expertentibus. Quare cum domi tranquillares essent, Imperatorem bello petere ultimumque injurias ire decrevit; L I E U P A N G o celebratae fortitudinis viro ad se invitato, creatoque duce. Tum vocatos duces omnes, H I A N G Y U M , H I A N G L B A N G U M , S U N G Y U M , ac L I E U P A N G U M ad hunc modum alloquitur. Quomodo vos convocaverim, duces, ut paucis excediam, causam hanc habeo. Volo vos disvisis copijs in Imperatorem inferius armis ire, non ut imperium occupemus ibi, prater regnum, quod à vobis accepi, nihil aliud ambienti; sed ut & vos regnetis. Qui primus vestrum H I E R Y A N G urbem regiam occupaverit, atque inde Imperatorem ejocerit; illi ego C I N regnum jamnunc ex animi moi sententiâ docerno & addico. Agite fortiter, & quam de vestra fortitudine ac fide conceperem, actuatum complete. Quomodo ad arma eatu, quomodo bellum conficiatis, in vestra manu est; in votis vero meis, ut familiam C I N A M primus quoque tempore deleatis,

*Magnitudo Im-
peratorum
motu.*

Secundum hæc ceteri duces H I A N G L B A N G U M sequuntur. Quo cum ingenti exercitu P O T A N G versus progresso, solus L I E U P A N G u s à C H A N G L E A N G o doctus aliam ac breviorem viam, minore quidem cum exercitu, per provinciam H O N A N Occidentem ingreditur. Copiæ utrinque simul omnes X E N S I provinciam, in qua Imperator erat, rectâ petebant. Cujus rei fama tandem periculi magnitudine concussum è libidinum vetermo excitavit. Itaque sujs exercitus & ipse mittit in perduelles. Et primò quidem contra Zu regis Praefectos, quorum ioptimis erat formidabilis potentia, tendere juber; fatis

satis gnarus, eo regno devicto, facile reliquos, qui regna invaderent, debellatum atque repulsum iri. CHANGTANUM ergo validissimo cum exercitu contra HIANGLEANGUM emittit; ac atroci prope POTAM urbem commisso proelio, ab HIANGLEANGO stetit victoria. Hic exercitus fugati reliquias, quas CHANGTANUS collegerat post fugam, persecutus, ad TINGTAO iterum fudit, horribili cum tirrage.

Eodem tempore rem prosperè gessit LIBUPANGUS; qui, quā CIN est contra occidentem, provinciæ XENSI regiones ingressus, resistentem sibi Præfectum cum copijs omnibus delevit, usque &c usque viribus ac potentia crescente.

HIANGLEANGUS interim victoriâ elatus insolescere, alios alto supercilio despicere, jámque non secus, ac si teneret Imperatorem, gaudio triumphare. Magno igitur apparatu ac pompa, sed minore curâ contra novos Imperatoris exercitus movere. SUNGTYUS etiam in tuto rerum cursu cautione opus esse ratus, disciplina militaris eum admonuit, &c, Optime dux, inquit, impensè tuâ causâ sum felixus. Comprime, quasō te, bos spiritus, néve adeò, tui securus, hostem sperne, ens non raro suis contentus peperit victoriam. At ille spreto æquè consilio, ut hoste, cum CHANGTANO iterum conflixit; memorabili clade affectus in eodem loco, prope TINGTAO, unde paulò antè victor discesserat. Quippe CHANGTANUS reparato exercitu, haud sanè sperrnendo illum exceptit, hòc illustrem victoriam adeptus, quòd etiam HIANGLEANGUS ipse cecidit in proelio. Documentum ducibus, ne fortunâ elati vîctores militarem deserant disciplinam.

LIEUPANGUS auditâ HIANGLEANGI clade, sparsos ejus milites, undecunque potuit, ad se invitans, ingentem exercitum conflavit.

CHANGTANUS autem tam insigni victoriâ non contentus, CROCEO fluvio transmisso, felicitatem armorum in CHAUM regem promovet. Nam & Zu regno potiri debebat ex Imperatoris mandato; nec tutum tamen erat, hostem à tergo CHAUM relinquere. Hic enim annonam poterat omnem & reliqua bello necessaria nutu impedire. CHAUS viribus impar ad ZU regem mittit, qui petat auxilia. ZUUS, HIANGLEANGO remoto, SUNGTYUM & HIANGTYUM copijs præfecit, novo milite missò, qui CHAO regi ferret supprias. Sed summa rerum potestas penes SUNGTYUM fuit, HIANGTYUS quidem fortissi-

fortissimus ab omnibus habebatur; sed, ut iuratis atque crudelis à Zu rege, SUNG YO parere jussus^r. Tertio ergo Imperatoris anno SUNG YU S CUM exercitu ad NAN YANG urbem peruenit. Ibi specie reficiendi militem, sex & quadraginta dies confedit in otio, fremente interim HIANG YO. Qui demum impatiens moræ & in SUNG YU M inveniens^r, Quò spectat, inquit, bac cunctatio? Paulò ante noster exercitus caco imperii ruit in suāmet cladem; patrum memocubus; rex omnibus rebus urgenter. Et à nobis remedium expellat nec ribus interius nec quietem capiens, dum oīa hanc temerè de nobis conceperet succedat victoria. Qua quidem est in manu tuā, si audens offe folices, pralimum posceret. Abiecta igitur cunctatione, invadendum hostem censem. Cū SUNG YU S tergius facietur, HIANG YU S, ut erat ingenio ferrox & audax, eum in somnium utriusque tentorū fecit. Placatos deinde magnis promissis milites, se sequi jubet; prædam omnem ipsos manere; se non nisi partus cedem ultum, & accepta cladi ignominiam deletum ire. Itaque omni exercitu ad obsequium prono, naves quamplurimas instruit, ac celeriter CROC EUM transmittens, milites unā cum trium dictum annonā in terram exponit. Tum, né qua spes refugiendi timidis esset, cumq[ue]s navibus impedimentisque mersis, Nunc, ut videtis, comansitones, inquit, effugium nobis nullum est reliquum, quam in virtute nostrā; unicam hanc habemus arcem. At ergo redditum præpedit vasta flavum; à fronte Imperatorū infatimimicis exercitus. Vel moriendum nobis, vel fortiter pugnandum. Agite, ut viros fortes decet; si vita, si honor, si diversa vobis sunt cordi. His dictis in UANGUAN YU M Imperatoris legatum movet, aciesque poscit; immo impetu novies facto semper rejectus. Donec fuso tandem Imperatoris exercitu, UANGUAN YU M capto, tanquam stragem edidit ut omnes illius Præfecti de imperio jam conclamatum esse dicerent. Nemo tam Imperatorem admonere ausus est, rem celante CHAO C A O.

Sub idem tempus LIEUPANGUS, UUCHING urbem in GUEI regno sitam armis obtinuit. Nam regionis illius Præfектus ei resistere non ausus, ultro cum suis ad ipsū defecit. PUNG YU EN O nomen illi erat; quem benignè ac comiter exceptum: LIEUPANGUS ducem creat suum, ejusque fide submersus mittit ad universum GUEI regnum occupandum, regni præfecturā quā fungebatur prius, eidem commissa.

Post captum UANGUAN YU M & PINGYUEN I defectionem, quic in rerum articulo deprehenderetur imperium, tandem docetur Impera-

*Fuga militum
naves subdu-
cta.*

Imperator. Qui ut tantis malis jamjam ingruentibus aliquo modo
iceret obviām; denuo, C H A N G T A N I o duce, valentem exercitum in
H I A N G Y U M emittit. Hic post aliquot velitationes marte semper
inferior, nunquam ausus est exinde manus conferere; ne rem totam
in casum daret; & quia sperabat H I A N G Y U M in hostico fâme an-
tonazque penuria laboraturum. Et fortasse cunctando illum fregisset,
vel certe victorie occasionem nactus esset. Sed Imperator moræ im-
patiens, & spe ductus H I A N G Y U M brevi posse vincî, rei suminam
in perniciem dedit; maissâ primûm acri & vehementi epistolâ C H A N G-
T A N I ignaviam & otium inerepans. Ille ut, quid ageret ac tenta-
ret, Imperatorem admoneret. H I N G U M è ducibus unum ad C H A O-
C A U M Colaum legat, qui de suis consilijs omnibus eum edoceceret, ac
simil de auxilijs aliisque rebus ad victoriâ obtinendam necessarijs
cum illo ageret, & pugnæ adhuc detrectata causam exponeret. C H I N-
G U S ipsum triduum sublîstens, nunquam aditum ad C H A O C A U M in-
vénit. Iratus proinde insalutato eo ac re infectâ ad C H A N G T A N I U M
redijt, & indignatione plenus, Quid agimus, inquit, opime dux?
quousque tui urgemur malu? jam eo loco sunt res nostra, ut nec vicerio
nobis profutura sit. Servitus est nobis apud pessimum Imperatorem ini-
quissima, neque nos neque rationes nostras audientem. Et hoc fortasse fe-
rendum aliqui putat, quod alieno magis est quam suo vitio malus Impe-
rator; ac illud quam nobis indignum, C H A O C A O subesse, homini su-
perbissimo & sceleratum omnium supremo? Ab hoc (o infandi vilitas
obsequij!) ab hoc pro libidine gubernamur; cui nulla interim nostri cura,
nulla imperij, cum maximis rebus adeuntes à se repellenti. Tres dies ad
ipsius foras contrivis moliens adserens mihi, semper exclusu. His auditis
C H A N G T A N I U S, ardens iracundiâ, Quando igitur Imperator nostrâ
curam non habet; nec nos illis uillam deinceps habebimus. Neque fas est
repugnare Calo, C I N E familiâ inversum properanti. Et cum dicto le-
gat H I N G U M ad H I A N G Y U M , cum eo tractat, & cum omni ex-
ercitu ad illum desciscit. Quæ res multiplici vitio labans imperium
& ipsum Imperatorem penitus affixit; damno suo docentem, quan-
tum cavere debeant Principes à suorum sibi contemtu & contumelâ.

Hac defectione C H A O C A U S auditâ, priusquam ad Imperatoris
veniret aures, ne ab illo criminis subjectus puniretur, ipsum Imperato-
rem parat è medio tollere. Nec aliter fecit atque destinaverat, im-
missio in palatium primæ nequitiaz sicario; à quo U U L Z I U S Impera-
tor

Imperator
a suo Calo
secarm.

tor occisus est anno imperij tertio, florente adhuc aetate. Cujus patricidij suspicionem ut a se CHAOCAUS averteret; dum vicariâ manu patratur scelus, domi se continet aliquot dies, morbus simulans. At ubi cedem Imperatoris fama vulgavit; protinus velut illius vindicta e domo prorumpit in publicum, conquisite laborans, ut comprehensio scacio sociisque manifestum facinus faciat. Deinde, quod illustrior haberetur adversus SINAM familiam fides sua; efficit, ut INGUS ex eadem sublegeretur Imperator, populis in obsequium ejus jurantibus. In hunc modum occisi ab se Imperatoris infamiam amoliebatur; sed frustra.

TERTIUS IMPERATOR INGUS.

Imperavit XLVI. dies.

Oculo 41. anno
52 ante Chrys.
anno 206. **I**NGUS tertium post diem, quam erat electus, cognitâ CHAOCAU^{TE} inequitiâ, magnopere quidem excanduit; sed primum ultionis impetum retardabat illius potentia. Quare cum filio colloquens,
CHAOCAUS
fuerum scel-
rum panes
dat. **E**grum & ego simulabo, ait; tu vero, fili, cum CHAOCAUS ex officio, quo fungitur, ad me solus, quod ipsi soli licet, ingredietur, tum ex insidijs repente propositiens nil tale cogitantem hoc pugione transfigeret. Acceptoque ferro princeps intentus occasioni, simul mandatum patris & CHAOCAU spiritum exhausit. Hunc exitum habuit CHAOCAUS, homo sanè nequam; cuius postea familiam Imperator in tertiam usque progeniem delevit. Memorant hoc Iaco Sinici authores, ad tantam potentiam nequissimum hunc Colaum sub LXXI Imperatore pervenisse, ut, quoscumque lubitum esset Praefectos vel necaret; vel exueret praefecturâ, vel donaret. Ex unius arbitrio ac libidine omnium vita, mors, fortuna pendebant. Contra placitum ejus & voluntatem aliquid fecisse vel dixisse capital erat. Illud prorsus admiratione dignum, quod referunt. CHAOCAUS forte cervum obtulit Imperatori; quem equum, non cervum esse dicebat. Risit Imperator, & CHAOCAU errasse dixit. Tum Colaus, enim vero non cervum esse, sed equum, acriter cum Imperatore contendere. Hic ad circumstantes versus ex eis querit, cervusne sit an equus? Alij cervum, equum.

equum alij dixerant; qui neutrum vellent offensum, rauere. Notavit omnes, qui cervum dixerant, CHAOCAUS; ac deinde morte multavit. Unde omnes tantus illius invasit timor, ut, si mentem ejus noverant, scorpionem ovum dicerent; apertæ veritatis faciem turpissimo deformantes assentationis lenocinio.

LIEUPANGUS interea vallis fauces, quæ patebat aditus ad regiam, vietricibus & infestis armis penetraverat. INGUS contrâ copijs omnibus præsidiariisque secum eductis oppositas Orienti fauces occupat, & propugnaculum YA o dictum inibi permunit' opere subiatio. Adebat LIEUPANGUS, & totus in pugnam prurit. Quâmque primum invassisset Imperatoris exercitum, nisi CHANGLEANGUS reprimere audaciam ejus. Hic videbat Imperatorem loco ac numero superiorum esse. Quare ad artes suas versus, multa rubri coloris vexilla disponit in montium jugis, vel ut majoris exercitûs specie illudaret hosti, vel eum averteret, si forte cogitaret Imperator LIEUPANGUM in fugam compellere. Postea fidos homines subornavit, qui ad Imperatorem transfugerent. Hi sub justæ defectionis umbrâ latentes exceptique benignè Imperatoris milites hinc inde ad sequendum, LIEUPANGUM solicitantes, multò plurimis persuasere, ut illius signa sive felicitatem amplecterentur. Fidiores tamen adhuc timebant fidem deserere. Sed nihilo seculis res in seditionem erupit ac motum in Imperatoris exercitu, quem CHANGLEANGUS discordis author ex alti montis vertice notavit. Ergo LIEUPANGUM statim pugnam cieré jubet. LIEUPANGUS superato magnis difficultatibus monte QUZI per ejus crepidines à tergo tendens, repentinô impetu inopinantes & male cautos percussit hostes, irruensque in eos aliquâ factâ strage vertit in fugam. Deinde fugientibus instans, ad LANOTIEN oppidum jam ad præliandum paratos offendit, collatisque signis hostium potitur. Imperator in urbem se recepit, sed ubi se ab omnibus destitutum videt, victoris arbitrio se permisit, ut in sequenti libro referemus. Imperavit familia CINATRES & quadraginta duotaxat annos, habuitque Imperatores tres, uti di-

xiimus, Nunc ad LIEUPANGUM
redcamus.

MARTINI MARTINII
è Societate Iesu,
SINICÆ HISTORIÆ
LIBER SEPTIMUS
De imperante Familia HANA.
PRIMUS IMPERATOR
LIEUPANGUS sive CAOZUUS.
Imperavit annis XII.

Cyclops anno
32. ante Chri-
stum 206.

Odem anno, quo séque & imperium INGUS LIEUPANGO tradidit, HANÆ familiæ statuerunt initium Sineçses historicici. Etsi verò LIEUPANGUS universum occupaverat imperium; CIN rex tamen potius habeti voluit, quam Imperator. Quam appellationem postea primùm admissit, à suis ad hoc persuasus, ut narrabo.

INGUS ergo Imperator postquam dies sex tantum & quadraginta rebus præfuit, acceptâ superiori clade, auditóque LIEUPANGUM ad regiam urbem rectâ victorem exercitum ducere, cùm virçs ad obſtendum ei decessent, pejora more gentis atque adeò mortem timens, clementiam voluit victoris experiri. Collo igitur ī funem inserto, imperatorum sigillum & insignia reliqua ferens, & curru, quem albi trahabant equi, quod tristitia ac luctus signum est, vectus, obviām LIEUPANGO procedit. Ubi prope illum fuit, ē curru descendens eumque veneratus, cum imperatorijs insignibus imperium, quod non habebat, ei tradit, & in regiam urbem invitavit, solam ab se mortem deprecans. Vilissimus Imperator, qui quadraginta sex tantum dies imperarit, & se tam ignominiosè abjiciens ac supplex ad subditum rebellem venerit.

Magna vieti
Imperatoris
abscissio.

Eius uita
victorij seruat. Victoris exercitū duces fere omnes LIEUPANGO suadēbant, ut occideretur. Quos ille non modò non audijt, sed à quavis etiam aliâ injuriâ eos abstinerre iustit. Hobius Zu rex idemque noster me adhibuit.

libuit, inquit, ut suū auspicijs occuparem imperium. CIN regnum pro-
mittens praeium vicitrio. Quod autem ante alios uis voluit meā possi-
mū operā perfecta es magnanimitas ex ad misericordiam propensio mea
fecit. Hac die, quā nulla felicior illuxit mibi, tandem ad exitum felici-
ter adduxit rem, in quā velut in cardine consilia ZU regis & me ave-
strāque mouebantur omnia. Vultus igitur hanc felicissimam lucem à me
sanguine contaminari sanguine infusus, qui seipsum ultro mibi tradidit
Meliora, Calum! nec ego me in tantum odi, ac despicio, ut cudem parr-
oſſe mei principatus auspiciam, sine dubio infelicissimum. Hac oratione
mollitis ducum animis, IN GU M comiter acceptum secum in urbem
regiam deduxit. Tunc H I E N Y A N G nobilissimam urbem milibus
suis diripiendam permisit, sed hactenus, ut neminem unum interfice-
rent, aut offendere, vel graviori aliquā injuriā afficerent; severā
penā constituta peccantibus. Ingentes in urbe locupletissimā repertæ
fuit opes. Unus S E A O H O U S, vir consultissimus, qui apud L I E U-
P A N G U M erat in honore & in pretio, præclaram ante omnes prædam
fecit. Nam cū litteratum esset amantissimus, spretis divitijs omni-
bus, quæ in manu ejus erant, museum summī magistratus ingressus,
inde tabulas imperij geographicas & libros, in quibus particulatim
omnia provinciarum peculiaria, & munitiora loca, redditus, & homi-
norum numerus accuratissimè repræsentabantur, secum abstulit atque
servavit. Ex his deinde L I E U P A N G U M omnem imperij statum adeo
scienter edocuit, ut omnes, & præcipue E I E U P A N G U S admirare-
tur, unde tanta rerum ei notitia. Quoties de re aliquā in medium
consulebat, egregia semper ejus in loquendo prudentia, gravitas
& constatia dictorum enituit. Quem proiit Imperator honoribus ac
divitijs auxit amplioribus, quam si civitatis unius gazam omnem so-
llus acquisivisset, dicitur è libris unus, quam milites omnes è prædis.

Palacium Imperatoris L I E U P A N G U S sibi seposuerat & intactum
esse præceperat. Quod ingressus ubi primū illius magnificentiam,
rerum omnium elegantiā, copiam ac splendorem vidit, equorū-
que, servorum & mulierum decorem ac multitudinem; ijs omnibus
captus inibi sedent figere decrevit, præter CIN regnum ejusque deli-
tias nihil experens. Sed F A N Y U A T U S Præfustus, ut ad exercitum ^{Quiescere & ludere}
rediret, suasit, inibique consilium penitus damnavit. Hac ^{in regno dyp-}
ensur, quatuor tempore mirarit, inquit, & imperium ipsum quibus rebus
gordidit. C I N A familia; quād quod in illo conquirendis illico Imperato-

res nimis fuere? luxurios ac prodigentia eis exitio fuit. An non, & rex quorum imitare facta, eorum perhorrescere existim? rogo te atque oro, ut intemperie et voluptates affermarum quamprimum ad exercitum redeas, exceptique bellum gloriam propages. Quis impetus aut ignavia potius adeo te fascinavit, ut, cum possis imperare, sanctum regnare velis? Male metuo, ne imperium, quo jam potius, relinquent, etiam regnum, quod tam efficiens amas, amittere. Si mo non audie; pro certo habeas felicitatem tuam ad metam venisse. Respuuit L I E U P A N G U S salutare consilium; &c, ut erat mollis & voluptuarius partis frui, quæ sibi sufficere videbantur, deliberatum habuit, neque ex urbe discessit. F A N T U N I U S, ubi nil profecit, C H A N G L E A N G U M moneret. Ex hoc L I E U P A N G I spiritus pendebat, nec alium impensis venerabatur. Hunc igitur adiens C H A N G L E A N G U S affatur in hunc modum. Vicosi tu quidem C I N A familiam, & ad hunc gradum ascendisti; sed, si verum factus es, in illâ solida virtus existebat materiam tuâ laudibus atque iustis dedit. Tu potissimum electus es à Calo, ut illius luxuria castigares familiæ pacem interstu. Vide, quæ, quid agas modò; &, ne ob eandem causam à Calo deserarus, etiam atque etiam cave. Simplicitas est amanda tibi, & in omnibus rebus moderatio. Qui malos punire vù, ipse malus esse non debes. Vix C I N regnum obtinueris; & tam citò modestiam dediscens. C I N A familia luxurient & vita nondum bene sepulta denuo vù in orbù exterritum excitaro? Non tibi venit in mentem, bac, quæs ita caperis, esse, quæ K I E U I S, quæ C H E U I S, quæ savissime tyrannus ac regibus ad infanda facta faces admoverint? bac esse, quæs occacati reges sutorum amicorum spernant confisia? Exemplum hujus calamitatis, si desint alia, cogimur in te abominari, qui modo sanctissimum F A N Q U E I I consilium contemnis. Sed nimis modum veneni amaritudo morbum magis incidit; ita salubrità consilij contumelias malorum factorum indignitatem anger. Audis, obsecro, monenter F A N Q U E I U M, tibi fidissimum. Seclariter voluptates pena multa experta, salutarè moniti patientem certum præmium manet imperium. Non est ausus amplius C H A N G L E A N G O L I E U P A N G U S obsistere; reliquisque delitijs & urbe tandem revertit in caltra.

Non multò post ad eum venere legati à C I N I regni singulis civitatibus missi, cunctis in ejus fidem & obsequium sponte concedentibus. Quos omnes benignè L I E U P A N G U S exceptos vocatosque in concionem, primò dictis ad abstergendum novæ dominationis timorem

rem accommodatis mulcet, ac bono animo esse jubet. Scio enim vos, ajebat, tyrannicarum CINA familia legum onere pressos gemuisse. Nunc respirandi tempus adest, postquam Celum per me vobis quietem, quaeq; hanc consequuntur, indulxit. Quas nobrem ex hac die, quas inique familia CINA sanxit, in perpetuum antiquata leges sunt. Et quia primus inter ZU regis duces imperatoria urbe possum sum, ex promissso regnum CINA mihi cedit; ego ita vobis imperabo, ut pacrem vobis obligissimam latetur fieri. Irre me nullum parentabo sanguine, nisi qui prior homicidio manus polluerit. Qui vero aliena rapuerit, vel aliud alteri damnum inulebit; pro gravitate delicti panus dabit, si tamen, ut semper adfuit modus. Tribuorum exactio ea erit, que sub bono Imperatoribus fuit. Autem omnia Praefectos optimos vobis & magistratus dabo, quos horum curam sedulo habebant. His dictis latos domum dimisit. Et prefecto hac modestiam ac benevolentiam magnam ab omnibus gratiam inicit, famam enim ut pium regem ubique differente. Unde sine vi ullâ totum CINA regnum primum habuit ad obedientiam; eaque propter maximè post ad imperij culmen pervenit.

Postquam accepit HANGYUS, jam confecisse rem LIEUPANGUM armulum suum, ac primum CINA regnum occupavisse; invidiâ simul & irâ, suprà quam dici potest, effebuit. Jamque contra LIEUPANGUM arma movit. Angebat illum ea res vehementer. Sciebat HANGYUS turbulentissimi ac ferocis ingenij esse. Noverat ejus in pugnando fortitudinem, & militum numero haud paulò majorem. Quare aperto Marte cum illo decertare non ausus, tantum ad custodiendas vallis HANB fauces militum manum mittit. Atmox adest HANGYUS, impositum praesidium fundit, & eodem impetu ad regiam usque tendit, ipsum LIEUPANGUM in castris extra urbem morantem invasurus. Non deceant ex HANGYI ducibus, qui ultro currenti stimulos adderent; quos inter FANCENUS, eum sic affatur. LIEUPANGUS ante hoc tempore in monte fortunâ devixisse ac colores (per colores Sina venerem intelligunt) amabat. Nunc omnium horum affluenter compos, ab eis est ab alienaria fastidio nobis, nisi cavimus, periculoso. Nihil jam parvum, nihil mediocre meditatur. Mibi quidem suspecta est bac illius moderatio. Prefecto enim non modo regnum CINA affectat, sed imperium. Majores, quam alias unquam spississima præ se fert: animumq; dignum imperia. Cave, ne evadat; sed quamprimum in eum irrumpere. Viribus & militum numero superiores.

fumus. Age vocantem fortunam sequere. LIEUPANGI omnia cum imperio et victorem expellant. Facile fuit, persuadere in eam cogitationem toto peccatore incumbenti. Quare militibus edixit, ut corpora curarent, & se ad procelium accederent, summo manu incundum; Agite fortiter, comnitones, ajebat; duxissimus exercitus in spoliis vobis esto. Dum haec inter HANGYUUM FANCENUMque tractatur, aderat HANGYU I pater, HANGPEUS nomine, cui vetus erat cum CHANGLEANGO amicitia intimumque usu firmata. Hunc igitur silentio noctis LIEUPANGI castra subiens HANGPEU samicus amicum consulatur. Ac licet HANGYUUM timaret LIEUPANGI, nihil hamen hostili movebat, ne primus coepit esse bellum videatur. Sed HANGPEU samicum de posteræ lucis procello commonefactum rogat, ut sibi suisque rebus consilens, deserto LIEUPANGO se subducatur instanti periculo. Tum egregia erga ducem suum CHANGLEANGI fides eniuit. Nam etsi periculum erat evidens, induci tamen haud potuit, ut ab eo desisceret. Amico autem in hunc modum respondit. Ego, quia CINA familia regem HANUM, cui subditus eram, acerbè vexavii ac deleui; idcirco LIEUPANGUM secutus sum, atque in Imperatorem instigavi, ut excidisse regni vindicarem ac regis mei. Obtinui, quod opribam. Et HANOVUM regem habeo, & CINA familia devicta; quod utrumque LIEUPANGO debeo, tantumque beneficij magnitudinem quantoquinque possum, constanti quidem obsequio compensare certe est mihi. Neque comittam, ut, quemsecum adhuc sum prospicerentem fortunam, nunc perlicitatem deseram. Vel vincam cum illo, vel moriar. Haec locutus HANGPEO persuasit insuper, ut & LIEUPANGU M salutaret. Qui comiter eum exceptit, apparatoque splendido convivio inter collaudandum latior, HANGPEI filiam uxorem petiit, promittens illam reginam fore. Tum ipsum affatus, Ego, inquit, Imperatore simul & urbe regia in potestatem meam redacta, cum multam possem pradam facere, meos exercitus opibus augere; noluisse tamen uti jure bellii, quoad liqueret mihi, quid ZUUS rex noster in eadre fieri vellit. E diverso filium tuus, quacunque transficiat, nihil iniurium malinquerat; thesauros, annonam, omnia compiliare; selectissimos quoque milites sibi subjecere. Hinc prouum ei fuit, collocatum ad defensionem valle præsidium fundere. Sed hac de re jam non expositulo; bene an facias egeas, tuum judicium esto. Tantum hoc; ZUUS regis copias ejusdem copijs uocare atque occidere, minime fas nobis est, neque adeo convenit. Nisi longe.

longè à fide, quam ducibus debetum, velimur recedere atque omnem humanitatem exuere; abstinendum nobis est à parricidio. Quo enim alio nomine appellero, si nos ipsis, si fratres nostros occidimus? Fratres certè sumus unius regni, unus regia subditis. Cur nos ipsis inimici perdatum? Ego sane regnum CIN haud ambo; penes ZUUM regem nostrum erit, illi, quem voluerit, impenerare. Illo iubemus filio tuo liberarer edam. De hac animi mei sententia, de ceteris item, qua modo braviter probono publico differui, queso te, filium edoce; quem longè ab hi diversa meditari sois. HIANGPEUS se hoc facturum promittit. Præterea inter eos ita convénit, ut LIEUPANGUS summo manè adesset HIANGI salutandi specie; se enim filio adstitutum & pro LIEUPANGO acturum.

HIANGPEUS ergo cùm ad filium venisset; Quid incipiam, inquit, aut qua nova misces & concitas mala? hominem, de republ. opime meritum, qui devicit Imperatorem, nostrique regis nleiscedis causâ hostes profligavit, regu nostri subditum bello perit? id verò in justissimum est; nec Calo nec hominibus nec ZUO regi gratum. Hoc magis consuadeam, ut firmata, que cum eo nobis diu jam intercedit, amicitia, tractos cum amicè, atque, ut docet, tantum virum excipi. Hec talia loquentem intercepit nuntius, adesse LIEUPANGUM, non nisi centum equitum turmâ stipatum. Nec mora, & ex composito, & more Simico tanquam æqualis HIANGYUM invisi, dissimulatâ prudenter utrinque similitate. Nam HIANGYU hac LIEUPANGI comitate visitatus ac delinitus, odijs repente positis omnem ex animo ferociam, abstersit & hospitem magnifico splendidoque convivio tractatam per dies aliquot apud se detinuit. In quâ re utrum magis mirer, fiduciam LIEUPANGI, ac HIANGYI mutationem, nescio. Ille audacter æmulum animique præferocem ultro convenit; hic cùm in potestate habet & inimicum, è quo jamjam petiturus erat ultionem armis, & regnum, quod eisdem ambibat, utriusque rei perficiendo occasionem sponte obviâ neglit, ex hoste paulò antè sempiterno repente summus amicus. Nimirum hoc LIEUPANGO secunda fortuna tribuit, nato ad imperium.

Exactis salutationis diebus cum LIEUPANGO urbem regiam visitans, ingreditur HIANGYU, eamque, vindictâ & odio, quo res CIN & familie persequebatur ardens, nullâ nobilitatis aut amplitudinis habita ratione, inflammati, incendique jubet; ipse palatio subjiciens ignem. Incendium usquequaque diffusum tres ipsos menses traxisse scribunt.

Scribunt, Deinde Cixus familiæ sepulchra effodit, cadaveraque & ossa in cinere redacta, per avia saltuum spargi jussit. **I**NOUM Imperatorem, qui apud LIEUPANGUM liberaliter tractabatur, ipse suâ manu obtruncavit; opes quantasconque potuit, concubinas & res palatij reliquias compilavit, atque ita expletâ irâ Orientis plagas, unde venerat, repetit, intacto LIEUPANGO, qui spectabat huc omnia dissimulante, ne superbum animum irritaret, meliorem agendâ rei sua occasionem opperens. **H**ANGYUS autem, cùm esset in itinere, insigne crudelitatis exemplum edidit. Nam cùm audisset eos milites, qui ad ipsum defecerant, indignari CHANGTAIO, ac de nobilissimâ urbe exultâ effosisque sepulchris præcipue conqueri, dolose malitiosèque prius exarmatos & à reliquo exercitu circumdatos ad unum omnes trucidavit. Ducenta hominum millia fuisse reperio. **H**inc in omnium incurrit odium, crudelissimum facinus detestantium. **L**IEUPANGUS contrâ comitate, benignitate, justitiâ & æquitate omnium animos atque amorem sibi demeruit. Quæ res imperium illi peperit; **H**ANGYO vero ferocientis animi recordia & odium vitæ abstulit, ut in loco memorabo.

Dum progreditur Orientem versus **H**ANGYUS, aliud crudelitatis ac velaniae reliquit exemplum. Nam illius Praefecti videntes, quâm non è re suâ fecisset provinciani XENSÍ LIEUPANGO cedens, ut maneret eamque sibi servaret, suadebant. In his HANSIUS sic cum alloquebatur. Provincia XENSÍ fertissima est ac potens, fortissimorumque milium ac plurimorum semper alvirum, annona & alimenta circumstans atque abundans; ab hostium incursionibus raffissima, hinc monib[us] inde fluvio clausa. Et ad reliquias provincias debellandas peropponens. Hanc talem, quo[rum], tibi serva, nec eam amulo præsertim tuo cede; qui si potiretur ejus, at te potius effet expellendum, ne dum tu admittendus, hoc est, in te armundus. Sed **H**ANGYUS, cui præter arma nibil placebat, eum irridens, Vrbs maxima, inquit, tota consigravit; palacium in cineres redactum, opes & quidquid in eâ pretiosum, ablatum est. Quid agam in paupero provincia, non video. Nec enim diuersia redeunt, unde semel abierte; hanc magis cerè, quam veris ac lacera uestis renovari potest. **H**ANSIUS stolidum responsu[m] excipiens, Nunc vero, quid est in proverbio, recte dics compertia. Z u regni incolas simas, non viros esse, qui non vobis ipsis, sed rerum specie canimus ac ludicriu[m] delellentes, bandi intelligentes vera constia. Quo

Quo auditio H I A N G Y U S ita impotens vivum exuri jussit HAN-
SINUM.

Post iniquam cedem ad HOIUM ZU regem legatos mittit, sc̄i-
scitatum, quenam illius esset circa CIN regnum sententia, cuinam il-
lud tradiceret? simul, an ipse vellet, rogans. HOIUS promiss me-
mor scribit ad eum litteras, quēs regem declarat, qui prius regiam
occupasset urbem, LIKUPANGUM. Tum H I A N G Y U S , ut &
temulam exueret regno, & regi suo persuaderet, ut CIN regnum sibi
retineret, unde invadendi LIKUPANGI esset occasio; HOIUM
regem, Sinarum Imperatorem pronuntiat decernitque, ut ab omni-
bus pro eo hābeatur. Agnitus HOIUS suo contentus, noluit reli-
quos turbare reges. Itaque H I A N G Y U S & ab hac spe frustratus in
suum regem perniciem machinatur; & postquam ab illo sibi ZU re-
gnum non tradebatur, interfecto rege sibi subigere statuit. Interim ta-
men, dum facinori perpetrandi commodum tempus affulgeret & oc-
casio; subditum se illius formulat, &, ut anteā, regis mandatis obnoxium.
Ad hoc, antequam XENS I provinciā omnino exiret, ad LIKU-
PANGUM certos homines mittit, qui significant ZU regem cessisse
quidem illi regnum CIN, sed hactenus tantum, ut provinciæ XENS I
partes ab Occidente propiores essent in ejus dictio. Quare, ut reliquis
cederet, jubebat; alioqui persecuturum se jus suum. Ea res LIKU-
PANGI animum vehementer etasperavit; jānque in H I A N G Y U M
moturus erat, nec exercitu nec robore impar, & ad hoc à compluri-
bus Præfectis incitabatur. Intercessit tamen præcipiti consilio S I N O
H Q S, &, Et hoc quidem, inquit, ab homine turbulentissimo profecta
in te injuria; sed quis nibil officiar dignitati tua. Senectus mea fert, ne
& banc & coloras animi aquilato vincas. Cernit H I A N G Y U M apud
omnes laborare concupescit, fierique minoris in dies; et contrā diligat ab-
ominibus, ac continuo crescere. Angelus hanc fatigatorem non medocri-
ter, si & modò illi decesserit; ac tanto certius Imperatoris optimi cognomen
adhaerabit tibi; quanto minus avidus eris imperandi. Fuit hic semper ma-
gnorum regum & magna modestansium mos ac modus, ut impios pectora,
superbus moderatione vincerent. Meminisse te volui, parvam iram
magna sape negotia interverissim. In summis digitur hoc suadeo, ut à bello
desistas, neque cum funestis iniuris populum vexes. Quin potius exofē no-
men armorum, pacis studiorum & leges inducatur, queis rolieta nobis
terra opimo publico gubernetur. Regnum, quod tenet, factū potens, factū

validum est ad occupandum orbis imperium, si bene regatur. Salubre consilium secutus LIEUPANGUS repetundis in praesens supersedens, reliquarum terrarum rex SIAOHEUM Colaum suum facit, jubetque regnum ordinare. Quod ille sancte praeiuit impensè, novoque regimine ac legibus inductis adeò potens opulentumque regnum efficit, ut postea LIEUPANGO vires ad omnem Sinam subjugandam sufficerent.

HIANGYUS autem neque hac modestia pacatus, nihil nos egit, ut LIEUPANGUM vel inquietaret, vel ad bellum laceasset. At ubi vidit omnia sibi confilia & artes parum contra illum procedere, CHANGLEANGO culpam attribuit. Et hunc quia tenere, quod optabat, haud poterat; CHINGUM HAN regem, cui subditus erat CHANGLEANGUS, agitare coepit. Hac illo machinante, CHANGLEANGUS rerum omnium ignarus, à LIEUPANGO veniam expectans domum atque ad regem suum redendi. Quippe hac solum de causâ LIEUPANGUM secutus erat, ut regnum, è quo erat oriundus, pristine nitori, quomodo cuncte posset, restitueret, deleta CINA familiâ. Vix eò pervenerat, cum HIANGYUS in HAN regnum impressione factâ, CHINGUM regem capit ac trucidat, illud potissimum criminatus, quod clientem suum ad LIEUPANGUM contra se ire permiserit. CHANGLEANGUS audito se necati regis causam esse, pro quo tantum laboraverat; abjectâ cunctatione ad LIEUPANGUM rediit, iram HIANGYI defugiens, magno LIEUPANGI bono. Nam à CHANGLEANGO adjutus & HIANGYUM debellavit, & imperium postea universum obtinuit, ut infrâ docebimus.

Cyclo 42. anno
30 ante Christum
sum 204.
Quinque Planeta
tarum conseruauit.

Memorant Sinenses historici, ante vulgarem Christi epocham anno ducentesimo quarto sub initium anni quinque Planetas in loco sideris, quod CINA vocant, concurrisse. Quæ conjunctio modò ab initio Cancri usque ad Leonis initium extenditur. Verâne an ficta fuit ea observatio, non disputo. Nam ad calculos hæc subtiliter revocandi non fuit tempus mihi. Facient hoc lectores mei, queis studium in ista curiosius inquirendi. Fortasse à Mathematicis Sinensibus confita fuit, LIEUPANGI gratiam aucupantibus. Nam ex eorum placitis hujusmodi siderum concursus promittit novum Imperatorem Sinas occupaturum, qui Sinicum imperium obtineat justè pariter ac regat.

Ceterum provinciæ XENST partem illam, quæ proprius Orientem spectat, quam, ut diximus, HIANGYUS à LIEUPANGI regno avulserat,

avulserat, tribus Praefectis, creatis à se Regulis divisit. Tribus unum nomen CIN erat. Primus CHANGHAN ius, alter HING ius, tertius Iuu s cognominabatur. Ab his ergo, quorum operā cogitabat HANGYUS LIEUPANGUM reprimere; iste imperio sibi occupando initium posuit, Praefecto ad eam expeditionem usus HANSI NIO, egregio belli duce, de quo mox plura, si prius, quis & qualis fuerit HANSIN ius, breviter explicavero. Quem fortuna velut pilam jactavit, ab infima mendici sorte sublatum ad summa, & hinc ad infima dejectum iterum, offerendo mortem ab ijs, quibus ipse lati fuerat.

HANSINIO natalis fuit HOAIGAURBS, quā NANKING HANSINII
provincia Boream spectat, sita. Inibi in tantā mendicitate erat, ut forisimē bellū
egrē vitam toleraret; hamo ad fluvium, cui urbs imminet, quarens vi-
ctum. Exstat etiamnum illius eo loco monumentum fano perleganti, ducū ortus.
quod saepius ipse vidi, ejus in honorem exstructo. Et quia piscatus ei
non sufficiebat alimentum necessarium, ab anu quādam PIAOMUA
nomine, coctam oryzam eleemosynæ loco accipiebat. Cui cūm ali-
quando beneficij memor gratias agens, diceret, Erit olim forrasse, ut
fueras de me bene meritus fusisse; tum illa non sine stomacho respon-
dit. Tibi ipsi, miser homuncio, bonus esse non potes; & jam de me cogi-
ras? mibi benignè facturum spades, quod si spem tibi prebeam? longe ab-
erras à destinatione meâ, non utique hoc ageris, ut aliquid abs te sperare
possim, bonum nullum penfi; sed salve regis nepoti, quod Calum ei servem
propitium, est in confilio misbi. Me quidem nondum adeò despexere Ca-
hites, ut opus mihi sit remuneratio tua. Et certè merito suo iners habe-
batur & inutilis ad omnia; quia, cūm procero esset robustoque cor-
pore, laboris tamen præ, ut tolerandum, impatiens erat. Et hoc am-
plius, quod, cūm esset ob infamem inertiam puerorum ludus, nil pe-
nitūs movebatur. Donec tandem ludibrio non ferendo excitatus co-
pit ad se respicere. Transiens enim publicum aliquando macellum,
à puer quodam interceptus & per divaricata illius crura repere jussus
est, nisi verbera mallet experiri. Cūm bipedum ignavissimus pueri ce-
deret imperio; magni risus consequebantur. Inde irritatum ferunt,
ac similis ignominia in posterum fugientem alienam regionem pe-
tijisse. Accidit sub hac tempora, ut HANGLEANGUS Zu regis
dux, quo de suprà locuti sumus, HOAGIAN transferet cum exercitu.
Hic secutus occasionem HANSIUS militię nomen dedit, in hastas

Hh 2

torum

Dedicare tan-
dem exercitū.Inuenis iner-
tia.

corum adscriptus numerum. Post ubi per aciem cecidit. H I A N G -
L E A N G U S , communis omnium clade; H I A N G R U M ejus nepotem
sequi decrevit. Sed vano exitu; quod cum, ut ajunt S I N Z , Calum
L I E U P A N G O destinaverat. Itaque ad L I E U P A N G U M transiit;
et paulò post officio non sancte magni nominis functus inter milites, in
militia leges peccavit. Jamque morti destinatus extra castra duceba-
tur capite plectendus; cum forte venientem L A C U M I U M militum
Præfectum videt. Quem vincitus magnâ voce inclamans, *An non est
in animo, inquit, L I E U P A N G O Imperatori nostro potiri totius imperij?
quò spectat iugur bac tam inconsulta severitas, ut generosos ac fortis mi-
litares mori velit, in quibus spes ejus ac felicitas possestimum existat?* Obstu-
puit audaciam constantemque in morte animatum L A C U M I U S ; &c;
quid sibi vellet ejus oratio, facile animadvertis, simul & corporis ro-
bur virésque considerans, vita gratiam ei fecit, variisque cum eo de
militia sermones miscuit, ut fortasse, quos gereret spiritus, experiretur.
In eo colloquio nihil nisi generosum audivit ac plenam prudentiam mi-
litari. Itaque de illo L I E U P A N G U M admonet, hominemque dilau-
dat ad magna natum. L I E U P A N G U S longo cum eo sermone habi-
to, vidensque vera esse, quæ L A C U M I U S dixerat, H A N S I N I U M
vnâ ex majoribus præfecturâ donavit. Quo munere fungenti sâpe cum
S I A O H O O summo Præfecto erat loquendum; qui ejus dissertationi-
bus ac responsis mirifice delectatus, maximi faciebat cum semper, &c
admirabatur. Inter hæc milites moræ ac quietis, quam desidiam igna-
viâque vocabant, impatientes, exercitum à L I E U P A N G O in suo
regno tamdiu detineri querebantur. Oprabant enim, ut in Ortum
ductaret eum, reliquâque Sinam expugnando caperet. Cum verò
nihil proficerent, L I E U P A N G O rem differente; multi militum, nec
non ducum aliqui, sensim in fugam dissipati. clam signis illius se sub-
duxerant. Ipse denique moræ radio vicius etiam. H A N S I N I U S . ca-
pessit fugam, de quâ S I A O H O O certior factus, ipse metu ocyus
eum inseguitur; ac post biduum asseditus, secum ad exercitum redu-
xit. Interim suspicax fama vulgavir profugum quoque S I A O H O O
esse. Quod ubi nunciatum L I E U P A N G O ; tanti viri jacturâ, nimis
propense credulus, magnoperè indoluit, pessimo loco res suas esse
jam, obtinendique imperij auxilium se amissile deplorans. Sed adeo
pandem cum H A N S I N I O S I A O H O O s; quo statim Imperator ad se
vocato fugam lamentatur, et si ex alterâ parte illius reditu maxime la-
taretur.

H A N S I
N I V S mor-
bi rum.

Evalu.

Emigr.

Fugit otium.
nisi ante labo-
rum.

teretur. SI ADOHOUS causâ suâ fretus, Vt video, inquit, credulitatem
tuam, Imperator, falsis rumoribus addixisti. Calum avertas, ut adiò
terpi fugâ, quam impingi mali, polluam fidem meam! discessi à te, quid
enim difficil? at in consilio mali nuncquam fari perfidia. Posteaquam
munciarum est mali, HANSINIUM, ut reliquos fugisse; absus ali-
quantisper, sed us omn ad te reducerem, non ut se deferebam, quem instar
omnium habeo. Cui LIEUPANGUS, Adiuverò vero? non fugiebas? Ec-
quid hoc esse dicam, quod, cùm alij multi duces & HANSINIO majores
aufugerint, ijs tu negleges huic unum sequebare? quis non vider, quâm
frivola si hec tua fuga, quâm non probabili excusatio? Tum SI ADO-
HOUS iceras, Quos reliquos fugitivis ducibus subfluviam, alios nullâ
re impares minimè operosum erit reperire; sed quem è rito regio exca-
bitum HANSINIO parem? Hoc unius excellit omnibus; ad hunc profecto
comparari potest nemo. Si opus, o Imperator, crescere, si totum impe-
rium tibi subjicere; HANSINIUM adhibe, sine quo nihil unquam pre-
clarè geres. Cato eo consilia constitue; in quo fortisudo, prudentia, strata-
gematum usus. & omnia summuu tenent. Est ita sane, ut dicas, subje-
cit LIEUPANGUS; interim ramon copia mea dilabuntur omnes non ab
alsud, quâm quod, cùm ad Orientem Sinam adspirent milices, eos ego in
regno meo orosofas detineam. Sed vide, quâm non justa sit hac concisen-
de fuga causa? num vos arbitramini me hoc uno regno contentum, hic
ignavia vello marcescere? Mibi vero perinde ac tibû nihil jam pridesset
fuit operari, quâm Austram Orientique armis imperore; tempus opportu-
num expellendum erat. Quod siwul affulse aliquando, & bac milibus
expeditio placet; parebo non inviui eorum alacritati. Age igitur, ut ad
iher se accingant, edicito. Vocatum deinde HANSINIUM diligenter
de ratione Orientis libi subigendi gerendique universè belli rogat.

Cum ad omnia respondisset ille perquam prudenter, eum summa re-

rum expeditionique præfecit universz, cunctis latantibus. Nam &

ex cognitâ ejus prudentiâ ac fortitudine dignum hoc honore jam,

olim sciebant; & eo duce capiebant haud dubium omen victoriaz,

magna queque sibi polliciti.

Auctus età dignitate HANSINIUS, ad LIEUPANGUM gra-

tias adiurus accedit ex more. Ibi ad SI ADOHOUM Imperator verius,

Multa, inquit, præclara sapientia apud me de HANSINIO prædicta. Nec

ego abs te diffenso, illis, qua vidi, queq; audis, cum præconio tuo planè

congruensibus. Operari tamen, ut ipse, in presence, quâr ratione si illam

tralatarmus sit. Tunc H A N S E N I U S , Bellum nobis est , inquit , aduersus H I A N G Y U M , hominem indiscretum & ore loquacem rusticum (dicens hoc ideo , quia non bene linguam Sinicam litteratis familiararem callebat , sed illam , que propria rusticorum Z u regni erat) nec alia re magis quam feritate nobilem . Inter homines vivens , quid homini ab homine debetur , ignoras ; & nequitia sua fibispi obest . Hominum vel virtutes vel vicia nescie a se mutuo discernere . Fiducia sui stolidus , innuitur soli sibi ; minimè doctus ad aliorum se ingenia stellere , atque ad id , ad quod natura feruntur , adtribere . Se unum omnia posse credit ; derit ac quidem atque immunitate cedens nevini , sed germana fortitudine desistit . Hunc talis non pugnando , sed contraria nictendo solium facile superabimur , si virili fortibus & animosis milicium prefectoras deferemus . Quos enim non vincantur hostes , si bene meritis premia proponantur , excludantur indigni ? & quis tali rursum statu non libenter sub Imperatore nostro merebitur ? ergo iam nunc jw , quod habemus in Oriente X E N S I regiones , omnibus publicandum censeo , ne te aliena velle cogirent . Ecquis obfisteret tam iusto tam pio audibit regi , nisi iniquus ? Revoca quas , in memoriam terribilis H I A N G Y I facinora ; & cum pulcherrimum tuu facilius compone . Ille plusquam ducenta hominum millia levissimam aut verius nullam ob causam inaudita crudelitate uno die delevit ; C H A N G H A N O , H I N G O & I U O , C I N I regni perduellibus , qui soli cum sequentur , per nefas creptas tibi terras deviri ; urbem exsuffit , palacium in cineres redegit , I N G U M suā manū trucidavit , sepulcra effodit , opes compilavit , insomnes interfecit ; & quid denique non fecit ? Hinc illos nemo est omnium , quin oderit , & adhuc vivos adeo indignantur , ut iuvias offissimā medullas penetreret dolor . Hi , si vel tria vexilla tua fulserint , omnes ea sequentur ; H I A N G Y U M nemo , quia nemo est ex toto regno , qui eam amet , qui non ab eo sit offensus . Ex adverso recordare , qua tu egeris . Imperatorem tyrrannum viciisti et fortius , quod vivens servasti ; quam fortitudinem ac pietatem omnes laudant . Palatij splendorem impetrabantur reliquias ; omnes anxiati moderationem admirantur . Optimas laudes tyrannich abditi induxisti ; nemo est , qui te non expellere ne patrem , nemo qui non expetas ut regem . Quid censes , Imperator ? satissime instrueris tibi videtur ad tergewinnum etiam hostem obtenerendum ? Ego vero , si modo licet auxilijs tuis ortum petere , tam facile tres C I N O S debellaros tibi dabo , quam manum vertas . Illorum populi inum expellant vel mortuum adveniunt ; inò enim verò , quod cardinis venias , queruntur .

Dici

Dici vix potest, quām letis auribus à LIEUPANGO accepta sit hēc oratio. Jāmque seipsum incusabat, quōd tam serō cēpisset HANSI- NIUM noscere. Quare confessim, SI AOHOO ad regni custodiam relīcto, Orientem pergit; HANSI NIO suprēmo, ut antē dictum est, militum duce. Qui primo statim impetu tres CINOS vicit ac debelavit; ut idem fuerit, venisse, vidisse, vicisse.

Sed unā victoriā non contentum longiusque procedentem comitata felicitas, ad NANYANG urbem adversum habuit UANGLINIUM ducem, LIBUPANGI civem & patricium; qui cum aliquot milibus ab HANGYO deficiens cum LIEUPANGO sociavit arma. Quā defectione auditā HANGYUS, matrem UANGLINI exadū sene-
Mater pro filio captiva.
ctute matronam compedit in vincula, nī filius redeat, certissimā morti destinatam. UANGLINIUS pro summā, quāz filiorum est in pa-
rentes apud Sinas, observatiā, matri sua timens, legatos mittit su-
per hac re cum HANGYO acturos. Captiva non modò cum illis
copiam loquendi, sed etiam abeuntes per aliquod spatiū comitandū ab HANGYO impetravit. Promiserat enim ei, se filio reditum
persuasuram. Haud longè processerant; cūm jam liberior & medita-
ta perficiendi facultatem nacta, legatos ita secretō affatur.
Scripsam inscripsi.
Quod ballenu constata vobis fuerim, confitit filius meus, in cuius causā ve-
nisti. Rogo vos, nī à me renunciaretis, ne LIEUPANGUM deferat,
sed maneat in fide. De me sollicitum esse nolo; ipsa mihi providebo, fa-
ciāmque, quod annū decet iniuritam respubli-
cam, ut filius meus LIEUPANGO regi serviat justo ac pio, non HANG-
YO tyranno. Hac, inquam, filio meo renunciare. Et cum dicto pro-
ximi legati repente gladium corripiens, in hunc vi summā incubuit,
sēque ipsam transfixit; deletura sanguine suo sollicitudinem filij. Mi-
randum in feminā, sed non imitandum exemplum!

HANGLNGUS interea, dum LIEUPANGUS Orientis oras sub imperium suum ditionēque subjungit, ut aliquantis per HANGYO cohiberet arma, ne tribus CINIS esset auxilio; LIBUPANGI nomine litteras ad eum dedit. His significabat illum non aliud armis
querere, quām ut à ZU rege promissas sibi terras recuperet, quā omni
jure ad se pertinebant. Id enim ZUUS jam declaraverat. Illas post-
quam omnino potestatis suæ fecisset, reducto exercitu nihil amplius
moturum esse. Non enim aliena se, sed sua querere. Nihil ad ea re-
spondit HANGYUS. Nec spatiū erat maximam prōditionem
machinari.

machinanti; quā se totius imperij potitum esse sperabat. Ex quo enim Zu rex LIEUPANGO CIN regnum adjudicaverat; & regi & LIEUPANGO insidias comparare non destitit, ut solus occuparet imperium. Et HAN regnum praefidjū munitum sibi jam detinebat. Realiſtis igitur provincijs contra Boream jacentibus, KIUKIANG provincijs KIANGS I urbem ad Austrum redierat. Eō venientem ad se Zu uero perfidiosè necari jubet, illicum ipsum, quem ejus patruus regem Zu fecerat, ipsēque Imperatoris titulo paulo ante donaverat. Ad eō periculosè Principes faciunt, extollendo subditos ad nimiam potentiam, nisi subinde castigent, ipsis etiam regibus formidabilem. Nam qui sunt hujusmodi, ſepe beneficij ac fidelitatis obliiti, non secus ac struthiones ferrum, aliena devorant. Audito tam immani facinore LIEUPANGUS arripuit occasionem bene agendi rem suam; & ut omnium animos devinciret sibi, tanquam à virtute stans ac pierate, regijs manibus ingenti pompa, Sinicō more, parentavit. Omnes deinde fidis regis Praefectos ac subditos ad ultionem perduellionis exhortatur, invitans ad ſe, suāque vires, quantisunque valebat, promittens. Venirent modò, ſequēde perfido HANGYO omnium nomine poenas diu debitas expediturum juvarent. Ferendum eniat non esse, ut impune abiret, occidisse regem suum. Stauerat quidem, ajebat, tradita mibi die uno contentus unquam inde cedere, bellum alio moverendo, nec alias vexare. Nunc vero HANGYU ac armis & viribus omnibus persequi certum habeo. Nam illud bellum, opinor, neceſſe dicit injuriam, quo perduello in regem suum percussus ulciscendus. Neque vestra in regem vestrum, in qua regnum amor ac fides dubitare mea finit, vos omnes signa mea summa voluntate fecuturos. Quanquam illa non tam mea fuit, quam regi nostri, cuius in causā ea explicio.

Itaque pacata jam XENS I provincijs & usquequaque ſubiectis LIEUPANGUS uicerūs rendit, HANGYU rectā petens. Atque ut rectius eſſet iter ac brevius in Zu regnum, ē CHANGLEANGI conſilio admirandam illam inter montium amplexus viam stravit ē ligno, quinquaginta ferē leucas longam, pontis in modum planam, & ab oppido, cui nomen HANGHUM, ad usque SICAN metropolim pertinente, cuius pleniorē descriptionem in extrema Asia Atlante, dedimus. Ifā tempeſtate HANGYU regi bellum moverat, quod per ejus ditionem planius haberet aduersus LIEUPANGU iter. Ac LIEUPANGUS ad victoriam habuit prona, quacunque transibat, omnia.

Dongifimo
ponte, fundi
menta.

omnia. Jamque illius exercitus in immensum excreverat, quingenta & sexaginta millia numerantur. Cum his ad PEGOZU regni urbem pervenit, quæ magno erat ad totum bellum momento. Praefectus urbis sine mora LIUPANGI amplexus imperium, deditio nem subiit. Annona multa in ea urbe magnaque sunt opes repertæ. Quia vero multarum deliciarum locus erat, hæsit Imperator ibi mukos dies; ^{Dulcia mild.} ^{sumptuosa} haud expendens, quantum voluntate virtus militaris emolliatur. Ad hoc curam victori quoque necessariam HANGYI, cuius exercitus procùl aberat, contemtus, belli semper maximè periculosis, laxaverat; & plerique militum amicos ad Orientem campos urbi viciniores petierant. Ea res LIUPANGO proponendum existialis fuit. HANGYU enim de hoc rerum statu doctus, cum triginta tantum millibus, reliquo exercitu contra CIUM stante, magnis itineribus inopinatè veniens, LIUPANGI copias late sparsas ac delicijs marcenates invasit, nulloque repellente vim, in fugam dedit. Dein eodem, impetu urbem, in qua LIUPANGU' esse audierat, aggreditur. Sed admonitus Imperator in tempore, dum HANGYU instat furentibus, illam bene præmunijt. Quare cum HANGYU serius admovisset exercitum, quam expediebat spei sua; nihil seculis cam arcta obsidione cinxit. Ac planè pertinacibus armis evicisset illam, unde jam de LIUPANGO conciamatum fuisset; nisi, quod ajunt Sane, Cæli decreto servaretur, quod ei destinaverat, imperium. Nam die quâdam horrido Aquilone stante saevissima tempestas excita domus quamplurimas diruit, & annosas etiam arbores dejecit. Subter hanc unam ad eum usque diem ignorata paruit via subterranea, quam Imperator cum suis ingressus, consecratis aliquot stadijs, remuli manus evasit, ejusque beneficio tandem incolmis ad YUNGTANG amicam urbem pervenit; ubi cum suis erat HANSINUS, fugitivum colligens exercitum. His novos etiam milites Imperator evocavit, & Xensi, quæs adiuncto sibi HANSINO haud pauld majorem quam erat antea, exercitum confecit.

Postquam è civibus cognovit HANGYU, LIUPANGU, quem unum quærebat, evassisse; tremens ira, celeriter quoquo versum dimisit, qui vijs omnibus interclusis eum comprehendenderent. Sed in cassum cecidit omnis labor. Denique comperto eum ad YUNGTANG sum poterit exercitu esse; protinus omnes suos milites è CIU regno vocat, & uterat audax & intrepidus, magnis itineribus eam urbem

petit. Adventantem fortiter excepit LIEUPANGUS, apertōque Marte, quā urbs adversum habet Orientem, cum eo conflixit. Magnā utrinque contentione; sed Marte dubio pugnatūm; donec tandem cedere coactus HIANGRUS cladem, quantam antea nunquam, accēpit. Ipse tamen fugā salutem invēnit, ad plura bella reservatus.

Hāc insigni partā victoriā LIEUPANGUS, quō facilius annona castris importaretur, ingentem fossam ac navigabilem ab utbe duxit usque ad fluvium, utrāque ripā quadratis lapidibus constratā. Sic enim commodiūs expeditiusque naves ab hominibus remulco trahēbantur, ad quem laborem non equos aut bubalos, adhibent Sīuz, cūm est adverso flumine navigandum.

Posthac ad continuandum securiūs bellum successorem declarat INGUM natu majorem filium, & in ejus obsequium jurare juber. Huic à consilijs SIAOHOU in provinciā XENSI reliquit, ut illam sūd nomine regerent. Tunc nomen Imperatoris assumens, totum imperium subjecere sibi decretum esse palām enuntiat; regibus cā condicione permisso, quo tunc potiebatur quisque regno, ut se Imperatorem agnoscerent. Sin id detrectarent, bellum minatur. Et primò legatum misit ad PAUM GUEI regem, ut viciorēm, cīque regnum addixit ē lege, de quā primum docui, præterea, ut ad se venerandum ex more adesset, invitans. Se urbem imperatoriam, se sigillum, & insignia imperij reliqua habere. Utrumque recusante GUEI, res ad arma venit; missō cum valenti exercitu contra eum HANSINO. Quem LINCI N fluminis transitu prohibitus, GUEI, cunctis navibus properè subductis, omnem ei traciendi amnis facultatem præripuit; valido insuper cum exercitu custodiens litora. Diu tamen HANSINU transitum tentavit; at nec quidquam. Interea nihilominus observavit PAUM non agere contumenter in castris; sed ad villam stadijs aliquod inde distanter sēpe animi gratiā secedere. Itaque cūm naves obtinere non posset, magnis arboribus excavatis līntres facit, & obscurissimā nocte militum magnūm trajicere fluvium jussit incantūmque in villā regem obruere. Ces-

*Captiu PAU
GUEI reg.*

sit ex animi sententiā consilium; eadēmque nocte regem in manib⁹ habuit. Nec mora; collectum omnem exercitum sensim sine sensu, transmittens, repentinō imponit invadit hostem. Qui cūm captiuū esse regem audirent; omīssā sui defensione terga verterunt. HANSI-
NUS autem victoriam persecutus paullo momento totum regnum obtinuit. Hinc

Hic vicitor YUNG YANG Imperatoris conveniendi causa pro-
fus, cum eo de subigendis reliquis regnis consilia contulit, copiisque,
quas jam habebat, insuper triginta millium numero auctis duo regna
CHAO & YEN vel de bellaturum se, vel ad Imperatoris obsequium
revocaturum promisit. Illis triginta millibus CHANGULUM praefec-
tit; qui olim à CHINYO armis ejectus est regno CHAO, Imperatorem
postmodo sequebatur. Sperabat enim HANSINUUS eum res præcla-
rè acturum contra CHINTUUM regni CHAO tunc Colaum; quippe
cum & infensus ei esset, totumque regnum percognitum haberet.

Adventantibus ivit obviām CHAUS per CHINGUM, quem ei
bello cum ampliā potestate praefecerat. Virum acrem egregiūmque
ducem, & qui totum CHAO regi suo regnum subjicerat, CHINAE fa-
milię devictis copijs omnibus; quā de re suprà in transitu quædam at-
tigimus. Magno præterea generosōque erat animo; nonquam induci
se passus, ut in hostem, quæcumque occasio fulgebat, uteretur strate. Chinayu natus
quam strata
gemate usus.
gemate, quod diceret se ducem esse, non latronem. Et neminem
aperto Marte timere; uic ad fallendos; sed verā fortitudine vincen-
dos hostes natum. Hac animi magnitudo extremā calamitate illum
affecit. HANSINUUS astutè & callidè gerenti denique subjectum.
Poterat quidem pœlio suffocare solā fame HANSINUUM, si LI-
ZIO I. ducis sui consilio pareret. Hunc enim in modum ei suadebat.
Quo eruentum trabimus bellum, quod facilissime potest ac propè sine armis
confici. Nam nec HANSINUUS miles numerosus sane, jāmque victorijs
assuetus, quamvis tuā virtute vincatur, sine sanguine rite cederet victo-
riam; & solā fame superari potest. Absunt à suo regno nunc plus quam
mille stradia; unde non sine summis difficultatibus ramo locorum intermissio
spatio suppetet annona iance multitudinis. Sententia mea fera, ut fidu-
ducem cum triginta milibus eorum tergo immittas omniāque
iniorū cludas itinera. Neque enim te lacer viam per CINGKING ar-
diſſimam ac longissimam esse, quæ incedentibus ob angusta vallium & sa-
xos montium ordines seruare non licet. Hanc vallem, quæm longè por-
rigitur, omnem ita fossis insuper impeditam, ut & progressus impetrari
sit, & à tergo clausis negata vel ad redditam vel ad annoram altitude pe-
rendat via. Nos interim castris bene munitis nostros contrinēbimus, de-
trellantes pœlium. Sic malleū inter & incedem positus hostis, ex abeſiēns-
que fame victoriā nobis offeret penè dormientib⁹. Si placuerit hoc con-
ſilium tibi; tu⁹ enim vero meum erit nondum elaps⁹ mens⁹, salvis mihi
omnibus,

omib⁹, H A N S I N I I C H A N G U L i quo capita aves pedes tuos projicere. Salubre consilium erat, & quod maximè timebat H A N S I N I U S, Anxius enim hac curā, militum illam manū ad custodiendam vallem dimiserat, eti L I Z O I consilium proflus ignoraret. Sed, utut erat, C H I N T U R U S illud obstinatā magnitudine neglexit, præterquam aperto Marte non audiens aliam prœliandi conditionem; illud unum ad hostem cedendum sibi satis esse dictans. Interim H A N S I N I U S ab exploratoribus, quos apud C H A U M habebat, de L I Z O I consilio præmonitus adeo vehementer extimuit, ut redditum eō, unde venerat, mediraretur. Neque enim dubitabat, se, si subsisteret, interclusum iri. Sed hoc consilium solito pavore versantem de C H I N T U R U S responso nuncius retinuit. Minime tamen sibi cunctandum fatus, sed acie primo quoque tempore decernendum, ad solitas artes versus, justissimum ac fortissimum DuceM C H I N T U R U M stratagemate succulit, in quo uno ponebat spem victorizæ. Itaque rem ortus est in hunc modum. Equitum bis mille sequi se jussis, ad C H A I regis castra, propriū accessit; multis rubro colore vexillis convolantibus. Illic collis accumbebat in hostem pugnaturis perquam commodus; &, quod tunc maximè spectandum, in eo stare poterant, ut hostium extra conspectum essent. Hoc loco illis commonistrato, in castra sua reversus eos sic alloquitur. Postero manū ante solu ortum locu ille vobis potendus est; ubi latebitis, quoad hostium castra vacua videatus. Tum demum ex insidijs consurgentis illa suggestio invisi, distractisque C H A I regū vexilli nostra rubra surrigetis. Hoc vestrum erit munus; cetera m̄ea cura relinquio. Illi hoc se facturos recipiunt, sed non sine risu. Quo enim pacto die sequenti vacua hostium castra nauciscerentur? Tunc H A N S I N I U S, Quo pœto, inquit, vacua sint futura. vestrum non est modo scire; tanum meminisse vos jubeo, partes vestras esse, ut ea ingrediamini. Quibus dictis ducem eis assignat virum fortem atque magnanimum, ab se jam edoctum de eo, quod facturus erat, nemine præterea ejus rei conscio. Sub medium ergo noctem omnes corpora curare, iussos, dein ad demonstratum locum reduxit. Illic imperatā eis mansione, ipse ad exercitum rediit, ac decem militum millia duos inter amnes, qui continentem in arctum compellunt, posuit. Simul, quid eis agendum, docet; imperaque, ut inibi divisi duas in partes in ambabus ripis sederent armis instructi. Tum ubi se fugientem reliquo cum exercitu viderent, transiit sibi per medium darent; sin hostes inseque.

insequerentur, ut se in medium recepto tantisper illorum impetu sustinerent, dum suos in ordinem redigeret. Hoc enim consilio se fumgam simulaturum, terumque facie mutata obviare iturum instantibus. His in hunc modum constitutis, suum manu ac priusquam luciferet, cum reliquis copijs, sine strepitu ac multis instrumentis castris non procul ab hostium castris transibat. Quem alij quidem praelium poscere autemabant; CHINTIUS vero credens eum fugere, suos optimè compositos & instructos educit è castris, HANSINU MQUE VI magnâ invadit. Non diu pugnatum; & HANSINU de comparato consultoque terga vertit, &, quoad ejus fieri potuit, servatis ordinibus properat ad illa decem millia, quæ latebant in insidijs. Non dubitabat amplius de victoriâ CHINTIUS; & fugientes ad intercessionem deteri posse credens, audacissime insequitur. Sed ecce! cum ad angustias venit illius loci, quem insidebant HANSIANI; nihil dum fraudis subesse suspicatus progrederit, pedetentim tamen & contractis ordinibus, quod, quo longius procedebant, hoc arctius eis spatium esset. Ut primum in conspectu fuere, tum decies mille, de quibus dictum, impetum irruentium haud modice frangunt. detinenteque. Interea toto HANSI exercitu se vertente, atrox utrinque praelium committitur.

Jamque paulò longius à castris aberat CHINTIUS, in quibus præter impedimenta paucosque ad custodiā milites nihil reliquerat. In hos duo millia post collem latentia irrumunt, ut imperatuni erat, castra ingrediuntur vacua, dejectisque vexillis hostilibus inibi sua collocant. Horum omnium ignarus CHINTIUS exercitus egregie atque ut tanto duce dignum, resistebat HANSIUS, & admodum anceps praelium erat. Sed ubi motum ac tumultum in castris esse audiunt, rubraque vexilla totis castris fulgentia diligentius observando vident, non dubitantes, id quod erat, occupata castra, repente animis concidere. Hostem à tergo supervenientem timebant. Hinc ingens orta confusio. Nemo jam publicum bonum curare; omnes sine ordine, sine imperio de solâ fugâ, de salute suâ quisque cogitare. Statim ea res advertit HANSIUS, ut erat astutus in primis; exhortatisque suos ad maturandam viatoriam, & impetu recollecto atque adeò majore vehementius in hostem iterum invehitur. Cadunt miseri passim, aut effusissimâ fugâ salutem querunt, horrendâ nihilominus cum strage, quippe ad ducenta millia desiderati. CHAI rex ipse vivus in victoris

*Magna de
bet*

porestatem venit; C H I N Y U U S fortiter pugnando, invictus huc usque milles, occubuit.

H A N S I N I U S autem ubique fugientium in tergis hærens, omnes trucidari jubet, præter unum L I Z O U M ; cui nequis ipsam noceret, severè militibus edixerat. *Pollicitus insuper ijs, qui vivum ad se adducerent, argenti mille libras. Suspiciebat enim in viro prudentiam, animique robur ac bellandi peritiam singularem; cùmque sperabat ad Imperatoris partes posse traduci. Neque spes eum sua destituit. Quippe milites allecti spe præmij, captum denique, sed reverenter habitum deduxerunt ad H A N S I N I U M . Quem tanquam civem suum natu- que grandiorem, ut mos fert Sinarum, primum ei locum cedens, juf- fit assidere sibi; tum ut Præceptorem suum veneratus, alloquitur in hæc verba. Usuus te videre posse prima felicitatu in loco repono, nesci- moque pluris quam rotam vel quanticunque pars ejus ad me spectat, euclio- riam, quam reprobavimus. Spero enī foras, ut abs te multa discam; cu- jus virtutem atque consilia omnes admirantur. Sed ante omnia ex te duo- scire audo. Primum quo pacto Y E N regnum obtinere possum; alterum qui- C I quoque regnum sub imperium subjungam. His enim duobus bellum inferre me jussit Imperator. Ad hæc L I Z O U S , Optime dux, inquit, P A U M regem G U E ique regnum jam subjugasti; modo C H I N Y U U M in- volvum. adhuc bello ducom superasti; C I , ad quam laudem adipiscendam, alijs ducibus totu[m] band sufficiet dies, in ante diem (incredibile dictu[m], nisi nos testes coegerissemus) uniu[er]a aurora infans à nobis luce plusquam ducenta hominum milles occidione delevisti. Et tu post tam multiplices tamque præclaras victorias adhuc meditaris bella? quid tibi cum armis, quorum terrori per totum orbem sparsor rex Y E N ultro ceder? Video tamen esse nonnulla, que tibi officiunt, ad victoriam; alij quidem certe solent. Milites tuis à pugna lassi sunt; ac prædā opulentii sine dubio quicquid aliquam expectant. Et ingracium eis erit fortasse, longius à pa- tria discedere, regnumque Y E N intrare recusaveris. Ut nihil dicamus, C I u[er]o ministeria suis rebus providentiss. quanescunque poteris viribus ad bellum imminent se paraturum. Adde, quod te minimè fugit, H I A N G - Q U U M capitulo Imperatori hostem denu[m] valenti exercitu adventa- re; non sanè spernendum progressib[us] tuis obseculum. Quod ergo liquet alieno meru[er] consequi te posse; tuis turbatum ibis armis? Non hoc facios, non, nisi dux, si te avab[us], si me audies. Quid igitur est illud, quod abs te imp[er]ficiari velim? Primum, tuis milib[us] aliquia quies esto, quæ fortes.

fortes serventur alacresque ad futura. Dein ad YENEM legatum missum, per sua surum est, ut CHAI regis damno declivis Imperatorem agnoscere. Postquam enim ad eum pervenerit fama victoria, quammodo possit es fama fortitudinis, quam praeditus es, fama exercitus, cuius auditus non men principium est victoria; ne dubita, quin ad hanc consequendam certa futura sint prouissima. Fecalem ergo prouisitatem: qui si nibil officiet; cum demum vires adhibebit, frustra dolensibus cogi se facere, quod sponte debuerant. Paruit huic sententiae HANSINIUS; nec diu factum, & obsequientiam eventus laudavit. Quippe statim YEN rex in Imperatoris potestate fuit, missisque legatis regnum ei vectigale secumque clientem ultro fecit.

His victorijs latus Imperator, multum tamen adhuc HANGYI, potentia solicitabatur. Ille namque occiso Zurege suoque, per quosdam Praefectorum fidiores, & affines totum illud regnum occupaverat, potentissimum, Australis provincias omnes ferè complexum, amplitudine præterea, militumque ac populi frequentia cunctis Imperatoris viribus superius. Eapropter Imperator audiens illum nova parare bella; non immerito curas in eum omnes intendit. Erat inter Imperatoris consiliarios Philosophus quidam CHINGUZ nomine, quem ex infimâ pauperie, ob doctrinam ac prudentiam Imperator ad magnos honores evexerat. Hic, ut acutissimi erat ingenij, tale subinde contra HANGYUM consilium dedit. HANGYUS, quod scis, inquit, est homo inquietus, pervicax, insolens aquæ ac perfidus. Quia tamen artes, tantum abest, ut ejus potentiam infregerint, ut eam potius firmasse videantur. Sed nimisrum in Praefectorum fide constat ejus felicitas; AFUI, dico, CHUNGNANI & LUNGCIKI. Quare Prudens & nobis impensè laborandum est, ut vel hos ad nostras partes sequendas alli- ciamus promissis; vel, si haec neglexerint, apud HANGYUM in infide- litate defectionisve suspicionem vocemus. Quod si cui difficile factu vi- debitur, id ego munus pro Imperatore meo nobis deposito. Esi enim negoti- ium istud multis difficultatisibus circumseptum esse video; una tamen ad id expedientium saltu non erit difficultas via. Quenam illa? præceps HANGYI ac varium ingenium; & præcipue, quia parvum jam suto si- dist. Multos ad te defecisse video, excepto que perbenigne. In summa, pecunia, cui omnia parent, opus est nobis; quam si accepero, rem ad exti- tum, qualcum opus, adduciam tibi dabo. Probavit hoc consilium Imperator, ejusque fidei acquiescens, argenti librarum quadraginta millia tribuit,

tribuit. Hinc CHINPINGUS ad illos tres Praefectos cum munericibus certos homines de negotio bene doctos mittit, eosque iubet in hunc modum alloqui. Multa sunt à vestrâ fortitudine ac fide in HANGUM profecta merita; quæ longè invenerimus magnam effe apud Imperatorem præcium, magni honores. Ab HANGYO vero debita vestra virtutis præmia nec accipisti adhuc, neque in posterum accipias. Quia enim? an scissurum putatis eum regnum suum, ut vos creet regulos? Ne bellate spe vestram inani; né vobis ab illiberali, nec pecunia tantum, sed dominacione etiam nullum consertem passura cupido regni partitionem expectate. A nostro eoque solo Imperatore dignitatem huius fastigij sperare vobis licet, liberalissime suos remunerante. Cujus rei documentum si fore queritis; en! tribus vobis ZU regnum universum promisit dividendum, si deserio HANGYO ad se translatu. Hæc summa legationis erat. Haud ignorabat interea CHINPINGUS, HANGYO Praefectos verò fideles esse, neque pollicitationibus constantiam eorum labefactandam. Neque adeò tamen occultam esse voluit hanc legationem CHINPINGUS, ut HANGYU lateret; itinè enim verò, ne lateret, id maximè spectabat. Nec eum spes sua falsum habuit. Ex eoniamque tempore Praefectorum HANGYO formidolosa fides esse cœpit. Auxilique suspicionem alia CHINPINGI major astutia; cuius materiam AFUUS primo apud HANGYU loco dux fortissimus idemque nobilissimus præcipuum suppeditavit. HANGYU enim, dum hæc fierent, collectis magnis iterum copijs bellum resumit. Itaque, ut ad oras erat occasionses præmtissimus ingenio, fingens aliò se tendere, repentinâ obsidione YUNGYANG urbem obsidet. Imperator, obsidionis causa, cum paucis in urbe morabatur; quem proinde adegit adeò, ut secum de pace tractaret. Jamque in eo res erat ut diuilio Sinico imperio pacem componerent. HANGYO provincias ad Austrum omnes, Imperatori autem non nisi ad Boream jaecentes pacta destinabant; impostâ præter hæc isti conditione, regibus ne moveret bellum. Sed in tempore CHINPINGUS ad suas artes versus, coœuntia in Imperatoris perniciem foedera dispescuit; AFUO penitus ab HANGYI partibus avulso. Id contigit in hunc modum. CHINPINGUS millos certos homines quasi de pace per eos acturus, ad HANGYI tentorium rectâ properare iussit, cum munericibus ac mandatis, ut regem solito debitóque ritu excolerent; at quamprimum in HANGYI conspectu essent, se non ad ipsum, sed ad AFUUM millos.

*Miles milita-
ris.*

sos esse dicerent. Et habuere destinata successum, Arvus quippe, licet insons, iniquâ perfidie suspicione percussus, at sceleris conscientia intactus, HANGUM convenit, & in fidei suæ testimonium urbem unius horæ spatio capturum se pollicetur. At jam deleverat fidem ARI, fide sèpè superior, in HANGI mente suspicio, timenter, ne cum suis ille deficeret ad hostes. Eapropter Arvus copijs suis omnibus HANGO traditis missioñem petijt; indignatus ei servire, qui sibi non fideret, néve pejora cogeretur ab HANGO, qui potens ira non esset, experiri. Postquam impetravit, quod petierat; tum ad amicos, Cui dobeat imperium, ait, jam Calo decreatum est. Quid ergo frustra laborem? ad meos me cives recipiam, in quiete reliquam atatem attutu. Sic Arvus ab HANGO discessit; at, quod tendebat, haud pervenit, in itinere vel morore, vel veneno potius extinctus.

ARI discessus HANGUM inter & Imperatorem pacem distinxit; unde continuabatur urbis obsidio. Jamque PUNGUENUS Imperatoris dux provinciam HONAN ingressus, oppida Zu regni septendecim ceperat eo animo, ut HANGUM ab obsidione revocaret ad defensionem regni sui. Sed ille, cui petebatur uetus Imperator, non jam de regno laborabat; eo vel capto vel necato, eti amissus etiam reliqua, facile se recuperaturum sperans. Et sanè summis Imperator in angustijs erat; neque solvendæ spes obsidionis ulla promittebatur. Quippe illius exercitus auxilio tum adesse non poterat; HANSINO Boreæ plagiis infestandis longissimè distante. Actumque adeò de Imperatore jam fuit, nisi KISINUS ejus dux ante omnes fidissimus, tunc obfessus Praefectus urbi, voluntariâ morte Imperatori patefecisset ad salutem & effugium viam. Videns enim HANGUM in obsidione durare pertinacissimè, nec ab HANSINO tam longè agente suppetias expectari posse; salutem Imperatoris in solâ fugâ posuit. Hoc itaque cum validissimâ equitorum manu ad occidentalem urbis portam aliquantis per stercor jussio, per obversam Orienti portam interim egressus ipse cum HANGO de ditione transfigit, eumque per eandem portam in urbem admittit, pollicitus Imperatorem ei se traditurum. Exsiliit omnis ad hanc famam gaudio. HANGI exercitus; ac statim quisque primus ad prædam, ut sit, ingressum per eam portam, qua patebat una, distans ab occidentali plusquam leucâ, tentare coepit. At Imperator interea cum equitorum manu per illam portam effugerat. Quem HANGUS urbem ingred-

*Kisinus dux
urbis Impera-
torum servus.*

Secundus. sus cùm imperaret ex promisso sibi; K I N S I N I U S haud minus candidus erga hostem, quām erga dominum fidelis, eum clandestinā fugā salutem quæsiſſe respondit. Quo audito fremebundus irzque præceps H I A N G T U S ē vestigio K I N S I N I U M , ut consilij authorem, comburi vivum jubet.

Mox intactam urbem relinquens, cum exercitu fugientem, quanta potest itineribus, Imperatorem persequitur. Ac parum absuit, quin eum ad exercitum H A N S I N I rectâ tendentem assequeretur. Præterquam enim, quod instaret illi velocissimè, ad C H I N G C A O in-super urbem itinere breviori pervenit, è quā paulò ante Imperator exierat. Illam H I A N G T U S primo statim impetu expugnat & in Imperatorem, quem, iterum delusus, audierat in eâ latere, diligentissime inquirit. Tandem ubi pro certo comperit, Imperatorem evasisse denuo; impotens irz, tantum non seipsum dentibus & unguibus dilaniatum ibat. Non est ausus tamen cum defatigato, nec integro exercitu progreedi ulterius; timens etiam H A N S I N I U M , quem jam adventare cognoverat. Eapropter sequentem militem exspectabat; omnibusque collectis copijs H A N S I N I I stratagemata fugiens Zu regnum repetit, P U N G K U E N U M ejектurus inde, qui multa inibi loca felicitate armorum sua fecerat. Ita re infectâ coactus est in regnum suum redire; magnâ ex parte jam non sūm. Sed nos ad Imperatorem redeamus.

Ille sub auroram veniens ad H A N S I N I castra, ubi cognovit & H A N S I N I U M & C H A N G U L U M adhuc indulgere somno; militibus imperat, ne quis eos expergesceret. Eorūnque tentoria solus ingressus auffert præfecture sigilla, daxaque operâ stationes militum ordinemque permutat. Expergitur inter hæc C H A N G U L U S prior, quem pigritiam suam excusatutum Imperator amicè compellans. *Queso te, inquit, ut te plius dormitum recipias. Scio te fessum; excubias, ego pro te agam. Nec polluam tamen maiestatis decus, etiam si præpostero in speciem obsequio miles fiam subdit mei; quippe in quo sublimior maiestate virtus eluet.* Hoc tam amico modestoque dicto ex corum animis (nam & alter expperrectus aderat) omni absterso metu suam ignaviam erubescentes ad alacritatem traduxit. Cognito dein H I A N G T U M Austram repetere; quod nihil admodum esset, cur posthac eum haberet in metu, C H A N G U L U M cum parte exercitus ad C H A O segui jam armis recuperati custodiā misit, H A N S I N I o cum reli-

quis

quis eophsjusso contra Cium tendere. Nam ex ijs qui ad Boream regnabant, unus hic rex erat, qui LEBUANOUM nollet Imperator rem agnoscere.

Cum HANGYUS in Austrum adversus PUNGUENUM iret,
ZAOKEUM urbi CHINGAO, quam ceperat, cum valente praesidio imposuit, severè mandans, ne illinc excederet unquam ad prosum, si quod Imperatoris exercitus forte posceret; sed tantum ut opidum bene muniret ac tueretur. Hoc faciebat eo consilio, ut Imperatorem inhibenteret, donec è Zuregno PUNGUENU MIAQ totum exegisset. At Imperator nondum à suis peti volebat Austrum; ne gentes, qua ad Boream incolunt, necdum usquequaque subjectae vel quietæ, turbarentur. HANGYUS autem progediens ad VAHMOANG urbem, qua prima defecerat è Zuregno, devenerit, ac post paucorum dierum obsidium cepit. Hanc, quis prima erat, quam recuperavit è rebellibus, funditus delere dectoverat; in unam triste documentum daturus, quo reliquæ saperent omnes. Sed ab ejus civitatis puerò quadam annos nato non amplius tredecim placatus, abstinuit à maleficio. Quod rē minimè latet, ajebat puer, PUNGUENU Pueri prudens
malo urbi
veniam impetrat. urbem nostram artissimâ obsidione pressit; nec obfisti à nobis ei poterat. Cum ergo nihil esset, quò nos tueremur; satius est usq[ue] expiri victoria clementiam, quam iniustili pertinaciâ visu expeditantes extrema pati. Hac nobis causa deditiōnem suavit; te redeunte prisōnam quoque libertatem redituram haud ambigentibus. Sin è dverso non regem re, sed hostem habobimus; quid agent civitates cotera? quam fugam pari culpa, seculpa: rōmen est, quam necessarii imperavit: inventio? Multa superfunē adhuc urbes, qua sub PUNGUENU iuglo gemunt, optantque vincere rōmis armis. Se rām severè consules in primam; quam ceteris putau reliquam spēs salutis fore & iuvō ultimā desparatione affida in te confurgent, inferentque bellum pacem offert, quam nunquam credente à fūmante adhuc iracundia provenire posse. Magnum cōmīno, mihi credo, negotiorum rōbis faceſſent, si pergas id, quod pietate potes atque clementiā consequi, sauitiā corrumpere. His dictis puer ferocem anitum delinivit.

Imperator interea, licet HANSIUM contra Cium regem jussisset progredi, legatum tamen præmittendum putavit. Is LEXXIUS fuit, à quo regnum illi promittebat ac pacem, si se Imperatorem agnosceret, inque suam fidem concederet, ab HANGYU partibus amicitiāque discedens. Porro legatus ita Cium allocutus esse

scribitur. Si apud alium, quam apud se imperij guarum agerem; babenda mibi longa esset impresariarum oratio, atque adeo praeceptorum proxime annorum reponenda bistoria. Nunc summa negotij, quod Imperator meus mihi consenserit, in hoc confitit. Ille primus fuit, qui C I X A M familiam armis antea devictam exsolvit; ille primus imperatoriam urbem occupavit, imperioque signa se penes habuit. In hac felicitate acquisientem, nemini molestus suique concordum subegit, imperij communio conseruauit perduellum H I A N G Y U M & quietis impatienciam bellum resumere, debitus imperioque Zu regis ab eo pacem expectavimus. Nulla usque saviendi libidine, quam ab ejus moribus abborre longissime, testes laudare possum, quocque adhuc ab illo perquam liberalius accepti, pacis ejus pietatem experiri, quam arma vulnere. Omnes praecesa, quicunque probitatem ad doctrinam excellunt, illius amplectuntur, illius justitiam amant. Ab his artibus, præ Calum! quam deversus abit H I A N G Y U S? Hic imperium ambi, hic regis sui parricida est, hic omnes Sinam armis percurbat. Malefactorum quamlibet scurrilam memorem non nisi sanguine delet; memoriorum recordatio nulla, quid enim dicam, remuneratio? Hinc invisus est infestusque boni omnibus. Es hunc talon tu antopones Imperatoris amicissim? ejus inquam Imperatoris, qui videro potensissimumque cum exercitu modo rarus regnum invadens, viam tamen inferre non cogitas, si perduellum, si lacrimas, si parricidam deforai, & ab opacissimo Imperatore sine armis vincis volvi, hoc est, regnare. Postquam legatus dicendi finem fecit; respondit Cius, amicum Imperatorem se, quam inimicum male, sub ejusque imperio se obedienter ac fideliter futurum recepit.

Eodem tempore C I regnum jam ingressus H A N S I X I U S, istius legationis auditio successu redditum meditabatur. Qua i c h e u s vero flagrans odio C I regis, H A N S I X I O callidissime persuasit, ut promoveret arma. Quid hoc esse possum, inquit, fortissime dux, quod cogitas redire? Tote itineribus vexatos milites videris. quam habent in membris, tanto inconsulto privas? affellum, immo confitum penè bellum desistit? O te simplicem, si credis rumoribus! an tu solus ignoras sub nomine pacis Imperatorem praversatum fuisse? C I conatus retinere aequaliter à colligendis nislribus cum avertendo, finis & causa legationis fuit. Quod si non esset ita; profecto Imperatoris erat, se vel primum vel in primis de pace conomonere literisque aut alijs certissimis nuncijs è tanti momenti expeditione revocare. Quid? an illi non pluris erit subactum regnum, quam prouissum & simulari obsequium? Perge, quo pede

pede serpissi; & Imperatoris regnum, tibi nomine immortalium felicium
bonorum comparato. Inductus vanissimā oratione H A N S I N I U S bel-
lum prosequitur, infestis armis omnia percurrentes, nullo vim repellente;
omnibus, etiam ipsā regiā ad deditioñem pronā. C i u s deceptum
se frenans, L I X X E K I U M legatum illico vivum exuri jubet. Relictā
deinde regiā, quō provideret rebus suis, in Orientis interiora fugam
intendens in urbe, quam C A O M I E M dicunt, incolumis & ab hoste se-
curus egit; collegique exercitum conferendis primā quāque oppor-
tunitate signis cum H A N S I N I O.

L e g a t u s .

Per eadem tempora Imperator ipse cum novo ac potenti exercitu H I A N G Y U M in Australis oras secutus, ut P U E G T U E N O ferret
suppetias, postquam ad C H I N G K A O venit urbem, obfessam brevi
tempore ditionis fuz fecit. Dehinc rectā Q U A N G U U & ipsam ur-
bem petijt. De cuius adventu monitus H I A N G Y U S actutum ei pro-
cessit obviām, recedens à P A N G Y U E N O. Ea res illum planè perdidit
atque afflxit. Nam ex unā parte ab utroque exercitu propè interclu-
sus magnā rerum omnium penurā premebatur; ex alterā verò Impe-
rator abundabat omnibus, quæ ad bellum prosequendum erant ne-
cessaria. Non è C H I N G C A O jam capta, ubi annonæ ingentem mo-
dum repererat, assatim omnia facilēque advehebantur. H I A N G Y U S
ergo suorum vel fugam vel seditionem veritus, cum L I Z U P A N G O
iterum de pace tractare cœpit. Quia verò tunc bellum Imperator,
quā pacem malebat; H I A N G Y U S in castris aggeratā lapidum strue
conscensā, in quam Imperatoris avum uxoriēque L I U H U A M unā
secum adduxerat, inde L I Z U P A N G U M altâ voce compellans, *An-*
di, L I Z U P A N G E ! quandaq[ue] idem, inquit, à pace abborres; avum *Pacis obtrusia,*
ruum uxoriēque non mulio p[ro]st assatos ad ignem videbis. Vtrum vis
elige; aut pacem aut cratem. Imperator ei respondit in hunc modum,
Memorisse te adhuc arbitror, cùm Z U regis uxoriēque subditi offenseris.
amicu[m] nos fraterno jure sanxisse. Id si tibi sanctum aquē semper frui-
set ac mihi; nosq[ue] flaret inconcussa necessiudo. Nunc ubi non ego tibi,
sed tu mibi prior bellum indixisti, regem tuum etiam perfide necasti; non
video, quām tuū regum redēam in gratiam. Vnde est rāmen; rāmen ha-
bebū me, qualēm voleſ. Adhuc modo, si amicu[m] amicam; si hostiū hostem.
Si denique confituum est tibi, avum conjugēnsque meā signe roflos, n[on]i
pacem eligam, immolare delori tuo; sacrificij partem germino jure saltem
avum esse carnū abs te frustum expatio. Damnatur ob hoc dictum.

Kk;

magnō

*Imperatori
regnum pie-
date potius,*

magnus L I A N G R U S opere à Sinensibus historicis, inquam etiam pacem, imò ipsius imperij jacturam avi conjugisque incolumitati posthabendam fuisse censem. Quippe pietatem primam apud Sinas virtutem, obsequiumque adversus parentes natumque maiores imperio potius esse debere.

Ceterum H I A N G R U S responso tam superbo irritatus, utrumque destinabat igni; cum H I A N G R E U S pater intempestivam ultionem reprimens, *Sapo fili, nos eorum panites, ait, quæ irati facimus. Quid autem bine emolumenit tibi, si necem offeras insonibru? fortasse vi- vi magno impoferum usui nobis erunt.* His dictis H I A N G R E U S patrem verentis ira referbuit. Sed non in totum.

Postero enim die H I A N G R U S Imperatorem ad duelum provocavit, internuncio misso, qui ejus nomine sic illum appellare ausus est. *Quousque nostros utrinque cives ac milites vexabimus? Et imperium uterque quarentes, funditus evertendo perdemus?* Age, si quid andes, si vir es, vel tuo vel meo discrimine bellum provocamus absolve. Alternum omnia santo, qui vivus excedat è duello.

*Ira facit fer-
uum.*

Irrisit Imperator hominis ferociam; &c., *Ego, inquit, non copijs meis, sed virtute ac prudentia contra te pugno. Ha descerent, utri nostrum debeatur imperium; quo te in antecessum in scitia imperandi, & quod magis est, scelerata tua te privant.* Similis his decem criminis, quæ erat obnoxius, insequebatur. H I A N G R U S acervo lapidum adhuc infestans, unde audire poterat Imperatorem ac videre, contumeliam non tulit. Iratissimus proin drepente ballistam majorem, cui ad jactura aptandæ quatuor homines vix sufficerent, solus aptat, & ingenti sagittâ Imperatorem petit. Parum absuit, quin Imperatori letale fulmen illud esset; in latere quidem gravissimum vulnus accepit. Hic jaetus ad effugium H I A N G R O V IAM aperuit. Imperator enim coactus est urbem ingredi; vulnus quidem dissimulans, ne castris metum inferret. Obibatque exercitum incedens lecticæ geskamine, quamvis præ doloris magnitudine vix posset. Interea maximam C I regni partem devictis regijs Praefectis occupavit H A N S I N I U S. Quare C I us in summas adductus angustias ab H I A N G R O petiit auxilia. Nec defuit ille laboranti, LUNG C I Z O cum validâ manu submisso. Jamque uterq; exercitus, & ipse C I rex ad YUNG haud magni nominis amnem pervenerat. Qui tamen amnis haec tenus obstabat H A N S I N I copijs, ut, quæ C I UM LUNG C I Z U M que invaderent, nulla esset via.

Quippe

Quippe medius inter utrumque exercitum fluebat. Ad ultimum HANSIUS mirabiliter stratagemate transitum invenerit. Id autem erat hujusmodi. Saccos arenâ repletos magno numero, silente nocte in profluentem demersit; queis decurrentes aquæ magnam partem tentarunt, completis longo tractu ripis superioribus, ut erant peraltæ, mirem quantum intumuere. Similiter etiam alveus inferior, quanto plus aquarum retroibat, tanto tenuiore fluxu desidens adeò nudavit vadum, ut aliquâ pars exercitus eò facile transire posset. Nec morado superato pugnam ciet, in ulteriori litore reliquis militibus, ita ut compositi erant acie, stare jussis. Subinde, ubi paulisper est pugnatum, recedit ex acie; quem iterum trajecto vado speciem fugæ præbentem LUNGCIEUS cum suis audacter insequitur, eodem impletu fluminis alveum ingressus, ac certus victoriae. Sed HANSIUS, cùm pars hostilis exercitus jam fluviu[m] superasset, reliqui acer- vatim sequebentur; signo dato, per funes, ad quos erant religati sac- ci, eos extahâ repente jubet è flumine. Tum verò natu[m] libertatis compos elementum ingenti undarum mole ruens, quos in alveo deprehendit milites, secum in ruinam trahit, simul transmissam exerci- tûs partem ab alterâ separat. Hic invechitur in eos HANSIUS, in- integratique cis amnem acie copias hostiles tantâ strage fundit, ut ne- nuncius quidem superstes esset improvisæ calamitatis. Interim aquæ ad familiarem cursum defluxerant, cùm HANSIUS moram omniem è periculi suspicione damnans, toto exercitu in ulteriorem denuo ri- pam trajecto pugnam infert hosti; LUNGCIEUSque imperfecto. Cæ- rex vivus in victoris manus venit. Ita victoria circumferens arma to- tum CX regnum occupavit HANSIUS.

Intelligas autem, quanta in Imperatorem merita essent sua, subactum modò CX regnum optabat ab illo, tanquam victoriarum præmium, accipere jure beneficiario. Micitigitur ad illum, qui & recentem victoriam nunciaret, exponereturque simul vota sua; quæ mandauit his ferè verbis. CX regnum adhuc mutabile semper & an- ceptu fuisse; variagi fidei, modo hunc modo illum sequebatur, unusquis in- discriminationem, ac nullo constanter quâ tempori parere promulga. Quare abs te posso, ut ejus fiduciātum mihi committas; quem, ut adhuc istud fidissimum habuisti, sic fidiorum, beneficisque memorē clementer in por- petuum habebis.

Imperatori non placuit hac oratio. Sed CHANLBANGUS &

CASIN

CHINPINGUS, ut HANSI XI postulatis cederet, ei persuasere. Quid enim? dicebant; an non illustre fidelitatis hoc est argumentum, quod occupatum à se regnum, à te perat loco beneficij? Negabūt ei, quod, si per vim retinere vollet, nostrām auferre posset? Omnes fortius est ac prudens uilitia dux; cuius egregias artes ipse jam sapienter es. Exercitu duci suo par; à quo maxime amatur, intentu insuper ad nuncum illam omnibus. Cuius profunda pietatis sanguinis; quod reliquum est bellicis, bujus fide non magno negotio conficitur. Valuit igitur apud Imperatorem duorum consilium; jāmque sigillum & reliqua clientela necessaria preparabantur. Interea tamen, cūm jam omnes Boreas versus essent subjugatae provinciæ, mandat HANSI XI, ut etiam contra HANGYU intendat, Zu regnum occupaturus.

Sub idem tempus Imperator legatos ad HANGYU misit, avum conjugemque repetens. Usus hac occasione HANGYU egit cum Imperatore de pace. Quæ demum ita convénit, ut HANGYO solæ partes Australis, quæ sunt ultra fluvium HUNGKU, cederent; penes Imperatorem vero reliqua Sina tota, id est, omnes Boreas orientique soli objacentes essent provinciæ. In hunc modum utrinque firmata pax avum Imperatori conjugemque restituit. At ecce! vix eos reeperat; cum demum frangit datam fidem, CHANGGO & CHINPINGO instinctoribus. Qui pacemaversati, quamvis essent Philosophi, virtutisque se sectatores ferrent; Imperatoris tamen auribus affidit bellum inculcabant, negligēt fide. Quā de re multū ab historicis gentis reprehenduntur, ut perfidi ac Philosophorum nomine indigni. Fuit autem hæc eorum ad Imperatorem oratio. In eis fuit modis res tua, ut simul in manu tuā sit imperium. Quod abs te repudiari quis non videatur, pro quo tam diu depugnavisti? Olim incertus, an illud adepturus esses; nunc de victoriâ certus, eam dimidiā quasi ex parte eam boſtibus tuis conuincias? HANGYU armis validum, victorēisque paulo antea militiuebas; modo quasfjam victum ad conditores pacis invitas? Mutare mensem hanc, quasfumus, Imperator; nōc dormire sub pacto per te licet. HANGYO incolunt ac regnare reverti. Corvus uictib⁹ veniar, quod illo, qui domi parvam alunt rigidem; que, cūm excrevit, oblitia beneficij, nec dominis suis parat. His talibus ergo verborum lenocinijs obsequenti Imperator pacem rescindit. Visus est tamen haud multò pōst perfidiæ poenas dare, cūm HANGYU excepaturus irā eum prope Cuzi urbem aggressus, cui viribus potiorem tantā

tantà clade affecit, ut exinde non auderet solus cum eo manus confere. Castris ergo bene munitis se continuuit, donec, ut dictum, H A N S I N I U S C H A N G U L úsque cum omnibus copijs adessent; Zu regnum ducibus, ex aequo dividendum pollicitus, si strenuè dimicantes H I A N G Y U M acie superarent. Illi tanti spe præemij commoti, fortissimè invadentes H I A N G Y U M in fugam avertunt. Hic virtus H A N S I N I I comprimis enituit. Nam suis abstinere à prædā ordinésque servare jussis fugientem H I A N G Y U M pari celeritate persequitur. Ille recta M A O C H E U petebat urbem, apud quam munitissima castra posuerat. Sed vix illa cum suis intraverat; cùm hæret in tergo H A N S I N I U S, eaque obsidione claudic. Advocato dein omni exercitu locis opportunis milites disponit, qui omnem undique annonam interciperen; expugnaturus H I A N G Y U M fame. Sed ille, ut erat fortis animo que magno; pugnando potius fortunam iterum experiri statuit. Ita cum H A N S I N I O signa confert, extra castra suos optimè compositos & instructos educens. A fortissimis ducibus utrinque magnâ contentione pugnat, anicipitique Marte; donec tandem H I A N G Y U S multitudine longè impar & excedere pugnâ coactus castra reperit, agmine tam composito, ut ingressu prohiberet hostem. Resumtâ proin obsidione cùm denuo castris incubaret hostis; H I A N G Y U S ultimis consilijs antium aperuit. Cùm enim exspectaret auxilia, quæ adesse jussérat è Z u regno; ejus maxima pars Imperatorem ultro amplexebatur. De H I A N G Y O namque jam actum esse persuaserant sibi. Quin & auxiliares ejus copiæ ad Imperatorem defecerant. Noctu enim cùm per castra deambularet, vigilias obiens; è propinquo Imperatoris exercitu voces percepit plurimorum lingua Z u regni propriâ cantantium. Ea res H I A N G Y I quamvis constantem animum affixit; pronâ defectionis & indubitabili conjecturâ. Destitutus ab auxilijs undique, & arctissimè insuper obsessus, ad fugæ, quæ restabat una salutis viâ, consilium respexit. Tentorium itaque suum ingressus, cum H I A conjugé suâ, præcellentis formæ feminâ, invitans se vino, lætusque cantare cœpit. eam bono esse animo jubet; sibi modò, ne vivus in hostium potestate veniret, abeundum. Ne verò te desertans sincerum ac sub cultro linguis querare; castra, inquit, relinquo permanita, paulò post cum ingens: bīs copiis reditus, ut iterum te uideam. In hunc modum ubi valedixit; H I A manibus induitus arma sua, confensòque equo cum equitum octingentis intempestâ nocte subito

subito erumpit è castris, multosque passim trucidando, armata manu viam sibi suisque sternit ad hostilem exercitum. HANSINI milites sanè non modiocriter improvisâ incursione turbati, trepidantesque discurrent ad arma. Unde non pauci sunt etiam ex HANGYI socijs desiderati. Verum viam tandem aperuit; & reliquis, quâ cuique licuit, diffugientibus, solus HANGYI Hoai fluminis trajectu, ad UNGUEI devenerit urbem, ubi deflecentem à viâ palus exceptit. HANSINIUS interea de tumultu doctis ab ijs. quos ex HANGYI socijs fortuna vivos in ipsius manus demiserat, exploratores quoquoversum dimicavit, magnis propositis premijs, si vel vivum vel mortuum adducerent HANGYU. Is in palude nihil præsidij sibi videbat jam superesse, non dubitans ab Imperatoris militibus undique se quereri. Quocirca magno nisu tandem, albescente jam calo, enīs inde, rectâ petebat urbem HOCHEU dictam; cum ab Imperatoris equitibus duodetriginta invaditur. Quos ubi vidit ille, constitit; &, Ocio jam anni sunt, ait, ex quo bella geror, pugnavi sepiugies, semper invictus. Et nunc istas otio & virginis lopores timeam? Calum avertat stolidus à me dedecus! à qua falso saltu ut sciat orbis me derelictum, non ab hostium virtute usclum fuisse. Calum tenet, non hostis, manum meas. Mirum dictu! ab extremâ verbi parte ruens in illos, unus omnes necat. Inde ad UKIALANG fluviū pervenit haud procul HOCHUE labentem; quo navi onerariâ trajecto, tandem expes vitæ, sic locutus esse fertur. In eo jam loco constitutus sum, ut orum fluvij consam, & occasum via mœta. Nusquam ullum mihi fidem amicinuus reperio; plus smò à meis hic, quam ab inimicio mehi tremendum video. Quare occidentem repetam. Sed fugitivus amicorum atque parentum compellam ferre qui potero? scio, quid faciam! postquam Calum desit favore fortitudini mea; mori satius est, quam dedecore tantam gloriam maculare. Sic abruptâ spe omni caput ipse sibi stans uno iuctu præscidit. Vir fortissimus audacia que promota, sed crudelis ac perfidus; quibus artibus amisit imperium, quod fortitudine ac militari peritia facile obtinuerat. Eo sanè dignus, si, ut militum, sic & civium animos habuisset in potestate. Sed istorum nimius vexator, ab unis militibus amabatur. inque vicem amabat eos quam maximè. Quorum tamen & virtus & fides denique LIZUPANGI cessere fortunæ.

HANSINIUS interim castra magna vi aggreditur; quoqum facilis erat oppugnatio, duce carentium. Victoria perquam usus est modestè

Qui 32. annu
macul.

Tandem se
ipsum.

modestè, milites necari vetans, & ut sua signa, si vellent, sequerentur, invitans; sin abire malissent, id impunè licebat. Hac modestiâ sibi devinxit omnium animos, summâ voluntate ad ejus castra transeun-
tiū. Ex quo toqum Zu regum ad deditioñem prouum, quippe viri-
bus exhaustum usquequaque, jugum accepit. Una Lu civitas vim ex-
perit maluit. Irritatus Imperator eā cīvīlūr audentiâ jurato denun-
ciavit, omnes unā cum urbe conflagratos, nō se quamprimum dede-
rent. Fortè obiens moenia cūm non voce tantum, sed organis etiam
musicis cantantes in urbe multos audiret; *Vt video*, inquit, *in hac cō-*
vitate, qua tantopere musicā delectatur, boni mores vigent; fides imprimitur
erga reges, à quo ne deficiantur, obtemperatio est eis extrema pax. *Si non*
est alia resistentiâ causa; laude constantiam, jureque jurando recesso, fo-
velint manus dare, iuruvint pollicior incolentes fore. *Utinam tantam fidem*
in urbibus meis inveniam! Inter hæc affertur H I A N G Y I caput;
quod, qui eum persequebantur milites fortè repertum, hastâque præ-
fixum postquam Imperator ostentavit urbi, statim in ejus ditionem arbitratumque concessit. Post hæc Imperator H I A N G Y O solenni
pompâ exequias instruxit; defunctum etiam in patre veneratus, quem
ad se invitatum exceptumque per honorificè, dynastiâ denique dona-
vit. Præterea, quod est apud Sinas summâ benevolentiaz signum at-
que honoris, H A N X E familiæ suæ titulum ei atque appellationem im-
petuit, ut H A N X E dynasta diceretur.

Hoc bello confecto Imperator T I N G T A O profectus urbem,
H A N S I N U M ex promissio Zu regulum tributarium; P U N G Y U E-
NUM verò L R A N G E regem in eodem regno creavit. Tunc H A N S I-
N U M memor eorum, quæ collata fuerant à P U N G Y U E in se beneficia,
cūm in egrediate versaretur; eam ad se invitat. argenteique libris mille
donat. Illum quoque puerum, à quo in urbis H O A X G A N E macello
erat affectus injuriâ publicâ, provexit ad præfecturam, malum bene-
ficio rependens, quod nisi ab animo magno excellöque proficisci non
potest.

Indictis post hæc comitijs L I E U F A N G U S in X A N T U N G pro-
vinciam C A O C H E U ab omnibus denuo Regulis Præfectisqne agnitus
Imperator diademate ornatur. Inde profectus ad L O Y A N G, præfe-
ctis ac milibus instruxit magnificè splendideque convivium. E qui-
bus cūm inter colloquendum amice percontaretur, ecquidnam cause
putarent, cur à se potius, quam ab alio esset occupatum imperium?

varij varie respondebant, prout quemque vel veri dicendi libertas, vel adulandi vanitas monuerat. Imperator auditis omnibus, *At ego potissimum sum, inquit, imperij non alio magis praesatio, quam, quod viru nisi scribam, presentiens, quod aperte cuiusque foret ingenio.* Quia solerter nolis longe cessit H I A N G Y U S. Noveram ZUFANGUM e. si domo aut tenore non excuntem, sola prudentia, melius, quam ego possim, vel mille stadia distantem acies instruere, parare vicitoria scire; ad hoc munitiones adhibui. Noveram S I A O H O U M, pra quāto meum ferret ingenuum, periculum esse regnum firmandi locupletandisque, populum in leia pace continentis, redditum negligens sic ordinans, ut nunquam stipenda, a, nunquam alimenta defessi; ab hoc munus cum adhibuis. Noveram H A N S I N I U M felicissimam quam à natura nobis datum, milites babere in potestate, vicitoria obtinere posse; ad hoc cum quoque munus adhibuis. Hac sunt, qua nobis pepererunt imperium; hi tres, inquam, prudentia & virtute praestantes viri nobis probè cogniti, & ad ea quisque manera delecti ad que maxime aptos esse non ignorarem. Hujus solerter administratio ad fastigium evansi. Et profectò hominum animos cognoscere difficultas est quāto orbem regere, vel in commune sapienter consulere, vel fortiter hostes vicerere. In ceteris rebus vinci me ab alijs facilè passar; sed hanc unam laudem si reservo nobis, nolim arrogans videris. F A N C E N I U M quidem H I A N G Y U S habuit ad quatuor apicem; at quia illo nec neciebat. interroge. In hunc modum Imperator perbellè suos ac seipsum laudavit.

Inter hæc in regno C I T E N H E N G U S quidam, regum sanguis, ab H I A N G Y O adjutus, aliquoties turbas excitaverat. Quippe semper audaces ac turbulentos homines aluit X A N G T U N G provincia. Verum auditâ H I A N G Y I morte cum quingentis sociorum maris orientis insulam petiit, litoribus vicinam. Huc intitit Imperator, qui cum ad se vocaret; nisi pareret, extrema omnia minatur. In viam itaque duobus socij comitatus se dedit; verum, antequā ad Imperatorem pervenirent, voluntariam mortem omnes præcisò gurgite sibi concivero. Quo auditio, qui in insulâ remanserant ad unum omnes in mare se præcipitant, erga dominum suum, quem jam nullum habebant, hac insaniâ fidem testatvr.

K I P U S autem quidam ex H I A N G Y I ducibus, cuius non tantum in Imperatorem erat injuria, nullum effugium videns deterrit militibus. barba capillisque præcisis in regno L u seipsum cuidam C H A O vendidit promancipio. Erat C H A U s manu strenuus & bellator

tor bonus; qui dein, ubi K I R U M , non mancipium esse cognovit, misericordia motus, illius patrocinium arripuit, & SIEUM Imperatoris Praefectum conveniens, Quodnam K I P I tanum est crimen? inquit. Qua gessit adhuc pro rege suo, in quem nunquam non ejus fides erat, ejusmodi sunt, qua procul à reprehensione, multam potius laudem merentur. Ut racciam, postquam Imperator orbem eorum falsa obisnet, ascensu à maiestate videris, singulare odium unum bonum ejusque regi suo fidelis extinctum volle sanguine. Magnarum mentium est, condonare; que non alias magis magnitudinem suam ostentant, quam cum negligunt oblatam occasionem ulciscenda injuria. Imperator à SIEO de hac expostulatione commonitus K I P I vocari jussum ob hero servatam fidem prefectorum donat. Non eadem usus est fortunā TINGKUN & us alter HANGI militum Praefectus K I P I avunculus. Nam hic quidem ad imperatorem venit, in ejus obsequium téque tradens omnésque copias, quarum ei mandata cura; sed exilio tuo jussu Imperatoris plexus capite. Qui venientem increpans, Quod suspitione laborat, inquit, ingrauem est obsequium. Cum huic quos adauxisti, pro Perfidia vel ob hanc prae- duco tuo statandum erat tibi. Nunc ubi secus à te factum, nec quis unius domino fidelis non fuit, esse solet alii; exemplum in te statuam. Quod insinuando tuus studie posteros non accendet. Hec posteaquam acta, tranquillatis tuto imperio rebus HIKUTANG, quam saepius provinciae XENSI regiam urbem diximus, ingressus, totum inde Sinarum orbem gubernavit.

At non diurna quies ista fuit, sparsa subinde, quanquam falso rumore, rebellionem meditari HANSI N I U M , insidiantem fastigio. Imperator, ut rem silentio ac procul omni turbâ certius exploraret; instituit imperij provincias obire, capturus HANSI N I U M . Et pri- mum iter fuit ad regni Zu confinia. Ille ignarus calumniaz, nec male sibi conscius, cum paucis, ut assolebat, ad excipiendum Imperato- rem adest, simul & capitum. Quem facti novitate desixum, ubi col- legit animum nonnihil à stupore, sic locutum ferunt. Qua res hac hac est? qua causa? qua ratio? Quasi ismidum leporum in agro me cepit Imperator. Innocentem nec ullius criminis confessum esse, id miseri fraude fuit. Quid inservi autem comprehendere obniam cuntem littoris? At intelligo, quid agatur. Numerum rapaces aves omnes extincta sunt, re- belles omnes devicti, regnum & imperio imminentes è medio sublati. Iam arcu remissi, jam hebetata sagitta, jam superatum est sine bello. Quid mulia?

*multa? non eget amplius Imperator operæ meæ. Et hoc est illud unum nunc
cùmque crimen; quia bello non ardet impersum, ego flammis dignus sum.*
*absolvitur. Verum re diligentius examinata non insontem modò pronunciavit
Imperator; sed insuper HONIGANÆ urbis, unde ortus erat HANSIUS, principatu excoluit.*

Tum ex illo sciscitatus, quantum exercitium ei videretur in officio continere posse è cùm responderet HANSIUS, non plus quam centum millia; loquendi libertatem demiratus ille, Tu vero quantas copias credas posse te regere? Cui HANSIUS: Quò plures, hòc melius regam; tu vero Imperator, quò plures duces habebis, eò melius diriges. Nam in cognoscendis regendisque magnorunt virorum ingenij ostines rite palmarum ex merito concedant. Sagaci dicto mirificè delectatum Imperatorem ajunt, in eo quippe placentem unicè sibi, quod præ ceteris animos hominum felici contemplatione deprehenderet.

Deinceps Praefectus, qui sibi egregiam navarant operam in his bellis, proemia clargiri coepit. CHANGELANGUM LIEU non præcul ab urbe P' distantis Principem renunciavit; adjecturus alia loca, nisi recusasset omnia, contentus unâ LIEU civitate. Animi porrò sui modiciam his admodum verbis eum explicuisse reperio. Quid de te meritus sim, Imperator, equidem ignoro; neffortè consilio nonnihil adjuvi rempublicam. Ceterum facta, non perinde dicta maiore aliquo dignissimo esse arbitror. Opera mea, quantulacunque fuisse, sufficere presumo istius loci tributa dominatio; non alio merito, quam quod, ubi te primus uentem fortunâ cum tenuiore, felix mihi casus obruisse, secutus sim partestuas. Hac modestiâ collaudata, ceu convenienter, Imperator SIAO-HOUN deinde ducem creare, maximas ei ZUONI s. otas attribuens. Tum CHINPLANGUM HUTEN regioni ducis etiam nomine praefecit. Hic eam dignitatem refugiens in UUCHIUM transimovere Praefectum instiuit, ut ei gratiam referret, à quo se meminerat insimilis fortis hominem ad Imperatorem olici nomine qualiscunque scientie introductum fuisse. Quem nunc affatus, Optime Imperator, ait, si quid egi apud te laude vel præcio dignum; id UUCHIOTUM debo. Ille mihi adiunxit ad te molivit; absque quo si esset, inops fortuna persifflans. Imperator hac gratianimi significatione latuus, Bono esto animo! inquit; ego non rite modo, sed & UUCHIOPROPTER te multa debo. Duacatum igitur accipe: quem offero; nec UUCHIOPRAMSA sua deerunt.

*Liberatian
obfuit Imperator.*

Hæc præmiorum-distributio exitialis propemodum Imperatori fuit.

fuit. Nam (ut sit, cùm se omnes præmio dignos putant, nec, quod sperant, accipiunt) reliqui duces ubi se neglectos viderunt, in Imperatorem consurgere parabant, eumque morte multare. Sed CHANG-LBANG us frementes jam ac misas in Imperatorem non obscure ja-
ctantes prudenti consilio compescuit. Suasit enim Imperatori, ut ex ijs unum alterumve, quorum in rem publicam essent therita spe pro-
mij sine controversiâ minorâ, quam primum remuneraretur. Sic enim
& reliqui digniores, inquit, sibi reservata credent præmia; & saltem in
tempus, dum rebus melius provideas, conquiesceret mitigata sedis. Pa-
ravit huic consilio Imperator, & LUNG CHI RUM quendam XEFAN-
GO, GOCALNUM verò SAPINGO, urbi utriusque, principes imposuit;
magnâ ceterorum omnium latitâ, nec spe minori. Sic periculum
evasit Imperator.

*Prædemens
filius.*

Porrò reputans apud animum suum, CINAM familiam adeò fa-
cile propterea existic tam fuisse, quia nullos è suâ stirpe reges sibi tri-
butarios fecerit, à quibus auxilium sperare potuisset; (excluserat enim
arctiori propinquitate sibi coniunctos ab ejus honoris communione,
ut dictum est) inducendam veterem reipublicæ formam sibi duxit.
Ergo filium natu majorem, cui KIAS nomen, HING I; secundò verò
genitum HUNG dictum, qui dein hujus familie fuit Imperator à pa-
tre tertius. TAI, reges creat. Fium autem noctum, quem etiam
nun adolescens ex obscurâ muliere genuerat, CI regem renuntiavit.

Dehinc statum imperij, jura, leges, aulaque ritus ac ceremonias
per XOSUNIUM ordinavit. Cùmque jam se rectè haberent omnia;
sesto imperij anno, qui fuit ante Christum natum ducentesimus, i.e.
rum comitia omnium Regulorum, Ducum, ac Dynastarum, Präfecto-
rumque majorum splendidissimo conventu habuit. Ingenti pompa
paratûque illos exceperit. Ac tametsi, quicquid in regiâ occurrebat
oculis, industriâ XOSUNII ad summam magnificentiam exactum es-
set; Imperatorem tamen solâ majestate metum omnibus non sine ar-
cano quodam venerationis affectu incussisse ferunt. Ipse quoque
tanto suorum apparatu & splendorlætus, Hodie sandens, inquit, ex-
periri misi licuit, quanâ ait Imperatoris majoris & ampliudo.

Dum hæc geruntur ac per omnem Sinam recenti pace festisque
gaudijs cuncta fervent; ecce TARTARI superato repente muro ma-
gno ad agendum prædas irrumunt in imperium per XANSI provin-
ciam, ubi nunc TAI TUNG est urbs munitissima. Imperator HANSI-

*Tartarorum
in Sina ir-
ruptionis.*

NIUM

Tandem labefactata Han-
 sium scissis. NI U M illis opposuit; statimque ad arma ventum. Sed hæsit HAN-
 TU maximè valentibus cedere coactus aciéque vicit in urbem MO-
 RUM fugâ pervenit. Ibi à TARTARIS obsecus & ad ultimas angu-
 stias redactus super deditio[n]e cum hoste paciscitur sequitur urbemque
 tradens ejus arbitrio. Quà re cognitâ Imperator ipse in TARTAROS
 moveret. Edocitus autem ab exploratoribus, illos in valle TA I agere;
 denudò misit exploratores, qui de eorum viribus propius cognoscerent.
 MAOTUNIUS TARTARORUM dux de his insidijs certior factus,
 optimos quoque ac fortissimos equites, exercitus robur in occulto la-
 tere jussit, imbellibus iisque paucis castra tenentibus. Exploratores, ut
 ad Imperatorem rediere, victoriam in expedito esse renuntiant; pau-
 cos enim ac debiles milites habere MAOTUNIUM. Jámque versus eō
 tendebat Imperator hostem invalitus; cùm LEUKINGIUS & ipse
 missus ad explorandum, rediit, Imperatori suadens, ne progredere-
 tur, his verbis. Eisi nibil apud TARTAROS vidi admodum validum,
 quodque timere debuas; ego ramen band facile crediderim, eos tam teme-
 re ingressus Sinam. Qui enim sine viribus HANSIUM debellare po-
 tuissent, aut imperium nostrum incurvare ausi essent? insidias timeo, exer-
 citus robore fortasse consilio latitante; decernendum quidem non conso-
 nisi prius certiora cognoscere. Optimè suadentem Imperator increpi-
 tum etiam perdulem appellat, ut obstantem, ne TARTAROS ag-
 gredieretur. Conjectus quoque in vincula servabatur suppicio, quod
 post victoriam eum manebat. Cujus spe plenus Imperator QUAN-
 GUU devictâ TAITUNG ad urbem usque penetravit. Nondum totus
 advenerat exercitus; cùm à TARTARI (quadrincenta equitum mil-
 lia fuisse scribunt) in PETENGO monte, quà TAITUONG Orientem
 spectat, obsidetur. Quid hic ageret? quò se verteret Imperator?
 Unum ei restabat effugium in muneribus. Hoc enim erat, quod sem-
 per in beatissimâ Sinâ quærebant TARTARI. Promissâ igitur ingenti
 vi argenti, Sinarumque sexus utriusque copiâ pacem emit à TARTA-
 RORUM reginâ, quæ rerum potiebatur, simul etiam recepit HANSI-
 MIUM. Tunc exploratores priores omnes necari jubet; LEUKIN-
 GIU M verò collaudatum à fide prudentiâ ducem KIENSIN creat.
 Quia verò tot bellis regia XENSI provicia ferè exhausta erat,
 raris indigenis, rarís qui agros colerent; tale consilium successu fa-
 vente cepit. E provincijs omnibus habito fortissimorum hominum
 delectu,

Bono monem-
 ti columbaria.

delectu, eis unāque extinctarum familiarum posteris, quorum bona
fiscus invaderet, domos & agros assignando ingentem incolarum agricu-
larūmque frequentiam concivit. Supra centies mille familias af-
fluxisse scribuntur.

Posteaquam Imperator ad CHINAS urbem pervenit, palatio
superbissimum ac splendidissimum ornato ab SIEONHO exceptus est, haud
sine ipius stomacho. Advertisit. Si auctor utrumquam obscurè pro-
dita indignatio, &c., Imperatoris domum, inquit, est totu' orbis, ad quæ
comparatus hic quæstusunque splendor, ut à se minora fidora, insufscatur.
Si ratiōne maiestatis non par affurgat habitationis, minoris illa fiet, ac terroris,
sive quo-majestatis fulger bebetur, expers. Non probat hujusmodi ora-
tioinem præsertim è Philosophi ore Sinenses historici, ajentes majesta-
tem regibus à pietate ac justitiâ esse arcessendam, ob solam virtutem
& prudentiam ineruendis: his orbem subiectum ac paventem habi-
turos. Nunquam fando auditum, regem ob insanas substructiones
suis formidolosiorē aut pluris estimatum fuisse. Sacius futurum, si
sinaij sūmūs impendantur egentium aliortamque subditorum bono.
Sic demum omnes sui amantes habiturum ac fidos, quibus rebus ma-
xime utitur imperium.

Dum hæc fuit in hunc modum, TARTARI i' Boreos tractus no-
vis incursionibus vexare. Quibus malis ut tandem obviā iret Imper-
ator, misso LUDVICO: Quiduc cum TARTARIIS amicitiam & af-
finitatem conciliare aggreditur, TARTARI regis filiam uni è filijs
suis uxorem expertus. Quanquam Sinicus author hoc loco scribit im-
peratorem egregiè TARTARI i' imposuisse, TARTARI regis filia
non suo, sed mancipij cuiusdam filio nuptum data: indignum fortu-
nā Sinicā dicentem, vel ipsius TARTARO RUM reginæ connubia.
Sinam ingentium inire; multò autem indignitus, Imperatoris filium.
Est enim ita Sinicæ gentis ingeñia, ut ostensas nationes præse nullas
putet; de se una magnifice alterque sentiat.

Imperator prosecutus iter suum CHINAM pervenit ad GADM reg-
em, cuius filio filiam sibi uxorem responderat. Attham è more
genit dotemque CHINAO rex ad Imperatorem præmisserat; sed, nescio
quæ nobis in ijs mittendis à solenni ritu modoque discessit; aliter
quæcumque spectarat Imperator. Qui proin iratus, acerbisque verbis in
CHINAO regem investitus, nec conuentu abstinuit. CAUS & YUUS re-
gij Praefecti cære offensis, regi suadent, ut Imperatoris apud se commo-
duum habeat

rantis morte se vindicet, læsumque jus hospitij. Rex vero non modò non eos audijt; verum etiam de iniquo consilio castigatis silentium imperavir. Non adeò tamē occulta res fuit, quin cuidam CAI obtrectori veniret in noticiam. Ille CHAO regem CAUQUE criminatus apud Imperatorem odio suo impensè litavit. Captioque rege cùm illius criminis conscijs Präfecti omnes adesse juberentur; mortem crudeliorem timentes, occupavere voluntariam. Uni CAO fides in regem suum constitit; increpanti ceterorum ignaviam, scelerisque societatem fortiter exfracti. Si enim nos ipsos occidimus, ajebat, quæ pro rege nostro stabū? quis Imperatorem de illius fide atque innocentia decebit? Stitit ergo intrepide sese Imperatori; adhibita quæstione fas illud admittere noluisse. Confessionis istius certior factus Imperator misit alios, qui verum tormentis quererent. Ibi CAU suspendens judicū animos? Quid ago? inquit; nūc pluribz est mihi regis salutē quām mea, quām meorum omnium, quos ob crimen meum certus manet interitus? At enim plus apud me valet veritati amor, quām timor privata calamitatis, cui me, cui meos exposui. Ego, ego fui, qui crimen hoc admisi; ego cadū consilium dedit. Rex innocens est & usque in vitium Imperatori fidelis & obnoxius & apud quem non fuit locus consilio meo. Admiratus tantam fidelitatem Imperator & CAU è tormentis, & regem dimisit è carcere. Hunc tamē è rege ducem jussit esse SUEN & ING dictum. CAI vero fortuna provehebatur in sublimius, ad prefecturas etiam patente viâ, nisi seipsum odisset. Tunc enī, Quod adhuc vivam, inquit, in causa est vita mei regi, à quā mea penderbat. Hunc ut insontem, periculo liberum volebam. Postquam id obstinai vel meo periculo, quamquam felici nec adeò penitendo; libens tamē nunc latuque moriar. Nec enī tam exhausito rubore sum, ut Imperatori servire audeam, cuius perduellis audio; nec alterius serviam, si servire non possum regi meo. Cum dicto spiritum sibi preciso gutture interclusi.

Ceterū apud Imperatorem maximè gratiosus erat IURUS è CIEA concubina, quam ante alias desperibat, filius. Hunc regno primū CHAO donatum, jam in eo erat, ut ejam imperij successorem designaret; excluso, quem jam elegerat, legitimo filio. In electionis versę titulum istius valetudo viriūque tenuitas prætexebatur. Huic consilio cùm obstarent magistratus omnes & Präfecti, nec exquisitis rationibus quicquam effacerent; unus CHANGUS, etsi ore, blaso,

Captiu rex
Chao.Cogitati sceler-
rum confessio.Mors ultro-
nea.

blatio, ut ab incepto desisteret, tandem obtinuit. Qui audito Imperatore, ^{Aequitatem in blato di-} Indiferens sum ego quidem, ait, nec mentis lingua parer in ijs^x seria' qua conceper, exprimendus, ac nunc non modo me natura vitium haud sit. nisi ea, qua vellens loqui, sed etiam ne mulio minus animi commotio, non ferentis, ut Imperator suum tantum à recte ratione deficiat. Hæc loquens ita verbæ perturbabat, ut vix intelligeretur; istud unum ingeminans, *Hoc scio, non convenire.* Hanc & mentis perturbationem & hæsitationem linguae primum Imperator risit effusissime; sed ejus pertinaciâ virtus, recepit se, quod suadebat, esse facturum. Itaque in præsens, magnâ omnium ac præcipue LIEUHEUM Matis latitiâ propositum mutavit.

Sub idem tempus ad muri contra TARTAKOS exstructi custodiā CHINHUM ducem magno cum exercitu ire iussérat, ex Australibus provincijs evocatum. Hic, cùm ei transitus per HOAGAN esset, ad HANSINIUM divertit, quem prehensâ ejus dexterâ, remotis arbitris, sic affatur. *Quoniam marces, indormisque causa?* Imperium virtutis tua debitum an negligis? Fortibus factis & gloriâ militari nemini secundus es; regnique tui milites sunt ex armis omnes exercitati, fisi. Quos inter, ut olim raro miles, ita nunc quoque profiteor nomen meum; iturus, quocunque iusséris, sed in Imperatore ante omnes. Annullam feres concubescam, quâ te norit a pridem affectit, in vincula conjectum ut perduellens, in quem nec suspicitione cadebat umbra? Mibi credere, nunquam salutis tua securius ages, quamdiu, te usque, tyranno ritmet se vivere non posse. Quare magnopere tibi suadeo, ut rebus tuis in tempore provideas. Ego ad matrum magnum opperiar, dum aliquid ibi moveas. Si militem contrare miscerit Imperator, inib⁹ vacuam XENS C provinciam invadam suo auspicijs. Ita imperium, quod tua felicitati, tuis debetur armis, queq; annexa sunt imperio, in tranquillo erunt tibi. Non ingrata fuit HANSINI HÆC oratio, sed dolo quam successu nobilior. De rebellione quidem inter eos convenerat, ac planè adūm erat de Imperatore, si lawisset conjuratio. Sed ex HANSINI fa- mulitio quidam rem omniem latens audierat, & ad Imperatorem spe præmij nomen utrisque defert. Præcep⁹ tunc ad exitum properabat annus Sinicus; nec ausus Imperator aliquid tentare palam adversus HANSINIUM; dolum, quo sine armorum strepitu caperetur, adornavit. LIEUHEUM igitur mitit Imperatricem cum SIAOHOO specie obeuntis suo nomine Sinam. Cùm transirent HOAGAN, ubi agbar

*Hansini glori-
ria persidia
corrupta.*

agebat H A N S I N I U S , ab Imperatore de rora re bene docti ; adeo ille , ut venientem Imperatricem exciperet ex officio , Sinarumque mores faustum ei novi anni jubaret esse principium . Ibi rei , quae agebat
Imperator. sur , incanus H A N S I N I U S à fortissimis viis in ejus exitum subornatis oppressus , sine morte capite truncatur . Ita tunc vir , cui acceptum Imperator ipse referebat imperium , tot victiarum polluta laude , perduellis nota intenit . Imperator inter haec ipse cum maximis copijs quasi T A R T A R I S bellum motibus contra C H I N H I U M ducem tendebat . Hic ubi se querari ab Imperatore , intelligit ; hostem professus palatio ei resistit . Anceps erat Imperatori diuturnumque cum illo bellum , accepto etiam luculento vulnere ; donec tandem interfactus C H I N H I U S ad victoriam hosti , paulo ante Imperatori suo viam perfido sanguine signavit . Sic ingens imperij amittendi periculum Imperator partim prudentia , partim fortitudine discussus .

Quo autem tempore per L U O N G regnum ei transitus erat ; P U N G Y U E U S , qui in clientelam Imperatoris ibi locorum concesserat , ad illum excipendum more solito non prodijt , impeditus valetudine . Dissimulavit tunc quidem ille aclectum obsequij ; at rediens victor P U N G Y U E U M captum destinabat exilio , prius in ordinem redigendum regnq; privandum . Sed Imperatrici pena non probabatur quae se vites infra mortem . Quare , ut è medio tolleretur , Imperatori suadens , Impensè vereor , inquit , ne te paviteas hand unlio post clementia mea . P U N G Y U E U M fortissimum bellum ducent efficiunt ; quem offendisse juxta & unde donare , quid est aliud quam hostem suis spissum armare ? Nunquam enim adfuisse defensae fuisse , nec ante quietescet , quamvis fuerit exili probrum , perperuo rerum tuarum , nisi per eas ipse , periculo . Quod ut amercorius ejus maluranda mors , magnopere tibi seriam atque etiam fuis anchor & horrestris . Muliebri consilio vixit Imperator insontem ac bene de se meritum ducem illino necat , ejusque caput tanquam perduellis , in urbis L O Y A N G E foro spectandum facit ; illum cum H A N S I N I O & C H I N H I O rebellionis consilium iniisse prætendens . Antequam hæc fierent ; P U N G Y U E U S L U O N P U M Praefatum , virum facundissimum , legatum ad C i regem miserat . Is rediens ubi cognovit regem suum occisum , & in ea , quam diximus , urbe resectum illius pendere caput ; eodem vertit iter , flexisque genibus ante illud tabo rubens , sus legationis exitum , magno cum ejugu ac lacrimis exposuit . Id cum significatum esset Imperatori ; L U O N P U M

*Insania regi
sader feminis
snoſa.*

*Fides Praefati
tu defulto.*

rum capi jubet. Qui cùm intelligeret è vinculis ad flammam se pro- Imperatorem
protrahendum; in Imperatorem detonuit. Liceat mihi panca, qua si
absolvero, lubens moriar. Cùm LOYANG in orbe aequo CHINCAO ab
HIANGTO arcta obfusione sonobaris; abspissum PUNG YUEO fuisset, nos
viam nos imperium haberes. Ille salutem, ille imperium obvius ubi
praeclarè alias etiam de remeriorum, de quo nihil in praesens actum dico.
Quid igitur? HANSIUM ab bujus communione laudis excludo? mihi
nunquam; sed hoc disco, futurum. ut si tales viros nullà de causa, nisi fiella &
communisit, à tam male traximus, reliqui omnes, quorum virium tibi suspen-
sionis potest, sibi transcam, & rebus suis molitus, quam HANSIUM
ac PUNG TUEUS rex meus fecerit, provideant. Quia enim dubuerit
quis non videt, idcirco illos à te accidi, quia, quorum virium ac fortitudi-
nis jam non indigos, eos formidost. Cave, Imperator, cave, si tibi dimi-
nutorum imperium est cordi; ne deinceps in hunc modum servias. Ille
sunt illa panca, quare velobam non ignorare; de cetero facies mecum quod
voles, non minas perato mori, quam vivere. Fulminatus improvisè ex-
postulatione Imperator dinicit; ubi verò collegit animum, accurrit,
solutumque viaculis LUXON ad homines invitavit.

LUXON vero locutum mox KINGPUS HOAI GAN rex
ostendit. Vident enim Imperatorem fortissimis quibusque ducum suo-
rum necem offerre fuisse etiam causis, ne levitatem valescentis exemplum
ad se quoque pertineret, fortunam experiri voluit, aut interimere,
certus aut interior. Icaque aperte in Imperatorem rebellis, rectâ Bo-
ream versus tendit, intactas nullaque vi tentatas Australes provincias
relinquens à tergo. Sed præcipiti consilio seipsum egit in fraudem.
Quippe Imperatoris Prefecti, qui curabant in Australibus provincijs,
collectis copijs omnia ei conmeatum intercluserant; & Imperator
magno cum exercitu progressus obviâ, prope KINGPUS urbem nil tale-
prætimentem fudit ac fugavit. Et quamvis KINGPUS excesserit yi-
vus è prælio, post tamen haud multò, quam auspiciam apparebat, ^{2000 milia}
quod se reciperet, occurrantibus à Borea & Austro copijs, captus & oc-
cisus est. Memorante Imperatorem auditâ ejus rebellione sciscitatum
à suis, quoniam conferret hostis iter suum; cui cùm esset responsum,
eum rectâ Boream XENISQUE provincias petere per montes, Impe-
ratorem dixisse. Salva res est! car ipsum transcamus, nil habemus;
habuimus. si provincias Australes invasisses, facturus band paulò

magis nobis negotium. Nunc ubi secum ab eo factum; vos bono esse animo,
já quis de scilicet a capitulo quo ne dubitare.

Ex hoc prælio redux in morbum incidit Imperator; cuius ingra-
vescente vi postquam se vicinum agnovit esse, ne vacuum relinqueret
imperium, LU YUNG è CINA gratosissimā concubinā filium, ejus
precibus vixit, successorem denuo declaratum ibat. Intercessere ma-
gistratus omnes præpostero favori; docentes, quām malè successisset
olim idem audentibus, quantāque inde imperio impenderent mala,
sed nullis consilijs aures ejus patuere. LU YUHUA imperatrix pro fi-
lio suo maximē sollicita CHANGLEANGUM rogat, excogitaret præ-
senti malo remedium, haberetque curā filium suum. Ille rem ex-
Idonea canilla. modum. Nam agendum est non dolu, quies Imperator non cedit; sed
procurata le-
gitimi hereditatis factis. Si tamen andire paucā potes, rei compendia modus hic occurrit.
Successio.

mores ac tempore & abdide se villū, quācūq; ab armorum strepi-
tu remorsus in studio sibi latere possit. In canum INGLO tuo filio suade-
quāl impera, ut eos bonarificū literā invitet ad se docendum; reliqua mea
cura sumo. Mox ad illos profectus, de Imperatoris consilio præmoni-
tos rogat, nec hoc onus Imperatoris filium docendi suscipere graven-
tur; hoc enim reipublicæ atque adeò totius orbis interesse. Illi omnia
se facturos recipiunt, statimque Principis epistolā eis traditur cum
muneribus. Quam Philosophi secum ferentes, ad IMPERATOREM
adeuant, eūnque monent ab INGLO se litteris invitatus, libenter,
quod ejus pace fieret, quamcunque possent Principi laturos opem.
Imperator veneranda canitie ceteroque Philosophorum cultu com-
motus, eorumque nomina sciscitatus, Adhuc, sit, optimi viri, membra
servi sum fugientes in vestru villu latuisse; nulla vestrū culpa, sed meā.
Nimirum ego vobis dignus non eram. In video plane foris filij mei, à quo
invitatis ad festam. Felicior est ille vobis præceptorshus, quām ego speravi fui.
Sed quo pacto vos invitataverit, scire aveo. Nec enim unquam esse credidi
rapeti consilij filium meum. Illi prolatā epistolā, Filium tuum, inquiunt,
pīus est & obsequens, literarum hominūque doctorum amans. Omōnino
felix imperium nostrum erit, si ibis succeder illi, à quo totius orbis pender
bonum. Nos sane, quiescumque licetibz artibz cum ad omnēs virtutē
acque doctrinam informabimur. Sic enī dotti omnes amplectentur, &
conquā ad literarum asylū confugient. His dimissis Imperator
CIEAM.

CITAM concubinam vocat, & INGUS, ait, non querit imperium; sed imperium querit INGUM supplicem purpuram offerens renuenti. Quod igitur s^ep^ee promisi tibi, jam pr^estare non est in mea manu. Nam ecce! qui sapientia laude florent, omnes INGUM dilaudant & amplectuntur; quorum exemplum totus sequetur orbis, ego unus omnibus contravenient nequeo. H^ec locutus INGUM imperij successorem postliminio designavit, haud mediocri omnium latitiae.

Inter h^ec etiam SIAOHOU s levissimā de causā captus ab Imperatore, mortis periculum vix effugit. Salutem debuit Imperatrici; à quā, ut amicus, in primis amabatur. Causa verò, quod adēcō repente gratiā exciderit, non tam ad aliquod SIAOHOU crimen est, quam ad antiquum Sinarum morem referenda. Semper enim hoc habuere gentis hujus Imperatores, habēntque nunc etiam, ut nihil faciant subditos suos, tradēntque non secūrū maocipia, quoscunque magistratus gerant geserintque. Cūm enim imperium omne sit penes unum, fortunarum omnium se, vitæque ac necis dominos esse credunt. Hinc nulla nobilitas, nulla dignitas adēcō procedit, ut non pendeat ab Imperatore; nec ulli hominum generi licet ex infimā plebe clausus est ad summos honores aditus, Imperatoris unius apertus voluntate. Unde ab omnibus Numinis loco colitur, velut à quo pendeant omnia; validā in terrorem majestate metuendus. Hinc ergo fit, ut levissimā s^ep^ee de causā etiam bene meritos exuat summo quoque munere, alios morte multet, eos præcipue, quorum fortitudo bellique peritia potest aliquando tenui quamvis indicio timeri. Sola meretur indignationem, suspicio. Non ignotum id militum ducibus, quicis proinde, præseruit potentioribus, multorumque militum Præfectis, non minùs est fluxa fides in Imperatorem, quam in se illius æquitas, è cuius obtritu materiam rebellionis ut plurimum arripivit. Nam si devictis hostibus militem dimiserint, vix mortem se præsciunt evasuros; ad quam mendram satis est, præclarè fortiterque facili^s ed pervenisse, ut timeriqueant. Hinc belli temporibus in Siniis audiuntur continuæ rebelliones; & quanto quæque atrocior, tanto audaciùs à quoque, nulla fidelitatis habitâ ratione, coepitatur.

Cūm jam in ultimis esset Imperator, LIUHEU a visens eum, Scio te uno, opimo Imperator & Coniunct amansissimo, inquit, in dignissimū hominum ingenij ac natura docebui neminem abduc prudenter fuisse. Quare abs te scire avo, cū post SIAOHOU è Praefectis Colas

*Subditū Sino
ab Imperato-
re visitari
bentur.*

Colas dignitatem defines. Is enim non dicit uter; uter sanox; & fortasse nostro male. Tunc Imperator, Proxiomus, ait, ei ZAO SANUS succedit. Post hunc WANG LIN IUS id munus administrato, dissipatio remanet. ipsius inter & CHI N PINGUM potest. Cave, ne pones humum suum sic ab Imperatore proxima dignitas. Summa est in illo via ingeni, seruansque prudenter nimia, & hoc ipso suscepienda. Super hac est bona arburijs sui nemini cedens, & hinc nongu idoneum reipublice perturbando, quo prudenter. Est omnino maxima prudenter, uti prudenter se sit, ac sine bujus abusu, alterius magis innici, quam suo soneria. Solus quidam difficultor administrabie imperium; sic alium potest pati, quod posse debet; qui sit illi quasi profano, succedent omnianum votu suo publicoquo. Nec aliud ei facile parere invenies. Non multò post haec verba, prudenter plena, ut in loco referemus, moritor L I T U A N G U s Imperator, inter humane felicitatis exempla merito numerandus. Nam per varios casus ad imperium Sinicum evasit à latrocino, non sanè tam diuturno illius fructu, quam usquequaque tranquillum id habere coepit. Cumque laboraret à nepotum ac filiorum successione, nova tamen ipsius auspicijs Imperatorum familia succrevit. H A N A dicta, que triginta continuos successores habuit. Quam felicitatem ei rebelliones bellique varia subinde acciderint, imo & lphus denique imperij particio, sexaginta tamen supra quadringentos annos & amplius imperiam dignitatem tenuit, quod deinceps dotebimus. Ceterum L I T U A N G U s à suis prolixè dilaudatur, multis ejus virtutes narrantibus, nullo vitiorum oblastris confinio, nisi nimiam in eo luxum damna- cent. Quippe magnifici apparatus, vitaque cultus cum voluptate in praecipuis ei deliciis.

erat.

MAR -

MARTINI MARTINII
è Societate JESU,
SINICÆ HISTORIÆ
LIBER OCTAVVS
PRIMUS IMPERATOR
H O E I U S.

Imperavit annis VI I.

L I U H E U a legitimâ uxore, Physiognomi filiâ, L I U -
P A N G U s hunc primum filium susceptra, ; ubi per ma-
nus imperium accepit à patre, dictum H o e i u m. Hic
moderatione , magnanimitatē ac præcipue comitate
in signis fuit. Sed bonam illius indolem reliquāque
virtutes duo mirum in modum foedarunt, effrenis libido , nimirique
in matrem indulgentia. Illa in florenti adhuc etate extinctus emar-
cuit; hac mater sūisque déque habuit rempublicam_. Quippe cum
senectute probra quæque ac flagitia induit_, seu potius, quæ vivo
L I U P A N G O occultabat, apernit , filio nunquam auso cohibere
vel emendare matrem_. Quæ proin exemplo sanè pessimo ad suu-
nius arbitrium libidinémque res imperij administrabat , Præfectos
officijs exuebat, vel necabat, alios ad primi dominis etiam præfectu-
ras extollendo.

Cycle 42. an.
44. ante Christo
anno 194.

Hac igitur L I U H E U a five filij erga se pietate, five obdientiâ, *Imperatores
ut Sinæ loquuntur, potentiâq; abutens documento fuit, nihil mulieris
irâ sèvius esse, nihil petulantia flagitiosius. Quippe facultatem ultionis
nacta, conceptum jam pridem oclum in C I B A M concubinam ejus-
que filium evomuit_. Primò itaque C I B A M in palatio commorantem
capit & in quodam conclavi clausam servat. Deinde Imperatoris
nomine mittit, qui filium ejus I U T U M C H A O regem advocaret,
At ille ter vocatus, ter venire recusavit. Denique tamen paruit; ve-
rens, ne in Imperatorem rebellis audiret, cuius nomine vocabatur_.*

Na

Impera-

Imperator, qui causam adventus ignoraret, ad se officiosè invisendum venisse ratus, tanquam fratrem omni vicissim honore ac comitate, quin & regali convivio perquam liberaliter exceptit, L I U H E U A in omnem interim ejus necandi occasionem vigilante. Quæ quidem sub inde se obculit in hunc modum. Forte summo manè Imperator ad emitendas sagittas in hortum descenderat, cùm negotium dat Imperatrix Præfectis majoribus, ut Y u x o epulum in palatio instruerent. Ibi cùm largè se iavitaret potando; per subornatum à L I U H E U A famulum repentina præcipitique mistum veneno poculum propinatum intrepitus haufit. Nec diu factum; & vi veneni se in omnes corporis partes insinuante, ibidem mortuus jacuit. Ajunt Sinæ, cuiusdam alas aviculæ, quam C H I N dicunt, vino mistas, è quibus dispulveratis ditum sit toxicum nec ulli medicinæ cedens, ei concivisse mortem.

Tum, priusquam Imperator ex horto rediret, in C I E A M grata matrem, detruncatis ejus manibus pedibusque, præcisis auribus, effossis oculis, toxicoque per vim infuso laquelâ miseram privat. Ita fædatam in palatijs latrinâ jubet habitare, nec aliter ac suem ab omnibus & re & nomine tractari. Ex quo dicas mulieris odio, postquam nacta vires est ac potentiam, nihil esse impotenterius.

*Imperator
matru crudeliter im-
probis.*

Imperator ab exercitatione corporis rediens, ubi dira matris facta, C I E A M que patris sui delicium adeò miserandum in modum deformatam audist; indoluit vehementer, ubertimumque elevit ac tanto animi cum impetu ut in morbum inde delapsus fuerit, è quo nonnisi post integrum annum convaluit. Vocatam igitur matrem corrigeret, quidem vel increpare non est ausus; sed ita eam alloquitur. *Repreben-
dere te, multo minis peccata rem habet expetere. Filius tuus sum; in
matrem impetu effusus quod, nec, si queam, velim. Magno ramen opera-
tus factu indoleo, qua sunt homine prorsus indigna. Sed quando fui nos
est filium imperare. facio, quod possum, & jam nunc imperio toto
me abdico. no à metatis vel facta vel permissa credantur.* Neque fecit Imperij curas: aliter accidit; matrique commissa rerum summa, se voluptatibus ipse vivoque dedit in tantum, ut utroque se vitio deum enecaverit. Merito reprehensus à Sinicis scriptoribus, & quod matri flagitijs obviare nescierit, nimiam ei potentiam permittingendo; & quod relicto reipublica gubernaculo, voluptatis ipse mancipium factus fuerit.

Inter hæc F I U S C I T E X, cognitâ fratriis ægritudine ad eum consolandum adest; exceptus amantissimè. Frater enim, licet ex alia ma-

tre,

re, Imperatoris natu major erat. Cumque apparasset ei convivium, primum in arcubendo locum atatis prærogativa detulit. **L I U H E U A**, cui post infanda parricidia nullum erat inter fas nefasque dis-
cerimon, invidia ringebatur. Itaque venenatum ei poculum propinat <sup>Periculum
d'fraude inge-
nii aversum.</sup> ac mortem. Suboluit tamen impia fraus matris Imperatori; neque dubitans, toxicō dilutum esse poculum, quod matrem in posterum absterret à simili scelere. accipit ipse poculum, exhibeturumque fin-
git. Exhorruit nimium quantum **L I U H E U A**; ad volansque illud è filij manibus erectum in terram effudit. Ita medicorum scelus patuit. **F I U S** autem ocyus ex aula se proripuit, in suum regnum revertens.

Altero Imperatoris istius anno morte decessit **S I A O H O U S**, in-
gens illa stirpis hujus columnā. Gratiā & dignitate, quā florebat, ma-
gnas potuerat, modò vellet, opes colligere. Verū spretis omnibus,
etiam **Z U O N** ditionem, quam acceptā fiduciā tenerat, sponte reli-
quit, humilique recta contentus procūl à pompa, procūl à divitijs
etatem exegit. Admonitus eā de re ab amicis, atque ut filijs suis pro-
spiceret, rogatus, Si filij mei ac nepotes, ait, probi & sapientes erunt;
eu pro magistris erit. bac moderatio & frugalitas mea, quā comite nibil
unquam illū decerit.. Sin futuri sunt mali; unum id illū non relinquam,
quo pejores evadant, quoē demum insidijs ac viris falsoem suam uidentur.
Secura paupertas est cūm probitate; devita quanquam eādem comite. pe-
riscit, si arque ab exitio proxima; si vitijs formitem suppeditent.

Erat **S I A O H O U S** jam inde à puero summus cum **Z A O S A N O** usus. Hunc ergo, quem probè nosset, de successore interrogatus, Colaum
nominavit. Quam dignitatem ei **L I U P A N G U S** quoque moriens
præfigio destinārat. Neutrū sua spes fecellit. Nam **Z A O S A N O** us;
illius vestigijs insistens, cum magistratum pari cum laude gessit, pror-
sus alter **S I A O H O U S**. Quare mirè populum affecit, qui multis car-
minibus exultans ei gratias egit..

Anno imperij tertio Imperator sororem suam ex alia matre **T A-
N Y U T A R T A R O R U M** regi ouptum dedit. Quanquam Sinici scripto-
res tradunt, quæ superbia gentis est indignum suā felicitate putantis,
id fastigij puellam cum **T A R T A R O** jungi, unam ex ijs, quæ seruiunt:
in palatio, fuisse. Quia verò **L I U H E U A** pro dote non tantum de-
dit, quantum exspectabat **T A R T A R O S**; acerbas ac refertas contu-
melijs ad eam scripsit literas. Excanduit vehementer superba mulier,
& continuò bellum in **T A R T A R O S** imperavit. Nec defuit furioso-

decreto SANQUAUS, qui operam suam offerebat, promittens secum centum armatorum, millibus vastaturum TARTARIAM. Contra quem consistens KIPUS unus est Praefectus. *Nec tu morte dignus es,* que salsa jaeta, ait. *Ant non meministi, quo tempore LIEUPANGUS Imperator obsidebatur a TARTARIS, te militum ducem trecenta milia sub signis suis habuisse? si tunc tamen nihil effecisti, si adeo Imperatoris superpetras non salisti, ut redumeras cogereetur aero salutem suam; contra eosdem hostes jam cum centum milibus quid facies?* Hinc ad LIUHEUM versus, TARTARORUM verba te non plus, inquit, quam belluarum voces movere debent. *Siquid boni promant, hanc magni faciendum; nos, siquid mali, multum dolendum.* His a superbo Praefecto auditis Imperatricis ira uteusque intepuit.

Anno quinto ZAO SANUS summus Praefectus diem suum obiit. Huic anno sequente duo simul suffici, UANGLINIUS & CHINPINGUS, ita prorsus, ut moriens LIEUPANGUS praedixerat. Eodem anno dececessit etiam CHANGLEANGUS, vir consilijs imperatoriis inclitus, & de hac familia bene meritus in primis. Denique anno imperij septimo ipse HOE IUS Imperator etiam vita ac libidini suæ finem imposuit.

Interim LIUHEVA stabiliendo sibi sceptro, quoque securius gubernaret, quotquot poterat e suis consanguineis ad summos honores evexit. Ea res totum ferre turbavit imperium. Et primo quidem LIUZANUM ac LINAYUM duces militum creavit. id porissimum spectans, ut meru Praefectos alios contineret in officio. Præterea, ne quis alius est LIEUPANGI filii in imperio succederet, cuius summa penes ipsam, ut aviam, esset nomine tutelæ; per simulationem destinabat illud YE O euidam adhuc infanti, quem ab insimile sortis muliercula genitum, at a se suppositum, demortui HOE XI prolem mentiebatur. Hunc, è medio sublatâ ejus matre, ne fraus manaret in vulgus HOE XI nurui alienum dedit. Struxeratque tantâ solertiâ dolum, ut nunquam innotuisset hominum ulli, nisi rem ipsa postmodum publicasset, eodem YE O supposito Imperatore occiso, ut paulò infra docebimus. Ab hoc ergo tempore Sinis mulier imperavit annos octo, quod iam narrare aggredior.

Mortuus Iu-
perator.

Fraus Impe-
ratrice &
crudelitas.

TERTIA

TERTIA IMPERATRIX LIUHEUA.

Imperavit annis VIII.

Hæc mulier; cui nihil dulcius imperio unquam fuit, non contenta plurimos consanguineorum ad summos magistratus ex infimo loco extulisse; creandis insultus aliquot regibus animum intendit. At UANGLINIUS, ut erat justi tenax, obstitit huic consilio, quod diceret, regnum, nisi ex HANA imperatricē familiā ortus esset, concedit posse nemini. Omnes enim Praefectos à LIEUPANGO jussos in hæc verba jurare, omnes promisisse, arma contra illum, qui aliud tentaret, esse sumturos. Hæc loquendi libertas UANGLINO causam necis attulit. Ulcerata namque Imperatrix LIUHS mandavit, ut eum interficerentur. In cuius locum subrogatus est Pous CHINPINGI, qui adulandi vanitate gratiam non mediocrem inierat à LIUHEUA, socius. Tunc igitur ad CHINGUM versa quænam ipsius esset de regibus sententia, scitatur. Ille non tam quid sentiret ipse, quam quod Imperatrici placere sciret, expromens, Imperator maritus tuus dum visueret, ait, ea fessi, que ad stabilitudinem imperium tenendusque spectare videbantur. Modò tu clavum tenes imperij; quem torquere, quo velis, est in tua manu. Breviser! quod libet, licer. Lætis auribus accepit hæc Imperatrix, & aliquot è consanguineis reges fecit, beneficiario jure tamen sibi obstrictos.

Sed una res eam maximè solicitabat ad timendum sagacem, nec immemorem injuriaz, quæ Cī regem afficerat. Quem, postquam pro eo ac destinarat, necare non potuit; placare ac devincire sibi constituit. CHANGUM igitur illius fratrem dignitate ducis excultum, aliquot propugnaculis etiam gubernatorem praefecit; ignara, quam terrum sibi suisque röveret anguem. Nam ab hoc LIUA potentia viresque fractæ viam ad interitum toti LIORUM familij laxavere.

Anno imperij quarto ubi suis rebus satis provisum, firmatumque imperium credidit; YEU M admodum puerum, cui sacramentum jam dictum erat, occidi jubet. Ad causam necis imprudens ei sufficit ætas. Quippe septennis tunc YEU S noluit illam aviam suam agnoscere, nec

*Cyclo 42. an.
11. ante Christum
A. 187.
Femina Sinae
imperat.*

reginam, matrem, séque nepotem nominare. Hoc tempore tantum potentia L. i u. & familiæ creverat, ut eorum superbìa insolentiâque contineri non posset ab alijs magistratibus. Omnium tamen flagrabant odio, quazrentium undique occasionem eos reprimendi atque ad modestiam revocandi; præcipue fidos, inter Præfectos éa de re sepe multumque in medium consulebatur. Tandem C H A N G U S dux primus ad vindictam prorumperis, in convivio unum è L. i u. i s nobilioribus aggressus, quia cum insigni aliorum contemptu superbissime loquebatur, ipse suâ occidit manu. Jam bellum L. i u. H E U A M in C H A N G U M Fiu mque C i regem parantem, inopina mors & ipsam & C i u. M. oppreslit. S I A N G U S C i filius patri suffectus in regno, paratis utriusque jam armis pugnandi facultatem non omittendam ratus, apertum bellum L. i u. i s inferit. Contra quem L. i u. S A N U S, supremus militum dux Q U O N Y N Q U M legatum suum cum potenti exercitu mittit. Qui posteaquam audijt, S I A N Q U M non imperio, sed L. i u. i s infelitum esse; cùm eundem animo occultaret affectum, cum copijs omnibus ad S I A N G U M defecit. Ea res L. i u. & familiæ fautoris omnes ab illâ distraxit. Jámque C H. I. N. G U S, etiam ac Pous maximi Præfeci ad defensionem spectabant, nisi à L. i u. i s vi retinrentur. Quare ut à C i rege gratiā inirent, ipse L. i u. A. M. familiam, quam adhuc foverant, occupato regis adventu perdere constituunt. Itaque, quām possunt ingenti collecto exercitu, tanquam S I A N G O bellum moturi, omnes è L. i u. i a familiâ ad communem hostem debelandum invitant. Adsunt illi sanc quām frequentes, omnibus paratis ad pugnam, Rous ad milites versus, Vestram, inquit, & assiles, fidem & animum prius expversi placet, quām cum boſte manu conseramus. Si omnia præ incolumitate L. i u. M. pugnare decretum est vobis, dextrorum abise; sin H A N E familiæ partes mavultis defendere, sinistrorum. Mirum dictu! ne unus quidem miles oram dexteram petijt. Tantum erat omnium in illam familiam odium ex insolentibus eorum superbisque factis. Tuus Pous immotos excitans, Postquam ergo nullus veſtrum placet, ait, malam causam sequi; agere, in L. i u. i s irruere, necare omnes. & odia, quæs' mortio, in eos exardecſit, illorum crux extinguit. Ab extremâ dicti parte runnt milites, &, quotquot è L. i u. i s aderant, evestigio necant. Deinde mares omnes ac feminæ, pueri ac puellæ sanguinis ejusdem undique conquisiſt sunt & morte multati. Pous ubi prima processere tam feliciter, legatum ad C i regem, qui jam

*Explorata
militia
fudita.*

*Liuina familiæ
caſtin-
gū.*

jam proximè aberat, mittit L I U O R U M interitu doctum monet, ut exercitum reducat. Quem enim alioqui crediturum, arma duntaxat eum contra L I U O S sumfisse, ac non potius atmbire imperium? istud autem non usque adeò infelix esse, quin fortibus etiamnum abundet fidisque Praefectis. Paruit bene monenti S R A N G U S, & cum C H A N G O dōmum revertitur. Q U O N I N G O quoque cum exercitu, quicum defecerat, in regiam regresso, Praefecti omnes, jam à L I U A E familie posteris nil meruentes, agunt de Imperatore eligendo. Quem cùm leges noanisi ex H A N A aroesserent; H I U M L I E U P A N G I filium, secundum T A I regem missis legatis invitant. U E N I U S ei nomen erat; qui & familie jure Procerūmque in se benevolentia libenter usus, ubi venit, omnium consensu Imperator est renuntiatus.

QUARTUS IMPERATOR U E N I U S.

Imperavit annis XXIII.

Pletas, aliarūmque virtutum studium, & præcipue in parentes ob servantia imperium U E N I O dedit, exclusis alijs fratribus. Nam ob has maximē artes est electus à magistratibus. Nec minùs bellicā quoque virtute claruit; repressis, ut in loco referemus, T A R T A R I S, imperium identidem ad prædas agendas involantibus. Ut primū habendas imperij tractare coepit, summam C H I N P I N G I P A I que præfecturam denuo rātam esse jussit; Q U O N I N G U M aulæ magistrum declarat. Post menses aliquot à magistratibus rogatus, ut K I U M filium imperij successorem designaret; ita respondit. *Quoniam filio meo deferis, cum desinendo sceptru; sanctum mihi detraberem de mea virtute. qualis eacunque est, videtur mihi. Probi viri Imperatores ac sapientes non filii. sed sui similitoribus, hoc est, sapientibus cedunt imperium. Tanta spes U O H O K I G A N reges, fratres meos manet; his si virilem amqueverint, imperium post me debetur.* Urgent illi nihilominus. non ante desistentes, quām cederet consilio. Hinc enim pacem imperij pendere, hinc turbarum omnium extinctionem; nec ea nunc esse tempora, quæ olim, cùm hominum simplicitas imperium sapientioribus ac virtutum sectatoribus deferret.

Altero

Modestia Imperatricis.

Altero potestatis anno T E U A M conjugem legitimam imperato-
rià coronâ, solénni pompâ insigniit. Memorant hanc modestissimam
fuisse feminam, morum elegantiâ & comitate inclitam. Concubinis,
quod mulieres non facile ferunt, eundem honorem, quem sibi haberi
voluit; nullâ obrectatione, nullâ invidiâ, ut sit, anxia. Nunquam
etiam à marito imperatricis prærogativam ac titulum ambijt, liberum
ei relinquens, quam vellet, exollere. Quin & Imperatricem jam re-
nunciatam, Eunicho ceremoniarum Præfecto iratam fuisse scribunt,
quòd in convivio X I N A M Imperatoris concubinam jussierat humili-
ri loco accumbere. Verùm perbellè se purgavit Eunuchus, hoc omni-
no convenire dicens, ut concubina fedeat humilius, ne L I U H E U M
C e æque renovetur exemplum. Tum X I N A locum humiliorem ul-
tro petijt, Imperatrice tandem consentiente. Cujus iram in Eunu-
chum magisne mireret an illius modestiam, quam nec Imperatricis ure-
bat gratia, nec familiaris & sape vitiosa mulierum simulatio, non fa-
cile statuerim.

Recusati bona.

Habebat Imperatrix fratres duos, Q U A N G Y U E U M & C H A N G-
X I U N I U M; quos Imperator tanquam consanguineos multis terris
donare volebat. At illi maximam partem recusantes, solum quantum
ad vitam honeste tolerandam sufficiebat, voluerunt admittere. Erant
ambo Philosophi virtute ac scientiâ ex quo incliti; cùmque summas
etiam Colai dignitates promererentur, adduci tamen haud potuere, ut
eas admitterent. Timebant, né alij Præfecti criminarentur, idcirco
tantis honoribus antos, quia fratres Imperatricis erant; quæ ad in-
staurantur L I U È familiæ exemplum facilis erat via.

*Imperatoris
benignitas.*

Vere primo, ut Imperator suum in populos ac subditos amorem
animique commiserationem ostenderet, convocatos magistratus
omnes alloquens, Nunc anni placidissimum est tempus, inquit; nunc
sol arbores, plantas, & quicquid vivit, laetificat, ut cum celo bilatara
esse omnia videantur. Sed in communis rerum omnium latititia multos
è subditis meis video, qui malis oppressi, consolescunt. Senum principes
mei miseres, qui nisi sericea vestiantur, algent; nisi carne vescantur, esu-
runt. Ego igitur, quò subditis mei me non solum ut dominum timeant, sed
etiam ament ut patrem; illi non secus ac filijs providere cogito. Quare de
meis tributis per secum imperium omnibus atatem oologima annorum su-
peransibus carnis libram in singulos dies pendis volo; prævere quoannis fe-
tis

rici gossipique libras ternas. Adbac. quā patet imperium, tributorum dissidiam partem remitto; captivos autem omnes libertate dono.

Quō magis autem hujus Imperatoris comitas ac simplicitas patescat; juvat hic adscribere, quod de eo traditum reperio. Memorant enim eodem tempore adductum esse generosissimum ac mira veloci tatis equum, qui viginti quatuor horarum spatio quiverie mille Sinica stadia conficeret. Quem cū Imperatori obtulissent, tunc ille, imperij vexilla & insignia, inquit, cūm iter facio, me præcedunt; currus & equites sequuntur. Jam si velocissimo insideam equo, famulitum utrumque vexem necesse est. Nam & illos superabo, qui præcedent; quīque sequentur, multò me minùs poterunt assequi. Solus autem si præcedam, quis non videt nec majestatis à me nec securitatis haberi rationem? quā igitur nec mihi necessaria sunt, & famulis meis insuper molesta, non accipio; edicōque jam nunc, nequis in posterum ad me muneric loeo quicquam afferat ejus, cui sola raritas pretium facit, usitatis contentum atque communibus. Multa alia de hujus Imperatoris simplicitate ac frugalitate narrantur. Quale illud, quod omnia vasā testacea voluit esse in palatio; nec imperatrici neque concubinis discolores vestes vel acu pictas permittebat. In palatio præterea nil quicquam passus est, ut Præfecti volebant, aut innovari aut addi; suorum se parentum domo contentum esse dicitans. Nec enim ullā re meliorem se illis, ut habitaret, quam illi, magnificenter.

*In cultu &
soberedili
modestia.*

Eodem anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham supra centesimum octogesimus octavus, visa est in Sinis memoranda solis defactio; quo mense, non est proditum.

*Cedes donis ob
inventarum
editio.*

Anno imperij tertio HOA NAN rex CHANGUS ad Imperatorum salutandum venit. Hic cūm in urbe regiā in XIXEKIUM ducentum, cuius odio jam inde à puero imbutus erat, forte incideret, impotens animi, stricto cum ferro interfecit. Hujus odij causa paulò altius est repetenda. CHANGUM Imperatoris fratrem LIUPANGUS è formosissimā muliere susceperebat; à CHAO rege ob raram formam pulchritudinem Imperatori missa. Hanc LIUPANGUS Liu-
xiu et irritandae metu servabat in occulto, furtivis indulgens amori bus. Non fallebat ea res XIXEKIUM; qui LIOHNU, cuius gratiam prensabat, quidquid ejus erat, aperuit. Illa, ut erat iuxta, præfettum simulationis accidente insaniā, impotens, nihil intentatum reliquit, quō mariti amasiā è medio tolleret. Sed hoc agebat, quam

Do poterat

poterat occultissimè, ne si quid rescīget Imperator, illam sibi tutam servaret. At enim occulta licet, L I U H E U E tamen insidijs patebat, ubique ad mortem qua sita. Demum ubi filium enixa, capsulâ clausum per certos homines ad Imperatorem misit; tum ferendis, quos ab Imperatrice continuò vexabatur, molestijs impar, suâ sibi manu vitam exhausit. Imperator ut illius morte vehementer indoluit; sic filiolum semper amavit, & cum curâ exortitum tandem H o A I N A N regem creavit. Hic est ergo C H A N G U S, qui matris mortem ultus X I N Z E K I U M occidit. Post cædem in tutum fugâ se recepit, infalutato Imperatore. Culpaq; tamen aliquantò post factâ gratiâ redijt ad regnum suum, ubi de obtinendo imperio consultare cœpit. Sibi enim debitum credebat, quia natu major è L I U P A N G I filiis erat, præceps audaciq; projectæ. Unde I U R N Y A N G U M Praefectum suum nunquam audiit suadentem, nequid adversus Imperatorem moveret, suo contentus. Demum cō delapsus est, ut summis armis in Imperatorem fratrem insurget. Sed brevi vicitus & ab omnibus deseritus aufugit è pœlio. Postea vero, quam se nec regem vidiit, qui volebat Imperator esse, fame voluntariâ vitam inidere finivit.

*Rex famæ va-
lentaria mortuus.*

*Nanyo regio
Sinarū Impera-
torei se sub-
iectus.*

*Virtus armis
potenter.*

Sub hæc tempora N A N T U E dicta, quæ Q U A N G T U N G & Q U A N G S I completestebatur, in leges Sinicas concessit; illecta Imperatoris virtute ac pietate, cui missis legatis ultro subjecit sese, fecitque tributariam. quicquid libri, doctrina & politia Sinica juberet, factu-

ra. Mirum dictu! gens illa, quæ nunquam ad id usque tempus arma-

Sinica timuerat, nunquam experta erat, virtuti non est ausa resistere.

Arma inimica fortasse sprevisset ac repulisset etiam; uni virtuti manus dedit. Nimirum nihil tam barbarum ac ferum est, quod vera virtus non mitiger. Ac documento plus uno compertum habemus plus virtutem ad regna subjuganda valerq; quam viu & arma. Et quoties id virtijs amiserimus, quod armis fortiter obtinueramus; funesta exempla in hac decade narrata, opinor, abunde restantur.

*Pecunia ratio
apud Sinas.* Nunc videamus, quæ sit apud Sinas ratio pecunia. Nunquam eorum regibus placuit vel argenteam cudi vel auream monetam; fraudes, quibus ista gens assueta, lucrique sagacissima, præcaventibus. Solo pondere argenti vel auri valorem expendunt; & quatenus quidque mistum purumve sit, accuratissimè dignoscunt. Quanquam auro nunquam utuntur ad emendum, quippe quod non pecuniā, sed mercem esse dicunt. Hinc autem sit, uè argentum continuo quasi tor-

mento subjaceat, & in minutissima frusta ferreâ forcipe ad hoc aptâ diffingatur. Dein, ut cuique lubez, iterum in massas refunditur, ac vélut reviviscent in unum collectuū; donec pro emporis necessitate iterum secentur in frusta. Res est haud exiguae molestia & laboris; non tamen tot fraudibus obnoxia, quām pecunia si foret apud Sinas in usu. Cūpream verò monetam à multo iam tempore habuere; quam hic Imperator ad meliorem commodiōremque formam revocavit, ac concessit insuper, ut ubique, modò sine fraude, in toto imperio cūdere ut. Nam ante hæc tempora siebat hoc in solâ regiâ: mago quidem Imperatorum quæstū, sed majori populorū incommodo, propter itinerum difficultates ac distantiam locorū. Monetæ formam rotundam esse voluit; & in medio quadratum foramen, quò facilius filum insereretur. Insignitur quatuor plerūmq; literis, nomen Imperatoris & impositum valorem significantibus. Liberum præterea fecit omnibus, undecunque salēm colligere; potissimum in id inten-
tus, ut populi provideret utilitatibus, non ut eo vexando, suo tantum serviret quæstui, quod est regum principūmq; personis oppidò in- dignum.

*Sal public
jurn.*

*Rex agraria
refixata.*

*Sæc. confi-
xandi arti pro-
mota.*

*Rustica apud
Sinæ celebratio.*

Superiorum bellorum tempestas rem agrariam, in quā Sinis magna ad rempubl. momentum non parū affixerat. Ad ejus artis resarcienda damna è Præfectorum confilio Imperator animum appli- cuit. Rationem plantandi moros. & bombyces educendi ab Imperatrice ceteras mulieres ejus exemplo doceri voluit; arbores & bombyces item in palatio alendi peculiari curâ et mandatâ, cujus manu fæ- das vestes sericas ad sacra tantum adhibuit. Exemplo, cuius vis per magna semper fuit, cùm à capite descendit in membra commotæ to- tius imperij mulieres, etiam nobiliores, aggressæ sunt hoc artificium. Ipse quoque Imperator agriculturæ dabat operam, ut omnes ejus ex- emplo, etiam summi Præfeci, ad imitationem traherentur. Hinc rusticalia, festum Sinis diem, quem H I N C H U N vocant, originem sumfisse crediderim. Rusticorum quidem proprius hic dies est; sed ve- rè nobilissimus, quæcumque solemnem omnibus usus fecit. Primo enim vere, cùm sol medium Aquarij signum ingreditur, etiamnum à Sinis ingenti per imperium universum pompâ in quilibet civitate atque in ipsâ regiâ urbe dies iste celebratur, in hunc ubique ferè modum. Unus è primoribus Præfeci claro cum plausu symphoniam gressibus præmoderante, collucentibus undique cereis & vexillis volitantibus,

redimitus floribus ad portam Orienti obversam progreditur. Hunc virorum turba sequitur pompa fercula vestibus portantium, quies veterum historiarum de agriculturâ monimenta vel è papiro, vel è ligno facta repräsentantur, sericis aureisq; textilibus fulgentia. Varijs in locis asburgunt arcus triumphales procedentibus. Plateæ omnes aulæs dependentibus superbuntur. In hunc igitur modum Præfектus ad urbis portam, de quâ dictum, procedit, veri adventanti quasi obviâ iturus. Inter simulacra cetera præcipue duo eminent. Alterum est vacca testacea tantæ nonnunquam magnitudinis, ut ab hominibus quadriginta portari vix queat. Alterum, sed vivum, est adolescentis, quem diligenter ac laboriosum spiritum appellant; qui pedem unum nudum, alterum tibiali testum habet, virgâ vaccam testaceam continuò percutiens. Sequuntur rustici, omnia ferentes artis instrumenta. Neque hic quidquam vacat mysterio. Continuâ vacce verberatione significare volunt, quantam curam rustici debeant agrorum culturae impendere. Per pedem adolescentis nudum, & alterum male calceatum festinationem innuunt, quam rusticos oporteat adhibere, cum se rus conferunt ad laborem, ut nec temporis satis ad se vestiendos sibi permittant. Pompa usque ad regis palatum. & in urbibus ad Præfectorum ædes deductâ, vacca testacea omnibus ornamentiis ac floribus exiuit; è cuius aperto ventre, velut ex equo Trojano parvas magno numero vaccas, ex testacea nimirum matre testaceas extrahunt, è quibus unam singulis Præfectis mittit Imperator, simul monens ut omnem operam in agris colendis à populo curent adhiberi, sedulöque invigilent, nulli nec agro nec homini licet otiosum esse. Scribunt ipsum Imperatorem eo die terram aratro scindere ac sementem facere. Profrus, ut sine aliarum gentium injurya veréque affirmare posse mihi videar, haud aliam in agriculturâ magis diligentem, peritam & constanterem esse, atque Sinicam. Unde non mirum, si tantæ hominum multitudini annonam terra sufficiat; cuius vix palmum unum in toto Sinoico imperio, modò vel naturâ sit vel arte ferax, incultum aut sterilem invenias. Crebröque sermone celebrant Sinæ, maximum ac præcipuum regni opus agriculturam esse; nec alij rei magis à regibus & magistratibus invigilandum.

*Ingeni vacca
testacea.*

*Flores agri-
cultura apud
Sinæ.*

Ijsdem temporibus rex L E A N G ab equo lapsus occubuit. Ob eam rem stabulo Præfектus sibi violentas manus attulit; reprehensus id-

arco

circo à Sinis, voluntariam mortem, ubi nulla virtutis vel honesti species appetet, improbabibus'.

Anno imperij quarto decimo TARTARORUM centum & qua-
draginta millia, equites omnes imperio infusi, ad prædas more gentis
agendas ad PUNGYA NG usque penetrarunt urbem; ubi PINGKING
hodie, urbs & ipsa, est sita. Contra quos Imperator ipse movere sta-
tuit; sed postquam ingentem exercitum collegerat, mutavit consi-
lium, importunis uxoris precibus retentus, & suo loco SANGIUM
Præfectum misit. secundissimo eventu. Ille quippe TARTAROS pœ-
lio fusos extra imperij limites ejecit, magnâ eorum editâ strage, omni-
que prædâ crepta, quam egerant. Sed enim haud multo intermissio
tempore majoribus copijs, itinere duplice ac bipertito exercitu denuo
in imperium suggressi, duas simul XENSIXANS siue provincias in-
vasere, antiquâ prædandi cupidine. Tum verò Imperator, tripartito
exercitu præmisso contra eos egressus, copias suas peropportunis lo-
cis ita disposuit, ut in provincias ulteriorem hosti progressum inter-
cluserit. Primum exercitum ductabat APUUS Præfector, egregius
bello dux ex APUI familiâ, de quo sub LIEUPANGO diximus'.
Erat militaris disciplina tenacissimus, qui levem quoque illius im-
patientiam gravi poenâ multabat; de cetero suos milites liberalissime
tractabat & humaniter. Fortè ad ejus castra Imperator appropinqua-
bat; cum, qui eum antecedebant equites, excubias monent adesse Im-
peratorem, aperirent proinde portas'. Contrà, qui stationem age-
bant, tesseram militarem exigunt. Quam cum illi reddere non pos-
sent; excubitores jubent eos recedere, alioquin hostiliter in eos inva-
suri, &c. Apud nos, inquiunt, tesseram militarum, non Imperatorum non en-
vales. Exclusus igitur Imperator coactusque recedere, cursorem cum
literis imperij signo munitis ad APUUM mittit, queis ad futurum se-
monet. Tum denique APUUS edxit suis, ut Imperatorem admittent.
Adest ergo cum suis equitibus Imperator; at excubitores etiam
tunc eum arcens ingressu, causantes, se quidem jussos Imperatorem
admittere, non tamen equo vectum, multò minus ceteros equites'.
Interdixerat enim APUUS severissime, ne ullum unquam equitem
admitterent. Quod fortasse fecit eo consilio; ut, quia TARTARI
omnes equitant, & ob frequentem equitandi usum vix pedibus pos-
sunt incedere, strategematis eorum anteverteret. Utut est, Imperator
una cum suis ex equo descendere coactus est; ille quidem sellâ gesta-

*Irreptio Tari-
tarorum*

*Fides & con-
stantia excus-
barum,*

toriâ, ceteri pedites omnes ingressi. Mos erat, ut, cùm Imperator veniret in castra, summus belli dux ad eum excipiendum procederet obviâm. Sed hoc antè non licebat, quâm ordinasset aciem. Cùm igitur adeò improvisò venisset Imperator, ut A F U U S tempus non habuerit ad dispertiendos in rotum ordines, ideo differebat obsequium. Ubi cognovit Imperatorem ad se jam ingressum; ita, ut erat armatus, ad eum excipiendum prodixit, stans ipsum veneratus, non flexo poplite. Sic enim ferebat m̄bs Sinarum, hodiéque fert, ut summus belli dux admissus ad Imperatorem, genua non flectat armatus; quo tamen obsequij genere reliqui omnes regem suym venerantur. Multi Praefectorum Imperatoris iram ab A F U O sumpturi pervicacie p̄tēnam verebantur. Sed contrà evénit. Is enim & hunc & milites collaudavit, & talementumque severam disciplinam ab omnibus servandam esse dixit. Deinde A F U M omnium aliorum ducum supremum jussit, eumque contra T A R T A R O S expeditionis comitem esse voluit. Quos non pugnando, sed vias tantum intercludendo, ad tantam rerum penuriam adegit; ut multis suorum extinctis fame, domum redire coacti sint, equis suis plerisque consumptis in cibum. Memoriae traditum est, A F U I ducis militarem disciplinam & exactam imp̄eriorum obedientiam plus valuisse, quâm fortitudinem. Reclite quidem ac sapienter. Hæc enim sine alterâ subinde magis ad latrocinia, quâm ad victorias est accommodata.

*Albus color
Sinae in hæta.*

Tertio & vigesimo, quâm rerum potiri cœpit, anno deceſſit U. N. I. U. S., optimus Imperator; quem triduo torum luxit imperium. Alba omnes veste amicti; qui color luctus apud Sinas est, ut apud nos pullus. index. Ejus rei rationem hanc afferunt, quod sit color naturalis, cùm se reliqui ferè omnes debeat arti fulloniaz; quo se significare dicunt; nullam in dolore ambitionem vel artificium adhibendum esse. Nam ubi dolor verus est, abunde ē naturâ ipsâ exprimitur.

*Imperator pro-
missus immor-
talitatem Im-
peratori.*

Ceterum hic Imperator nunquam se moriturum sibi penitus persuaserat; à quodam impostore deceptus. à quo pocillum magni pretij cum hæ inscriptione accepit, *Hominam dominâ vitæ sempiternâ!* quo promittebat eum immortalē fore. Delirabat in hunc modum anno imperij decimo septimo; quem imperij sui primum numerari voluit, vitæ perennis initium auspiciari se stultissime credens, epoto medicamentō. Hac unâ re non sapnit. Neque adeò mirum est hoc in Siniis, vitæ proferendæ ad insaniam usque studentibus; cùmque totam

totam felicitatem in ea ponant, quia aeternam ac meliorem ignorant, quidquid est huic indispicendz, omni studio sectantur. Et prorsus sibi persuadent ex Laozi doctrina medicamentis eod perveniri posse, ut immortales fiant. Quin multos esse fingunt in montibus errantes, qui nunquam moriantur, & avolent quasi spiritales, quocunque voluerint; imo in celum usque, cum libuerit, ascendant. Quid si fabulis hujusmodi materiam ac principium prebuerit Eliae atque Enoch? immortalitatis quidem hujus, multi sunt, qui toto passim imperio pracepta venditent; Laozi Philosophi juxta & sacrificuli sectatores, in quibus praeceps Tazus. Hinc tam impensè chimica delectantur arte. Quippe pernicius persuasum habent eandem esse rationem, quaque unguentum, quaque vita paretur aeterna. Sed nimis non essent solâ vitâ contenti, nisi divitijs abundarent insuper ad voluptates. Quæ mira profusa & insignis est hominum alioqui sagacissimorum stupiditas; quæ de plura dicemus infra.

Refloxiere sub hoc Imperatore literarum studia; quique libri tenebris à Cina familia damnati latuerant, liberè jam in lucem protrahiti. Quin & alij non minus eruditione, quam eloquentia pleni, nec ijs pauci sunt composti. Etiam nunc Han filii scriptores magni estimantur, ob dictioris ornatum ac styli. Sub eodem est inventa papyri conficiendz, cui materia sufficiunt arundines maceratae, non vulgaris ratio. Hinc varia sunt ejus genera; quæ ad omnes, etiam vi- lissimos usus consultò accommodata dividuntur per totam Sinam. Nec minus variam habent ad scribendum; albæ, quæ in Europâ con- ficitur, nonnisi firmitate cedentem. Ante haec tempora, ut est supra memoratum, arborum cortices adhibebant ac folia, in quibus literas stylo ferreo sculpebant. Hodie pro calamo utuntur penicillo pulchre affabréque concinnato ex animantium pilis. Atramentum solidum, non liquidum miro artificio temperant; quod super lapides ad hoc paratos aqua mollunt, ut à nostris pictoribus sit, cum colores terunt. Et in hunc modum omnia vel mente concepta vel ore prompta mandant papiro. Porro modus atramenti conficiendi non inter mechanicas artes, sed liberales ab eis reponitur; quidquid ad literas quoquo modo spectat, è suâ vilitate in majus, illarum amore, tollentibus.

*Studia refloxi-
re fecerunt.*

*Papyrus io-
venca.*

*Sinense
atramentum.*

Q U I N-

QUINTUS IMPERATOR HIAOKINGUS.

Imperavit annis XVI.

*Quo d'49. an.
et. ante Christum
anno 156.*

HIC UENIUS imperium per manus tradidit; quem moriens ita scribitur allocutus. Si mortem meam excipient bella, quod est proclive meum; AFUUM ducem praeclarissimum adibibe in consilium. Hic tuò commisces omnia; nec dubitabu de illius fide, see experimentis probata. Ejus vero peritiam militarem quid acies laudare, quia Sina neminem habet ei parem? HIAOKINGO consilium istud utilissimum fuisse rerum eventus docuit. Nam per AFUUM bella non pauca confecit felicissimè. Quanquam deinde nimius justi rectique amor & constantia, sed præcipue muliebris indignatio in odium Imperatoris eum adduxit, ac tandem misere mori coëgit, ut in loco docebimus.

*Quorum car-
nis.*

Mos erat à multo iam tempore apud Sinas, ut criminibus convicti tot in frusta secentur, quot vellet judex. Quæ carnificina subinde ad decem usque millia procedebat. Prima lectio grassabatur in supercilie; quorum detracta pelle, tegebant oculos, quæstæ hinc etiam tribunalibus commendatione clementiz, quod reum judices dolorem sentire quidem, non & videre vellent. Quanquam UENIUS Imperator hanc poenam mitigavit, si mitigata dici potest, quæ nihil feciùs est acerbissima. Nam sectionis loco tot ictus, quot judici placaret, excipiebatur reus, gracili virgà salicis tantum dolorem infligente, ut eà verberatione multi sint enecti. Unde hic Imperator illam pliùs diminuit, ictuum meritorem tertiam tantum partem imperans. Sed qui statutas à patre poenas minuit, tributum auxit. Ejus namque pensionem ad antiquum statum revocavit, ac dimidiā partem à patre remissam denuo exegit; causatus, rem agrariam restitutam, quæ obsoleta paternam tantisper indulgentiam sibi fecisset obnoxiam. In vestigalibus autem unum ex triginta solvendum imperavit.

*Ebrietatis
mala ingentia
et varia.*

Subinde totum imperium ebrietas miscuit. In palatio regulorum filij de more cum filijs Imperatoris educabantur. Inter hos erat U regis filius, IUNGO Imperatoris filio ante alias charissimus. Sed hunc

hunc amorem vimum turbavit. Accidit enim, ut hi duo pociis sese invitantes, gravèque mero, primè de re non magnà verbis contenerent. Mox verò surgentes ē mensa, nse minus irā quām vino calidi, de digniore loco altercari cooperunt. **Iuxsus** potissimum **U** regis filio irascebatur, quod sibi debitum honorem non tribueret; eodemque loco, ubi potaverant, eum cultro trucidat. **U** rex auditā filij cæde, Cæder regij scie
hi armorum
causa. vindicta cupidus, contra Imperatorem hujuscemodi tragediam oritur. Solicitatis regulorum animis, alios præterea sex in partes trahit ac juber urā secum in Imperatorem confurgere; omnes Imperatoris aut frates, aut patruos aut avunculos. Erant autem isti. **Paus** **U** rex conjurationis author; **Kiungus** **Kialosi**, **Ki** **meus** **sque**, **Kialtung** reges fratres; **Hienus** **Zaochuen**, **Picus** **Cinan**, **Faus** **Zu**, **Suius** denique **Chao**, reges. Omnim potissimi **Uus** & **Zuus** habebantur.

Imperator auditā conjuratione, paternī consilij memor **Afuu** Liger Sinae. cum sumimā potestate bello præfecit, sex & triginta legionibus Sini-
cis, quas **Ki** **u** vocant, ei datis. Duodecim milibus & quingentis
militum cōstkar una legio; ducem supremum unum habet, & quatuor
tribunos, præster reliquos miliorum ordinum duces. Ex quo intelligi-
tur hanc exercitum plusquam quadringenta & quinquaginta militum
millia complexum fuisse. **A** **uu** **u** quisque gnatus militiae cum primis,
nt reges à se mutuò distractos compelleret ad sui quemque territorij
custodiam; dīvisis copijs, Praefectisque **L** **i** **k** **i** oduce ad invadendā
Chao, **Luo** **n** **e** **o** autem ad **Ci**, regna missis, ipse cum robore
exercitūs contra foederatorum copias tendens in **Zu** regum impressio-
nem facit, à terris Imperatori obnoxij bellum averfurus. Omnim
primò occupavit **Honan**, provinciam frugum fertilissimam, & ali-
mentis abundante. Sperabat enim, postquam ea potitus esset, suis
militibus nil defuturum, hostem verò solā fame deleri posse. Non
sefelliit hoc stratagema foederatos; qui proinde **Honan** ingressi, vel
pugnam erant commissuri, vel illam sibi provinciam retenturi. Jám-
que ad vallem obscuram **Yeu** **Sinis** appellatam, inter altissimos **Hao**
Xin-eque montes accumbentem pervenerant; cùm **Afuu** cognito-
corum consilio militibus edicir, ut rectā per vallem tendant, servatis
semper ordinibus. Erat ei-deliberatum **Lo** **yan** c urbem antecapere,
quod facilius hosti viam intercluderet. Verū, ubi paullum processerat;
Chao **xu** i ducis instinctu consilium mutavit, omissoque valle
Pp. pes

per montes Orientem petens, superatis faucibus UUQUANIS per urbem LAUTIEN breviori quidem; sed difficultiori itinere ad YUNGANG pervenit urbem. Ea quippe majoris erat quam LOTANOR ad victoriam momenti. Magnis difficultatibus ac laboribus, quos exantlavit summa montium juga superando & impervia penetrando, fuit exitus haud poenitendus. Ingens periculum evasit, in quod omnino incidere debuisset ex insidijs, quas foederati reges, qua impeditio-
ra erant loca, in YEU valle posuerant. Posteaquam YUNGANG te-
nuit, cui obtinendæ vix parem se credebat esse; perlatus, iam est, ex-
clamat, *in nostrâ manu victoria! miseros illos reges vincam sine armis.*
Nec temerè sic exultabat. Omnem enim committatum rebelles per
unam urbem YUNGANG sperare poterant, de cetero asperrimis
montibus interclusi. Urbis ab Imperatoris exercitu captæ fama non
invénit apud reges primò fidem. Nec enim alas habere ac volare pos-
se Imperatoris milites, per jocum dicebant. At ubi certior cā de re,
nuncius haud amplius dubitare sivit; tum enimverò actum esse dō
se concludarunt, si AFUUS detrectaret pugnam, in quā unā spem
omnem posuerant. AFUUS interea de insidijs inter HIAO & XING
paratis per exploratores monitus, à tergo militem in eos mittit, &
inopinantes magnā ex parte cādit. Jámque regum exercitus terga-
dere coactus, rectā & ipse YUNGANG petebat pugnam imiturus.
AFUUS autem cū HONAN provinciam interim ubique pronām-
haberet ad deditiōnem; regnum LEANG amicum (ejus quippe rex
non stabat à foederatis) firmis præsidij munivit, interdicens, nequid
apponaz ad rebelles inde transvehī permetterent. Ab hoc enim regno
pauci montes arcebant rebellium exercitum. Ceterūm perpetuis al-
tissimisque montium jugis claudebatur HONAN provinciam à XEN-
SIS separantium. Itaque in medio clausi reges jam ad extrema solā
fame venerant; tantum exercitum annonā deficiente. Omnem pro-
inde lapidem movebānt, quò AFUUS ad proelium laceſſerent. At
ille castris se continens, in rerum omnium abundantia securus irrifiſ-
hostes. Hoc consilium ubi fruſtra esse vident; ingressum in LEANG
regnum moliuntur. Jam ad primam ejus urbem pervenerant; quam
AFUUS permunierat undique, victoriam in eo positam esse dicens, si
urbe non exeuntes, aliquantis per propugnarent moenia. Interim pe-
nuria rerum necessariarum ingravescere reges solutā obſidione AFUUS
castra statuunt invadere. Nam invenerant viam antē, quam hoc ag-
gredie-

Commentarius
interclusus.

grediebantur, quā saltem aliquam annonam adveharent; quā per Hoa i fluvium usque ad amnem Zu in illum se exonerantis, parvīs navigijs Zu adverso magnā difficultate portabatur ad exercitum, ut cuncte felici hactenus successū. Sed A f u u s eā de re certior factō ab exploratoribus, ad fauces amnis custodiendas levis armaturā misit equites; qui, priusquam hoc resciscerent hostiles copiæ, regum inibi fusio præsidio intercludunt ite. Tum reges, ut A f u u m ad pugnam elicerent, circumire castra, instructis ordinibus eum laceſſere, ac timiditatem exprobantes ei protervē illudere. Ille contrā nil moveri dicitur in ananib⁹, caſtrāque melius emunire. Præcisā itaque pugnae ſpe omni, rēque deploratā, in ipſa caſtra, quod ultimum supererat: conſilium, conſtituunt impetum facere. Nec prima procedebant male, niſi stratagemate, quod adornabant, felicior A f u i virtus eſſet. Igitur intemperatā nocte robur exercitūs ad eam caſtrorum partem, quā Boream ſpectabant, silentio tendere jubet hostis; & militum manū non contemnendam panico tumultu partem Australēm aggredi. Hoc fecit eo conſilio, ut A f u i militibus ad Austrum, ubi res maximē inclinata videbatur, averſis, ipſi à Boreā, unde nihil hostile timeretur, irrumperent. Non latuit A f u u m ea fraus, ex incurſandi modo facile ſuſpiciantem, ad Austrum non agi ſerio. Ergo caſtra, quā Boream tuebantur, non tantū non nudavit præſidio, ſed quantis potuit viribus, eam partem auxit. Ubi reges audiunt, ad Austrum increpuilis panicum, à Boreā vacuam, ut putabant, partem aggrediuntur. Sed magnā ſuorum clade repreſſi, cum stratagema ſuboluiffe animadverterent; effusā fugā retrocedunt à caſtris. Eodem modo milites Australēs, quā data via, profugiunt. A f u u s eruptione factā fugientes per saltus ac montes infecutus, pecudum more mactavit; memorabili vi-
Sopitem reges
una pugnat
vitti.
 etoriā potitus, nec uno ſuorum desiderato, ſeptem regum ſine proelio victor. Faus Zu rex, quā evaderet, non inveniens, ne in hostium veniret potestatem, mortem ſibi concivit. Idem remedium eādem inſania quā ſlivere S u i u s K i u n g i ū ſque reges. U rex ad Yu e regem amicum profūgit, qui hospitem in Imperatoris gratiam perfidē ne cavit. Reges reliqui tres in A f u i manus venere vivi, adducti que ad Imperatorem poenas rebellionis dederunt, usque ad necem atrocissimē verberati. Neque hic ebriexaris dampnum ſtetit; ſed in ipſum etiam ebrium redundant. Quippe filio iratus Imperator excedere palatio jussum atque in reguli L i n k i a n g i humilitatem dejectum ſuccessionis.

cessionis jute privavit. Etsi verò in præsens abstinuit ab hac ultimâ sententiâ, cedens Præfectorum precibus; postea tamen cum ob prævam indolem & quodd semper in pejus rueret, rato priori decreto successionis exheredem fecit, ut infra dicam suo loco. Verè ut dici queat, unâ ebrietate non unum Imperatorem uocid, sed septem insuper interijs reges.

Anno imperij tertio decimo TARTARI quoque Sinam ingressi sunt per fauces YEN dictas, quâ longissimè porrectus ille murus subeuntes admittit. His opposuit Imperator AEUUM, qui devictos ejevit ex imperio. LIQUANGUS, unus ex AEUU ducibüs cum trecentiū equitum alâ missus ad explorandum longius progressus, in aliquot TARTAROKUM millia inciderat. Jämque fugam medicabantur sui, siue dubio ad unum omnes à TARTARIS, velocissimâ gente, casuri, nisi prudentior LIQUANGUS eorū retineret. Què vos, simboliœ, ajebat, auferat in consulta fuga? nōnne uidetur, quo nos in loco fortuna confitueris? ab exercitu nostro plusquam quadraginta stadijs distauimus. Si terga præbemus hosti, non effugimus periculum, sed incurrimus. Cetera enim nos prius assequentur, quam sanctum spatiū fugiendo emetiamur. Ego potius hoc faciendum puerum, ut excusatius opere subitario castris nos sepiamur, multius vox illa undique ad panicum terroris hostium in alcuna surrectū; quò fieri, us nostrâ pauciorē minime cognoscere plures esse erudiant, quām sumus. AEUU præterea sanctum est apud TARTAROS timor, ne omnino mibi persuadeant non auscros longius procedere. Factum, ut impetravit; elusisque TARTARIS proximæ noctis silentio cum incolimi agmine ad AEUUM redij.

Strategema.

Nimia indulgentia parentum in liberos nascitos.

Habebat in palatio apud se Imperatorem UUUM, minorem quidem natu fratrem, sed uterum, libique charissimum. TEUA quoque mater eum, ut ultimò genitum amabat unicè. Hunc & ipsius amore impulsus Imperator & matris gratiâ regem LANE creat, claris honorum titulis auctum, præquam ceteros reges solebat. Quin & insignia quædam imperij vexillaque impertijs ei; quibus, cùm in publicum prodiret, uteretur ad splendorem. Præterea quoties vellet, in palati penitissima quæque ingrediendi copiam fecit, quod nulli concessum apud Sinas, ne filijs quidem, ubi septimum ætatis annum excellerint. Solis Eunuchis hoc licet, & ijs, quæ sunt ē gynæco. Sed his honoribus abusus UUUS efferre se insolentius, & magis magisque tumens ad majora niti; demum ausus ab Imperatore petere, ut se nuncu-

muncuparet heredem imperij. Quanquam non tam sua sponte processit eō arrogantia, quām XINGI & GUEZI aulicorum impulsu. Cūm igitur aliquando apud Imperatorem præsente TENUA epularetur, quod clām optaverat, denique palām petiit. Nec ad ejus vota diffici-llis Imperator, postponens jus amori, jamjam annuebat; cūm IUEZU & alij quidam Prefecti, quos inter & ARUUS, sic eum alloquuntur. *Quoties in imperio, filijs præteritis, frater declaratus est heres; semper oris seditione varia calamitates rempubl. invasere.* Quo aquum est, ut memineris, Imperator, te à majoribus tuis non imperium modo accepisse, sed unā etiam, quā sunt ab ipsis salubriter instituta. LIEUPANGUS au-tem ab avo tuis hanc inter reliquias leges imposuit, cūm essent Imperato-ri filij, nunquam fratres eligerentur. Valuit apud Imperatorem hæc ad-monitio; atque ab incepto destitit. At UUUS iræ impotens in consilij authores insurgit, eosque per XINGUM ac GUEZUM jubet interfici; uno ARUO, qui jam apud exercitum agebat, ad alias adhuc insi-dias reservato. IUEZUM ergo aliósque præterea decem è Præfectis majoribus hi, quos dixi, è medio sustulere. Quod ubi nuntiatum est Imperatori, mittit, qui & VUM & duos illis aulicos comprehendant. Sed eos in præsens VUUS subtraxerat vinculis, in ima palati deductos, abditosque, quā nemini patebat ingressus. Ipse tamen captus, & jam capite plectendus erat, nisi TENUA matris lacrimis flexus Imperator ferre sententiam distulisset. Inter hæc GUEZU & XINGU ubique quæsiti, nusquam inveniebantur; donec uni demum è custodibus pa-lati res innovuit. Ille sibi suisque certum exitium metuens, quod in secretam speluncam per se patuisset hominibus ejusmodi descensus, UUUM convenit, & quid fato opo, deliberans, in eum sic invehitur. *Cur te ipsum, ô LANGE rex, nōsque tecum ī perditum? nam certa mors astroisque manet, si locum relinquis perditionis horumnum iniqui conflixi;* qua quo spectant, nisi ut imperij legibus fraudem facias? quod si resciscere Imperator, à te XINGUM Quē IUM quo introductos in palatinum; (quod quid est proclivius?) uniuersa culpa inuidia se provolvet in omnium nostrum exitium. An tibi jam effluxit ex animo, paucos abbinc dies vitam tuam mortuio condonaram esse lacrimis? Adhibe, quæso, re-medium in tempore, ne irati Imperatoris dolorem nondum bno sana-sum denuо haud paulo gravius ascendat. Vera loqui custodem sentie-bat UUUS; ac partim amicorum, partim suo periculo utriusque evi-dentissimo commotus ubertim flere cœpit. Tandem nuncios ad eos

mittit, qui monerent esse proditos, nec aliud præstò, quām in morte remedium; rogare proin, ut ipsi de se statuerent. Nuncios autem clām admonuit, ut, si cadere suāpre manu timerent illi, vi vitam eis eriperent. Sed ipsi met, quanto in discrimine versarentur, edocēti, postquam supplicium impendens voluntariā morte redemerant, summō silentio in palatijs nemore sepulti sunt. Speraverant illi quidem, Ulo Imperatore, magnos honores; quibus imminentes in malefactis etiam fidelem operam navabant. Sed extremo suo malo didicere verum esse, quod dicitur, Mala consilia consultoribus pessima.

*Maternus in
filium amorem.* Interim T E U A mater nullum lacrimandi modum facere, de Ulo filio sollicita, nec cibum nec somnum admittens. Quae res quānquam Imperatori matris vicem miserantī maximo dolori fuit; plus tamen publici boni affectus apud eum valuit, Ulo negantem veniam pervicaci severitate. Optabat interim tamen, ut Praefecti rationem inirent, quā Ulo placaretur. Aderant tunc commodū, qui ad U u M & reliquos capiendos missi fuerant, quippe ab V o de X I N G I Gu r i q u e morte docti. Quos ut Imperator sine prædā venisse videt; Ecce u u M ac reliquos non adducitis, quos comprehendis jussoram ē Ipsi juis, inquiunt, dixerat jam perfidia sue voluntaria morte, quā vel suo judicio dignierant. X I N G U S ac Gu r i u s jam dedere pacas. Rogamus igitur, ut bac de re nol amplius inquiras. Condona modo injuria tuae lacrimante matris tuae, qua se U l o causā excrucians; nullam nee cibū nee somni partem capit. Dissimulandum est, quidquid est, in quo peccavit U u s; cuius crimen haud ab ipsius malitia, sed à perfidorum fraude profectum est. & veniam tum hoc, tum illo præcipue nomine dignum, ne mactem, eneces. Illo servato innoxio simul & matrem servabis, biu uno facto piis. Tunc Imperator, Vt rīsq̄e premor, ait, hinc pietate, ne matrem peritam; inde iustitia, quā salvā Ulo reconciliari non possum. Quare animi pendens ac planè ne sciu, utram in partem me flectam, hoc negotium vestro arbitrio committo. Ite, meāmq̄e matrem jubete hono esse animo ac vivere. T E N X A U S, qui huic questioni præpositus erat, ubi mentem Imperatoris intellexit; senio ac mœrore confectam Imperatricem propere adiens, Vive, ait, Imperatric! U u s filius tuus salvi & incoluisse est! Qua objecta sunt ei crimina, nefanda illa quidem, ipso tamen insciata falla sunt. Nulli culpa obnoxium deprehendi; unde innocens ab Imperatore pronuntiatus est. Hic demum ad lætitiam à mœrore traduci passa se TE U A, lacrimas stricavit, cibūmq̄e sumuit, alacris utcunque.

Deinde

Deinde tamen Imperator Verum non eadem, quâ priùs, comitate trahabat; turbulentum hominis ingenium fastidumque formidans. Denique penitus à se removit eum, & nec mensam nec currum amplius cum ipso habuit. Uus autem videns, se illis molitionibus, queis imminebat imperio, Imperatoris gratiâ excidisse, ineluctabili tristiciâ oppressus non multò propters fatis concessit, ingenti matris moerore. Quam ut quoquo modo consolaretur Imperator, in Ubi filios Leange regnum partitus, regulos creat; filiabus verò magnas donat operes, non leve luctuum, queis Imperatrix tantum non succumbebat, temperamentum.

Quanta in hoc imperio, quocque mala nata sint è polygamia *Polygamia
regni molestia.*
unius viri multiplici malo, vel maritis unam ante ceteras amantibus, vel feminis vagum sui amorem inter se invidentibus; suprà sedepius est à nobisdictum. Subhoc Imperatore quamquam & principatum & totum castè habente non defuit exemplum similis infamiae. Cùm pater ejus adhuc rerum potiebatur, ZANGULÀ YENI regis neptis duas filias & filium Sinum è nobilissimo apud YENEM Præfecto, cui Vamhungo nomen, genuit. Hoc vitâ functo ZANGULÀ juvenis *V. 10.*
adhuc, Tieno nupst, apud Imperatorem gratiose, & unam è majoribus præfecturam administranti. Hic ZANGULÀ majorem ex UAMHUNG filiam KINUANG, & ipsi Præfecto, nuptum dedit. Quibus cùm nata esset filia, emicuit, ut solet, astrologorum & hariorum ingenium, post magnæ felicitatis experimenta futuram denique Imperatricem divinantum. ZANGULÀ, mulier ambitiosa, credidit hæc avidissimè; neptemque magnâ curâ educatam, non plùs annos quinque natam, in regiam ad Imperatricis ministerium dimisit. Erat signi formâ prædita, quâ ceteras omnes è toto imperio puellas facile superabat. Tertium ac decimum attigerat ætatis annum, cùm JUNGUS Imperatoris-filus natu major ex LIKUA matre, legitimâ uxore, illam sibi sponsam depoposcit. Quod ut facilius impetraret PIAUAM ex UANGIA concubina sororem suam adhibuit, ut apud LIKUA adjutum vellet. At illa tantum abest; ut assentiretur, ut acriter filiam objurgatam de hac petitione, juberet à se facessere. Quam tamen longè priorem votis suis habuit CHUUS alter Imperatoris ex VANGIA filius, eandem exoptans conjugem sibi. Nihil enim cunctata LIKUA, imò læsa, quod ipsius nuptias ambiret, protinus eam tradit. Id matrimonium CHUO viam ad imperium stravit. Nam

PIAUAM

PIAUACHEI soror uterina, cognito puerum fratri sponsam provenisse; adversus LIEUAM & LUNGUM vehementer excanduit. Hinc apud Imperatorem identidem eorum obrectare famam; contrà, ubi se cunque dabat occasio, VANGIAM CHEUMQUE dilaudare. Quibus artibus adeò in Imperatoris animum irrepit, ut tandem LUNEUM filium exheredaret, ebrieratis illius, in quâ tot malorum causa constiterat, memoriam suspensam adiquantis per iram fortius urgente. Quod ut commodijs ac sine turbis ageretur, VANGIAE secundæ uxori diadema imposuit spreta LIEA, CHEUMQUE illius filium imperij heredem declaravit. LIEA tantæ injuria impatiens, &c, si fato cessisset Imperator, atrociora timens mala, quæ ut plurimum à successoris matre reliquæ uxores & concubinæ affligerentur; cum iram & dolorem in amulos effundere non posset, magnitudine malæ oppressa moritur.

Neque hic invénit exitum hac tragedia. Multi enim è Praefectis indignitate rei commoti, cum obstarent Imperatori, néve primam uxorem ejusque filium aspernaretur, authores essent; propterea interemti fuisse. AFUUS etiam ipse, tantus alioqui vir, cuique tantum debebat Imperator, eandem ob causam mulierum insidijs appetitus, atque in vincula conjectus, voluntariâ inedia sibi vitam exhaustus. Nec verò jam solum Imperatori restiterat, sed etiam, cum ZINUZE ZANGUZ filium reguli rellece ornare potestate. Quæ libertas cum mulierum odio exposuit; quod non nisi extincto AFUO quievit. Tantum possunt ambitiosæ mulieres, ubi pronas aures, animosque maritorum vel amicorum sibi obnoxios haberunt.

Post hos & HIAOKINGs diem suum obiit; undique laudandus, nisi quodd in eo summa levitas esset & inconstantia. Nunquam in illâ causâ susceptâ, præterquam in VANGIAE electione constanter permanisse memoria proditum reperio. Sed inter ejus laudes eminet obsequium & reverentia erga parentes, quæ, ut sepius dictum, apud Sinas maxima primâque virtus habetur. CHIEUS ei filius successor. Nam LUNGUM LINKIANG regem creaverat, exutum jure successionis, eoque in regno velut in carcere conclusum neque sitem regiâ urbe exire, ne, si vires sufficerent audacia, turbas daret. Quoad vivit, magnas semper ei curæ fuit agricultura, & bombycum educatione. Immensus opibus, quas collegerat, parcè utebatur. Quod factum, ut successor affatim pecuniaz, quæ in his etiam terris nervus, suppeditaret.

eret ad illa sumtuosa bella, quæ ante ipsum aggredi ausus est nemo.
Nam & T A R T A R O S , qui colebant veterem T A R T A R I A M , armis
invadens, ad interencionem ferè delevit, & in Indianam usque terrore
sui prolatò, B E N G A L A M etiam penetravit, de quibus infra.

SEXTUS IMPERATOR HIAO UU S.

Imperavit annis LIV.

CHIS ibaque partim fortunâ, particia arte, quod naturæ ijs ^{egit ac. ad.} negabat, imperium obtinuit; & Astrologorum de ejus uxore ^{18 anno Christi} ^{anno 140.} prædictionem eventus probavit, felici Sinarum forte. Verè enim egregius Imperator fuit. H I A O U U S dici voluit, quod obedi-
dientem belligerum sonat. Diuturnum habuit imperium; hoc est, an-
num quinquaginta & quatuor, ingenti vel sapientia vel felicitatis
famâ. Sapientes ac literatos amabat mirificè; nec minus senes pru-
dentiâ canisque simul venerandos. Vtrisque generis homines undique
coövecatos vel ad doctrinam interiorem vel ad publicâ consilia
adhibebat. Revixere quodammodo ac postlimino ad se redire sub
docto principe & doctorum amatore literæ. Libros, quotquot potuit,
undique collegit & conquisivit. Nec bellicâ virtute minùs, quam li-
teris insignis fuit. Vtramque nimirum Palladem amicam habuit, ar-
matam ac togatam. Omnim primo T A R T A R O S subegrit ac domuit;
eorumque terras ingressus, omnia longè latèque vastavit. Sinico etiam
imperio vicinam I N D I A M , eam præcipue, quæ ad Libycum vergit,
à G A N G E clausam, ad B E N G A L A M usque regnum occupavit. Nulli
sanè Imperatorum rebus gestis & hinc efflorescente nominis gloriâ ces-
sasset, nisi egregias naturæ dotes ac virtutes, humanæ conditionis oblî-
sus, longioris vita cupidine feedâsset. Prorogandæ namque vita pre-
cepta ad insaniam usque sectabatur; ridiculaque multa è de causa te-
dit, deceptus ab impostoribus. Adeò verum est, Nihil esse in huma-
nis omnibus parte perfectum. Sed de his omnibus exponam suo loco;

Vix patri justa persolverat, cum indicto sapientum conventu lata
datas quasque leges & instituta optimorum Imperatorum ex ijs audire
voluit; quod diceret sibi nihil optatius vel antiquius esse, quam suba-

Qg.

ditorum-

*Praecepit Tarc.
tarus subegit.*

*Amar puro
ganda vita.*

ditorum bonum, & orbis totius cum Sinicâ politiâ conformatiōnem. Aderat inter alios Philosophos TUM CHUNGUS, è KINGCHU oriundus. Huic omnes consensu deferebant, ut Imperatori primus responderet. Quod ille pro eâ dignitate ac sapientiâ, quâ pollebat, tam egregiè præstítit, ut me non pīgeat concionem illius. hīc apponēre, servatâ Sinicâ phrasî, quantum potero. Ea namque dixit, que audisse nec Sinis indecorum fuit, nec Europæis erit fortasse inutile.

*Splendens oratio
Tunc huius.* Ego, ajebat, cum confidoro, quanta calum inerit hominum debeat esse consensio; rem timore plenam invenio. Nunc quidem calum non insqua nobis promiscit tempora; quis in me, quâ est erga nos pietate, mortales omnes paci vult ac quiete donare. Neque aliquid jam desideratur, nisi ut obediētes celo, nobis vim inferamus. Primum, in quo laborandum est veritas virtutum studium. Illud aures, illud oculos nostras dirigeat ac perficiat; ex hoc augetur & clarescit prudentia. Deinde vis nobis est adhibenda, ut nunquam non in recta rationis studio curramus. Sic enim virtus continuo magnâ exsurget incremento ac merita augabit. Est autem recta ratio, per quam tanquam per planum iter procedere debet bona orbis gubernatio. Illa pietatem, justitiam, politiam, optimas leges & pulchritudinem reges subditosque confessionem complectitur ex qua bene constituta emanat continua illa mulierum auctorum series. & in orbis imperio ex parte in filios nepotesque derivata successio. Hinc denique orbis regnum ad veram doctrinam exsistit vitaq; sanctitatem converfa. Regibus ante omnia, si quidem vera pietas eis est rectaque ratio cordi, finalis cordi debet esse pars. Etis sui, nunquam nisi quod rectum est, inuenietur. Iude palatij socius antequamque boni pendent mores; invidem porro magistratum & profectorum virtutem ac sinceritas, populorum fides. & orbis regnum optima constitutio. Tali rege nemo erit vel ex viciniâ vel ex remotâ, quem non tangat regis ad exemplum cura sui perficiendâ sequiturque recti. Regi virtus instar ventis, subditi sunt instar fœderum; qui omnes in ilam inclinant partem, in quam impelluntur à vento. Nulla quidem res homines agit longius in transversum, quam avaritia lucisque famæ; veram sicut aqua decorsus ruens castigari possit, ita hominum cupiditatem legitimam ac bonâ deo. Errinâ frenari debet. Eamob causam antiqui reges primum illud ac principium in principatu ducebant, ut scholas & academias constituerent, in quibus subditi ad doctrinam, ad pietatem, ad justitiam, ad humanitatem ac politiam informarentur. Ita puerilis etas ad pulcherrimorum morum, elegantiam adolescentis, in parentes inque maiores obedientiam & obsequium

*Equilibrium.**Velut.*

quiuse inducbat. Optimi autem ac pi^e reges, qui mala in imperio successerunt, impressa visorium ab antecedentibus vestigia, ac pessimos inductos mores abolebant omnino, qu^od patebr^{is} ipsi deinceps suus in adiunctorum d^are republik^e partes implorent. Et quemadmodum musici, cum instrucentur fabri missi discors acciperet, prius illud exploraret, chordas vel rendendo vel laxando, donec justa provenias harmonia; sic boni regis magorum regum dispergioniam sperabantur; et mala leges in bona personam habant. Hac dixi, ô Imperator, ut illos imitari te non pudeat. Iam imperialis HANNA familio sua imperium totum pacificum habet. Adhuc ob bella ac turbas omnia in meliorem statum ab excessoribus suis redigi non posuerit; tibi, optimo Imperator, hoc calum concessum, prudentia super omnes pollens. Et quid agere conveniat, probò intelligenti. Sed memen-
to illius dicti, quod in proverbium abiit; Melius est rote accipere ac pisces capere, quam illos tantum nascentes videre ac landare. Manus ad opus applicanda sunt, non solam ingenium ad intelligendum.

Proverbium.

Inexpectata erant hæc Imperatori; futorum speranti, ut ad ardua se atque ad bella suscipienda Philosophus animaret & hortaretur. Magno enim atque excelsō erat animo, & orbem totum suis victorijs destinante. Quam ob causam ante jam exquisierat rationem totius orbis ad Sinicam politiam conformandū. Sed negabat Philosophus ex eorum sectâ bella digna esse, quæ ab Imperatore tractarentur; & plus virtute, quam armis effici posse credebat. Verum, ut erat prudens Imperator, id dissimulare, laudare Philosophum, &c, ut phura doceat, mandare. Tunc TUMCHUNGUS opinionis suæ tenax & pacis opus urgens, & super re porrò sic dissertavit. Qui doctos, inquit, ac sapientes ad se vocat ac consulit, nec deinde salutaria docentes audiit; raro similem dixerim illi, qui lapidibus gaudet pretiosis, quos ubi plures adhuc rudes collegerit, nullum camon unquam expoliri curat, unde illorum non pudicitudinem non vides. Magna CONFUTATI doctrina est, quam omnes sequis amplectique debent, cawque alijs tradere. His pacis artis ac bellis docet optimus, ô Imperator, si animum imbuntrum suum, bonitas ubi sapientes se amplectentur, ab eis necessaria recte orbis gubernacioni adequo optima precepta disces. E doctrinæ CONFUTATI vera exsistet sa-
pientia. Mensinissima quoque se velim premijs virtutibus acni, ponui vero timorem injici. His bonos ornare, hinc malos coercere, si qui sint, debentur quidem; ac bona piisque gubernationis id officiendum est; ne mali non finis nec ad eum pauci necessaria, sed que premij utantur. Ita deinceps bello co-
fabuntur.

sabunt. Regum nōnum, quod eis valum imposuit, in pietate ac virtute conficit. Virtutem debent respublica; pauperum aut suppliciorum terrorem procū habeant. Hec enim prater cali voluntatem adhibentur, non enim volentū esse malum, sed omen bonos. Fungantur reges bene suum munus, cali sequantur nūtum, pietati perfecti, virtutis curam habeant. Sic virtus, sic pietas, sic bella demum ex orbe pellentur.

Hec postquam Imperator audivit, ut in eam rem plura disputaret, imperat, mirificè delectatus ejus facundiā. Et ille suis similiis ac constans, quamvis nōset Imperatoris ingenium, dicta jam exemplis confirmare coepit. **H I A A**, inquit, *prima imperialis familia quo tempore rerum potiebatur, plurimum fidem aequis integratam amabat. XANGA* verò ab illa proxima simplicitatem morum ac comitatem; **CHEUA** denique familia tertia ornatum & urbanitatem. Ne pugnat sequentes Imperatores antiquorum in sacerdotiis vestigijs, optimi ex quatuor familia eligendo. Nemo quidem inficiari ierit, recti rationem & quicquid huic consentaneum est, originem ē celo trahere; sed quemadmodum eam unum semper fuit & immutabile, ac perseverat, ita recti ratio ac consentaneum idem, quò anteā fuit, etiam nunc ēsse debet. Nihil virtus amat humile, nihil viles; quod si caderet in virtutem, iam virtus non esset, quippe virtutis communista. Sed alta solūm ac magna aeternūque manus continet; in solo pulchro & bono confitit, quibus, quicquid est in orbe nobile, continetur. Iam quia bella nihil habent pulchri, nihil boni; à virtute aliena sunt & virtuosa. **Y A U M** regem secutus est **XURUS**, **XUNUM** **IUNUS**. Ha omnibus una recti ac consimilares fuit eademque ratio, quam alter ab altero quasi cum imperio per manus accepit. Qui bene sancteque uoleat orbem regere, hauc rationem sequatur necesse est. Quam quicunque deseruerunt olim, mali reges fuere; mali autem ideo fuere, quia illam, que unica est, bene gubernandi rationem deseruerunt. **HANA** quippe familia nostra post multa bella resque publica perturbationes, pacatum, tandem imperium teneret. Hoc ut quietum conserves, necesse est, aequo pacatum. Oportet quidem in praesens de urbanitate neque ornatu **CHEUA** familia nonnulla detrahere; sed & multa integratam ac fidei ex **H I A A** genere assumere. Non sunt omnia oīnōno innovanda. Quemadmodum, enī curru eisdem habet rotas, quas habebant antiqui, & flumina eisdem alveum, calum denique motus eisdem; ita homines eisdem sunt, eadēque constantes voluntate. Quare ad eos regendos eadem debent esse fortia, leges eadem; ne peregrinus ac novis inveniū monstra pacis in verbam.

vehementer. Sufficiunt nobis regum antiquorum exempla; et quibus faciliter bona diligentes, mala, sive fuerit, vitabimus.

Imperator itaque tunc quidem abstinuit, & pacis artibus totum se dedit, leges ac statuta ritusque imperij ordinavit. Rem etiam agrariam, magni, ut saepe dictum, in imperio Sinico momenti, tempore injurijs iterum labefactaram restituit.

Vna res ratiem cum anxium habebat, & a consilio belli exteris inferendi avocabat. Iuvenimus YANGHEU rex, Imperatoris frater natu major, licet ex alia concubinâ, vir audax & insolens, imperium etatis prærogativâ sibi debitum, ab HIAOUE occupatum indignè ferebat, & multorum animos in partes solicitabat. Imperator ergo, prius quam res erumperet in arma, obstinatum ac ferocem fratris animum emollire tentat, & perspecta TUMCHUNG i virtute ac persuadendi gloriâ, & quantopere à bellis omnes absterret, eum ad YUUM fratre trem legat, quam ob rem mitteretur, bene instructum. Per hunc igitur ad fratrem plenas humanitatis atque officij literas dat, rogatque, ut tantum hominem eo in honore apud se habeat, quem illius virtus ac sapientia merebantur. Mira itaque TUMCHUNG i in agendo *agendo donec* dexteritas cum virtutis opinione conjuncta, ferocem Iu i animum sibi *res.* conciliavit. Quo factum est, ut saepe ad colloquendum invitatus, paulatim optimis monitis atque consilijs eum ita placarit, ut plane Iu u M in aliud mutaret virum, efficeratque, ut fratri non amplius invideret fastigium. Tantam vim habet vel apud malos virtus, que vere in res omnes imperium habet.

Memorant deinde, TUMCHUNG post multa alia præclarè *deinceps vita* acta turbas aulæ præfecturaeque pertasum, domum, unde pauperem emiserat, pauperem rediisse. Ibi ludo aperto magister factus, unde cunque advenientes, publicè Philosophiam Sinicam docebat. At non eo perinde carere poterat Imperator, qui nullam magni momenti rem aggrediebatur, nec implicatum aliquod negotium absolvebat, quin prius TUMCHUNG per literas consuleret. Ajunt autem autores Sinici, adeò prudenter eum ad omnia respondisse semper, ut, quod ipse suassissem, illud omnino esset optimum; quippe quo in rebus ac negotijs conficiendis nemo erat clarior, nemo justior.

HIAOUE, ut dixi, bellorum erat ac militum atq[ue] *in munitione* cùm ab armis temperaret sibi, Præfectoris pacis studia suadentibus; ve *per inservitiam* nationi se addixit impensè, robusta voluptatis gratiam secutus.

Aliquando tamen in illâ nimis fuit. Juvenis namque ab viribus poli
bene gaudebat maximè, omni sperto periculo, & apros & uxos ipse
solus invadere, solus ferire. Forte autem accidit, ut huiusmodi feras.
insequens ab aulicis ac famulis longius discederet, aberrarotque il-
lactenus, ut iaveniri non posset. Ibi solus à latronibus captus proximè
aberat ab ultimo discriminé. Nemo enim ex ijs Imperatorem cum es-
se stupicabatur; aliud proinde nihil quām ipsius necem aespolia cogi-
tantibus. Sed in hoc rerum articulo quædam anus ei saluti fuit, latro-
norum famula; quæ ex corporis habitu facie que imperio digna minime
vilem conjectans hominis fortunam, peritum insuper miserata, mo-
dum, quo præsens periculum evitaret, ostendit. Ex hac occasione.

S I A N G U S, supremus militum Praefectus, ut Imperatorem à nimia-

Onatio Praef.
Ei à venatione
debetur.

venasdi voluptate averteret, in admonentis autoritatem assurgens.

Gaudium est rurum, inquit, *in via, devia, & periculosisima quaque mon-*

ditione loca subire, ut feras sagittis figas. At enim si meo non perfundor,

quod modo tantum non contigisse videtur, ne tandem illas veras habeas

obviare, quæ te adducat in pericula nunquam provisa. Fortasse spernas

armas et inimicorum vim virtutis ac fortitudis tuae, sed has, ubi come bestiis

tenuitur in certamen, parum valentes. Perspicax es & multum in posteri

rum propiciens. Vtere natura tua. quæso, & ante periculum obviare in

periculo. Nec illud sacerorum aquilæ non vident, dum capis feras, interius

ab eo suorum subditorum vastari agros. & agricultores duros labores ab

equis suis pessimandi. Audiit hæc patienter Imperator; quæque in

posteriorum essent à venatione indemnes agri, atque & in multis leu-

cas patens ferarum sepeum excitare totumque montem Naxa-

muro cingere meditabatur. Verum ubi necesse fore cooperit, eo ope-

re magnam agorarum partem includi; destitit ab incepto, seipsum po-

tius vincens, & quamlibet gratam venationem sibi negans, quām ut

induceret in animum subditis damnata facere. Tantus semper fuit

apud Sinicos Imperatores, quæs probitas cordi, suorum amor, & in-

imperando catatio, ex equo & justo agentes omnia, nihil ex libidine.

Nec sancta digna, quām omnes imitentur reges, & præcipue Christiani.

Itaque antiquorum regum sepius contentus, in eis venabatur ac mili-

tare robur exercebat.

Sinicae disti-
plus quinque
annos conser-
vuntur.

Anno imperij quinto cum iam multis apud se haberet sapientes
ac liberaliter tractaret; mandavit, ut quinque libros, quos **Li kung**
Sine vocab, à patre suo jam inventos in lucem daret. Singulis do-

ctores

Stores preposuit, ut eorum doctrinam alijs explicando traderet. Primus est L E K I N G sive mutationis liber, qui persfiguras ac symbola doctrinam suam proponit, ut initio hujus epitomes explicatur. Secundus X I U X A N G dicitur, hoc est, librorum doctrina, sive liber librorum. Est antiquarum trium imperialium familiarium ad compendium redacta historia, non omnes quidem omnium familiarum Imperatores, sed aliquos tantum, & precipue probos, ab eis vel dicta prudenter vel praeclarè facta enumerando. Initium ejus libri est Y A U S Imperator, narrantis deiacops & explicantis gubernationis modum, quo veteres Imperatores usi fuerant; multa quoque tractantis de statutis, legibus ac ceremonijs, quas primi Sinarum Imperatores adinvenerant. Tertius est carnaeum liber, X E K I N G appellatus, qui Poëticæ inventioni jure suo indulgens, non prosa, sed versu oratione rerum naturam commode explicat, ab Imperatoribus bene sedisque facta denarrat. Quartus est L E K I N G urbanitatis ac morum liber, hic continet ritus, mores, & quidquid ad civilitatis partes spectat. Nulla ferè est humana actio quamvis minima, cui modum non prescribat. Stoica severitate non absimilans, qui se magistros morum profitentur; nisi quodd minutissimis quibusdam scrupulose persequendis non effugiat legentium fastidium. Agit etiam de divino cultu bene ac graviter. Quintus liber est C R U N C I E U, CONFUTATIO partus; quem ver possit & summum dicere. Varios in eo reges proposuit, bonos juxta malosque, neutrorum famæ obnoxios, fugienda, sequenda, pro cujusque metatis, aut damnans aut commendans in posteritatibus exemplum. Propositum erat CONFUTATIO, belligeros &c reges à rixis aliasque malis avertire, viciorum fæditatem, pulchritudinemque virtutum, uti super dictum fuit, ostendenti. Hos ergo quinque libros Imperator primo nitori restituit, publicique juris fecit unâ cum CONFUTATIONE MENTIS que Philosophia. Horum doctrinam omnino callere debent, quicunque ad literatorum honores adspirant. Et reliqua vero unum necesse est eligere, cuius scita tueantur, qui doctoris ambiunt insignia. Porro manu scripti erant hi libri omnes, quod ijs temporibus nondum apud Sinas esset inventa typographia; quæ, ut ex Sincâ constat historiâ, summis originem anno post Christum natum circiter quinquagesimo.

Cum septem annorum spatio rempublicam optimè ordinasset Prædicti tempore
nec præsidij militariibus minus, quam legibus firmasset, tum TAK Alio tempore
feder.

TARTAROS bellum movere cœpit, perfidè pacem cum eis factam frangens.
 Ad hoc eum QUREIUS unus è Praefectis ultero propensum & currentem
 facile compulit. Sed author belli QUREIUS haud multò pōst mali
 consilij poenas dedit, ut mox referam. Hoc itaque bellum Imperator
 contra TARTAROS suscepit, quām potuit occultissimè. In causam
 belli magnus ille murus prætexebatur, cuius tuendi muniendique spe-
 cie duos misit cum summa potestate duces, LIQUANGUM & PU-
 XIMUM, utrumque justo exercitu instruunt. Hos dein Imperator ipse
 cum trecentis milium milibus subsequitur. Quem exercitum ad val-
 lem accumbente ad MARE seduxit, excitatis inibi, quoad ejus fieri
 potuit, clam hoste castis. Animus erat, collectis copiis omnibus,
 inopinantes TARTAROS invadere, idque tanto silentio successurum
 sperabat, ut nihil ejus TARTAROS adverteret. Sed hos non fefelleret
 tanti motus; accedente præsertim securitate QUREI, cuius famulus
 ab illis cum literis interceptus est. Ergo TARTARI ad vim repellendam
 se parant. Imperator ubi sua consilia detecta videt; sive ut
 è TARTARORUM animis inspicionem evelleret, eosve placaret, sive
 ut QUREIUM puniret, tradidit eum carceri. Vbi perfidia poenas de-
 dit, libi ipsi earnifex factus; & unde gratiam Imperatoris sperabat,
 mortem invénit. TARTARI tamen QUREI morte non contenti,
 bellum suscipiunt, perfidiā Imperatoris altius in eorum animos descendente,
 quām ut eam concoquerent. At viribus suis diffisi, donec
 è terris suis maiores copias advocarent, murum, quotquot ibi in præ-
 sidio erant, ingrediuntur, ac prædas agunt. Sic Imperator, qui aliena
 vexatum ibat, sua defendere coactus est. Quare cùm videret in-
 apertum jam bellum rem evasisse; rerum suarum lacagens, quatuor
 duces in varias partes ad illos reprimendos dimisit, traditis unicuique
 decem armatorum milibus. Omnes tamen à TARTARI fortiter ex-
 ceperunt, & que rejecti. Unus CHINGUS victoriam de TARTARI
 reportavit; quorum septingentes cum totidem equis captos ad Imper-
 ratorem deduxit. Eum, quò reliquis ducibus adderet animum Imper-
 rator, in illis TARTARORUM confanibus, quà ipsos devicerat, dy-
 nastam creavit, attributo illo territorio. Jam hincas imminebat, in
 his locis asperima. Quare Imperator in regiam regrediens, LI-
 QUANGUM ei bello cum ampliā potestate præfecit. Jāque TARTA-
 RI quoque advenerant, nec viribus nec numero imperialibus impa-
 ces. At postquam audiret LIQUANGUM esse summum ducem,
 pugnam

*Bonifacij mali
author pau-
der.*

gognam inire non sunt ausi, nec, quād dū illic stētūt; mūrūm transgre-
di. L. i Q. V. A. N. G. I. namque fortitudinēt ac felicitatēt à multo jam
tempore perspectam habebant, nec eum alio nomine, quād V. O. L. A. N.
T. I. S. D. v. C. I. s. vocabant. Sāpe nimirūm conficit sola fama bellūm.

Volans Dux.

Sed nec Imperator suos extra Sinam abire sūit. Terrebat eum regulō-
rum quorundam nimia potentia; formidantem, ne sparsis aliō virib⁹,
aliorum in Imperio vīres experiret. Et certe reguli nonnulli jam ni-
mūm creuerant; in quibus vīnus milles stadia terrarūm quadrata;
Habebat, cūtā Imperij leges ad summūm centūm stadia regulis conce-
derent. Itaque timens, ne facerent, quod sub Patre suo fecerant, milites
non emisit. Interea tamen huic malō prudenter juvit obuiam nouis
quibusdam inuentis Legib⁹. Dēcreuit enim, vt in posterū Reguli <sup>Regis legibus
qui est Imperij
consulūm</sup>
acceptas jure beneficij terras inter omnes legitimatos filios æqualiter
partirentur. Necenīt̄ jus & fas esse, vt vno omnia accipiente reliquæ
fratres in paupertate essent. Hinc illud existere, vt mortui parentes
jūstis honorib⁹ careant, quibus eos filii omnes affictere non possint pro-
eo ac dignitas eorum postulat; obstante paupertate. Magnam verò
vīm habet apud Sinas ea ratio, quæ à parentū obsequio petitur.
Quam ob causam etiam nunc mos est, vt filii omnes æqualiter inter se
parentū diuidant bona; solūm imperium integrum acque indiuisum <sup>Hereditas ac
qui sit dimic
sa.</sup>
vni cedat. Deinde statuit etiam, vt beneficiarij terre vbi forte legiti-
mus successor dēcesset; ad Imperium devoluerentur, vnde avulsæ fūe-
rant; nisi ipse Imperator pro Regulōrum meritis aliud statueret. Hac
duo decreta statim vīm habere voluit. Quod factum est, vt regna benes-
ficiaria secundō ac tertio genit⁹ lētancib⁹ in varia distrahērentur
domīa. Quæ res etiam primogenitorum amorem in Imperatōrem
conciliavit, nec minorem à Regulis securitatēt; id quod p̄stendeb-
atur.

Decretum insuper, vt in posterū Imperatoris esset, Reguli omnia
bbs sumnum Praefectūm dare, nec sine illius consensu literet his eum
electo alio respire. Hoc decretum C. I. Regi mortem attulit. I. 2.
N. I. v. namque apud Imperatōrem gratiosus, summusque C. I. v. Prae-
fectus datus, incestus ei crimen intulit, quasi cum frōre consuēset; ad
quod experiendum ipsum gynæcum ingressus est. Non ferent tantam
Praefeti audaciam, tantumque dedecus C. I. Rex, mortem sibi concivit.
Quo audito Imperator I. E. N. I. v. M. ceptit, & cum totā consanguinitate
tasquam reguli interficerent delerit. Sed præcipua illius occidendi
causa.

Postea vero
audita.

causa fuit, quod hic casus Regulos quam plurimos ira & indignatione accenderit; quiritantes nimiam summorum Praefectorum audaciam & insolentiam esse. Quos ut placaret Imperator atque ostenderet hoc se minime volente factum; capropter I E N I V M morte multauit. Odij portò, quod I E N I V S in C I V M conceperat, causa fuit, quod Rex filium eius uxorem accipere noluit, quam oportebat ei nuptum locare.

*Chimici Sinu-
fer immorta-
lis atque Spon-
dens.*

Interim tamen Imperator ab impostoribus deceptus, in terris se non modo aurum atque argentum facturos polliceri, sed & medici- nam illam, quā sumtā viueret æternū & in X I N S I X N , ut vocant, muraretur. Amabat impensis res raras & exquisitas; quaque curiosa pascunt ingenia, ijs plerumque delectabatur. Vnde illis impostori- bus aures dedit, maximè cùm id promitterent, quod vnum ad felicita- tis apicem Imperatores Sinici sibi decesse credebat. Hinc titulus ille, quo præcipue gaudent & ab omnibus vocantur, V A N V A N S V I, quod decem annorum millia significat. Hoc titulo perpetuò cùm inter loquendum, tum scripto appellatur. Immortalitatis igitur adipiscendæ causā curauit extrui palatum ex meritis lignis odoriferis, ex cedro, inquam, cypreso, camphurā & id genus alijs, cuius odor ad viginti stadiorum distantiam profusus facile percipiebatur.

*Terris cuprea
de eius usus.*

Historici scribunt. In eo Palatio cupream turrim viginti perticarum, stupendum sanè opus. extrui jussit; intus ad summum, usque parere per cochleam ascensu. Ingens ibi erat cupra pelvis ad modum hu- manæ manus fusa, quā ros purissimus in singulos dies colligebatur; in quo rore vñiones æternæ vitæ medicinam macerabat, quibus ex im- postorum fraude sperabat se immortalem fore. Præterea mire Palacium exornauit atque in tantum ut tradant, omnia Sinensium Imperatorum ad hoc usque tempus palatia illi magnitudine ac splendore cessisse. Vnum, quod in hoc Imperatore plane mirandum, non omiserim. Nam licet his nudis operam daret, nunquam tamen officio suo defuit; quin alia ex alijs negotia maiora semper & altiora meditabatur. Istud quo- que circa immortalitatis præcepta de hoc Imperatore narratur. Quem cum Impostor quidam poculum miscere docuisset, quo exhausto fieret immortalis; poculum parauit, & vrgentibus quibusdam Praefectis su- pra mensam posuit. Tum unus è Praefectis maioribus ei exquisitus ar- gumentis suadere capitur, ne fidem impostoribus adluberet, neve pocu- lum ebiberet; sed omnia in castum. Hic repente Praefectus in poculum involat & exhaerit. Excanduit scilicet Imperator; & quoniam ere- ptam

*Error circa
immortalita-
tem huius vi-
tae Imperatoris*

ptam immortalitatem sibi credebat, quā morte tantam audaciam vindicaret, deliberationem habuit. At Præfectorus Imperatorem placidè alloquens, *afu exemplis*, Occidere me non potes, inquit; nam aeterna vita bibi medicinam. Si autem mori possum nullum hic est crimen meum; qui non medicinam ueram, sed impostorum bibi mendacio. Ex his, quid secum agant, intelliges. Imperator his dictis statim acquieuit, & Præfectorum suum de prudentia collaudauit. Nec tamen omnino destitit aeternam vitam querere, ut infra videbimus. Vix enim semel ab hac insania correptus, inquam, curatur; qui artis chemicæ potissimum esse solet effectus.

Post hæc itaque, cum per ea, quæ diximus, decretâ satis providisset Imperio; tandem per Præfectos suos extra Sinicum Imperium missos multa occupauit Regna, Sinæ occidentali ad Libycum obiacentia. Uade reuersus CHANGIENGVS YUEPI, TAVON, TAKIAM que regna sub Imperium esse subiuncta, Imperatorem edocuit. In TAKIA regno mons est, quem KIVNG vocant. Ex eo monte, CHANGIENGVS attingit arundinum genus quoddam intus solidatum, quarum nodi multum inter se distabant, et erunt sustentandis scabibus in baculi vicem apicissimè seruentium. Hæc verò Sinici sunt Autoris verbæ, quibus clarissime describit genus illud cannarum, quod in India BAMBVS M'AC IPO dicitur à Lulistanis quod mare arundinem sonat, in Siniis autem similes non est reperi. Vnde hoc Regnum prope BENGALAM fuisse crediderint. TAVM verò regnum commemoravit optimorum equorum esse plurimorumque ferax; montes item inibi permultos continua nivibus rigere. Hinc Sinica Tabula geographica rectè docet, TIBET regnum ad radices AMASEI montis esse; in modò in ipsis montibus situm. Hinc etiam Svecia Siliatica Provincia cum eo regno confinia habet communia; quæ similiter optimis equis abundat. YUEPI verò tunc erat, ubi modò TENGKING est & LAOS; de quibus Atlas noster adeundus, ubi omnia clarius explicantur. Multæ insuper alia rara sunt allata, Siniis nondum visa, quæ Historicus generatim tantum attingit, non singula explicando.

His latus Imperator animum ad maiora, quam quæ jam meditabatur, adjecit; nec modò ad easdem partes militem subtrahit auxilia, sed etiam Orientis plagas classibus suis peruestigandi consilium cepit. De quibus primò agam, dum missa auxilia Occidentem petant. Ergo per mare Sinicum, quod Sinæ SANG vocant, Orientem versus suas

*Imperator
Regnum am-
plificat.*

classeis emisit. Sed quia de exteris vix aliquid Sinas scriberedignantur vel scire, idcirco de hac expeditione particulatim nihil habeo dicere. Nec nomina Regionum, e quibus quique orisundi, reperio. Nam Sinica exteris imposita omnia ferè contumeliosa sunt, quippe quæ vel barbaros vel puertos, vel mancipia & quæ sunt generis ejusdem, significant. Vix aliquando propriis exterorum nominibus vtuntur. Ita Iapones per contemptum V. o. c. V. T A R T A R O S N. v c i z v vocant. Quare decerpere non possum, num in I A P O N I A M, Insulas L i v s o n a s, C e r l a n u m, I A V A M, C a m b o y a M, & similia tēconderint loca. Putem vL-
tra C O R E A M fretum A N I A N I classeis etiam penetrasse; quaque Oc-
cidenti est maximè obuersa, Americam à Sinis frequentatam. Et hinc
fortasse originem illa gens habuit. Nam color, capillorum modus ac
faciei faciunt id mihi verisimile, nihil tamen certi reperio. S I O N E S
autem, C A M B O Y E N S E S, ac vicinas circùm regiones à Sinis origi-
nem traxisse constat. Vnde h[ab]eris quoque Sinoicis etuntur, imò & au-
temororum nomina vt S i p a , explicant. Nec dubito, quin olim, vthodie
mercatores Sinæ nauigauerint, etiam usque ad rubrum mare. Nam
nunc quoque maximæ naues P A N C U M D A C H I N A vocantur.
P A N O V M autem dicunt, quod Sinicè ligneum sonat Palatum. Nec
huius rei parua sunt in India monumenta passim, de quibus aliibi plura
dixi.

Tertiarū bellū
geniti.

Pextera Imperator, copijs ad murum magnum agenib[us] edix-
erat, vt T A R T A R O R V M terras invaderent. Quod vt sacerent alacri-
tus, ampla & firmissima castra formā quadratā vltra murum magnum
excitauit, in qua si quæ necessitas vrgoet, & que ac res suas reci-
pere possent exercitus. Accidit h[ab]ec res populo non parum mole-
sta, cui erat imperatūr, vt ad eam fabricam necessaria vadique-
conveherent. At vero quia publicæ securitatis intererat, captivū opus
ad exitum adduci; nemao Praefectus auctor est Imperatorem de po-
puli quecculis admonere. Vnde è Praefectis S U N H U N G U S cùm fideli
virtute ac pietate pari magni nominis famam & dignitates auctipare-
tur; vt à plebe gratiam iniret, non hanc modō fabricam, sed & mariti-
nam Iudicāmve expeditioem impedire volebat, & Imperatorem ad
Sinicas terras omnes aperiendas, & quoquo versum colonias deducen-
das hortabatur. Imperator ne illi contravenire videaretur v[e]l eius con-
silium asperfari; astutè in aliam opinionem eum traxit. Missos nam-
que Praefectos aliquot S U N H U N G U S v m coquenire juber, actum eo de
minimis.

Munimentorum expeditionumque reliquarum utilitate colloqui. Quia cum ex eorum dictis Imperatoris voluntatem intelligeret; ne illius gratia excideret, sine mora suam opinionem damnauit. Neque hoc tantum; sed ad vrgenda coepit Imperatorem animabat, ad eumque audiens, Ale, ô Imperator, aiebat, mihi, vili, homini (XANTUNG eniā regnum mibi natale solum est) irascere. Ut plerumque functiones ex ea provincia; sic & ego rudo sum ac parum perspicax. Non intelligebam adhuc, iuntas ex ijs, qua moliris, queq; agris, utilitates efforesceret. De ^{valerantibus} hoc eodem SUNHUNG o scribunt, vt Imperatorem seruaret amicorum sibi, licet satis optimā Præfecturā fungeretur; amictu-tamen accibo solitum ut vti vitissimo. Sciebat enim HIAO UNUM simplicitatem ac modestiam plurimum in suis amare. Alius quidam Philosophus maiori auctoritate de hoc cum Imperatore agens, Non est inquit, bac-vera virilis, ô Imperator, qua gradum ac dignitatem non tenet suam. Præfclō simulacrum SUNHUNG us est. Et aliud orationis tum, aliud pectora clausum gerit. Neque desinat alia, quibus germanas virtutem explorare possit. Tunc Imperator illum advocat, & num vero ac fuste animo hac ageres, interrogat. Ille qui sciret Imperatorem in suis animi submitionem maxime suspicere, néve maiori Præfecto contradiceret; Confidens, anquit, babos reum, ô Imperator; ita est. vt Præfectus inuestib; dixit. Nam verā illa germanaque virtus non sum prædurus, quā tibi noferi non contentaneum esset; amor tamen ac prompta voluntas tibi serviendi faciens, ut virtutem singam, néque ipso melior esse studeam, dummodo adesse licet obsequio tuo. Imperator hęc audiens homini non modò non irasci, sed etiam de animi candore ac modestia collaudatum, in dies plurimis facere, atque ad maiores dignitates efferre. Demum anno Imperij decimo ad supremam Colai præfecturam evenit. Hic honos ingenium eius prodidit, qnod adhuc recunque malis artibus occultauerat; fallendū peritissimus. Namque paullatim insurgens optimam quamque dignitatem vexare, Præfectos recti tenaces aversari, amicos multos ad honores admittere; magnuen denique malum reip. machinabatur, vel turbatur vel, si potuisset, sibi occupatus Imperium. Sed Imperatoris felicitas & hoc malum superauit. SUNHUNG enim non diu stetit in eo fastigio; morte præventus, quā destinata exequeretur.

Inter hęc ingentis illius munitionis fabrica continuabatur; que bellum inter Imperatorem ac TARTAROS tandem accedit. Quippe TARTARI, quō fabricam impedirent, crebram irruptionem faciebant

operaque fugabant. Imperator submissis majoribus copijs per GUE R C I N G U M, quem summæ rem præfecit, eidem mandat, ut aperte jam TARTARIS bellum moueat. Pugnatum igitur est in regno TANGU ingenti TARTARORUM strage. Multi etiam vivi venerunt in victoris potestate; quos ad Imperatorem misit. Ea victoria magnâ per totum Imperium lætitia celebrabatur. Subinde Imperator GUE R C I N G U M cunctis reliquis Ducibus supremâ cum potestate præposuit, omnes vni parere huius. Præterea dat in mandatis, ut victoriam delendis TARTARIS, qui semper fuissent Sinarum hostes, persequatur; parcat nemini, ut eis penitus profligatis, illorum in Sinas irruptiones ac prædæ impediantur. Ipse etiam Imperator ad Victorem exercitum oculis subiiciendum profectus, ubi TANGU TARTARUM regnum ingressus est, altissimos isti montes animi gratia ascendit. Est TANGU regnum ad Boream XENSI XANSI que provincijs confine, ac paululum in occasum excurrit; ad ortum, aliquâ ex parte PEKING Provinciam attingit, inter sicutis arenæ deserta murumque magnum, clausum. CROCUS flavius medium ferè secat; ab Austro tamen in Boream, & inde rursus in Austrum circumvagus; & in Atlante nostro videre est. Illac Imperator venatus, animal quoddam ratum cepit, quod vngulâ, quinquepartita habebat; unicum vero cornu. Fortasse unicornis vel rhinoceros fuit. Ut vt est, eius captura in lætiissimum omen accepit; eumque annum, quo captum est animal Imperij sui primum dicti voluit, hanc epocham, primam venationem vocans, ita ut anni postea reliqui à prima venatione appellationem traherent. Fuit hic annus Cycli Sinicæ quadragesimi tertij scilicet de quinquagesimus, ante vulgarem Christi epocham centesimus vigesimus secundus; huius Imperatoris decimus.

Sub hoc tempore HOIAN & HEAN reguli rebellionem in Imperatore meditabantur. Verum eorum famuli rem ad Imperatores detulere, priusquam parata essent omnia. Ita mature oppressi sunt ambo capti: Ne vero cogerentur supplicia subire irrebellis parata, laqueo voluntariam mortem occupauere.

Tærariorum illatum, istum, Eodem tempore cum TARTARIS iterum pugnatum est, iterum à Sinis stante victoria. Qui veteri TARTARIA usque ad YENCHIUM ac KIZIENUM montes vastatâ, pervenerunt usque ad mare, quod nigrum Sinez vocant, de quo in nostro Atlante plura. Montes autem isti ad Boream XENSI provinciaz surgentes, in Occasum excuerunt,

rust. Distant à muro magno plusquam octingenta stadia Sinicā, hoc est, quinquaginta circiter leucas. His malis vicitus. Hō n̄ s i s u s; unus ē T A R T A R O U M Regib⁹, vt victoris elementiam experiretur, ad Imperatorem à reliquis defecit. Imperator, vt ostentaret vires suas, equitum viginti millia mittit ad eum excipiendum. Deinde, vt illius potentiam distrāheret, quiaque T A R T A R O U M Duces tributarios dynastas crebat, factā cuique potestate ultra murum magnum urbem more Sinico exstruendi, sic tamen, ne alter alteri subesset, sed Sinicum Imperatorem dominum omnes agnoscerent. Tum, vt T A R T A R O U M terras omnes ipsosque T A R T A R O S deceleret, triplici cum exercitu illas invadit. Primum exercitum fortissimus G U E T C I N G U S ducebatur; secundum K A U P Z N G U S, tertium L I Q U A N G U S, optimi in Tertarium Duxes: singulis Imperator equitum quinquaginta millia, peditum verò multo plura assignauit, permittens quoslibet vellent contra T A R T A R O S & quacunque redere; quique rem eos delendo, prædariūs egissent, illis maxima promisiſt præmia.

Quæcīngus igitur cum suis T A R T A R O S insequitur. Ad B A R Q L I B E C U M progressus, ac duo ferè stadiorum millia emensus ad montem, vlique T I E N Q E N victor penetravit. Hunc montem, Historicus Sinensis in T A R T A R O Regno ponit (T A R T A R I S vult dicere, sed ob R litera defectum T A R T A dicit). & in medio T A R T A R I S esse scribit. Sepe autem Sinae in suis etiam antiquioribus scriptis T A R T A R O S u M Regnum vocant. Ex quo intelligitur T A R T A R I S, nomen antiquissimum apud Sinas esse; illius nimirum, T A R T A R I S, quæ extra I M A O S sen. A M A S mo s montes ad fretum vsque A N I A N extendit, quam veterem dicimus, quod nomen reliquæ Asiaticæ T A R T A R I S commune factum. Ultra hos montes progredi non est ausus, arēnōsis campis obstantibus, de quibus inftā. Multos in hac expeditione T A R T A R O S devicit, & reges omnes, vsque ad mare, quod obversum Borez, delevit; omnes eorum cohortes, quas H O R D A S vocant, dissipauit. Inde vicitrijs inclitus domum ad Imperatorem rediit.

K I N P I N G U S verò Dux alter per veteris T A R T A R I S ad Boream vergentis planicie in B A R R A P H E L I O T B M versus, progressus eodem modo insignes à T A R T A R I S vicitorias reportavit. Emensus ultra quatuor stadiorum millia, a monte etiam L I N K I U S I U M superavit. Quia & ingenti ausu campum arēnōsum transiit ex cā parte,

qua

quā sēd Boream Sinę diffundit. TARTARI si infestus & ibidem vagitatem efficiens. Hunc arenosum cōmpum siue desertum Sinę XAMO vocant, quod tractum arenosum significat. Est autem ingens ac longissimus arenæ sūtientie ille tractus; qui Sinam quasi ambit adoccum. Incipit ad Australes radices IMA montis circa trigesimum septimum altitudinis gradum; vbi etiam XACOHEU Ciuitas sita, quasi das, arenosa. Inde ad quinquaginta tres ferè gradus: usque protenditur, per leucas circuitè trecentas partim in Boream, partim, & hoc magis, in ortum excurrens continuā propè serie. Ad occasum vero in partes duas diffunditur, vnde desertum maius ac minus nominatur. Ibi SUMAHAN & CASARA TARTARI vetere diuidit: Sinę SAMAHAN & HOEI regiones vocant; quæ nomina novâne sint an etiam antiquioribus Sinis cognita, ignoror: in Sinarum libris ac tabulis geographicis reperiuntur. Hic arenæ tractus in occidentali parte rario est aliquot leucarum spatio, seu minus arenosus; vbi olim Sinæ duas vrbes LUNG & LING coadidere, quas adhuc est in Sinicis tabulis repetire. Adhucne existent, ignotum. Haenamque regiones à Sinis hodie non frequentantur. Qui hac melius intelligere voluerit, Atlantem nostrum extremas Asias consular; vbi etiam reliquarum regionum, fluviorum ac montium nomina reperiet, antiqua & noua, de quibus in hac Epitome mentionem facimus.

Kinpingus ergo ad finem huius arenosus tractus, quā spectat Orientem, pervenit. Vnde Boream versus processit ad HANHAI, hoc est, ad magnum mare. HAN enim magnum, HAI vero mare significat. Quanquam Sinę non mare, sed lacum in tabulis suis pingunt. Et si vero tractus hic arenosus effundit se longissime, latitudo tamen eius, quā maxima est, vix triginta leucarum spatium complectitur. Ab his ergo Ducibus duobus TARTARI illi, qui toties ad hoc usque tempus Sinam, reseruant, debellati sunt ac ferme doleti; praesertim illi, qui deserta camporum inter ac Sinicum mare claudebantur. Nec mitiore fortuna sunt vni, qui colebant intra LANCIUSI ossentes. Hi continuo trahiti cum IMA monte usque ad mare Boreum excurrunt, & prope arenosos campos in duas series se fundunt; quarum altera Orientem, altera Occidentem versus, utraque ramen in Boream deflectens immensam aperit planitatem.

Dux tertius non porinde rem prosperè gessit, ob viaram ignorantiam magni circumventus difficultatibus. In montibus, quæc Nihil che

che & NIULHAN nomen, hærenti nulla materies egregij facinoris suppeditavit. Vbi, cùm socios suos alibi multa præclare fecisse compelleret, dedecoris impatiens, guttur sibi præscidit, magno totius impe-
rii luctu. Et hunc exitum habuit L I Q U A N G U S magnus alioqui dux,
et militum animis gratissimus, quippe qui cum illis tanquam gregarius miles arma semper haberet communia, nec eos ut sibi subjectos, sed ut commilitones tractaret. Tam porrò liberalem ac profusum in alios fuisse scribunt, ut nihil unquam vel de stipendijs vel prædijs reservaret sibi; distribuens omnia militibus suis.

His bellis confectis Imperator duobus ducibus ac reliquis bene de Imperio meritis omnem illâ TARTARIAM, quam arena Sinicûsq; murus complectitur, montesq; præterea LANKIUS i os dono dedit; militibus vrbes militares ac castra extruxit; duos duces insuper reges creavit. Hinc CARO CAY nomen ad exterios manâsse credo. CATAI namq; terrâ nigrâ sonat, &c, ut M. P. Venetus scribit, ita desertum vocatur, quia CAY regni populis est habitatû. CAYTUM autem Sinicum Imperium esse luce meridianâ clarius in nostro Atlante ostendimus. Hinc etiam vrbes ac moenibus munita loca visuntur etiam nunc in veteri TARTARIA, quamvis alioquin TARTARI nullas edificant vrbes, vagis tentorijs contenti. Sinenses autem isti ab Imperatore ibi relicti, paullatim Sinicos obliiti mores & TARTARORUM commercio assueti atque degenerantes in TARTAROS, et si multo post tempore, Sinas tamen infestare coepunt. Inter hec magus quidam nequissimus à regno CAY oriundus, cui XIAUKUNGO nomen, ad Imperatorem venit; quem præstigijs multûm sibi devinxit, et si postmodum earum poenas morte velut impostor dedit. Inter alia, quæ dæmonum artibus fecit, illud fuit, quod, quoties Imperator optaret, concubinam ei carissimam, CANGOA dictam, sed jam mortuam advocabat. Imò nimis credulo Imperatori persuasit, illam non esse mortuam, sed in luna habitare immortalem, quia medicinam, quam Imperator sibi parârat ad immortalitatem consequendam, hauserit; sibi vero tanquam spirituum domino licere, quoties vellet, eam è lunâ deductam Imperatori sistere. Autor ei præterea fuit, ut altissimam turrim edificaret in hunc vinicum vsum, ut quoties vellet, cum CANGOA versaretur; sed cùm adesse illam optabat, monuit, ut prius spiritibus faceret. Aliquamdiu tenuit hæc consuetudo; cùm vel Deo vero abnuente vel dæmone præstigijs non amplius se subijciente, magia vim suam amisit. Nam Imperatoris

amata magno eius dolore nusquam apparebat. Tum veteratòr, ne detergeretur & ignominiam vitaret, alias fingit prestigias. In serico panno causas, cur non veniret amplius, scribit nomine C H A N G O E increpantibus Imperatorem, quod non rite atque ut decebat, se coleret; & hanc scripturam vacca comedendam tradit. Simulans deinde se præ timore vix loqui posse, Imperatorem adit; &, Nescio, quod scelus, inquit, vel ego vel tu, o Imperator admiseric. Mira in hac vacca video, eam, quæso aperiri jube. Videbis & tu planè quod mireris, & cur ad te venire definas immortalis mulier, intelliges, Factum, quod petebatur, occiditur vacca, pannus literis exaratus appetet, mira in eo figura leguntur. Imperator id quod erat suspicatus, ut in conjectando in primis erat perspicax, diligentius scripturam considerat, et ex formâ & modo literarum facile deprehendit, impostoris esse. Quem proinde detectâ fraude vera consistentem poenas meritas dare jubet; morte multatur. Aliis multa super hac histofia circumferuntur à Sinis, præsertim in comedijis, quibus argumentum ea præbuit. Sed à Sinenibus historicis non notantur, nisi ea, quæ suprà narravi, & ut vera refert Sinica historia. Quæ hoc etiâ loco ponere placuit, ut Europæ videant, nec Sinis Sinones aut Tyanoes defuisse, ac dæmonem ubiq; miseros mortales decipere, cum possent. Vnū non omiserim, quod pro vero notatur, Imperator cum rigere amasiam è luna non descendere, cogitavit exstruere turrim, per quam, ipse ad lunam eniteretur. Obſtitere Præfecti omnes insani consilijs, sed nequicquam; exsequi se posse credente, quod meditabatur, Vnus architectus, cui turris cura mandata erat, eum ab hac sententia deduxit, evidentissimè demonstrans id fieri nullo modo posse. Dicgebant enim se turriti quidè ædificaturum; sed ingenti fundamento opus esse, ad quod ponendum totam, quæ patet, Sinam vix imò ne vix quidem sufficerum; terras etiam extra Sinam necessarias esse. Itaq; ne Sinam & Imperium perderet à stultissimo conatu destitit sic quandoq; magna etiam ingenia delirant; & adeò videmus nos solos Noachi nepotes delirasse.

Dum hæc fierent, T A R T A R O U M multi, qui Sinarum manus effuerant, gerant, I M A U M transgredi montem, per S I Z A N sive P R E T. I O A N-
N I S regnum, T I B E T AC L A O S regiones ad Austrum petebant, C H A N-
G K I B N G U S, cui mandata erat Indica expeditio. Imperatorem ea de re docet acrogat, ut missis munerib⁹, & concessis aliquot honoris insignib⁹ reges earum regionum admoneret, ne TARTAROS admitterent imò tanquam hostes Imperij necarent. Sed a regibus neglecta est hæc petitio, fu-
gientes ad se TARTAROS, libenter excipientib⁹. Sperabant enim se ab illis adju-

*Deprehensus
morte luit.*

*Stultus con-
sultus.*

*Ingeniorum elu-
sus.*

adjutus posse Sinicum jugum excutere. Quare Imperator GUTIINGO fortissimo duci mandat, ut illos fugientes in Austrum sequatur per eandem, quā ipsi penetrabant, viam. Quod ille postquam egregiè præstítit, aegritudine oppressus diem suū obiit. Cui subrogatus CHANUS, ut se virute non inferiorē ostenderet audacissimè TARTAROS insecurus, ingenti clade affecit, & continuò in Austrum illos persequens, longa terrarum, emensis spacia, usq; ad V & Sum reges venit, & his etiam duobus regnis potitus, i^g provinciam ea rededit. Parent hodiéque Sinico Imperio, ja- cēntque, qua SUCHEUN provincia Occidentem respicit, ubi modō
V^a vrbis est militaris sita.

Lætus Imperator successu rerum; ne populus esset expers latitiae, vini fontem adornavit, qui ex palatio fluebat publicæ hilaritati totum diē. Placuit deinde terras illas omnes, de quibus dictum, Occidentales Au- stralésque coram invisere. Magnis igitur copijs instructus, ad Chau du- cem primò tendit, & incredibili celeritate XENI^s i^g SUCHUENq; trans- jens lunan pervenit. Inde PEGU descendit; ubi ad Austrum iacens vidit mare. Mox per LAOS penetrans Cumbozam occupavit & COCHINAM. Dein litus marii per TUNGRⁱNE legens. QUANTUNG pervenit, & cognitâ insulae HAINAN fertilitate, mari trajecto, illam occupavit, & in novem regiones partitus est. Ex illo mari pescatus ei multos vniuersitulit. Eaq; propter, primā regionē, quę modō KⁱNGCHEU dicitur, CHUYA vocavit, quod vniuersū littus significat. Nec imeritò. Nam nunc etiā illud Sinas in- ter HAINAN & SINAS vniuersum multorum est ferax mare. Hinc orien- tem petens, FORIEN provinciam penetravit. Quā se difficiliora obijcie- bant loca, ea navibus superabat, quā pedestri itinere non facile potuissent. In hoc itinere confecisse eum scribunt Sina stadiorum Sinicorum v- ginti milia, quā fere mille & quingentas leucas nostrates conficiunt.

Inter TARTAROS reges, qui clementiā Sinici Imperatoris experiri ma- luere, quām iram, nisi se subijcerent, vnu erat. HISYU nomine. Is filium suum GULI dictum ad Imperatorem misit, ut in urbe regiā Sinicos mo- res, literas ac politiam addisceret. Erat hic juvenis equorum amans, & amore TARTARORUM optimos aliquot alebat domi, quois pares non ha- bebat regia. Sæpe etiā eques transibat palatum, vnde conspici pos- set ab Imperatore; cuius in se amorem facile trahebat. Erat enim sta- cura procerus, corpore robusto, spectans & prorsus membrorum habi- tudine; & quod magis est, amabilem quandam gravitatem præfera- bat. Ob has dotes Imperator in aulam invitatum stabuli præfectum cre- au; addens illi Sinicā nominatione KIN cognomen, ac & ex Sinicā esset

Vitis sinensis

Tartari sibi
buls Impera-
toris magister

familia. TARTARI vero sola habent prænomina, pro quibus patris nōdmine vtuntur, vt in sacris literis in vñsu fuisse apud Hebreos legitimus. At longè pluris eum fecit in dies, postquam optimam eius indolem, virtutem ac prudentiam cognovit. Ex quo, vt suo loco docebimus, ad summos in Imperio honores pervenit, adeò, vt nos equorum modò, sedet hominum fieret magister. Hic mihi videtur primus fuisse, qui familiam TARTARORUM condidit; CHINCHI M. P. Veneto dictam, CHINA Italoram more perinde ut KIN scribenti. Hæc familia deinceps Sinicū Imperium totum occupavit, vt fusiū suo loco, hoc est, cùm ad IUEHAM familiam nos deducet historia, favente Deo demonstrabimus. Eodem tempore, quia Imperator maximè gaudebat equis, & his abundat VANG regnum; inde jussit adduci plurimos eosdemque optimos, quos KIN ostabuli præfecto tradidit alendos.

Suprà diximus, quemadmodum quām plurimi è TANGU regno TARTARI salutem in montibus invenerint. Ibi ergo latitantes viribus crevēt paullatim, iterūmq; in planitiem descendere sunt ausi, non quidem Sinam versūs, sed ultra montes, quā respiciunt Boréum mare. His motibus auditis Imperator tres Legatos (ij Sūus XINGUS & HOEJUS fuere) misit ad eorum regem, qui pacem illis ac quietem promitterent, si se vellent Imperatorem agnoscere. Rex TARTARUS, cui Sūus virtus animique magnitudō perspecta, optabat eum ad suas partes sequendas transire. Id negotium GUELIO Sinico duci datum, qui jam antè ab Imperatore ad TARTAROS defeccerat. Sūus itaque convenit GUELIO, & magnos honores opésque sui regis nomine illi primit. Sed ius Imperatori fidissimus, non modò GUELIO non audit, verū acriter atque increpans, Tu vero perfide, inquit, postquam acceptiorum ab Imperatore tuo beneficiorum obliuus, rebellionis adversus dominum ac patriam tuam rem, parentibus tuis aquæ accivibus iniurias factas es; adeò tibi frons perire, ut alios insuper audeas in consortium impietatis allicere? Ne id calum finat, vt tantum admittant piaculum! mihi quidem nil magis dolet, quām quod horum ministram perfidi affectu mibi oculos incestare contigerit. Dehis ubi GUELIO regem TANGU docuit, séque operam perdere; vehe- menter iratus, captus contra jus gentium legatis, Sūus in subter- neam specum detrusit, à cibo & potione abstinentendum. Scribunt eum aliquot diebus ibi famem pellibus ac pilis, sicuti vero nive depulisse, pellibus autem animalium abundat ea regio; quibus ad vestes, ocreas,

Legati, p. 24.

ephippiaque confienda vntuntur T A R T A R I . Qui proinde , vnde in eiam situmque toleraret, ignari ac velut rarum aut divinum suspici- entes eum extrahunt , & ad Boréum mare, quod H A N H A I Siax in- digebant, dimittunt, oviūmque & caprarum, quēis ad sacrificandum vtebantur, pastorem faciunt. Ibi novemdecim ipsos annos vixit ; qui- bus exactis in Sinam, vnde venerat, redijt. Ait historicus Sinensis eum à T A R T A R I s supra mare positum fuisse. Qui loquendi modus insu- lam aliquam in mari denotat, vel in lacu illo magno , quem in suis ta- bulis etiam H A N H A I Sinæ vocant. Fortassis est illa insula, quæ Pli- nio T A R A T A dicitur. Ex his præterea , quæ cùm hic cum supra de- K I U P I N G o dixi, ad Boréum usque mare pervenisse; facile fortasse solvatur dubium illud, Vndenam fuerit oavis illa I N D I C A , quæ in Nensis Indiae Germaniam appulit, consule in G A L L I A M E T E L L O , & colle- clima in Ger- gā A F R A N I O . De cuius adventu Rex S U E C I A , missis etiam alijs ples, ag- quot captiuis I N D I S M E T E L L U M admonuit, ut refert C O R N E- N I L I U S N E P O S . Fortasse per A N I A N fretum H i a o u u s Impe- rator supplementa idque genus alia suis subveniebat; unde credi pos- sit, aliquam navim vi ventorum abreptam fretum, quod Nassatiūm, vocant hodie Geographi, præteriisse , atque inde Samojedæ ac Russæ litus prætervectam in Sueciam appulisse. Pro certo tamen nihil affir- mare sustineam, si ne fretum A N I A N in rerum natura, an secus. Sed ad nostram redeamus historiam.

Imperator de captivitate legatorum certior factus, maximis viribus in T A R T A R O s movet. Vnde decim fortissimis exercitibus constabat hac expeditio. T A R T A R I tangam viam non ferentes ad montes ire- rum se proripiunt. Tunc Imperator terris eorum vastatis omnibus, di- missis libellis T A R T A R O s ad pugnam provocat in hac verba. Ipse ego Imperator adsum; pugnate mecum, si viri estis; me vido Imperium , quod abne roties vexasti, ferre præmissum. At enim cùm videret, T A R T A- R O s cæsis suis se montibuscque tenere, domum redijt, ad reliquias belli relicto L a o duce L i Q U A N G I nepote. Referebat L a u s usque- quaque suum avum, militum amans eosque tractans liberaliter. Equi- tandi ac sagittas emittendi peritiā nemo par ei reperiebatur. Quibus ex artibus Imperator eum etiam fortitudine credebat avo æqualē fore. Ac primò quidem illius insigne specimen edidit, feliciter contra T A R- TA R O s pugnando ; à quibus tamen denique captus est. In monte, igitur S i u N K i o illos adortus tantā clade affecit, ut Rex T A N - jam

jam de suis rebo desperaret. Sed nimius eins ardor ac vis inconstituta, quā premebat hostem, victoria cursum inhibuit. Illum namque per montes, quā impedimenta progrederi non poterant, insecurus, sagittis tandem ac que annonā laborare coepit. Quodque peius fuit, nihil horum subveni poterat quō TARTARIS viarum peritissimi mōtes à tergo custodijs clauerant. Ea penuria primo QUONCANTIUM Sinicum ducem, qui ad TARTAROS transfugerat, advertit. Vnde collectis copijs suis omnia intercludunt montium itinera, Sinicumque exercitum in valle quādam coarctant; in quem ex alto sagittarum imbecill, immunes periculi effundunt & victores modō milites difficili loco deprehensos trucidant, invitantes interim eos, ut sese dederent. Multi ducum elegere potius fortiter pugnando mori, quam se TARTARIS permittere. Laus tamen suos allocutus, Ad Imperatorem, inquit, virtus redire non audeo; Et hic, vbi defensione non est locus, misere patre valus obit no[n] convenit. Brevis fortassis affulgebit occasio, quā de TARTARIS, inter eos agens vindictam sumam. Ita se cum suis, qui supererant, dedidit.

Hac clādes Imperatorem jam senem fregit. absidentem TARTAROS ultra montes persecuti. Terris tantum intra montes Sinicumque murum optimè providit, ut ab illorum incursionibus tutum saltēt seruaret Imperium. Sub hæc CIRNUsum tribunorum militarium præfectus, LAI amicus, documentum dedit, quād periculose iratos Principes alloqui. Nam cum rumor de LAI ad TARTAROS defectione, ad Imperatorem allatus esset; ipse forte adstans & amico favens, NOU, ait adhuc LAI parentibus suis semper obsequenterissimum fuisse. Non raro etiam pro Imperatore fortius erigit, vitāque suā magnū periculu exposuit. Qui talis est, perduellū esse non posset. Nec enim ego malitia, sed necessitatē factum istud impuso. Quin illud fortasse meditatur, ut doluius specie deditio TARTARIS, suum dedecet illorum cœde aboleat. Hæc loquevitur Imperator iratus duci in carcerem jubet, multaque pena, quam FUBING appellant, abscissis illis corporis partibus, quæ natura velavit.

Dum hæc agerentur, Imperium frequentibus fatrocinijs iafestum esse coepit in ijs maxime oris, quā Sina Orientem spectat. Plebs enīm abijs, qui redditus ac tributa exigebant, opprimi se quæstis, secessione armis induerat. Sed hæc pestis in quibusdam locis brevi suppreesa est. Cum enim sine dux essent & armorum tractandorum imperati, facile vici sunt

Sinarum claus.

& deditio.

*Excusatio
amicis gravi-
ter configata.*

funt rebellis]. Tantus autem deletas eorum est numerus ; ut ipsum etiam Imperatorem severitatis paeniteret, dolentem de obtentâ victoriâ, in quâ sibi victo similior videbatur, quam a victori. Verum ut in posterum his populi malis mederetur ; optimas ac severissimas leges tulit, quibus exactorum servitiam reprimebat. Et quia multi adhuc rebellerant in alijs locis ; edixit, ne quem milites vel Praefecti necarent, nisi ubi plures quam duo millia in armis essent. Deinde omnibus ad se redeunibus culpam condonabat. Quò factum, ut omnes à se mutuo distraherentur tum metu, tum remissa poena spe allekti, ac domum redirent. Hac arte & Imperium à latronibus perpurgavit, & populum Imperio seruavit.

Año ante vulgarem Christi Epochā octogesimo quarto è concubina **FILIA GUM** filium alterum suscepit Imperator, postquam priorem Guzum appellatum è legitimâ conjugie suscepisset, & alios è concubinis. Hunc **FILIA GUM** natum scribut post decimum quartum à conceptio. prob. nata
per 14. menses
cum à concep.
PRAE. nr mensē, quod Imperator in optimum omen accepit, & hanc ob causam illum semper vnicè dilexit. Iam enim alterum futurum sperabat, quem antiquissimum juxta & sanctissimum Imperatorem post totidem à conceptu mensē in lucem editum scripsimus suo loco. Sed omen illud finitum fuisse Imperatori evenitus ostendit. Hic enim eius amor, quo in Iam, & **CRIUNG** & Praefecti cuiusdam odium, quo Guzum principem prosequebatur, turbas in Imperio excitavit. Nam ab his duabus initijs profecta calamitas Guzum Principem Imperatoremque vexavit.

Accidit enim, ut in vrbe regia multi ac præcipue mulieres maleficiis artibus carminib[us]que plurimū se dederint ; quibus virorum præser. præstigia ac
abilitate quid
sinus. rim animos excantabant, sc̄que venustiores quam erant mentiebantur. Ex his nonnullæ in Guzum Principis irrepserunt palatium, sed ignorantis, quippe quem bonâ indole ac pius scribunt fuisse. Sed cum jam ad virilem etatem pervenisset, his præstigijs fascinatus totum se voluptatibus dedit. Inter reliqua memoriaz proditum est, inventam hic medicinam fuisse, KUM Sinis dictam, quam si quis forte propinatam sumeret, ita mulieris propinantis amore capiebatur, ut sine illâ esse non posset. Varias etiam agritudines, imd[m] mortem efficere, queis vellent, poterant. Hac medicinâ LUM Imperatoris filium è concubinâ genitum ei novemdecim non amplius annos nato, cum vxore, filijs ac filiabus, salvo duntaxat uno nepote, interijsse reperio. Causam totius-

funerum referunt in simulacres, quæ LUX inter & GUZI TUM erant, & præcipue in mulierum simulationes; inde LUX à faunicibus GUZI toxicis sublatum, GUZI o tamen, si fas est credere, insciente. Ajunt, præterea lignæas quædam statuas ab his magis esse defossas, quibus super terram, ubi latebant, sacrificantes, præsertim mulieres meliorem locum ac sortem petebant. Inde tamen inter ipsas veneficas nata est discordia, cum quæque alteri injideret, quod ipsa non posset obtinere. Hinc rixæ, hinc simulationes, hinc mutuae demum accusations. Quæ res postquam ad aures Imperatoris pervenit; cum eam primò nullius esse momenti putaret, nec fidem nec remedium adhibuit. At subinde cum secundum quietem lignæas magno numero statuas baculos manibus tenentes videret, à quibus vapulabat, expurgans tanto affectus est horrore, ut ægritudinem inde conceperit, ex qua nūquama postea bene convalusit. CUNGUZI capitalis adversarius, hanc illius perdendi occasionem nactus, Imperatorem conveniens, Nullam mihi dubium est, inquit, quin tibi, ô Imperator, propinata sit pestilens medicina. Neadeo proin, ut bis tam pernicioſis artib⁹ obviās eas, ne majoribus in diec angeamur damnū. Hoc auditio Imperator cedat negotium, ut secessu- tissime inquirat, in consciōs animadvertiscat, & tandem, qui quæcunque noxias arter sequerentur, extinguat & funditus deleaf. CUNGUZI nulli operæ parcens, denique palatium GUZI Principis ingreditur; vbi multas & statuas & sagas reperit. Vnde ad Imperatorem rediens, Nisiqnam, ait, plures statua inveniantur & saga, quam in Principiū palatio. Addidit inibi KUZI quoque medicinæ se reperiſſe officinam. Se autem ad eam rem conferre non audere maiorem diligentiam, ne in- Principem malum redundaret, in quem nihil iuris haberet. Interea ta- men Principem arctissimā tenet custodiā, ornatisque vias intercludit ei, ne quā clapsis ad Patrem, tutā fide rem aperiret. Non fecellit Princi- pēm ea machinatio. Quare non mediocriter verens GUNGUZI inequi- tiam, pessimum accipit ab irā consilium; illamque ad se vocatū cum Praefectis ei faventibus, quibus huius inquisitionis cura demandata erat, omnes per famulos suos necat. CHUNGUM verò suā ipse manu ob- truncat, ita prius increpans. Perfide! non satis tibi erat huicque in Im- perio contra patrem meum multa nequissime machinarum fuisse. nesciamus diſcordias illum inter & nos serores? Morere, perfide, morere! à multo jam tempore virtus, indigna vita, morte dignissima. Suus enim unus è Praefectis solus evasit incolamis, & Imperatori rem omnem exposuit, Prin-

Malem in an-
zborum rodū.
dat.

Princeps interea, quod patris vitaret iram, primùm profugit è palatio. ^{confluum p.}
Imperator multos miserat, qui eum ad se vocarent. Sed, ut erant à ^{lue}
S u e n i o edicti, omisssā legatione, ad Imperatorem redeunt, nunci-
antes Gu z i u m rebellē copias cogere, quēs regiam urbem capiat.
Imperator missō jacto exercitu ex urbe regia; imperat ut filium capiant
vivum, si possint; sin, eum vñā cum suis necent. Facile illis militibus
fuit, paucos Principis servos & inertes in fugam dare; sed ab iis ca-
pus est nemo, nec ipse Princeps.

Tres interea senes Philosophi ac Praefecti ad Imperatorem schediuū ^{Pugnatur a}
dant, in quo tota huius tragediæ luculentet exponebatur historia. ^{Praefecti.}
C h i u n g i nequitiam ac malas artes detestantur; Principis vero fa-
ctum, ut erat, explicant. Negant ab eo militem ullum colligi aut col-
lectum esse; rebellionis crimen ei nonquam in mentem venisse, nec alie-
no unquam à patre fuisse animo; quicquid fecerit, necessitatis crimen
esse, non voluntatis; nec aliud spectasse, quā, ut odia C h i u n g i vita-
ret ac fraudes, qui falsa Principem circuinveniebat criminibus, nulla
purgandi sui relictā facultate, ne ad patrem adiret, impediens; sequē à
multo tempore scire liquido. H u n g u m ac Principem simulatae &
odia exercuisse; qua verò per magos agebantur, illo nesciente acta, &
miseram, non Principum esse crimen.

His vñque placatus Imperator desijt filium persequi; non tamen,
ad se vocavit, nec indubitanter innocentem datā vniā pronunciavit;
quod eum illa caritate, quā debebat, haud diligeret, in F i l i u g u m
omni affectu translato. Gu z i u s videns, se non admitti nec revocari,
sibi guttur ipse præscidit, ut verior est opinio; licet alij scribant ad T A R - ^{Mors ultroco}
T A R O S profugum salutem suam in tuto posuisse. Quippe mortuo
Imperatore quidam T A R T A R I A venit, qui se Gu z i u m ferebat, ut
in subsequenti Imperatore narrabo. Imperatrix audiā filij morte, su- ^{& Matri ob}
spendio vitam finijt, dolori succumbens, & amissō filio superesse nolens, ^{filium}

ne alteri ex concubinis, cuius filius imperium obtineret, subijcere s̄c̄
cogeretur. Inter ea de magis severa instituitur inquisitio; reperiuntque
Praefecti, Gu z i u m carere crimen, atque à C h i u n g i o in multis falsis
accusatum & nequissimè lēsum fuisse. Quam ob causam Imperator
cognitā ejus nequitia, quod in illum jam mortuum animadverteat non
licuit, totam ipsius stirpem delevit; S u e n i u m verò consciūm vi-
vum exuri jussit. Deinde, ut Gu z i u m filium fieret, in quodam palatij
lacu domum exstruxit, in qua eodem fere modo, quo D a v i d filium,

*Dicitur abs.
dix.* A B S O L O N E M , questu defunctum prosequebatur. Ex quo desiderij & exspectationis domus est nominata. Imperium quoque universum, nunciata G U E I I Principis sorte, luxit.

*Agricultura
ab Imperatoris
excusa d.* Post hæc Imperator et si valeritudinarius, anno ante obitum tertio, ab eisdem alijs curis, agriculturæ se dedit. Ibi terram ipsem ferro subigere, glebas frangere, jactare semen, ad Imperij totius exemplum. Tum agri colendi peritiiores undique conquirens, sper totum Imperium ire, jubet, ac reliquis vera agriculturæ præcepta tradere. Illi opportunitiora instrumenta habiliorâque ad rem agrariam repererunt, multaque alia præclara, quæ ad agriculturam spectant, sub Imperatore agricola, inventa sunt. Ut jam mirari desinam, ab aratro quondam sordidatos aliquos ad Imperium ascendisse, cum videam Imperatores ab Imperio ad aratra descendere, imò cum ipso Imperio aratum etiam gubernare.

Fuit, cùm convocatos magistrat⁹ ac Praefectos omnes alloqueretur in hunc modum. Nihil non expopio sum, inquit, perum, quæ p̄ ipsa mortalia venire solent. Bella multa confessi regna abitunt, sed sine dubio cives intermixti in multis offendis vox avigno. Vix enim fieri posset, ut bellare ges gerant, quin suos vexente, etiam si occidere aliena. De me quidem facio, in multis me delirasse. Verum quæ fallasunt, quæ revocement⁹ & infelicitas fiant, via nulla retro est. De hu modo loquendum non est, sed dolendum. Cur vos adeffis velim, illud est, ut planè asque ex animis serpentis, diundi verita, procul assentandi obsequio dicatus, num quid adhuc fias in Imperio, nude populi opprimi se, jure queri possit. Hoc, inquam, libere arbitriatu volim⁹, ut, si quid est, quod emendatione tradigat, id quæcum plurius aboleam. Hic unus è primis Praefectis C I N C I U S nomine, Mallos non modo audi, inquit, verum etiam alii, qui de preroganda vita præcepis dissident. Hoc, ô Imperator, probare non possum. Quoniam in hoc laboro, quis sit? quantos summis fecisti? Minimo ratione viximus adhuc effundim⁹ est; quin immo mendaces & impostores fuisse vel ipse nunc agnosca. Existe tua, jam decrepita, jam mortis vicina moneta, ut hoc tandem finem facias. Hoc nihil gratius nobis potes facere. nihil quod optemus magis. Tunc Imperator, Sic est, ut ab, subiicit; abduc ab istis impostoribus deceperu⁹ fui, sed mea culpa nimis illis credentia. Nunc experimento plus uno frapides seruum ac metadacia deprehendo. Iam proxime absum à morte, quam vitare posso sperabam. Multum in hoc deliravi; maximos sumus foci; quibus hoc unicus consecutus sum, ut à canis mea agritudinem luctusque archerim. Et in hoc valere hanc artem non dubito; ad immortalitatem vero comparandam minimè,

minimè. Quanquam se sic quidem culpè carbo, qui, cùm unu artu magis-
ster sufficisset ad suendam valitudinem, magnu impensis eorum greges alu-
erim. Sed nunc, ut suados, hos impostores missos faciam; néve alijs me de-
cipiant, cornu artis per Imperium nec locu nec vissu offlo. Itaque interdixit
omnibus, ne iMà usquam uterentur, sed penitus delere non potuit. Nam
hodieque fidem apud Sinas habet.

Inter hæc T A N U S Y E N I s regni regulus Imperatoris frater, vi-
dens eum esse jam summâ senectute, nullumque habere filium id ætatis,
quæ ad gerendam remp. maturuisset, misâ legatione petijt, vti se ad-
mitteret in palatium, quod idem erat atque imperij successionem expe-
tere. Imperator petitionis insolentiam indignatus, fratris legatos ne-
cari jubet. In ipsum porrò nihil molitus est; sed ut omnem fastigij spem
ei præscinderet, F I L I N G U M filium seprenem, successorem declarat.
Nam hunc, ut dictum, amabat impensè; & quia in eo ætatis flore jam
robusto erat corpore, firmâ membrorum constitutione, optimoque
ingenio, ab omnibus amabatur. Reicardo in eo versabatur, ut bonum
ac fidelem tutorem illi reperiret; & quoniam à multo jam tempore
Qua n g u m noverat K i ù p i n c i fratem, fide ac prudentia insi-
gnem, hanc ei tutelam decrevit. Quod ut fieret rectius, totam C h e u-
c u n g i qui sub C h e u n g i familiâ, ut diximus, optimus Imperatoris
C h e u n g i, tutor fuerat, historiam in cubiculo, in quo somnum capie-
bat, depingi curat. K r u y a m deinde F i l i n g i matrem de multis
criminibus fictis verisque increpitam addixit morti, quam ipsa sibi con-
ciseret. Admirantibus qui aderant, insolentiam huins judicij, quo fili-
us imperare, mater mori juberetur; Imperator ita respondit. Quod me-
do ago, post intelligetur. Usque ad hoc tempus, ut nostra narrans historiæ,
sepe turbatum est à matre pauci Imperatoris, impiorum. Tales femina ple-
rumque insolenter effarentes se se, pueri contumio, sibi arrogante, impiorum,
adspicib; servient, omnia pro libidinô agunt. Nemo est, qui eas coercere
possit. An L u h u m , qua et avi mei coniuncta fuit, historiam ignorauit?
Moriarur igitur hac, si ne turbet imperium. Adeò nec proximi sanguinis
commiseratio bnrbpros moverit.

*Legati ambas-
sio, fratri
succedit.*

*Filiu regnum
obtinet, mater
mori juberetur.*

Ceterum ingravesciente jam morbo, Qua n g u s ad Imperatorem
visendum ingressus, & animo commotus acerbissime levit. Tum inter
lacrimas eum affatas, Nibil, ut video, jam est, inquit, quod speres. Ad
eum namque verum tuarum articulam venisti, quoniam nec tua virtus, nec
tuorum Imperij potentia noscere posse, inclutabilis resp. male. Hoc unum,

superest, et nobis dignum est, dignum imperio successorum valinquis. Tuac
Honorius fugit. Imperator in ipsa morte sui fratris decretique constans. *An hic denus*
desperatam historiam contemplari ei? inquit; ecce FILIUS UMI filium im-
perij heredem esse jubeo, iutor esto; quod omen Calo placeat! alterum.
CHOGUNGUM fuiurum credo. Cujus verba *Qua NGU.S. excipi-*
ens, Meliorum, ait, me quare, neque bunc eris operosum invenire. KIN
GELIUS est ille; hunc munus quod debet, qui virtute superior est omni-
bus. Forte *GELIUS adstabat, & ad sui commendationem praefra-*
ctus, Id ego vero nullo pacto, inquit; admittam. *An ignoras me non Sinam*
sed exulam esse TARTARUM? Cujus rei fiducia Sinis me preferri parat
sapientibus? Imperator amboram modestiam letus, mox *FILIUM*
imperijs successorem pronunciat, qui modò, etatis octavum explera-
annum. *QUANGUM* vero summam donatum praefecturam, dat filio tu-
*torem; *GELIUM* supremum militum ducem creat. Ita duobus his
● *Præfectis optimis filio contraditissimum cautum credebat;* iphi posterus
dies supremus fuit. Erat *HANUS.* Imperator nulli sancte secundus
in Sinis; sed in seständis longioris vite præceptis plusquam aniliter su-
perstitiosus. Cujus adipiscendæ causâ illis hominibus qui aeternum vi-
cuntur dicebantur, sumtuosissima templa non modò intra fines imperij,
sed foris etiam construxit. In quibus *CAMBODIANUM* illud emine-
re magnitudi-
nub. sexies mille constans columnis lapideis, ab hoc, nisi me conjectura fal-
lit, etiam Imperatore exstructum. Scribunt enim Sines, ad Libycum,
ab eo structam esse magnitudinem ad eum, pro qua singuli Præfecti singulas
columnas miserint ex eodem saeo, cùdque magnitudine, ornatæ
cordeo serico, quò magis Imperatori ariderent. Idinc Imperator iste,
nullà suâ injuriâ idololatriæ apud Sinas autor dici queat; licet ea secta,
quæ apud Sinas etiam nunc heret ac metempsychosim, sive animarum
ex uno in aliud corpus transiunctionem admittit, post Christum natum in
Sinam infusa sit. Sed de hac in secundâ Decade, Deo favente, plura...
Ante hunc autem Imperatorem apud Sinas erat una omnium communi-
nis religio, quam literatorum seu philosophorum vocant. Non quod à
CONFUTOS inventa, quia multò ante hunc philosophum existi-
tit; sed ab illo composita. Nulla idola agnoscebatur ea secta; unum
& solum numen venerabatur, XANTZ nominatum, ut jam docuimus.
Exin paullatim in errores lapsi Sines, multos homines colere coeperunt,
ut Heroas. Præterea montium fluviorumque ac rerum aliarum spiri-
tus tutelares venerabantur. Ac primùma quidem homines non è yu-
*go,**

go, sed facinore aliquo inclitos exstructis fanis proponebant in exemplum, ut etiam nunc faciunt; non tamen instar Numinum eos adorabant. Eti postmodum aliquid numinis antiquis statuis inesse credens posteritas, eis Numinum honorem habuit. Parentibus etiam atque cognatis ab hujus gentia incunabilis hucusque tempora semper exstruxere, SUTAN dicta; nullā tamea impositā statuā vel figurā. Id eō fiebat, ut ex obsequio, quod vitā functionis impenditur, discerent filij, quō modo parentibus vivis esset obsequendum. Nullus ibi Numinis cultus, sed tantum civiles ceremoniae. Id adeō patet vel ex ipso Confusio; qui pluribus locis boni regimur a formam ex his ceremonijs pendere docet, ex ordine autem, qui in illis servatur, ordinem inter principes, Praestos ac subditos colligit, è ritibus ritus, quibus regnum gubernandum, ex obsequio obsequiuimus, quo parentes, ac majores nostros afficere Principesque debemus. Afferit id genus alia multa; ex quibus satis constat, Sinas non adeō hebetes esse, ut paullò ante mortuum, sive vel patrem matrēm ve, filium, fratrem aut sororem vel denique alium quemcumque consanguineum, ut Numen venerentur. In aula vero illā (sic Sines nominant) omnium sunt scripta nomina totidem tabellis, quae sunt mortui ex una quapiam familiā; non unius tantum aut alterius. Vnde potius grati animi memoriam his ceremonijs se referre docent. Neque vero est simile, omnes suos ab illis Numinis loco colī; cūm iste jam aule fuerint, quo tempore nulla diuin admittebant idola, quæ nec jam

secta philosophorum ad-
mittit.

*Parentibus mori-
tua habiti ho-
nore, sed non
divinit.*

MAR-

MARTINI MARTINII è Societate Jesu.

SINICÆ HISTORIÆ LIBER NONVS

IMPERATOR SEPTIMUS HIAOCHAUS

Imperavit annis XII.

Cycle 44. anno
32. anno Chr.
86.

Mariæ Imperatoris clavis.

Vhus Imperatoris etiamnum pueri mira indoles ac præcipue supra etatem prudentia ac perspicacitas fuisse scribitur ab historicis Sinensibus; adeo ut dicere audeant vix aliquem ex Imperatoribus superioris memoriz parentis his dotibus habuisse. Sed ut plerumque sit, magna non sentescunt, & præcoœnia non durant. Id expertus est hic Imperator; qui anno imperij duodecimo fatis concessit, toti Imperio magnum sui desiderium relinques. Nonum attigesat etatis annum, cum ad clavum accederet reipublicic, licet in tutela Guaxi effet. Initium principatus, matris honores fuere; quam virtù functam Imperatricis titulo statis ceremonijs ornavit. Mox capitalibus causis Parum præfecit, aptissimum ad hoc manus virum. Quo munere ita functus est, ut ab omnibus laudatur. Iustitia tenax fuit imprimis, severus, at non crudelis. Multum ad hoc ei mater profuit; que quotidie interrogans domum redeuntem, quot homines vivos emisisset è carcere, quod plures audiebat, eò latior filium amplectebatur. At ubi locus factum comperit, & aliquos affectos supplicio, cibum ei negabat. Indices operas, inquiens, hominum servare vitam, quoad ejus fuerit potest, nec reum morti addicere; qua cum datum erit pro supplicio, cum reliquæ etiadia improbitas vicerit. Facile namque hominem mori; at nasci difficile, difficilius crescere.

Quidam pro Imperatore. Primo Imperij anno quidam adfuit vestitu & insigniis Guzzi Principis superbus; qui se Guzzi ipsum Imperij heredem jactabat.

la

In confinibus T A R T A R O V M primūm yisus, inde Sinas ingreditur ^{ab} redire ^{ad} ~~ad~~
 Nemo tamen eum Imperatoris metu, excipere audebat vel admittere;
 sed nec otinino spernebatur. Re ad P U X U M tandem delat^t, G U R I U S
 siue fidelis siue verus capitur. Nec mora; fert sententiam in eum P U-
 X U S, ut medius sectetur. Sententia canam mandavit verbis hujusmo- ^{Mortalia quae}
 di. *Profligens filio patrem maximo macrō affecis, utrig; non ob aliud, quam* ^{causas in-}
quis illam offendoras. Nam cur clām aufugis? cur tristissimo ipsius causa ^{perit.}
parens nullum de se indicium facis? Credamus quāquam eum vivere, de
quo tec annū nibil vnguam auditas? quoniam Imperator, quem Imperium,
universum luxit, ne mortuum? sed vixeris adhuc sanè, si vero mortuum non
est, mortis causa jam res est, quod tam tardè redij, patrēmque iusto salario
privavis. Quam ob rem necessarium sensu pronunciōque; verus an fidelis
si scelos non sicut.

Anni ejusdem mense nono diem obiit supremus G E L I U S summa militum Praefectus magno cum Imperatoris dolore; qui duos ejus filios, ob patris merita insigni prefecturā ornavit. Vnus X A N G U S, K I Z N U S alter appellabatur. Eodem mense probis ac doctis aliquot viris summo silentio totum Imperium lustrandum commisit, diligenter iussis inquirere, si quid uspiam esset correctione dignum; precipue si quid noxiūm populo vel grave judicaretur. Año secundo Q U A N-
 S U M fidelissimum tutorem suum, Regulum sibi tributarium crea-
 vit P O L O U M dicitur.

Tertio ejusdem anni mense, quod annoz sterilitas anceperat. *Magna Impē-*
Imperio, edixit, ut, quibus res lauta domi alimentaque plura, quam que ^{ratori in eō;}
habebant necessaria, suppetarent, egenitibus mutuam oryzam darent, ^{in cura.}
quantum victui sementique satis foret; hac lege tamen, ut messis tem-
pore, quae acceperant, cum fide restituerent. Quod ut melius fieret, pro-
hibuit, ne quis venderet oryzam aut emeret, sed mutuam tantum da-
rent & acciperent. Vbi autem messis tempus advenit, quis acceptam
oryzam redderet, edixit; se namque solutionis loco tributa omnia ex
agris pendenda omnibus remittere. Ita præclarè pauperum necessitatē
per divites providit, cù tamen moderatione, ut nec isti conqueri possent
sibi aliquid ademant, & illi nihilominus se accepisse gauderent.

Suprà de S u u o à T A R T A R I s ad Boréum mare vel lacum H A X
 transmissio docuimus. Ibi multum ab ijs vexabatur, ut vel sic fidelem
 filius animum expugnarent, & ad sua signa sequenda traducerent.
 T A X U præterea rex L o u m ducem, quem ad T A R T A R O S defecisse
 dixi.

diximus, ad Suu u s misit, ut eum verbis exemplique suo ad defectio-
nem solicitaret. Ad quem ubi pervenit L a u s , sic eum alloquitur.
*Nemo miser odit solarius; & facile, quasi rosmarinus, excitatur, qui ja-
-get, ut vigore volit ac felix effe. Tu verò, dux optime, car rotipsum sic
affigui? car tam indigna patorum? car virtutem tuam tenebris damnas, per
quam apud T A R T A R O S in luce versari licet, opesque ac magnos honores
consequis? Cui Suu u s summam fidei, pari constantia. Ego ait, non feci sumo-
per in Sinicum Imperatorum pium filii, quam filius in patrem esse debet. & si-
guis filio in patria causā non modo pati aspera sed vel mori est dulce; non de-
bet, nec conqueritur. Mortus hanc constantiam L a u s , ab imo suspirans. O
fidelium inquit. & redi tenacem virum! nunc mea perfida crimen qua-
rum fuerit, agnosco; cuius insignis & mansueta improbitas calostoma stram-
in me ultiōneque laceſſit.*

Arguitur contra monumendum. Inter haec Imperator legatos iterum ad T A R T A R O S misit, quā
Suu u m reducere ac reliquos novem Sinas, simūlq; de pace cum T A R-
T A R O R U M rege tractarent. T A N Y U S rex remissus reliquis, ne Suu u m
etiam reddere cogeretur, mortuum perhibet. At annus ex adian-
tibus secreto legatos monuit de loco, in quo Suu u s attineretur. Tunc
acutissimè legatus ita regem affat. Imperator noster nuperrimè silve-
strum anserem invenatione occidit, sed enī alis est inventa schedula
Suu i manu scripta, in quā Imperatorem decobat se in H A N H A I paſto-
rem esse. Oblitupuit ad hanc verba rex T A R T A R U S ; cūmque Suu u m
occultare non posset amplius, illum quoque legatis tradidit. Ita S i-
n a s inter ac T A R T A R O S pax convenie; quā fruem Imperium ad
studia literarum ceteraque pacis ornamenta restoruit. Imperator re-
dentes legatos latet exceptit. Cognitā verò Suu i fide atque con-
stantia, veneranda canicie conspicuum amplexus, quā præmium tante
virtuti debitum tribueret, Regulum fecit, & tanquam Ieroi ad alio-
rum exemplum summos honores habuit, vaecā solitis ceremonijs ante
illum occisa.

*Dividit & au-
mulari inter
propinquos.*

Qua nē u s autem et si omnes fideliſſimi tutoris partes impletes,
magnā prudentiā & acuitate rebus Imperij prōvidens, puerūmque
Imperatorem ad omnia solertiſſimè instrueris; tamen, ut sit in magna
fortuna, efficere non potuit, quin multorum & maximè ſibi ſanguine
junctorum odiā ineutieret. Nam cūm dignitates & hopores ambi-
cent, nec eum votis suis obſequientēm habefent, quippe munera non ex
ſanguine aut gratiā, ſed ex meritis cuiusque diſpendiantem; itz impo-
tentest

gentes de Quān go simul & Imperatore interficiendo quām possunt secretissime cū Tān o tractant consilia. Yēn rex is erat, qui sibi debitum Imperium credens, cogitationem illius turbandū nūnquam dē- posuit. Prīmō igitur Quān gū apud Imperatorem in perfidia sua spicioaem vocare per ipsum. Yēnē m regulum aggreduntur. Illius enim nomine litteras ad Imperatorem dant, inferentes Quān go multa crīmina, super summū illud, quōd in Imperatorem neficiū quæ mala machinaretur. Non latebat Quān gū m, hanc epistolam Imperatori traditam fuisse. Quare postero die palatīum ex more ingressus Imperatorem non convenit, ut debebat; sed foris in prothy- ro quodam manet.

Imperator notatā ejus absentiā, & ubi sit Quān gū s, adstantes in- terrogati. Aderat forte Gān u s inter ceteros, Guān g i gener qui- dem, at unus ē conjuratis. Hic ergo, Quia scit, inquit, sua crīmina tibi à Tān o rege detellā; idcirco apparere non audet; sed foris res occītū ex- spectat. Imperator confessim mittit, qui Quān gū m introduceret. Ille non aliter ac reus, sine pīleo, positisque pīfectūra insignib⁹ ingredi- tur. Quod ubi notavit Imperator; Vēstes tuas, inquit, ac pīleum resūme. Hanc ad me dācām epistolam supposuitam ē fāl sāmque jam cognovi. Tu innocens es & mihi fideli. Fille vero ē fē, quæ hoc epistolā comītentur, lu- ce marīdianā megis līquet. Quo enīm pacto in Yēn regnum hāc ad- Tān u m pervenire posuerunt, cūm hīc nōnulla legam, qua nondū de- cēm ab hīc dies contigerunt? Erat tūc Imperator annos quatuorde- cīm natus, & hoc sagaci responso admirationē omnibus motiv. Auli- eos deinde simul omnes allocutus. Nemo autem, in pōstōrum audiebat fidissi- mū mihi. Praefellūm à patre meo mihi rōtōrē datūm accusare. Quā- entīm fidēlēm accusarē, cādēlē opīrā se prodītū infideles. Nōn quidēm in- istiū crīminū reos & autorey non inqūrām; ut in pōstōrum quīque sibi ca- veat, nō pī vero sūl invīdīa.

Imperatoris
prudentia.

Postquād tālīs Quān g i hoc stratēgēmā non successit; aliud dācā cō- ordiūntur. Id erat hūjusmodi. Quān gū s ab Imperatoris sorore invi- tatus ad epūlūm per occultos ibi scīarios erat necandūs; eodem deīn im- petu deīciendūs Imperator ē solidū, substituendūsque Tān u s. Sed tantū scīlus ac perfidiam famulūs, cuius operā propūdiosa mā- lior volebat vītū, defēxit; Quān g i m que de pērīculo commo- nuit. Quare conjurati capū sunt omnes, comitteritōque suppli- U u cīo-

Supplicio affecti. Soror Imperatoris de se ipsa statuit, & TANUSIANGUEO sibi spiritum exhaustum. In hunc modum est exstincta simul cum conjuratis omnibus haec conjuratio. Nimirum saepe sibi ipsi nocuit improbitas. Subscriptis autem huic conjurationi etiam Imperatoris soror, quia cum uno ex conjuratis impudicè viuebat; à quo rogata convivium instruxerat, turpisissimo amasio quam fratri fidelior. Ut intelligamus nihil esse tam fœdum, ad quod impudicam mulierem effrenata libido non deducat.

Secundum hæc portenta quædam nunciata sunt, quæ mortem Imperatoris ex vaticinantium ingenij minabantur. In maximo illo monte, qui TUXA dictus XANTUNG provinciam nobilem facit, ingens repente lapis emicuit, erectusque suâ sponte stetit. E salicum præterea folijs vermiculi ad modum cicadarum volatiles enati sunt, qui Sinicam vocem emittere videbantur. Ejus autem vocis hic erat sensus, PINGUS regnat! quæ PINGUIM imperatorem futurum demonstrabant HIAOCHAS quidem imperator juvenis moritur, cum imperandi deberet initium facere. Nullum filium heredemve reliquit Imperio, sed magnum sui ob egregias nature dotes omnibus desiderium.

IMPERATOR OCTAVUS

HOUS,

Imperavit menses V II.

Postquam igitur HIAOCHAS genito ex se successore caruit, omnium ordinum consensu ad patrum ejus devolutum est imperium. HOUS is fuit, qui vix principatum adjerat, cum eo se indignissimum ostendit. Nulla boni regiminis ei, nulla publicæ felicitatis cura; solis voluptatibus ac libidini servire, comportationibus totos dies insumere. Dixisse ideo regendum imperium suscepisse, ut depravaret, sceleribus flagitiisque usque adeò contaminatus, ut nec adesset, pon sine summo omnium dolore ac sensu, cum HIAOCHAS justa persolverentur. Serò paenituit QUANGUIM ceteroque Praefectos talem elegisse; maximè dolentes & incertos, quid in tam inclinata republika caperent consilij. Tandem QUANGUIS ex intimo animi sensu

TIE.

T I E N Y E N U M , amicum suum salutans consulit , quanam ratione sic eundum obviām huic malō . Cui T I E N Y E N U S , Tu , inquit , in Imperio primas senes ; tu falcrum Sinarum es & columnā . Si se facit indignatio Hous imperio ; quemadmodum cum elegisti , sic reiace ac meliorem ex H A N A familia substitue . Recordare , quid olim I Y N U S T A I K I A O Imperatore fecerit . Et tamen tanum abest , ut aliquis factū reprehendat , ut potius fiducia ceteros omnes laudet . Hunc imp̄rare si tibi perij , si H A N A familia felicitas , si denique tui nominis gloria cordis est tibi . Sic enim H A N A familia I Y N U S es futurū . Tum Q U A N G U S nobiliores Praefectos convivio excipiens & è re natā eos alloquens , Omnia , inquit , inquisimē agi Hous ac perturbare . Quid si res Imperio t̄ profecto & illud perturbabit , & nostrās imperatricēs familiā funditū expirabit . In hoc discrimine quid agendum patet . postquam salutaria non admittit monita ? Distinguere omnes ad hæc verba ; & nemine loqui auso . T I E N Y E N U S è mensa denique se proripiens , gladium , quo cinctus erat , stringit , & ad Q U A N G U M versus . H I A O U U S Imperator H I A O C H A O I O , inquit , iuorem deas , ut Imperio provideres , illudque inā fido ac virtute pacatum conservares . Quisbus artibus si unquam alios , nunc certe opus est maximè . Vides enim totum Imperium periclitari ; nō ab alio magis quam ab interea medium expectat . Se non medetis hū malū ; quā fronde mortiens H I A O V U M imperatorem sub terrā convenies . Hujus diei consilium dilatior nem non patitur ; nunc est constituentur , quid fieri placat , ne maiores iurabas cieamus . Quiquā hys mea petitioni , iusta sāne , non relenquit locum , qua unum spectat Imperij bonum ; scias ille se hoc gladio periturum . His dictis animati , simul omnes K I X C U M summanū Palatij magistrum , adeunt , exponentes consilium . Hæsit ille primū actionitus , ut unus omnibus resistere non ausus , in eorum sententiam concedit . Mox Imperatoris sigillum ac cetera , quorum curam gerebat , illis tradit . Quo facto una omnes interius palatium ingressi , H O U M imperatorem amulo comprehendunt , nullā tamen affectu in iuriā molestiāve ; sed honorifice palatio eductum , ad proprium C H A M Y R regnum deducunt , hoc omnes uno ore profecti , ad hoc faciendum sibi necessitatem impositam , quia rāhtum dedecus ferre non posset Imperium . Omnia autem erga malum Imperatorem odium effecit ut nullas omnino mortus extiterit ; nemine illum auso defendere . In hunc modum ex Imperatore regulus iterum tributarius factus est .

Conjuratio
præcurva

IMPERATOR NONUS SIUE NIUS.

Imperavit annis XXV.

*Cyclo 44. anno
45. aucto Chr.
71.*

*Imperatoris in
infantia va-
tio discrimen-*

Fuit Siuenius Hiatus Imperatoris nepos, Princeps di-
ctus; cuius patrem, matrem ac sorores pestilentî illâ medicinâ
extinctos esse diximus. Infans adhuc cummatre, quæ magis quo-
que arcessebatur, conditus in carcere est. Hiatus enim cùm
agro corpore esset, iratissimus magis non illos modò, qui eam artem
exercebant, sed & affines mortici addixit; nec Imperatoris filijs aut ne-
potibus parcens.

Dum in carcere cubaret Pingenus, mox ei matrem abstulit, quippe
jam infestam toxicq. Ibi sine dubio morientum infanti fuisset, nisi
Kiesinus carceri praefectus cognovisset Lium Pingeni patrem
perinde ac matrem vacâscie culpâ Quare illius commiseratione motus,
infantis curam suscepit; & quia non licebat sine consensu Impera-
toris eum emittere ex carcere, mulierem intromisit, quæ alimenta
lactis ei daret. Neque hic infantis seu periculum seu felicitas fec-
tit. Nam regij mathematici Imperatorem admonuerunt, visa sibi
supra carcerem signa regia & vapores ejusmodi, qui prænunciarent
intus aliquem esse, potiturum olim imperio. Fidem invenerunt apud Im-
peratorem prædictio; nec dubitans ex his aliquem ibi esse, cui calum-
ac sidera destinarent culmen, subito impetu omnes attentos in car-
cere mactari juber. Adsum carnifaces; quos tamen Kiesinus
Prudens f.
etum Kiesinj ingressu prohibuit, causatus multos insolentes intus esse, quos occidere-
necas, impium atque injustum. Satellites Imperatorem de repulsa mo-
nent; qui tum collecto ex præcipiti furore animo impium mandatum
resciocdit, ac rem penitus considerans, Si Calum, ait, alios scupra desti-
navis; quicquid agam, synstra ero, nec synquam faciuntare potero. Ita-
Pingenus jam secundò servatus, ac postea tandem emissus è carcere,
itteris ac philosophie Sinicæ egregie studuit. Erat, cùm Hous exure-
tur imperio, natus annos octodecim,

Itaque

Itaque cognitā illius doctrinā & virtutis amore ; omnium ordinum suffragijs adeptus est imperium. Erat savissimis moribus , quietā placidāque indole ; ac talis , qui misericordiam adhibere posset suis . Quippe varijs fortunaz casibus factatus , subditorum calamitates miserari sciebat , quia præsenserat . Hic est ergo , quem insalicum folijs vermiculi pradicebant , ut Sinenis scribit histricus.

Vt primum accessit ad gubernaculū , non defuere , qui GuANGI Imperator superne landibus apud eum obrectarent . H o u m ab illo dejectum fastigio contra leges , contra obsequium , quod Imperatori subditus debeat . Tali viro parūm fidendum , qui tantā esset potentia , tantāque audacia . Projnde caveret sibi QuANGUaque reprimeret , magnopere svadebant . Pronis quidem auribus hac accepit Imperator , probè intelligens illud Principatus arcanum , Neminem aliquem magnum facere vel pati , cuius fortunam in potestate non habeas ; verūm , licet ei QuANGU us esset in metu , noluit tamen quidquam adversus eum agere , multō minus ab officio depellere . Noverat illius virtutem , ac fidem , jam inde ab avo suo HIAOUBIQUE celebratam ; exemplum in amoto antecessore viderat , quod cum illis artibus pugnare videbatur . Itaque spēm inter ac metum distractus elegit sapientissimē , timere potius , ut sancte honesteque viueret , quam ut a QuANGO securus bonos dediceret mores . Cujus tamen ingenium ut periclitaretur , noluit ejus filiam in uxorem , sed tantūm in concubinam accipere . H I U A M vero aliam adolescentulam matrimonio sibi conjunxit uxorem . Hanc filiæ repulsam a quo animo tulit QUANGU , séquitorum ad Imperatoris voluntatem conformavit . Erat enim vir verè bonus , & Imperatori ante omnes fidissimus , qui nihil in Imperatoribus non amabat præter vitia . Vxor autem ejus nequissima & ambitiosa mulier marito usquequaque impar , filiāque spretam , indignè ferens multas turbas concitatavīc , ut in loco memora- bimus .

Addunt Scriptores Sinici ; quoties Imperator avorum aulam , suum Profectum , ingrederebatur , comitante QUANGO , &c , ut mos est , manibus syrma colligente , tam insolito affectum horrore , ac si à tergo instaret aliquis , qui ferrum ei minaretur ; alio vero id munericis obeunte Praefecto , metu omnis expertum incessisse . Præfigere videbatur animus ,

animus quantā calamitas cum à cognatis Quanconi maneret. Nec fallebat ipsum hæc Imperatoris ex timore nata titubatio. Vnde summo se magistratu abdicandi domumq; redeundi copiam petiit; quam tamen haud impetravit. Ut mirari sanè subeat, quo præsente paveret, esse sine ipso tamen noluisse.

Eius clementia.

Ex quo, ut diximus, illa contra HAOCHAU imperatorem & QUANGUM orta seditio, severissimè hucusque in consciens ac rebelles inquirebatur. Multi specie Imperatori serviendi privatas ulciscuntur injurias. Quò factum, ut æquè innocentes ac criminum consciij necarentur. Si uenius ubi regnare cœpit, inquisitionem continuo sustulit omnibus concessâ præteriorum venia, ne quis in posterum officio decesset suo; exhortans omnes ad concordiam & fidem. Præterea judices non paucos mutavit; eos dico, quos justo severiores cognoverat. Comperto autem HOANGPHUM HONANÆ provinciæ prefectum mitem esse ac misericordem, qui populum sibi subiectum sola virtute imperandique suavitate perbellè regeret, procul terrore peccatum; in regione adlocutum, summum tribunalis eius, in quo capitales aguntur causæ. Praefectum creavit, etiam atque etiam monitum, ut, quantam posset cunque subditorum misericordiam caperet. Nam ego aiebat, inter meos subditos jam subditus fui, carceremque ab incunabulis expertus, scio, quanta malu vexentur subditi; quorum proinde conuenit maxime misereri. Multa alia decrevit bono publico; non ignarus, quid sit parere dicto, quid imperare. Ac sanè optandum esset, ut omnes Principes, qui alijs imperant, quid sit obedire, dignoscerent. Si enim calamitosam sœpe subditorum sortem intelligerent aut experirentur ipsi; vel ego fallor, vel illi suos magis amarent, quid enim dicam, minus vexarent aut opprimerent?

Anarxis pueritia ab ipso. Anno imperij secundo fortissimi cetera vir animi TIENTENUS seipsum & auri cupidinem vincere non potuit. Cum enim regiorum sepulcrorum extruendi atque ornandi esset ei mandata cura; multum numerorum millia subjectis expensarum falsis rationibus surripuit. Criminis erat manifestus; cùmque id apud Sinas esset capitale, missus in carcerem, castigem exspectabat. Adjunctus tamen à duobus amicis, ut de Imperatore legendō bene meritus, vita gratiam obtinuerat. Quippe Sinica leges hoc præclaris olim in rem. meritis dabant. ut admissum postea forte crimen esset impune. Duo igitur amici culpæ gratiam nunciaturi tendunt ad carcerem. At TIENTENUS eorum aspectum non

non sustinuit; néve illos videns, pudore confunderetur, laqueo sibi ipsi
iudicavit, bis mori dignus, qui se quoque iudice indignus erat vi-
vere.

De **Quang** i virtute ac fide multa diximus, sed uxorem habuit.
Hienam nomine, fastu nequitiaque nulli secundam. Hæc, ut di-
stum, filiæ repulsam non ferens, ut illam diademata videret, **Hiem**
Imperatricem parabat è medio tollere. Occasio erat ex difficultate ^{Ambito ali-}
partus, quo **Hiem** tertio istius Imperatoris anno filium **Hieu** eni-^{ene Impera-}
tebatur. Omnes quotquot erant in regia medici, pro salutem Imperatricis ^{mortem} ~~accersit~~,
vocantur in consilium. In his erat **Leonus**, unus è **Quang** i domesti-
cis atque intimis familiaribus. Hunc igitur **Hienam** solicitat magnis
promissis præmijs, ut Imperatrici venenum cum pharmaco propinet.
Ille spe felicitatis, quæ offerebatur, vinctus, Imperatrici medicatum mi-
scuit poculum ejusmodi, ex quo in mœrorem lapsa, denique moreretur.
Idque tali arte fecit, ut ne suspicio quidem esset, illam veneno perisse.
Quangus autem id medicis hæc impune volebat esse, tanquam in-^{Scelus mœrii}
parandâ medicinâ peccâissent. Namque in eo erat, ut hæc de re quæstio-
nem haberet; cum illius uxori veniam eis & impunitatem deposita ac
rogat, ut saltem in **Leonus** nihil triste statuat. Subsoluit **Quango**
fraus vxoris ex importunâ petitione deprehensa; nec multum aberat,
quoniam eam quæstioni subijceret. Verum quia tale crimen totius familie
interitum merebatur; sibi suisque rebus timens, ultra suspicionem non
processit. Sed quia nihil adeò est occultum, quod etas non in apertum
proferat, præcipue si est à muliere profectum crimen; post **Quango** ^{Excidio fami-}
mortem **fraus** delecta, totaque illius ^{de}extincta familia. ^{lia puniuntur.}

Interim, quod nequissimi artibus quarebat, **Hienav** idit. Nam
Imperator filiam ejus uxorem accepit, ornavitque diadematè. Atque
ut totum Imperium exhilararet, è carceribus captivos omnes more
gentis emisit.

Scribunt historici Sinenses, anno quarto huius Imperatoris (fuit
is ante Christum septuagesimus) mense quarto, tantos terræ motus in-^{In Sina terra}
Sinis factos esse, ut montes aliquot evulsi suâ mole corruerint, majori
tamen hominum terrore, quam damno. Quod sanè mirum est, quia
Sinicam terram raro nec qui leviter movisse constat. Sinæ, ut sunt pro-
nis ad superstitionem animis, ex hujusmodi prodigijs interitum omi-
nantur Imperio, quia irati cæli ac minacis ea signa esse autumant.

Paullo

*Quangus mo-
nstrum Impera-
tori fidissim.*

Paullo post Quangus sato concessit eximiā in Imperatorem fide memorandus; subductus terris ante, quām suā cognationis intericū videret. Ad ægrum ipse Imperator humanissimè invisit. Cujus ut in se Imperiumque universum merita grata memoriam prosequeretur; Iu u m ejus filium summum dextro cornu ducem præfecit, paternum quondam munus. XANGUM verd illius ex fratre nepotem Regulum creavit. Multos insuperē QuANGI familia extulit ad honores, sed valde caducos, ut videbimus.

*Monitor Im-
peratoris eligi-
tur.*

*Omnia scripto
agentur apud
Sinas.*

Mortuo QuANGO Imperator ipsenre omnem regiminis curam suscepit; novum Præfectum instituit, quem admonitorem Imperatoris vocabat, cūmque liberē, si alicubi peccaret, admonere licet. Quod exemplum reliqui deinceps Imperatores fecuti sunt. Itud in hoc Imperatore eximium fuit, quod severissimè Præfectis invigilabat, de moribus eorum agendiqne modo inquirens. Populi verò gubernandi per quam liberalisac suavis ratio. Quinto quoque die publice sui copiam faciebat; quo die omnibus & præcipue viduis, pupillis ac pauperibus patebat aditus. Præfectis autem edixit, ut in posterum omnibus & præcipue viduis, pupillis ac pauperibus patebar aditus. Præfectis autem edixit, ut in posterum omnes causas scripto traderent, ut melius consideratis omnibus etiam scripto responderet ipse. Non raro enim contingere dicebat, ut loquaciores fncis verborum ac lenocinijs extorquerent omnia, quām concessisse, frustra deinde poeniteantur. Hic mos etiam nunc apud Sinas viger; quo sit ut, licet Reges Sinarum raro se publicè videndos indulgent populo, continuo tamen reverendum eo versentur. Et plane magis ita cum suis agunt secretā negotiorum omnium cognitione, quām illi, qui assiduo suorum colloquijs ac familiaritate uentur; negligentes interīcō eorum negotia. Non enim regum facies à populo queritur, sed favor, neque pedes, ut aiebat ille, sed caput imperat.

*Martinatione
feminae am-
bitio.*

Suscepere jam duos filios Imperator; quorum primus HIEUS, de quo supra dictum, hoc anno declaratus est heres Imperij atque Successor. Alter KINUS ē concubina fuit; quem hoc eodem anno HOGAN regem esse jussit. Ea res vehementer usit HENAM Imperatricis matrem. Hoc enim pacto, si patet nepotem filia, non Imperatorem, sed regulum tantum fore videbat. Quam ob rem sit autor Imperatrici. HU M veneno tollat. Nec inobsequentem filiam habuit scelerosa mater. Namque Imperatrix ita omnes ex occidionem intenta,

intenta; quā prīvigno propinaret venenum, eum sepe simulato-
ris affectu ad cōvivium invitare, nec quidquam eorum omittit,
quā ad ipsius interitum spectare videbantur. Sed incassum omnia-
Nam nec puer Princeps, in recenti adhuc magorum memoria quid-
quam comedebat, nisi à ministris prægustatum; & nescio quo modo
in regiā increbuerat. H E N R I C U S Imperatricem veneno
sublatam esse. Ac licet Imperator hujc suspicionei prorsus abrogaret
fidem; severissimè tamen edixerat Principem custodientibus, ut
eibum potūmve, priusquam porrigerent, cum cara explorarent. Gli-
scente tamen interca rūmōre, propinatum esse manu medicis venenum
ab H E N R I C U S Imperatrici; paullatim Imperator omnes è Q U A N G I fa-
miliā prefectoris majoribus privavit. Advertebatur id à X A N G O,
I u o ac reliquis, qui proinde cum H E N R I C U S de ipsius etiam Imperatoris
nece consilium agitabant. Sed detecto prius, quāt perfecto sce-
lere, capti omnes conjurati cum totā stirpe deleti sunt. Hic etiam
H E N R I C U S commeritas pridem pōnas dedit, Imperatrici soli facta vita
gratia; sed ab Imperatore repudiata, quod reliquum illius erat, yi-
dua & ærumbis deformata traduxit. Tot malorum causa fuit vnius
maulieris ambitio. Sed, quā malis artibus honores familię quarebat,
optimi Q U A X E familiam simul ac se perdidit.

Postmodum Imperator ad Imperij leges & jura ordinanda ani-
mum applicavit. Varis quippe leges à varijs Imperatoribus latè in L e g i o n m o d o
immensus excreverant; quibus, non dico, intelligendis, sed si-
tendo vix legendis uaius hominis vita sufficeret. Quare qui aliquam
ante ceteros earum cognitionem ceperant, alios fraudes ex frau-
dibus texendo facile decipiebant; unde multa tribunalibus nego-
tia, multa iniqua lucra provenere. Itaque illas ad pauca capita, re p r i s a
rededit, non omnes, sed meliores duntaxat, antiquatis reliquis,
Iustiniano nostro non absimilis. Quantā vero moderatione
ab judicibus essent homines addicendi morti. hac lege monstra-
vit. Volumus, ut judices possint in leges poccere, quās ut causa
non probē liquidoque cognitā quemquam morte mulcent. Est enim vita humana
hominis vita rerum omnium in terrarum orbe maxima. Ma- gna proinde adhibenda est carcio, ne vel uniuersi homo tamē occi-
dasur.

Etsi verè S X U E N I U S in hunc modum utilitatem reipubl. sibi
proposuit; efficere tamen haud potuit, quia existeret alicunde-

rebellio. Provincia XANTUNO cā calamitate potissimum infamia
fuit; injicio ab annoxa penuria orto. Plebs enim fame stimulante fu-
rens unquam prædari coepit, emissasque ab Imperatore copias magnā
clade affecit. Imperator, ut huic malo, antequam corroboraretur ac
manaret longius, iret obviam; Cum suum hominem probum recti-

*Sapiens dīlū que amantem cum novo milite contra fūentes emisit. Qui cūm ab-
scēmilitudo. eundi vēniā ab Imperatore pateret; interrogatus ab eo; ecquo modo
illos cogitaret reprimere, respondit, eo modo se sp̄ressurum eos, quo
intricatum funem solvimus, qui quod magis adstringitur, cōmagis ipli-
plicatur. Laxandus est, inquit, ut solvatur. Exercunt latrocinia, quia
penuria laborant, & à Praefectū tributa strixiās quam par est, exigēsibus
vexantur. Contra ius, etiam milites, armis sumsero, viam repellendo, illam
ego non adhibeo, sperans eos bonis verbis ac rationibus, comitare denique
pacari posse. Non viribus agam, sed arte. Quæ locutus, in provinciam
suam abiit. Iam ad principem urbem rebellatricem pervenerat; cūm
rebellium exercitum audīt obviam in pugnam procedere. Quare, ne
yim inferre velle videretur, gradum cum suis reduxit. Missis dein di-
plomatis ubique cavit; ne quis latronem aut rebellem caperet nisi ar-
matum. Si quis caperetur, cum solebat inviolatum & incolumem
ad se adduci, Vulgavit præterea Imperatoris nomine, se omnibus
præteritæ culpæ gratiam facere, si quieti redirent ad sua; immo & ali-
menta de publicis horreis promittebat. Dismissis igitur quoquouer-
sum literis, ipse curru vectus ad eam, de quā dictum est, urbem solus
tendit; in quam admissus omnibus quietem ac pacem suasit, non ac-
mis, sed verbis eos domans, Cūmque sua cuique licet arma vende-
re vel cum instrumentis ad agriculturam necessarijs commutare; dear-
matis annonaam regiam divilis, & segmenti faciendæ, quantum cujque
satis, attribuit. Ita sine sanguine consedit hæc seditio. Cujus generis
calamitatis semper Sinicis Imperatoribus formidolosa fuere; quod
hinc plerumque vastitas Imperij consecuta sit atque mutatio. Quippe
latronum duces paullatim vires colligunt ex perditis hominibus, nisi
mature retundantur; eisque crescit animus ad ipsum etiam Imperium
occupandum. Attulimus hujus rei exempla nonnulla supra; neque
paucā intrā afferemus.*

*Prædicta du-
ci in compe-
scenda rebelli-
one.*

*Sub hæc tempora C H U T E U S philosophus diem suum obiit, vir
summā virtute præditus, divitiarum contemtor, adeò justus, ut nec
amicorum precibus, nec parentum unquam affectu motus, uel vnguen-
latum*

*Chevci Philo-
sophi modera-
tio.*

latum à recti tramite discederet. Ad magnas Praefectoras eum extulerant mores sui; & tamen in tantâ paupertate decessit, ut sumitus, quies terrâ mandaretur, haud reliquerit. Quo auditio Imperator, illius filio cęchtum auri libros donavit, ut ex eo & patri justa persolveret, & ipse de reliquo vitam toleraret.

Neque hujus tantum, sed etiam K I Z S I N I J virtus clara fuit, il-
lius, qui hunc Imperatorem aluit in carcere, summōque in discrimine
salutem ei dedit. Ingens hoc beneficium vel ignorabat Imperator, vel
non meminerae. Neque K I Z S I N I J illius unquam memoriam
usurpauit, nec Imperatorem, etiam cum res ac tempus ferret, admonuit;
contentus præfeturā suā. Iam aliquot annis imperium tenuerat S I-
U E N I U S; cum mulier una ex ijs, quæ in palatio serviebant, Impera-
torem accepti beneficij commonefecit. Obstupuit ille cognitā K I Z-
S I N I J modestiā; maximique post eum faciens, collaudatum Reguli
dignitate ornavit. Non tamen passus eum abire, velut patrem nutri-
cium apud se detinuit; & virtutem illius ex usū quotidiano magis ma-
gisque suspiciens, adjutorem Imperij fecit ac Præfectum ab Imperatore
proximum.

Duo philosophi Principi præceptores erant dati, qui bonis mori-
bus eum ac Philosophiæ præceptis imbuerent. Alteri S U Q U A N G U S,
alteri X U S nomen erat. Inter hos forte requietis & otij mentio ver-
sabatur; cum S U Q U A N G U S, Auditione inquit, acceperit, quietu amantem
mīo & procul humana vita casib⁹ vivere, nec infamia periculis obno-
xiunt, qui scit ac cupiditatibus & babendi desiderio modum powere. Iam
utique rem fecimus, nec minus honorib⁹, quam dixerit abundamus.
Ex doctrinā nosti clarique, bonam famam conservavimus. Hac si nobis
non sufficient; timeo, ne postea perdamus omnia, panteatque non secutos
benestrum otium. Sub hac dicta conveniunt inter se, seniūnque &
agritudinem excusantes, ab Imperatore abeundi veniam petunt. Quam
is, licet invitus, dedit tamen, singulōsque duobus aureorūt millibus
donavit. Princeps quoque singulis aureos quingentos numerari jussit,
curribus & famulis additis. qui eos domum deducerent. Quod post-
quam rediere; maximam pecunia partem famulis, à quibus erant de-
ducti, partiuntur. Quicquid reliquum erat iofsumfere frumentis conui-
vijs, ad quæ suos cives invitabant, nil reservantes sibi. Aderat unus è
S U Q U A N G I affinibus qui eum admonuit, ut illa pecuniā emeret
agros filijs ac nepotibus relinquendas. Cui philosophus, H A B E O,
inquit,

inquit, ab antecessoribus meis fundum mihi relatum; qui, nisi filij ad nepotes mei desidererunt & marcebant otio, in viculum vestitumque facile sufficiet. Arent ipsi & seram. Opes nimia sapientum etiam animos depravant, malorum bonum vicia aegrot impellantque ad pejora. Sin a me nolent: virtutem discere; saltem id, non relinquam eis, per quod potiores fiant.

Anno ante vulgarem Christi epocham sexagesimo decreverat Imperator TARTARIUS bellum inferre. Namque in futurum sollicitus, cum eos accepisset iterum viribus pollere ac robore, plurimaque loca sub HIAOUO intra montes amissa recuperasse; volebat illos armis antevertere, ne, si ad pristinam potentiam excrevissent, Sinicum Imperium denuo vexarent. Sed a summo Praefecto, quod arma cogitaret, reprehensus ab incepto deslit. Eum portè sic locutum ferunt. Quid, ô Imperator, de exercitu invadendis capitas cùm domi vobla non definet, qua correctione indigent? Hoc anno, quod adhuc inauditum, filius patri; & minores uatu fratres septem, fratribus majoribus omnino viginti quinque mortis intuleris. Sunt has insignia non ferenda præteritatis argumenta, mortuorumque nocentissimam in Imperio mutationem portendant. De hoc est dolendum; bis viis applicandum præsentissimum remedium; quibusponit in Imperio locus. non erit quod TARTAROS timet. At quis a te quam primùm praecantum & provisum erit; tunc, ne non modo in Imperium, sed in ipsum quoque penetrare palpitum. Has igitur ob causas dilatum est bellum TARTARIUM.

Ceterum Indic regna quadam ab HIAOUO in ditionem redacta rebellarunt. Imperatorem de pena deliberantem cum alijs, cum etiam Praefecti retinuere, dicentes: incongruens esse, suos perdere, ut alienos subiicias. Multa quidem occupata fuerunt Imperatore atque eis regna; sed maiore damno nostro quam emolumento. Insinuus est enim Sinarum bellatorum numeru, qui perire. Solum à Sinicis Imperatoribus exigunt, ut suis justè & legitiwè impereant; sive apertos est Imperij amplissimi proferre fines, sive vi, sive armis alliciant ad subsequitur solid virtutum fama aliena regna. Quasi volentes Imperatorem nostrum dominum agnoscere, nostra nobis Sina sufficiet.

Haud multo post HIKEUS Princeps patrem offendit. Nam in convivio, multis Praefectorum accumbentibus, Imperatorem ausus est arguere, quod iudeo & etiam hominibus praefecturas committeret. Imbi-

Sembperat H i e u s cum Sinicâ philosophiâ scitum illud. Nec probum *Sinorum ad-
mira de philosophia.* nec justum esse posse qui philosophiam non didicisset. Vnde Sinis idem
est amare literas ac bonum esse. Iratus Imperator filio responderet, se
verissimè paternum ultus supercilium ; &c, Ex quo, inquit, H a N A fama
dia nostra rerum potitur; fatale semper ei fuit, à successore filio molestias ex-
periri. Sed ubinam sunt modo tot philosophi, qui totius Imperij prefectura
sufficiant? An ignoras literarum studia patilio ante nos postlimino ad nos
redisse? Ista sapienti dico; in verò ne plus to sapere credas, quām sa-
pere cupio. Post hanc Imperatoris erga filium usque adeò exolevit fa-
vor, ut parum abesset, quin exheredato illo, K i x u m H o a i g a m re-
gem successorem declararet. At continuit se tamen; cùm quia sciebat
Prefectos id non permisuros, tum in primis, ut levitatis notam effuge-
ret. Nam eum nunc reiijcere, quem paullò anteā successorem desi-
gnaverat, probrolum videbatur. Hæsit tamen ait pectori fixa vulne-
ris illius cicatrix; cuius vindicandæ quarebatur undique occasio. Po-
stea verò quām H i e u s filium è conjugè suscepit, odium repente in-
amorem vertit. Tantà enim Lætitia pestifera est S i u s i u s, ubi ne-
potem vidit, ut jam nullum nisi H i e u m vellet successorem. Quin
etiam tradidit Imperatorem suis sape manibus neparem excepisse, cum
eodemque lusitasse, posità interim maiestate.

Anno ante vulgarem Christi epocham octavo & quinquagesimo Legatio Tar-
TARU S TANG u rex legatos ad Imperatorem misit, per quos eum dominum suum agnoscebat, tributarium ultro se faciens, ac pro-
mittens successores suos deinceps in Sinicil Imperatoris semper cliente-
la fore. Variz fuerunt hac de legatione Praefectorum opiniones. Alij
dicebant hoc TARTARO sagerè, ne à Sinis invaderentur, utque in tuto
collocati antiquas vires reciperent. Alij contra suspicabantur eos
hoc prætextu Sinam explorare, quidque agatur, scire velle. Fuere, quā
legatos ne audiendos quidem putarent. Vicit demum illa senten-
tia, ut admitterentur, & tanquam amici regis legati tractaren-
tur. Hac occasione sape deinceps irrespere Sinicum in Imperium,
fictâ legatione, uti comercia sua tuò exercebant. Afferebant G i-
nese radicem illam, quæ una Sinis plurimi estimata, quantovis
emitur pretio. Afferebant præterea pelles pretiosissimas martium,
castorum, & Zibelinas, quas vocant, quarum in TARTARIA
magna copia et usus. E Sinis invicem res alias in TARTARI-
A M avchebant. Hujusmodi legationes nunc in MOGORIA Turcæ
subor.

subornant, faciūntque cum Sinis commercia, ut fūsūs in Atlanteo narro. Erit hac de legatione inferiūs agendi locus. Namque TARTARI verè quondam Sinicam Imperatorem suūm agnoverunt.

Haud multò post hanc legationem SUIENIUS est mortuus; cuius imperium satis felix & pacatum fuit. Nam quòd ab eo nonnulla regna defecerint, illa velut extera suīque animi magnitudine, indigna tam facile quam animosè sprevit. Praefectos habuit ac philosophos non paucos, homines præclaros, quorum egregiā usus est operā. Successorem reliquit HIZUM filium, quem nunc dicere aggredior.

MAR.

MARTINI MARTINII

è Societate IESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER DECIMVS

IMPERATOR DECIMUS

I U E N U S

Imperavit annis xvi.

IUENUS dictus est, cùm gubernare coepit; Imperator philosophus; doctorum hominum amator & ipse doctrinæ avidus. Sed in administrandâ republ. non perinde prudens, documento fuit, non semper, qui doctiores sint, eos & prudentiores esse. Præter frugalitatem & sumptuum moderationem multæ aliae virtutes egregie in eo laudabantur; sed quas exigua in discensionibus ac cognoscendis rebus prudentia foedabat. Loquaciores, à quibus verborum specie ac fucis decipiebatur facilimè, ad honores evehebat, eiisque modi homines idcirco reliquis credebat meliores, quia sublimius de virtute differerent. Horum itaque multi phalera-tis dictis amplos dignitatum gradus adepti, cùm deinde foedissima quæque facinora facerent; mox ob eorum contentiones & amulatio-nes Imperij status in pejus ruere coepit. Nec illud tacuerim, hunc Imperatorem tardum & parvum efficacem fuisse; animi præterea insigni molitie ac lenitate minimè laudandâ. Vnde nullum unquam opportunum remedium negotijs adhibuit. Certè Siniçi scriptores eti animi moderationem in eo laudant, ac multis alias virtutes; ab illo tamen Hana familia perniciem ortam affirmare non dubitant. Sic illa familia, cuius parens & conditor excellebat maximè hominum cognitione, ab illo est affligi coepit, qui eos minimè cognoscebat.

Primo imperij mense postquam paternis manibus parentavit, Ego moderatus in tribus & aenomia Cixiuam uxorem ingenti pompa Imperatricem declaravit. E cujus

Cujus amicis atque cognatis in Imperio multe postea perturbationes & rixæ sunt ortæ; ut in proximo Imperatore docebimus. Eodem die Gauum filium, quem ex Cixiu suscepereat, heredem ac successorem regni pronunciavit.

Tum Praefectos suos allocutos, Scio. inquit, Imperium uni præ reliquo à Celo dari, ut provideat omnibus; nouis sed etiam rebus studenter suas utilitatem volupatæisque veneant, sed ut cunctorum subditorum commode utilitasque parat, immo omnibus profite. Quare ne muta misbi à Calo inspositum explearis; ex antiquorum optimorumque Imperatorum decretis eorum sequens vestigia. omnia tributa remitto, prater illud, in quo decet unum solvitur. Palati summi, eorum famulorumque numerum immuni volo. Frugationis sufficiet, missa splendore; nec ad pompam vel fastum equos & famulos alios, sed bac in re solam necessitationem pellabo. Sic et populum mea benignitate levare servabo; nec mibi paucis contentio quidquam deerit.

SIAOUANUS erat Imperatoris carissimus præceptor, iam Lovidia malè sexagenarius philosophus. Hunc cum summis præfecturæ manus ante familiæ era mandare decreasset; inter competitores & amulos invidis continuo flamma exarsit. Multi ergo in eum conjurant, oblatoque Imperatori libello multa optimo seni crimina obijciunt eâ arte, ut pro veris quidem non affirmarent, sed tamen inquirendum esse dicerent. Most erat, ut, cum Imperator accusationem admitteret, illico comprehenderetur accusatus. Iuxta sejus moris insciens, de capite boni senis inquiri permisit, non dubitans, quin posset eum dimittere. Carceri præfectorus, unus ex conjuratis, quām primū SIAOUANUS capit, & malè habet in vinculis. Ille hausto suâ voluntate veneno scipsum necat, indignum esse dicens sexagenario seni capti, licet innocens esset, pro vitâ disputare aut pro ea multum agere, cuj natura jam fere finiti imposuisset. Imperator auditâ philosophi morte maximè indoluit; non tamen adeò fagax fuit, ut rem cognosceret, vel suorum calamnias deprehenderet. Ex quo Praefectorum astutiores eum parvifacere, in factiones divisi suis rebus ac partibus studere, amulos aulicis artibus insectari; quæ res Imperium ubique turbavit. Haec factiones in Sinicâ gubernatione sunt maximè pestiferae, ubi omnia Imperator agit ex majorum Praefectorum consilij; qui cum suis favere volunt, bonum publicum omitunt, & pro affectu vel muneribus responsaverunt.

Sub

Sub hoc Imperatore QUAN CT UN g provinciā QUAN G s i, & H A I N A N insula defecerant, & immisias ab eo copias repulerant. Quare quanta potuit maximas vires contra rebelles parabat, quējus animus erat K I A S U N U M philosophum potius quam militem præficeret. Ille arcessitītē Sinicā philosophiā rationib⁹ Imperatorem ab hoc bello deterruit; & Olim, inquit, Sinicum Imperium ad Orientem mari, ad Occidentem verò canopus arenosis montib⁹ sive terminabatur; in Australē parte K I A N G maris filius lindes erat. Sed hos finos paullatim extensis non magis armis, quāvis virtute: Hac Imperatores opimi alleatos & ultra advenientes humaniter excipiebat, nec pānci fuere, qui comitatoe diellī ad venerantur. Vī nō subiiciebatur. Hac igitur est summa consilii mos, ut à bello abstineat, & probos Imperatores securus, gubernandi modum, quem illi, tenet. Nam rebelloes populos vītūne splendor, non strepitū armorum subiicit. Itaque fecit, ut suauum erat, Imperator, damnatōque bello, eas regiones deseruit, quæ in defectione occaluerent.

Ioterim factiosi Praefecti acerrimis inter se studijs certare pergebant, magno Imperij malo. Vnus inventus est L I E U S, recti bonique communis amans; qui, quid ageretur, Imperatorem oblatō libello monstravit, exultationis factionūmque damnata demonstrans & concordia bonum. Hic ergo à socijs, quējus recti amor ante pravos affectus erat, animatus, posthabito virā periculo Imperatorem alloquitur in hunc modum. Boni, & Imperator, integrisque magistratibus uti, sicut est opēmī oratio. Lies regiminiū fundamēntū; ita cōsentōnū fons est & initium mala gaber. adversus fūcū statōnū, eos expellere. Bonū, Sē in ipse regia urbe omnes Imperatori fideles sint, ac multū amoriū confirmati; in provincijs vigentes obsequio, recte aequū ordino cuncta procedant. Quā ingenij perspicaciā preditus est, & Imperator, op̄o re roclū iter fidū ac probū bonisib⁹ aperiat, nec facilius aures fallacib⁹ aliquorū diellū probet. Vī factū cujusque discutiat, rego; quo mali ē collegio scāndi; magistratūs ejiciantur, & vīre probi meritos honorēs rotius Imperij bonū adipiscantur. Vī inter se tui congruane, nūquā mente vivant, da operam; in eos, qui factiosas ac partitias studia seddant, inquire, atque in mortuostur, trādāc. Id facies cum H A N E familia tua summā salute & in multis annos conservatione. His auditis exhorruere scilicet factiosi Praefecti; &, quamvis nullum nominaret. L I E U S, Imperatorem tamē plura super his rebus rogitatrum haud ambigebant. Quare L I E U M, quīque cum eo stabant omnes omnino perdī.

Y

*grandis subla-
tus innocens.*

perditum ire decernunt, antequam exerceatur hæc ab Imperatore quaestio. **H**IENUS ergo factionis unius dux **K**IMUOUM **L**IXI amicum, quia coram Imperatore de se quoque male locutum sciebat, hac decevit arte. Quippe cum **H**IENUS maximâ præfecturâ gauderet, ab Imperatore non difficulter obtinuit, ut **K**IMUOUM extra regiam Præfectum juberet esse, talem hominem tali provinciæ necessarium esse dicens. Quanquam hoc consilium instar imperij fuit. **H**IENUS namque suâ dexteritate, dicam, an loquacitate? Colai summam dignitatem indeptus, quos vellet, in præfecturâs inferiores mittebat. Itaq; **K**IMUOUM assignata sibi provinciam adjicit. Verum vix in eam mensem exegerat, cum in eum, ut simul, apud Imperatorem tradito libello multa crimina, vera an ficta, parum referebat, **H**IENUS intendit. Omnes quidem actiones illius diligenter per coricæos notarat; quas sinistre interpretatus, et si forte quædam in provinciâ male ab eo acta non decessent, munere simul eum ac vitâ privavit.

*Imprudentia-
tu Imperato-
ri.*

At non multò post unus è Præfectis etiam **H**IENUS apud Imperatorem multa maximâque crimina scripto intulit. Sed incalidus Imperator **H**IENI artibus infatuatus nullam adhibet libello fidem; immò stultissimè **H**IENUS illum ostendit. Is, ut erat astutissimus, hac occasione in rem suam usus, hujusmodi verbis in illius animum irrexit. *Aduic, ô Imperator, nihil antiquius mihi fuit, quam ut bona fide tibi servirem.* Sed enim, quia me licet immerentes ante ceteros in hoc amplissimo statu collocaſti; superior causa est invidia, quâ solâ armis hostes mei apud te accusant, in perniciem meam intenti. Nec vident, cum obtreeclant mihi, à se accusari beneficium tuum, quo me minimum affectisti. Quid faciam? invidia usquequaque ardeo; nec tuorum subditorum illi facient ullum criminandum finem. Sed bene se res habet, quod undique deserio mihi spes est omniu[m] reposu[m] in judiciu[m] mei gratia & favore. Quare unicè te rego, ne committas, ne plus apud te malevolorum possit invidia, quam calamitas mea. Memor erit, fidei erga te & obsequij constantia, me tibi ante ceteros probare. Quas artes in me ut semper expertum esse te confido; sic iterum atque iterum rego, ne des faciles aures amulio. & honorem, quo me prosecutus es, invidentibus.

Facile fuit, Imperatorem, plus fidei dictis quam factis habentē fallere. Vnde jam **H**IENI potentia Præfectis erat omnibus formidabilis; Imperatore non modò nullâ accusatione contra ipsum admittente, sed ipsos etiam

etiam accusatores ei palam monstrante. Qui proinde quam plurimos atrociter ulti, varijs artibus perdidit; alios raso capite velut mancipia struendis moenibus onera comportare cogebat; suos suarumque partium alleclas elevabat. Hinc tantus omnes illius pavor cepit, ut jam plus, quam Imperator timeretur.

Inter haec Imperatoris duces, quibus erat commissa muri magni custodia, commoditatem rei secuti, amicitia jure perfidè violato, TARTAROS reges duos, qui in montibus vicinis animi gratia venabantur, captos plectunt capite. Deinde tanquam magnum quid pro Imperio fecissent, impudenter ab Imperatore petunt praemia. Cumque is ex Praefectorum sententiâ poenas potius debuisset ab illis expertere, ad Regulorum dignitatem eos extulit. Duorum vero regum, capita jussit ad TARTARORUM terroregain regni confinibus suffigiri. Nec puduit Imperatorem varias habere factiones, quibus ostendebat reges mortem meruisse, at quo à se mandatum esse, ut caperentur. HENUS vero, qui alterum ex illis ducibus, ut alienum à sua factione, odio prosequebatur, Imperatori suadebat, ut eorum perfidiam puniret; alloqui timendum esse, ne TARTARI persequentes injuriam, Imperium invadant. Sed non paruit Imperator ejus consilio; nec enim TARTARORUM rem levem esse dictitans, nec fidem barbaris illis servandam, nisi cum prodesset Sinis. Adeò Sinæ alias nationes præ se spernunt. Postea vero quam HUHANSRUS novus TARTARORUM rex bellum ultionis perendæ causâ Sinis intulit; tum primum intellexit Imperator, quantum peccavisset. Itaq; ut pacem impetraret, è regio sanguine uxorem ac magnas opes ei dedit. Quibus TARTARUS pacatus, à bello abstinxuit.

Porro factiones Praefectorum adeò intumuerant, ut jam in aperitas seditiones erumperent. Verum Imperatoris mors magno Imperij commodo interveniens illam tempestatem sedavit. Cujus cum filius natu major succederet, omnésque sub novo Principe meliora sperarent; à vita temperatum est.

IMPERATOR UNDECIMUS CHINGU\$.

Imperavit annis X X VI.

*Cyclo 45. anno
26. ante Chr.
52.*

IN vinum veneremque penitus immersum hunc scribunt Imperatorem fuisse fuisse, gubernationis curâ maternis consanguineis permisit. **E**VANGI familia, ex qua CIXUA mater oriunda, per multis ad amplissimos honores provexit; nesciens, quantum sibi suisque malum compararet. Regulos primâ dignitatis creavit avunculos quinque, regem unum. Is MAGUS erat, ex eadem ortus familia; regnum SINTUD dictum, erat in eâ SUCHE NIA provinciæ parte, ubi modò CHINGTU est urbs princeps. HENUS hac videns, nec ignarus, quâm potentes haberet amulos & hostes, abeundi copiam petijt, facile factam ab Imperatore. Verum yx urbe regiâ, domum petiturus exierat; cùm in sicarium incidit imminente in ejus jugulo, nec sine Imperatoris consensu, quod omnes suspicabantur. Tum exsincta cum autore suo factione primariâ, etiam reliqua evanuere. Viguit, nna VANGI familia; quæ turbas tamen ingentes excitavit, ut videbimus.

Duxisse. Quarto primi anni mense in Majum nostrum inciderat uda densaque nebula, quæ magno cum omnium terrore Sinam omnem intinxuit. Interrogati astrologi, quid ea res portenderet? negarunt ex artis sua secretis quidquam certi affirmare se posse. Admonitor autem regius ita rem explicavit, ut hoc prodigium idèo prædicaret ostentatum à Cælo, quod Imperator contra Imperij leges ac statuta majorum avunculos nil tale meritos ad Regulorum dignitates extulerat. Vera loquebatur; sed Imperator maternis precibus retentus noluit VANGAM familiam offendere, vel non intellexit, quanta mala possent hinc existere. Suorum quidem patentum & antecessorum exemplis non sapuit, vel in tantum vitijs se dedit, ut & hac nesciret. Vnde non mirum, si turbis deinceps excitis, postmodum tertium ab hoc Imperatorem ingesserent, & maximam Sinarum partem occupaverint. Quia hic atq[ue] illis

magis sufficiat; nam ad secundam decadem, quæres post Christum natum in Sinis gestas prosequetur, hæc spectant.

Anno imperij secundo postquam C H I N G U S H I U S M coniugem suam imperiali corona redimuerat; quarto ejusdem anni mense, nix ingens cùm in Regia, tum in circumiectis regionibus cecidit. Rara utique ac Sinis invisa res. Astrologi atoliique interrogati, quid hæc novitas sibi veller, varij varia finxerunt. Imperator à philosophis etiam exquiritur, ab illis præsertim, quibus figurarum liber, Y E K I N G datus, quo de libri primi principio egimus, legendo intelligendōque familiarior, ut scripto, quid invictatum prodigium moneret, exponerent. Aliqui ob F U N G I, qui erat ex V A N G A familia, nimiam potentiam iratum, dixerunt Cælum, nec dubitabant Imperio secuturas calamitates minari. Vera dicebant; quamvis hoc ex nive non coniicerent, sed ex V A N G A familiz fastu ac potentia, quæ omnino, cùm nimia est, in seditiones facile erumpit. Quo audito F U N G U s ipse summa, quam gerebat, præfecturā cupiebat abdicare se; cuius tamen votis haud assensus est Imperator. Unus inventus est S O X U S U S, qui F U N G O adiutatus, quippe à quo multa sperare poterat, in eam partem explicavit portentum, ut bonum esse omen prædicaret. Nec abrogavit eisidem Imperator; amplexus repudiata verâ falsam unius sententiam. Id quod sepe contingit, ut nos ipsos nimium amantes, nec, quod bonum est, intelligentes prosequamur materiam nostri mali; ex quo necesse est summam denique perniciem existere.

Sed ut istius Imperatoris in hac re magis error appareat; narran-
dum est, quod L E N C H I A N G U s non infirma sortis. Præfetus egit.
Librum compositum undecim capita complexum optimo stylo & exquisiti-
tis rationibus explicata; quibus, quantum efficere posset, nimia
familiz potentia, demonstrabat. Ac licet familiam dissimularet; mi-
nimè tamen Imperatorem refellit, eo libro familiam V A N G A M peti.
Laudavit autoris ingenium, eruditio nem, fidelitatem, simplicitatem,
omnia. Nec immerito. Namque prorsus erant è majoris nominis
virtutisque philosophis deproonta; non tamen ad flectendum Impera-
torem, ut optima suadenti pareret, efficacia.

Hæc autem istius philosophi sinceritas fecit, ut H I N S U s ejus
filius, et si literis inclitus, nunquam præfecturam adeptus sit, quamvis à
Præfeti bene multis destinaretur. Namque delapsus huc erat Im-
perator, ut inconsulto F U N G O nihil ageret. Ab hoc enim uno at-

*Nix rara ac
ad Sinas.*

privato homine totius Imperij pendebant negotia; cuius unicus notus pluris erat nimirum lento Imperatori, quam multorum Praefectorum consensu.

*egens imbris
undato.*

Anno imperij tertio X N S I proxiaciam, in qua ceteroqni raro pluit, imbris in Autumno continuo sic inundavere; ut speciem diluvij praerent. Loca plurima simul & homines aquarunt moles involvit. Ipsa etiam urbe regia usqueaque pluvijs mersa incole mœnibus altis vitam tuebantur; Imperator sibi suisque in palatio commorantibus salutem consensis navibus invenit.

*Vangi Colai
proceritas re-
gi formidabi-
la.*

Anno octavo T A N Y U rex TARTAKUS ad amicum Imperatorem invisendum adfuit. Eo tempore summo Colai munere fungebatur X A N G U s quidam ex V A N G A familia vir procero, robusto ac præpingui corpore, vultuque ac capite tam grandi, ut gigantem esse crederes. Ad hunc, ut mos est, etiam T A N Y U rex invisit; cuius formâ sic exhorruit, ut pedem referret præ stupore. Admonitus eâ de re Imperator gaudebat, &c., Tales, oportet esse, quibus Imperij Sinici summa committuntur, ut sola forma Barbari terrorem incutiant. Hinc illum apud Sinas morem invaluisse putem, ut primum militarem ductorem, cujus erat in trium annorum examine primum nomen, depingant armatum, excelsâ vegrandique staturâ, & ad vicinas circum nationes exteras dimittant, existimantes ejusmodi picturâ terrorem exteris ab se inferendum; utique si viderint talem in sinis militia ducem seu spectum potius esse.

Exstincto sub hac F A N G O in summâ militum præfecturâ successit I M U S ex eadem V A N G A familia. Matris precibus id Imperator dedit, cuj nihil unquam negavit, in omnibus obsequentiissimus.

*Rarum mode-
sia mulieris
exemplum.*

Rarum hic narrant historici Sinenses modestiaz muliebris exemplum. Habebat Imperator inter alias concubinas unam ante ceteras carissimam sibi, P A N A M nomine; omnibus & corporis & animi dotibus insignem. Sunt autem intra Imperiale palatium non Imperatrici tantum, sed singulis etiam concubinis apud Imperatorem magis gratiosis attributa singula palatia, in quibus separatim habitant. Igitur P A N A M Imperator in palatio minore, in quo vivebat illa, non contentus invisiere, iam volebat in suo secum palatio commorari. At eum honorem recusavit P A N A, & modestiâ in muliere præsertim, rarâ & memorandâ. Ex antiquis pœnuris nostraris,

*Et prudens
admonitus.*

nostris, inquit, et si literas nos sicut dicidi tamen non nisi fide ac prudens clares bonis Imperatoribus adstante Praefectos; malis vero mulieres appendi, à quibus ad pessima quequa facinora instigantur. Tu nunc, posthabita Imperatricem, me vis ubi consuefcere. Vide, queso, ne hinc malorum Imperatorum infestandi vestigij iniustum facias. Ego quidem, qua te plurimum amo, favo que laudibus tuis, nibus optans impensis, quam ut virtute magis magis excellas, hoc piaculum admittere non possum; ne & tu pessimum Imperatorum, & ego malorum mulierum numerum angeamini. Imperatricem habes germanam primamque conjugem suam, cum hac est habitandum tibi. Ego tantum utriusque sum famulo. Sapientem hanc repulsam Imperator laudavit plurimum, & multò magis Imperatrix; quae, te cognitā, maximas PANAE gratias egit. Verum venereus Imperator in maiora postmodum sceleru delapsus est. Cum enim musicā delectaretur ac theatris; inter cantatrices, quae placebant in comedijis, venustissimam puerilam sāpe audiens, ac tandem ejus amore captus vixisque advenit illuc, ut ipsam cum fratre simul adhuc puero in suum reciperet palatium. Ibi puerilam, gynæcē præposuit, totumque amoribus separādidit. Imperatrix peragre ferens, ignobilem puerilam apud Imperatorem tantā esse caritate; cum forte res ac tempus ferret, cum hujus facti graviter increpuit. Imperator, qui foedissimo puerilae amore inflammatu forebatur, impatiens probri, vehementer excanduit, & ex amantium ingenio, exco impetu abreptus, HUAM Imperatricem à se repudiavit. Ita cui primum velut primæ conjugi debebatur palatium, eīne locus quidem in palatio fuit. Spem tamen in PANAE modestia & bonitate collocans ad eam venit; à quā benignè accipitur & humanissime.

*Damna-
mediaria.*

At non hic quievit Imperatoris in saltatricem amor dicam, a furor. Adeo namque illius amore provehebatur paullatim, ut tandem veram suam uxorem candeatque Imperatricem neminārit. Et primò quidem illius patrem levem comedum regulum creat; credo, ut hac dignitate insignis & suam vilitatem regeret, nec ille diliceretur comedī filiam in uxorem accepisse. Non tulere Praefectorum aliqui hanc Imperatoris sui nequitiam; sed oblatis libellis acriter arguunt. Fidelitatis pretium mors fuit; Imperatoris jussu inactatis omnibus. Quotquot enim erant ex VANGA familiā, ascendandi foeda libidine, Imperatori quidvis licere persuaserant. Hinc

*Ex comedī
regulū,*

Hinc spes ejus ostendebatur, in Imperio turbas futuras; è quarum occa-
sione rei, quam machinabantur, exitus pendebat. Mirum dictu! vilis
cantatrix Imperij Sinici, quin & ipsius Imperatoris se dominam vi-
det; tantò securius, quanto magis Imperatoris animum amor occa-
citat.

*Imperatoris
gravitas.* Imperator itaque cum fautores ex VANGA familiâ Praefectos
haberet; penitus veneri se ac vino dare, totas noctes comedationibus,
conviujs, comedijis transfigere. Picturas et jam obsecnissimas per-
palatum undique appendi jubet, ac præsertim TAKI & cum CHUO
foedissime acta. Non defuere quidem è Praefectis, rei turpitudinem,
scripto damnantibus; sed nihil effectus. Laudabat salubria moni-
ta, sed non sequebatur; agnoscebat errores, sed non emendabat; tan-
tò alienior à recto, quanto ejus scientior.

*Stella de Calo
lapsa.* Annum imperii decimum octavum, qui furante Christum decimus-
quintus, secundo mense, qui ferè in Martium nostrum incidit, solis de-
fectio in Sinis visa nobilitavit. Addit autor Sinicus, multas tenues
stellas de celo cecidisse, quasi plueret ignibus. Anno præterea vigesimo
primo, quām CHIANGU imperare coepit, ante Christum duode-
cimo, cometa visus est octavo mense, id est, sub Octobrem nostrum,
mota visus. quem observarunt in loco sideris, quod CIXI Gvocant, qui locus her-
die Cancri totum signum occupat. Sollicitus Imperator, quid haec
monstra portentava (nam talia credebat esse) sibi vellent; omnibus
copiam fecit, quid super ihs sentirent, explicandi. SOYUNGUS do-
ctissimus philosophus idemque amans reipubl. coram Imperatore re-
citavit haec è libello: *Quod omnis boni operari, est illud. Imperator, ut*
ijs maxime rebus operari naves intendatque animatus, qua ad opini lar-
peracoris munia probè impletum conducunt. Id vero facies, si justè tuos
populos regas, si bene illa providea, frigiane prisca moribus renoves & or-
nes, antiquando, quicquid viciose consuetudo quondam invexit. Caloni-
zates, quas Calum ministratur, effugendi, ne ambita, facilissima haec est via,
si uitij extricati virtuti demus operari; illa sunt inevitabiles, qua ut uitij
ipſi nobis faciuntur. Insolia sunt hæc monstra, facies, & sine dubio magnus
aliquid pertendens, neque ad intelligendum humanis ingenij promis; fi-
camen est homini fas de calostibis consicere, crediderim HANAE familie,
nisi respicat, exitum ab irato Calo pronunciari. Fulminatus est Impe-
rador haec audiens, nec ullum locutus verbum, confessum ex aula se pro-
pripiuit in palatum. Ad frugem tamen animum hanc applicauit.

Celebat

Celebre tunc erat CHANG YU i philosophi nomen, quem Imperator ut preceptorum non vulgari caritate diligebat. Cum hoc, à quo Sinicam philosophiam didicisset, de plerisque negotijs conferebat consilia. Sed erat nomine magis quam reapie philosophus. Nam licet ex doctrinā nobilis esset & clarus, virtute tamen carebat; aulicisque imbutus artibus Imperatori adulans, VANGA familiae gratiam venabatur. Igitur ē re nata quidam, qui cometam studiosius obseruabant, Imperatori libellum obtulere suppressis nominibus, in quo planis ac Sinicis verbis iratum HANGAE familie Calum afferabant & in illius perniciem intentum ob nimiam VANGAE familiae potentiam, à qua Imperium quoque perdendum ominabantur. Multa in eo libello à VANGAE familiae Praefectis perpetrata scelerata narrabant. Eapropter Imperatorem à se admoneri, ut rebus suis prospiceret. Imperator jam de VANGAE familiae, quam tota omnia devoverent, addubitare coepit. Sed hunc timorem temperavit habita cum CHANG YU o' consultatio. Qui cūm legisset libellum; veritus offensam & Imperatoris eiisque matris & multo magis VANGAE familie, quam timebat; ita de hac re cum Imperatore tractavit, ut ostenderet esse difficillimum caelestia praeconoscere. Illos adhuc siderum studiosos altius æquo de se sentire, si futurorum intelligentiam sibi arrogarent. In his enim errare proclive admodum esse; inò fortasse hæc illos finxisse; quia singulari odio VANGOS persequebantur, cūmque alia viā non possent ex iis ultionem petere, voluisse fidos Imperatori Praefectos infames invisoque facere; quęs propterea nū temere quidquam credentes.

Imperator, qui nihil non matris causā faceret, VANGAE familiae exco amore captus, eum tanquam sapientem ac fidelem laudat; & quam forte suspicionem periculi traxerat ē familia VANGAE potentia, deponit. Hanc proinde reprimere & coercere neglexit; Praefectis, quibus constabat adhuc fides, non parduit indignantibus. Ex his unus CHUTUNIUS rarum dedit ac vix auditum constantiae exemplum. Praefectus idēque philosophus erat haud ignobilis; sed à vera gente manaque virtute nobilissimus. Hic tantam CHANG YU i assentationem ac perfidiam non ferens, contemptu vita discrimine, quod vel ab Imperatore vel VANGAE familia impendebat, forti constantique animo audientiam apud illum sibi fieri volens, habere se professus, quæ afferret in bonum Imperij. Vbi colloquendi potestas fuit; in Praefectorum

storum omnium coronā Imperatorem strīctūm affatus, Omnium prī
 mō pēto, inquit, ut mislo gladiūm concedas, qno hic, coram te loquacē &
 ostentatoris buīus caput amputem. Imperatore, quisnam esset ille, in-
 terrogante; CHANGRUUS est impostor ac perfidus ecle, subjecit
 CHUYUNIUS, quem dignam putem, cuius, te praesente, caput cervici-
 buīus abscindam. Imperator audito sui præceptoris nomine nimium
 quantum irā effebuit; cāque mox in rabiē versā imperat, ut CHUYU-
 NIUM ad supplicium abripiant. Adsunt apparitores ē vestigio, si-
 mul & ē palatio ejecturi. At is autē podia cratēsque manib⁹ adeō
 fortiter tenuit, ut, cūm divelli non posset inde, nec illi quidquam in eo
 abstrahendo remitterent, podia rumperentur. Interim ita CHUYU-
 NIUS yociferabatur. Quām bene mecum agū, o Imperator? quod
 sperabam, concedis. Nunc moriar demum. & quidem libens moriar.
 Malo enim ad fidos Imperatorum Præfectorum iniquissimē à te cuīque simi-
 libus tyrannic contrucidatos moriens ire, quām vivus apud te turpēs fer-
 vītatem servire, qui assentatores amore, fidos autem ac sapientes odio pro-
 sequeris. Hoc unum dolet mihi, te adeō habetem esse, ut non intelligas,
 quantū te, quantum HANAM familiā maneat malum; te vero im-
 prius, quando saluberrima tuorum consilia respuisti, solos assentatores au-
 sculau. Dixi, qua dicenda putabam; tu modo de me age, quod lubet;
 & quacunque neciū genus tibi furor suggesterit, occide. Obstupue-
 Præfecti, qui permulti adefant, hac constantiā; & flexis de more geni-
 bus Imperatorem rogant, ut ei vitam daret. Si enī, ajebant, in
 publicum consuluit, hoc est, tibi; puniendus non est, sed iandandum. Si in
 aliquid erravist, tanquam p̄brenido laboranti ignoscere. Talia namque
 nōmo loquuntur sāntā constantiā, nisi vel fidissimū, vel prorsus amens.
 His auditis Imperator, irā consenescēte CHUYUNIUM dimitti jussit;
 ac præterea, postquam ad se redijt, ut fractas crates nemo reficeret,
 monimento futuras, ex quo nosceret posteritas, ipsum etiam vera lo-
 quentes ac fidos habuiisse Præfectoros. Felix respublika, in qua Princi-
 monendū Im-
 peratorib⁹ li-
 beris.

pes nolentes volentes coguantur audire, quā minimē volunt; at multō
 felicior, ubi posito metu Præfecti suis Principes liberē culpant, haud
 ferentes, cūm suos dominos à recto virtutis tramite aberrare vident.
 Vtrum impensis mirer, constantiam Præfectorum, an Regum pluri-
 morum patientiam, nescio. Præfecti quidem inter fidelitatis arcana
 in Sinicā philosophiā recondita, sed in calum usque tollenda laudibus,
 illud non insimo loco ponunt, ut Principes suos omni abjecto metu,
 saluta-

salutaribus monitis ad virtutis tramitem reducant. At Imperatores ex adverso meliores, iisque non pauci talium philosophorum constanter amavere. Quod magis in hac, quā de loquimur, familiā elucet. Nam hic quidem Imperator, ut reliquos Praefectos admonitionum licentia prohiberet, admonitorem Praefectum induxit unum. At non ideo tamen reliqui tacebant Praefecti, si viderent admonitorem officio suo deesse.

Licet autem CHANGUS plurimas amasset mulieres, immersus libidinibus; nullum tamen suscepit filium. Quod factum, ut HUANGUM nepotem ex fratre TINGAO Rege in successorem declarari vellet; quem apud se in palatio non secus ac filium habuit.

In hoc statu reserant, cùm fato concedit Imperator, eo anno, quo Martem in loco stellæ, quam SIN vocant, observarunt Mathematici; qui locus, ut jam dictum, nostris temporibus à gradu secundo ad vigesimum usque sagittarij extenditur. Haec autem Martis conjunctione cum tali fidere Sini semper formidolose fuit.

Decessit autem morte repentinâ, nulla ægritudine präente, cùm pridie latè canatus, summo manè ad multa negotia pertractanda decrevisset surgere. Ac huc quidem posterâ surrexit è lecto; sed dum induit se vestibus, repente mortuus concidit. Regina mater CHANGUM quedam venenum ei misericorde credidit; MANGO consanguineo in eum jusso inquirere. Quo CHANGUS auditio mortem sibi concivit; nōxius, an secus, ignotum. Tribunalis saltem se non sine sceleris relictâ suspicione subduxit. Ceterum Imperator, ut initio dictum, yeneri vinoque plus nimio deditus fuit; ex quo perperam & injustè facta, sceleraque consecuta sunt multa. Matrem nimium amavit; à quâ vita licentia permittebatur ei, quod suos interim consanguineos eleva-

*Mors subita
Imperatoria.*

ret. Quod huic mulieri perquam proratum fuit, cùma, quid.

quid optabat, hac arte ab Imperatore obtineret, & ad

turpissima queque facinora facem ei
preferret,

IMPERATOR DUODECIMUS NGA YU S.

Imperavit mensis v. i.

VT diximus, N G A Y U S antecedentis ex fratre nepos fuit. Ac-
cessit ad gubernacula juvenis admodum , rexque satis bene;
moderatus sumtuumque parcus. Sed quod esset etate tantis
rebus nondum pari (quippe natus annos non plus unde viginti) omni-
no , quod optabat, efficere non potuit. Multos Praefectorum muta-
vit, & M A E G U M familię V A N G E principem summā praefecturā spo-
liavit. Sic illius familij insolentiam aliquo modo repressit ; & for-
tasse, si diutius imperare contigeret, extinxisset omnino. Sed pro-
speris conatibus immatura mors intercessit, ad implendam sequentis
proximè Imperatoris tragediam familiā supersilit.

*Rex morti: o-
reptus a famili-
li.*

*andeci fact-
bore*

Anno imperij prime vitæ discrimen ingens adiit. Cum enim
animi gratia, solis mulieribus, quæ de more servunt Imperatori, comi-
tatus, descendisset in caveam, in qua tigrides, ursi, feraeque alebantur
alii; forte ursus per podij crates nixus in ambulacrum evasit. Ibi ce-
teris evidenti periculo perterritis & fugâ salutem querentibus; una ste-
tit F U N G A, quæ plusquam virili animo, solis armata vestibus ursum
excipiens atque strangulans, ab Imperatore imminens atque adeò pre-
fens periculum avertit. Hanc deinde mulierem summā semper cari-
tate dilexit; sed, ut sèpe fit, summā invidiā coimite; quam, quæ ursum
domare potuit, superare non potuit. Namque ab Imperatrice vexa-
ta propterea, quod à marito præ se amaretur; quæ manu servarat Im-
peratorē, cādem sibi vitam exhaustit.

Vox omnino;

Annūm imperij quintūm, qui fuit ante vulgarem Christi epocham
secundus, anni Sinici mense diéque primo, solis defectio insignem fe-
cit. Sub idem tempore audita vox est in palatio prorsus insolita, pul-
satī tympani sonum referens, adeò vehementem, ut ad extremam usque
palati portam se diffuderit. His portentis anxius Imperator, quid si-
gnificaret, è mathematicis quæsivit. Illi magnam in Imperio re-
rum conversionem atque rebellionem adeò fore respondentem,
id enim

id enim voce , qua audiatu r sine figurā loquentis ac specie portendi.

Hoc eodem anno T A N G U rex T A R T A R U s legationem misit ad Imperatorem , ejus salutandi copiam petitum . Fuere , qui non admittendū dicerent , quō sumtibus parceretur . In hujusmodi namque legationib⁹ magni semper à Sinis sunt sumatus , non modò cū exteri reges adsunt , sed etjam , cū eorum legati . Qui advenientes ex Imperij finibus ad regiam usque publicis sumtibus magno cum splendore deducti , eodem modo vivunt inibi , de publico item , palatio visendo , Præfectōque uno è præcipuis , cui mandata exterorum cura , ijs attributo . Legatione gestā , reducuntur ad usque regni confinia cādem pompa , quā excepti erant . I A N G H I U N G ustanien haud insimae autoritatis Præfectorus , ut admittetur T A R T A R O R U M rex , Imperatori suasit ; &c. Nihil optabilius . Inquit , Imperio Sinico potest accidere , nō opprēunimus , quām illos amicos admitti , quos hucusque semper pro hostiis habuimus . Ecquid aliud optarunt Imperatores priores , quām ut tot bellis ac sumtibus T A R T A R I vel subigerentur , vel volentes nolentes in amicitia iura concederent ? Nunc ubi pacem expetunt amicitiāque nostram ultra hostes nostri ; sumtuos curtimetus ? Quid si repulsam passi bellum moveamus ? an non plures noble erunt necessarii sumtuos , ut viro repellamus ? ut raseam nostrā consumaciā magnis difficultatib⁹ aqua periculis Imperium involvulum iri . Motus his dictis Imperator T A R T A R U M regem superbo apparatu exceptit . In hunc modum inter acerrimos tot annis hostes pax coaluit . authore Deo , paullo pōst homine futuro , &c. ut Angelorum habet carmen , in terra pacem hominibus allatur .

Tartarorum
rex magnificus
a Sinis exce-
pimus.

Anno sequenti post T A R T A R O R U M adventum , firmatāmque pacem Imperator diem obiit supremum , nullā re memorabilis , nisi quod ejus mors in illum annum inciderit , quo Decembri mense , vitæ parens & humani generis vindex Deus I E S V S C H R I S T V S ex M A R I A Virgine natus est , cū totum Sinicum Imperium alta pacis gaudio frueretur . Est & hoc ad memoriam illustre , quod Imperator nos N G A Y U s dīci voluit , sed P I N G U s , quod P A C I F I C U M sonat . Mirabili Dei providentiā , ut , quo tempore Christus Rex verē P A C I F I C U S in terras venit , etjam Sinicus Imperator P A C I F I C U S cognominetur .

T U N G Y E N U s erat Præfector apud N G A Y U M gratiosus in primis .

primis. Elegans in eo forma, corporisque dignitas; comitas affabilitasque sermonis magna; sed multiplex ingenium & tortuosum. Quibus rebus ad Imperatoris gratiam sic adrepserat, ut praet omnibus amaretur. Verum calliditate avaritiaque cum esset insignis, abutens Imperatoris gratiam, plurimos vexauit. Auditam igitur ejus morte, suorum sibi criminum conscius, ne secuturo Imperatoris meritas dauerat penas, eodem die, quo ille mortuus est, ipse de se statuit.

Atque haec est prima Decas, quam promiseram. Hanc si lectoribus meis gratiam intellexero, ad reliquias absolvendas ex molestissimis Siniis characteribus, mihi animus erit.

Ad Maiorem Dei ac Matris Virginis Gloriam.

INDEX

Rerum, quæ hoc libro continentur.

A.

- A** *Biegelio magna vieti Imperatoris.* 120. *Acu nautica vetus. Sinarum inventum.* 91. *Aditus ad Imperatore praclusus.* 223. 227. *Admonitiones solito à Sinarum Imperatoribus et regibus flexis genibus excepta.* 182. *Admonitio prudens concubina Imperatori faela.* 355. *Adulatores dominati* 52. 70. *Probum Regem decipiunt* 95. *Adulatio vana* 281. 313. *Adulator philosophus.* 357. *Adulteri vocantur à Sina, qui Dominos mutant.* 144. *Æmularum artes.* 147. *successus.* 148. *Æmuliu mira humanitatem fallere am. cnu.* 178. *Æmulatio propinquorum.* 332. *Agricola fit Imperator.* 29. *Agricultura octo terre partes assignata.* 8. *aratri inventio.* 13. *Agricultura restituta* 287. *ab Imperatore exculta* 326. *Agricultura magna apud Sinas peritia.* 36. *studium* 92. 93. 122. *Agricultarum vindicta in Imperatorem venacioni nimis addictum.* 93. *Agrorum pars nona Imperatoris.* 122. *communi opera excolitur.* ib. *Albus color Sinis in luctu.* 30. 289. *Alba gallina munus regium.* 91.

(?)

- Ambitio insana* 209. *Eimi tragica machinatio* 299. *Ambitio aliena Imperatrici mortem accersit* 339. *ambitionis feminea machinatio* 340. *Amicis fides* 101. 185. *Amicu usque ad arat.* 124. *Amicitia lapidea* 178. *Amicitia juis violatum.* 351. *Amici vera & sincera objurgatio* 178. *objurgatum facit vielorem.* 179. *Amor in ingratissimo patrion.* 80. *Angelos bonos & malos credunt Sina.* 2. *etiam Tucelares, ibid, cur?* ibid. *Eis templa dicant.* 3. *Animal rerum captum.* 314. *Animalia non nisi adulca occidunt Sina.* 156. *Animi generosi putavit esse Chinum, stragecasse non vti.* 247. *Annis, quo moritur Imperator ex eadem familiâ, totu ei attribuitur.* 35. *Anni Bollerum.* 140. *Annis à venatione nominatus.* 314. *Apostolorum numeru à Confusio Philosopho adumbratum.* 123. *Aqua Mercurio subiecta.* 9. *Aquarum deductiones in Sinais.* 26. 32. *Cur in Aquario Sinis anni exordium.* 22. *Arbores in agris non serendo.* 156. *Arca aurea divinationes continens.* 90. *Arube-*

I N D E X.

Aribmetica Sinenium. 15.

Arma nulla licet in Aulam Imperatoris inferre. 198.

Arma virtus potentior. 286.

Astasia in explorādū bominū judicijis. 328

Atramentum Sinarum. 291.

Anarissia causatyrannidū 98. ab ipso reo punita. 338.

Audacia legati 189. *Audax feminata-*

cium. 360.

Aues civilium magistratum insignia 20.
cuv. ibid.

Auis solis, boni omnis ibid. quenam illa sit
ibid.

Aues novem unā jaculatione confixa. 45.

Aulici probi faciunt probum regem. 95.

Aulam male morata philosophi fugi-

giunt 327. *idcirco objurgantur.* 128.

Aureum seculum. 8.

Aurifodina à Tangō Imp. populo conces-

ta. 60.

Aures tres hominis. 170.

B.

Bacillus in mensā uson diratio quando co-

pia. 77.

Bellum primum 14. *dissuasum* 95.

Belli causa e quorum immodicus amor 94.

Bellum in uenationem macatum. 95.

Bella inter fratres 107. *cum patre* 138.

Bellorum anni. 140.

Belli bene gesti primum regnum promis-

itur. 224.

Beneficia & injuria beneficij compensata.

263.

Beneficium collarum à conferente dislo-

mplacum. 343.

Benignitas Imperatricis in fônes 284.

Blaſi ducis deserta fides. 271.

Bombycum & serici usus ab Imperatoris

conjuge doctis 25.93. à Sinis in Euro-

peos propagari 26.

C.

Cadaver regis vindicta studio concisum

125.

Cedes dissuasa. 108.

Cede uxoris quaſta dignitas. 146.

Cedes regis in ſonris ſuas feminæ 272.

cadis cauſa ſuperbia. 293.

Calum quando creatum. 4. *Calii numerus*

impar. 7.

Calumnia ab amico propulsata 185. *in*

auſtores redit. ibid.

Calumnia ab hosti in ducem bellum cusa. 197

Commentarij ad precipuum Sinarum pra-

fectorum affumitur. 72.

Canis aut draco à Sinis creditur in Eclipse

ſolē aut lunā devorare velle. 44.

Cantu galli fuga adiuta. 169.

Capsini liberati, cur? 93.

Carceri inclusus junonis Imperator, fit mo-

lior. 62.

Carnæ filia. 54.

Castus Imperator. 136.

Cervum Imperatori oblatum pro quo. 228.

Changi reguli viriū. 82. regiſmen felix. ib.

Changeangi. peritia militaris in tribus

conficitur. 2.21. *cujus modis.* 266.

Chaoč Colam Imperatoris deſtruit. 223

fronde persuaderet ei, ut publicū vitet. 223

fociū ſceleris perdere laborat. 224. *Im-*

peratorem ē medio tollit. 228. *ſcelerum*

prenas dat. ibid. *memorabilis illius ne-*

quitia occaſione cornis. ibid. *Chao-*

INDE X.

- Chœcungi mira in Imperatore fides* 99.
100.
- Chaos origo rerum.* 4.
- Characterum Sinensium initium & figura*
12. sex in ijs observanda, *ibid.*
- Charitas ducis in milites* 179. 317. *fugi-*
tius in patriam. 180.
- Chau Iw. à ruficis occisis ob agres ve-*
nata destructos. 93.
- Chenung Colas in Imperatorum agrum pie-*
sas. 88. *studium influendi Imperato-*
ris. 89. *premitur invidia.* 80. *refutati-*
tur. *ibid.*
- Chœv Imp. venationis amans inermi wa-*
nuferas cepit. 77. *oburnea vase usurpat*
primus, *ibid.* *bacillus inter edendum pr-*
mo utitur, *ibid.* *uxorius est.* 78. *gehennæ*
tributis onerat, *ibid.* *turrim ingentem*
adficat, *ibid.* *conuinium censum virginis*
disorum dar. *ibid.* *eius crudelitas.* 6. *bone*
monentem occidit. 79. 80. & *puellam*
suprad recusatem. 79. *pragnantes oc-*
cideat, *ibid.* *eius crudelis curiositatem,* *ibid.*
seipsum occidit. 85.
- Chimici Sinenses immortalitate spoudent.*
310.
- CHRISTUS à Confucio futurum homoa-*
gnitum. 131.
- CHRISTO Natus Sinarum Rex Pingw,* id
est, *Pacificus dictus,* 362.
- Chinkangi Imp. prudentia.* 43.
- Changiu philosophus omnia ac simenda,*
358. *eius philosophia à matre explosa.*
259. & à Mentio philosopho *ibid.*
- Civilium magistrorum insignia sunt a-*
ves. 20. *Clades ingens.* 85. 168. 170.
186. 199. 200. 249.
- Clementia mira matris Imperatoris* 330.
- Imperatoris Siuenij.* 338. *Iuoni.* 347.
- Cochinchina legatos mittit ad Imper.* Si-
uenensem 91. *curi* *ibid.* *eius regni felicitas* au-
tudo? *ibid.* *Cocabitatio turpis.* 54.
- Colas dignitatem qua.* 27.
- Color ceruleum & luteum Imperatoribus Si-*
menibus familiaris. 17. *Color candidus*
Sinis in luctu consuetus. 30. *Color pro*
venere sumunt à Sinis. 233. *Cometa*
vixi. 356. *Commeatus interclusus.* 294.
- Communia ottonia esse voluit Huiusbingus*
philosophus. 159. *Comœda puella fraude*
in reginam assumptra. 201.
- Comadiarum damna.* 355. ex comedore re-
gulus, *ibid.* *Concha cum pelagia ave*
certamen. 159. *Concubina mortua à*
mago representata Imperatori. 317.
- Confessio cogitati sceleris.* 270.
- Confutatio philosophus natus* 120. *uxorem*
dimisit: *cur* 123. *quot discipulos habue-*
rit, 123. *eius magisterium & labores.* 125
bonesta fuga. 126. *philosophia contemta.*
ibid. *eius doctrina.* 129. *mors.* *ibid.* *dogma*
verè Christianum. 130. *Deum* *videtur*
agnoscere. 131. & *Christum futurum ho-*
minem pravidisse, *ibid.* *eius existimatio.*
132. *donor posthumus* 133. *discipulorum*
de eo judicium, *ibid.* *leborum eruestio-*
matio. 211. *Conjunctio planetarum me-*
morabilis. 21. *Conjugia à Fobio Imp.* in-
troducta. 12. *Conjunx ad frugem revo-*
uocat maritum Imper. 101.
- Consilium prudens.* 142. 176. 179. 187.
213. 221. 231. 251. 266. 274. 302. 303
304. 337. 344. 349. 361. *Consilium ma-*
lum. 145. 215. 238. 242. *Consilium an-*
ceps 150. *Consilium consulenti pessimum*
152. 308. 324. *Consilium canum male*
neglectum. 199.
- Conspi-

INDEX.

- C**onspiratio. 142. detecta 333. alia in ignarum Imperatorem 335.
Constancia in fide 171. variis cibis exerceplum 357.
Constellationes apud Sinas viginti et octo. 36.
Contemptus opum. 279. 342.
Convivium diuturnum. 78.
Cequus Imperator. 46.
Cordis sepius meatus ingenij nota & laus apud Sinas. 80. Cor evulsum. ibid.
Cranium hostile pro poculo. 143.
Croceum fluvius. unde distin. 49. eius cursus ibid. ab eo natum proverbium. ibid.
Crudelitas ingens. 78. 79. 80. 98. 102. 222. 235.
Crudelitas in regiam familiam 198. 201. Imperatrici in concubinam 277. regni abdicatione à filio damnatur. 278.
Crudelitas in reos. 292.
Cungkia Imperator luxui vacat. 52. adulatorios foveat. ibid.
Cuprea vase novem omnia Imperij. 36.
Cupreaturru, & eius usus. 310.
Curiositas crudelis 81.
Curribus in bello usi Sina. 153.
Cyclium spatum sexaginta annorum quando Sinae inchoauit. 15. 18.

D.

- D**amna Comadiarum. 355.
Dedecus facit meliorem. 239.
Delatio iniqua 149. graviter punita ibid.
Delicie militibus perniciose. 245.
Deis non Sina non habent. 1.
Deum ramum agnoscunt. ibid.
Devotio sui pro agro Imperatore. 88.
Diligentia mera Tsi aquacis in Sina coer. cernit 32. cur tanta. ibid.

Diligentia filii nach minoris regnum obtinet. 141.

Diluvij mentio apud Sinas 3. 26.

Dignitas cade uxori quiesca. 146.

Discipulo peccante praeceptor punitur 89. 152.

Discipulorum CHRISTI numerus à Confusio adumbratus 133. Discipulorum de Confusio existimatio. 133.

Disciplina militaris 153. reficiunt 146. Discordia fratrum regnum periclitatur. 113.

Dinices ignavis contemni. 151.

Dolus in bello negligetur noctis. 113.

Dominum non mutare, apud Sinas magnus honor. 144.

Domus desiderij 326.

Draconis dorsum causa mysticarum linearum aquæ Sinas. 11.

Draco Sinu felicitatu omen. ibid. insigne imperij Sinici. ibid.

Draco in Imperatore insignibus quinque babet pedum digitos. ceterorum quatuor tantum. idque sub capite pena. 12.

Draco in veneratione Sina. 102.

Draco vel canis in eclipsi à Sina creditur uello Solem ac Lunam devorare. 44.

Draconis spuma sacra 102. secunda 103.

Ducum bellici in milites charitas 179. 317.

Dux volans 309. Dux filii flor. 321.

E.

Ebrietatis mala ingentia & varia. 292. Eburnea vase quando primitus in Sina usurpata. 77.

Ecclipsis solis memorabilis. 43. eam quod Malbennacici non predixerint. occisi 44. su-

INDEX.

44. *supersticio Sinensium circa illam.* *ibid.*
Elelio Imperatoris apud Sinu transiit in successionem. 34.
Elemonia quinque apud Sinu. g. cur. *ibid.*
Planeti applicata. *ibid.*
Epicuri scela ante Epionum in Sinu. 117.
Equorum uicium amor bellicausa. 94. e-
quorum amor. 97. *affectionum magno
preiuncta.* 167.
Equo factu dynasta. 97.
Equo cervu. 228.
*Equin velocem cur Venius Imperator re-
cusarit.* 285.
Excubiarum fides & constantia. 289.
Exempli via mira. 82.
Exilio multatur porus Sinici inventor. 40.
Exilij tria genera à Xuno statuta. 32.
Exercitus undecim contra unum hostem. 321.
Exercitus ingens. 194. 199.
Explorata ministeriorum fides. 148.
- F.**
- Fabrilis & figlina ars inventa.* 18.
Fabricamentarij fortuna & sapientia. 72.
ad Prefecturam assumitur. *ibid.*
Fabula de origine Laotam philosophi. 127.
Fama apud posteris fidei nro. 121.
Famula regum à morte eripit. 360.
Fancij legati eloquentia remunerata. 181.
invidiam ei parit. *ibid.* *publico male*
182. eius fuga. *ibid.* *confusum 183. fit*
Celare. 184. *eius dissimulatio.* *ibid.* *veste*
donatur ignotus *ibid.* *vindictam posuit.*
ibid.
- Fastis regū repressis.* 141.
*Fatu Imperator adito imperio nomen mu-
tar.* 87.
*Femina ab hoste per speciem amicitia do-
nata Imperatorem & regnum perdit.*
55. femina malè regno consulit. 185.
Sinu imperial. 281.
Fidei legationes. 49. *filiu Imperatoris fi-
lius.* 330. *morts adjudicatur* 331.
Fides Chaockungis mira in regem. 99. 100.
Fides austri. 101. 322. *legari* 320. *Ducte*
332.
Fides prefacti in regem. 125.
Fides hostis servanda. 110.
Fides matrona in regem rem restituit.
172. innocentu exilio in regem. 180.
excubiarum 289.
Fides & mors ducti Imperatorum servas.
253.
Fides ab hoste præmio donata. 265.
Fides in defunctum Regem. 272. *Impera-
tori invisa.* 273. *ob liberasem ani-
mi ab eodem remuneratur.* *ibid.*
Figuli habitu fortunam fugiens. 136.
Filiu tam vera in imperio. *ibid.* *succedere*
28.
Filiorum post mortem parentum triennale
*infirmi 30. eo tempore magistratu se ab-
dicant.* *ibid.*
*Filios non habebit, ingens apud Sinu ma-
lum.* 31.
*Filiij à Xuno in successione imperij præteri-
ti.* 33.
Filia patris pro cibo apposita. 79.
*Filiij insignis in patrem pietas; ac fides im-
peratorum.* 84.
Filius, patris hostis, 114. *vincitur & nece-
sar.* *ibid.* *Filius*

I N D E X.

- Filius aut uxornon buane crimen patris
vel mariti.* 122.
- Filius in patrem rebellis.* 123. 138.
- Filiorum inimicos explorari.* 140. diligens
regnum obtinet. I. 41.
- Filius à patre studio pacis occisus, nullo fru-
ctu.* 198.
- Filiij apud diuinā, ne sine patre maiores, ho-
nores suos ei etiā mortuo adscribūt.* 212
- Filiorum hereditas virtus patris.* 279.
- Famē ad flercorandos agros apud Sinu va-
rijs.* 36.
- Fluminis cracovi unde sic dictiu.* 49. ejus
cursus. ibid. ab eo natum proverbiū. ibi.
- Federa epoio galli sanguine iusta.* 189. fac-
tus violarum. 307.
- Fobius I. Imperator pro diluvium sine patre
natus.* I. 3. quomodo fuerit concepens. ib.
astrologia peritus ibid. leges & mania
condidit. ibid. vestrum incer viros &
feminas discrimen invexit. 12. conjuga-
gia inficiens. ibid. magicum instrumentum
inveniens. I. 3.
- Felij in sejso ferro bistoria prima Si-
narmi.* 27.
- Fons vini.* 319.
- Fortitudo duplex.* 157. misericordis. 262. forte-
facinus famula. 360.
- Fortuna faveant fugi.* I. 35. I. 36. fortune
saucies. ibid.
- Fratres & parentes, Xuni humanitatem re-
vocati ad frugem.* 33.
- Fratrum inter se bella.* 107. I. 37.
- Fratrum duorum lis laude digna, uter
imperet.* 83. I. 20.
- Fraus legati.* 165. amuli. I. 72. Imperatri-
cis. 280. magi. 318.
- Franco sublaus innocens.* 350.
- Frugilitas Imperatoris.* 285. Fuga Impera-
tricis prudens & regno satubris. 101.
- Fuga suaſa.* I. 51. sero per suaſa. ibid.
- Fuga gallicana præterea.* 169.
- Fuga causa præmij oblatio.* 190. fugabo-
noris. 328. *Fuga subdolis navibus à
duo probibita.* 226. *Furor victoris.* 235.
- G.**
- Gallina alba manus regium.* 92.
- Gallina, si galli manus & vocem occupat
ruina domui imminent.* Proverbium Si-
nicum est. 85.
- Galli cantus porta urbis aperienda signum*
169. *fugam juvat.* ibid. *Galli jugulati
sanguis in fadere addibitus.* 189.
- Genoma sunt boni regum ministri.* 153.
- Genibus flexis à Sinarum regibus admo-
nitiones andrea.* 182.
- Geometrae initia 8. eam calle Tuus impe-
rator.* 36. *Grando ingens.* 97.
- Gratitudo Imperatorum in Confutian.* 153.
- Gratitudo filiorū in parentes.* 30. 84. 212.
- Gratitudo discipulorū in magistris.* 89. 152
- H.**
- Habitationi è novem corræ partibus una
concessa.* 8.
- Hansini fortissimi ducis ortus.* 239. inera-
ti ad decorum excussa. ibid. si moris reus
240. evadit, rorergit, osium fugit. ibid.
misericordia proficitur. 242. prudens eius
confitum. 242. *Qui regem vinsit &
capit.* 246. bosem servat, ejusque con-
silio vinsit. 250. *propter magnifico urbē
parcit.*

I N D E X

<i>parcitur.</i> 263. <i>beneficia & injurias remuneratur.</i> ibid. <i>capitur.</i> 265. <i>absolvitur.</i> 266. <i>eius labefactatur felicitas.</i> 268. <i>eius gloria perfida corrupta.</i> 271. <i>ab truncatur.</i> 372.	<i>Honorum apud Sinas ratio.</i> 7. <i>Hospitijs jus lasum.</i> 295. <i>Hosli vita servata.</i> 108. <i>servanti profaria.</i> 109. <i>Hosli servanda fides.</i> 110.
<i>Hanzons duos imperatores necat.</i> 45. <i>associatur & ipso.</i> 47.	<i>Hottitrix bellis creatus in Chairegis exercitus disciplinans robustus.</i> 146. <i>occiditur ibid.</i>
<i>Herbarum vires ab ipso Imperatore explorata.</i> 13.	<i>Humanitas nostra Xani de vita periclitantis.</i> 331.
<i>Herba in aula Imperatoris narrata mormonorum hominum index.</i> 18.	
<i>Hereditas filiorum, virtus.</i> 279.	
<i>Hores suppositiens ab Imperatore occiditur.</i> 281.	
<i>Hereditas equaliter divisia.</i> 309.	<i>Iapones à Sina orti.</i> 107.
<i>Hiangius pre animi stupore nec literam addiscit.</i> 220.	<i>Japania rex è nunclo quo abu factus.</i> 108.
<i>Hautingus philosophus laboriosissimus philosophiam tradidit.</i> 159. <i>voluit omnia esse communia.</i> ibid. <i>refutatur à Meno.</i> ibid.	<i>Idolatria in Sina quando in velle.</i> 2.
<i>Historia Sinensis quam à diligentia constituta.</i> 10.	<i>Ignis è ligno.</i> 9. <i>Martis subiectus.</i> ibid.
<i>Historicus ob veritatem necatus.</i> 121.	<i>Imber maximus.</i> 324.
<i>Historia Sinensis primò folijs incisa.</i> 27.	<i>Ignis loquax.</i> 85.
<i>Hoaius Imp. luxuri deditus.</i> 48.	<i>Immortales aliqui Sinensium opinione.</i> 18.
<i>Holofernes laceratio Imperatricis in delicijs.</i> 103.	<i>Immortalitas huius vita ab Imperatore Imperatori promissa.</i> 290.
<i>Homo apud Sinas primus, quis.</i> 3. <i>unde natus.</i> ibid.	<i>Eius apud Sinas studium.</i> 291. <i>error hic exemplus.</i> 310.
<i>Homo quando conditus.</i> 4.	<i>Immortalitatem Chinici Sinenses promiscent.</i> 310.
<i>Honor trifitis ulrencea mortis.</i> 136.	<i>Imperator Sinarum simul officia Sacerdos.</i> 21.
<i>Honoris fuga.</i> 328.	<i>Imperator eognus.</i> 46.
<i>Hora Sinarum fabulosa.</i> 4.	<i>Imperatores Sinarum delicijs vacante.</i> 48.
<i>Horæ mundi nonæ rerum in orbe perturbatio.</i> 4.	<i>agni negotia per libellos.</i> ibidem. &
<i>Hora nostri cui quanam juxta Sinas.</i> ibid.	<i>340. raro è gynaceo prodenne.</i> 48.

I N D E X.

<i>Imperator è latrone</i> 276. <i>Imperator futurus in carcere signum ostendens</i>, 336. <i>Imperator lucius philosophus, non sicut prudens</i>, 347. <i>Imperium oblatum Sangui roppis</i>, 28. in alium rejecit ibid. <i>Imperium venando amissum</i>. 41. <i>Imprudencia Imperatoris: adversus suum latorem</i> 350. <i>India magna</i> 25. 235. <i>Indoles filiorum explorata</i>. 140. <i>Indulgencia parentum in liberos noxia</i>. 269. <i>Ingratitudo</i> 244. <i>Indua delatio</i>. 149. <i>graniter punia</i>. ibid. <i>Initium anni apud Sinam</i> 22. <i>non semper fuit idem</i>, ibid. <i>Injuria beneficijs compensata</i>. 263. <i>Innocens fraude sublatu</i>, 350. <i>Invidia clausa</i>. 176. <i>Insignia officij ab iacibane Sinaris magistratu</i>, <i>prouenientes Imperator non audiunt</i>. 106. <i>Insigne imperij Sinenſis</i>, <i>Draco</i>, 11. <i>Insignia magistratum diversorum de versorum diversa</i>. 20. <i>Intercalaris mensis apud Sinas inventus</i>. 19. <i>Inuidia</i> 20. 172. <i>fidos ministros regi eripit</i>. 172. 181. <i>auli familiaris</i>, 348. <i>Inuidiano versus parit</i>. 360. <i>Ira Imperatoris ab uxore prudentior correpta</i>, 38. <i>Ira facit fortē</i>. 258. <i>Irisis odores in suppedito: Imperatoris lati</i>. 26.	<i>leis philosophiæ faciat equalem in omnes amorem</i> 160. <i>refutatur à Neusio</i>. ibid. <i>Injustitia Sinarum quid sit</i>. 82. <i>Injustitia regi regnum ac vitam servat</i>. 173. <i>Injustitia comes lucram</i>. 155. <i>luc amicitia violatur</i>. 351. <i>Inuia præfectus Imperatorum carcere triennali cunctas</i>. 62. <i>liberato regnum regnatur</i> ibid.
- K.**
- Kalendarium Sinarum* 19. *Christianus accomodatus*. ibid. *primo publicatum*. 21. *quā pompā publicetur*. 22.
Kangui Imperator agricultura studet. 92.
Kiau ingentia roboris 46. *navem solus per terram trahit*. ibid. *Siangi Imperatoris stirpes propè exscindit*. ibid.
Kien sceleratu Imperator 54. *ejus robur*, ibid. *uxori amore insani*. ibid. *usus luxu*, ibid. *amagistratibus reprehendit*, 55. *savit in monentes* 56. *regno pulsu pœnitentiem finitam*. 57. *moriatur in exilio*. ibid.
Kilin quale animal. 131.
Kua potio amatoria. 323.
- L.**
- Laboriosa philosophia*. 159.
Laceratio boleserti Imperatoris in delicia, 103.
Lacu vino impletu. 54.
Lagundum quando Principi. 92.
Lapidis pretiosipetitib clusa. 174.
Lapidea amicitia. 178.
Lapis sub stpono erectus mortis omen. 334.
Lastr

I N D E X.

<i>Latoſis Imperator. 276.</i> <i>Legationes ſicilia apud Sinas 50. legati apud eos liberaliter habentur. ibid.</i> <i>Legati frāu 165. audacia. 189.</i> <i>Legatio diffusa. 191.</i> <i>Legatus occisus 25. 7. 327. Legati fides. 320.</i> <i>Legatio Tartarorum ad Sinas. 345.</i> <i>Leges, muſica nomine appellata. 121.</i> <i>Legum multitudine reſtricta. 341.</i> <i>Legio Sinica quod militiibus conſuet. 293.</i> <i>Lenitas Imperatoribꝫ 14. ſubditos devin- cit. ibid.</i> <i>Liberia carere, miſerium apud Sinas. 158.</i> <i>Liberalitas offert Imperatori 266. libe- ralitas ducis. 317.</i> <i>Libertatis proſtitutio puer. 103.</i> <i>Libido excidiſi cauſa. 55. 95.</i> <i>Libri Sinici exuſti 209. 211. quidam in- genio ſervati. 210.</i> <i>Librorum Confutatio honor. 211.</i> <i>Libri, præda gratissima. 231.</i> <i>Liguum apud Sinas elementum 9. ex eo eliciunt ignem. ibid.</i> <i>Lignet caput Sinarum, quaer vivi magno preſio comparant. 156.</i> <i>Lij Imperatori tyranus 98. loqui inceſ ſe ſubditos verat. ibid.</i> <i>Linearum vario ductu varia Sinarum ar- cana ſignificantur. 5.</i> <i>Littera. Vide Characteres.</i> <i>Litteris Imperatoris honor habetur. 312.</i> <i>Littera sagittaria ex urbe emissa. 219.</i> <i>Litteram unam addiscere Hsiangyūm ne- quivit. 220.</i> <i>Lucrūm iuſtitia conuictos. 155.</i> <i>Lucliuſ frātrum. 42.</i> <i>Luna habuari credita. 317.</i>	<i>Luxu regum ſeruum. 92.</i> M. <i>Magistratum civilium inſignia ſun- ares, militarium dracones & feroci- beſtia. 20.</i> <i>Magistratum in moenando Imperatore lib- beratuſ. 55. 79. 80. 83. 94. 99. 178. 204. 205. 206.</i> <i>Punita. 56. 79. 80. 145.</i> <i>Magiſter docendo diſcipulum non enuia docet. 149.</i> <i>Magni Sinas nefanda ſacrificia docet. 20.</i> <i>Magus pro Deo habitu 75. occiſus. ib.</i> <i>Magus Imperatorē ſuicē ludis. 317.</i> <i>Macoci philoſophia in moenendo Imperatorē in libertau. 204. in conuictu poſt mortis mina ibid. tandem vince. 205.</i> <i>Mariti crimen uxores non inuunt. 122.</i> <i>Martis fidem in gratiam regis retroega- den. 138. igni ei ſubiectu. 9.</i> <i>Mater ſuo patre, à veſtigio hominis conce- pit. II.</i> <i>Matri crudelitas à filio modiſe reproben- ſa, regni abdicatione 278. Matri pro filio capiens audax facinus. 243.</i> <i>Maternus amor in filium. 298.</i> <i>Matri Imperatoris ſuicē clementia. 330.</i> <i>Matrimonia quando Sinis coepit. 12. nefas apud eos nominis ejusdem prællam du- cere. 13.</i> <i>Matrona in regem fides reuia reficitur. 172.</i> <i>Maubeſis apud Sinas antiquissima. 4. & prima 7.</i> <i>Mathematicam T. m. imp. calluit. 25.</i> <i>Mathematiſi occisi, quod fuerant euſypſis</i>

(3)

I N D E X.

non predixerint. 44. solent etiam bo- die, <i>ibid.</i> <i>Memoria ultionis inculcata.</i> 128. <i>Mendicis valentes ad laborem damnari.</i> 151. <i>Mensis philosophi dicta.</i> 155. 156. tria precipua. 158. dogmata, <i>ibid.</i> alios re- futat. 129. 160. <i>Mensis intercalaris, inventio Sinarum.</i> 19 <i>Mercurio aqua subjecta.</i> 9. <i>Metallum apud Sinas elementum.</i> 9. ve- neri subjectum, <i>ibid.</i> <i>Metus armorum fecit obliuisci.</i> 193. <i>Metaphysica apud Sinas anchor Xaca.</i> 94. <i>Militum modestia.</i> 58. <i>Militum ludificatio Imperatrici grata.</i> 103. <i>Imperatorem perdit.</i> 104. <i>Militis sapiens dictum.</i> 147. <i>Militaris disciplina.</i> 153. <i>Milites generosi non occidendi.</i> 240. <i>Militibus delicia perniciose.</i> 245. <i>Militum studia explorata.</i> 282. <i>Ministrorum in electione quid observan- dum.</i> 146. <i>Ministri ab Imperatore explorati.</i> 148. <i>Ministri boni genoma sunt.</i> 153. <i>Ministri gloria in regem arie derivata.</i> 179. <i>Ministri fraudulenta cunctatione defe- ctio procurata.</i> 227. <i>Ministrorum ingenij recte usus Impera- tor.</i> 264. <i>Miserorum maior habenda cura.</i> 122. <i>Moderatio Tai Imperatoris.</i> 24. <i>Siengij</i> <i>Colai.</i> 177. <i>Modestia Imperatricis.</i> 284. <i>Monendi Sinarum Imperatores quinque modi.</i> 38,	<i>Monendi Imperatoris sublata libertas.</i> 203. sed non adempta. 204. 359. viginti quin- que bene monentei occisi, <i>ibid.</i> alterius calamitas. 268. <i>Monitor occisus.</i> 226. <i>Monitor Imperatoris constitutus.</i> 340. 359. <i>Mos Imperatoris gnome.</i> 95. <i>Montes ponre sunbli.</i> 244. <i>Mores Sinarum aquales.</i> 22. <i>Mors ulteronea.</i> 116. 154. 171. 202. 203 262. 264. 270. 286. 288. 295. 298. 309. 314. 317. 325. 348. 359. 362. <i>Mors ulteronea oblata honoris ergo.</i> 136. <i>Morbus intra sepe dies enatas in Impe- ratoris palatio.</i> 64. <i>Mos abiendi insignia officij, si monitores a regibus non audiuntur.</i> 106. <i>Mulieris ambiciostraga machinatio.</i> 299. <i>Muliebris modestia rarum ex- empli.</i> 354. & <i>communitio.</i> 355. <i>Mu- lier regens morti eripit.</i> 360. <i>Mundus unde conditus.</i> 3. quo ordine. 4. quando, <i>ibid.</i> eius finis & interior, <i>ibid.</i> <i>Munera regia parvuni invidians.</i> 181. <i>Munerarum satra.</i> 266. 284. <i>Murus ingens Tartarorum exstratu.</i> 208. <i>eius opere.</i> <i>ibid.</i> <i>fundamenta.</i> <i>ibid.</i> <i>custodes.</i> 109. quando <i>absolutu.</i> 208. <i>Murum Sinicum Tartari superant.</i> 267. <i>Musicum primum instrumentum à Echio</i> <i>inventum.</i> 13. <i>Musica inventa.</i> 17. per <i>Musicam leges</i> <i>intellecta.</i> 121. <i>Musicam pluvia cadit, boni omnis.</i> 145. <i>Musicam indicium bene morata urbis.</i> 263. <i>urbem servat, <i>ibid.</i></i>

N. Nau.

I N D E X

N.

- Nauclerus abu rex Iaponia factus.* 208.
Naves primò facta. 18.
Navis per continentem ab uno homine tracta. 46.
Navis mala fide compacta. 93.
Naves subduelle ad cavendam militem fugam. 226.
Naves ab hominibus adverso flumine, non à iumentis apud Sinas trahuntur. 246.
Navis Indicae olim in Germaniam appul. sa. 321.
Nebula densa ominosa. 352.
Niger color Tuo Imperatoris familiaris. 36.
Nix rara apud Sinas. 353.
Nomen initio imperij à Fao Imperatore muratum. 87.
Noverca odia. 138. toleranciā superata.
 139.
Nox larga qua. 78.
Numeris arcana Sina explicant. 6.
Numerus cali imperij serra par. 7.

O.

- Obediendum fibi & alijs quando Xunus Imp. dixerit.* 32.
Objurgatio proficia. 190.
Observatio stellarum prima. 21.
Odia oria inter sceleris ministros. 202.
Odia noverca 138. toleranciā superata.
 139.
Odoriferum palatium. 310.
Omina virtuti non obstant. 64.
Omen bonum pescis. 84. à vesperis tremens
 ibi, malum, 140. bonum à pluvia.
Pax inconsolabili emota. 181.

- qua inter opulas aut musicam cadit.* 145
omina mortis. 334.
Orbita apud Sinas ingens malum. 31.
Origo mundi, juxta Sinas, quā borā & ordine. 4.
Offa equis magno evisa. 167.
Oriof exagitati. 151.
Orij fuga in Hansino belli duce. 240.
Ovum hominis origo. 3. & mundi ibid.
Ova duo à milite rustico ablata ingens quondam apud Sinas piaculum. 153.

P.

- Pacificus dictu rex Sinarum Christonato.*
 361.
Palarium ingens 211. palatum odoriferum. 310.
Pacifus Imperatrix nunquam videt. 103.
discripto boleserico delectatur. ibid. &
 militem ad pugnam evocatorum ludi-
 ficatione, ibid.
Papyrus quando apud Sinas inventa. 291.
Parensum indulgentia noxia. 296. mor-
 tuis habiti honores, sed non disiuni, 329.
Pariss pagellis obdulitus. 210.
Partus post quatuordecim menses edictu.
 323.
Passor è duce. 321.
Patris crimen filij non laus. 122.
Patris bellum cām filio 138. Patris honor
habetur à filijs post mortem. 212.
Pauperes laboriosi in honore sunt Sinis.
 151.
Panorum cura Imperatoris ingeniosa.
 331.
Pax inconsolabili emota. 181.

Pacis

I N D E X.

<i>Pacis viellima filiū, nullo ramen successū.</i>	<i>Imperatorem portendit. 238.</i>
198.	
<i>Pax obversa capto aeo & uxore. 257.</i>	<i>Pluvia pietate Imperatoris procurata 60.</i>
<i>Pax violata. 260.</i>	<i>boni omīni inter epulas ante missam cadens. 245.</i>
<i>Pecunia ratiō apud Sinā. 286.</i>	<i>Poculum ex boſtū crānio. 243.</i>
<i>Pedes Sinenſium feminarum parui unde 81. eorum decimū ibid. quām parui finē. ibid.</i>	<i>Paena culpari ſpondens. 45.</i>
<i>Pencatenchus Sinarum. 306.</i>	<i>Poēſis Sinarum 96.</i>
<i>Perduellis perduellem decipit. 45.</i>	<i>Polygamia à Sinū capta. 23. Regnū mod leſta. 299.</i>
<i>Perfidia 171. punita 265.</i>	<i>Ponte montes iuncti. 244.</i>
<i>Periculum uitæ induſtria declinatum. 116.</i>	<i>Posteri meritū Confutij gaudent. 233.</i>
<i>Periculum à fratre ingenio aversum 279.</i>	<i>Potentia nimia uniu familiæ obſt. 353.</i>
<i>Peritia sagittandi. 45.</i>	<i>Potus Sinicus primò inventus 40. eius au tbor in exilium missus ibid.</i>
<i>Peritia militaris Chanleangi in tribus conficitur. 221.</i>	<i>Præceptor peccante dſcipulo punitur, cur. 89. 151.</i>
<i>Phafiana alba munus regium 91.</i>	<i>Præceptores mirò à Sinis obſervantur. 89.</i>
<i>Philosophi aulam malè moraram fugiunt. 127. obiurgantur idcirco 128.</i>	<i>Preda ſunt libri. 231.</i>
<i>Philosopherum prudens diſlum ac faſium. 343.</i>	<i>Præfectorum diuersorum diuersa insignia. 20.</i>
<i>Philosophos Venibem Imp. amat. 145. cum illis epulas urbis ibid.</i>	<i>Pregnans mater eleginta annis & uno. 117.</i>
<i>Philosophia laboriosa. 159.</i>	<i>Pramia laboris contempna. 190. fuga ſunt cauſa. ibid.</i>
<i>Philosophus & bonus, apud Sinas idem. 345.</i>	<i>Premium belli bone gefi regnum promi titur. 224.</i>
<i>Philira Sinis uſitata. 323.</i>	<i>Præſigia magica Imperatori pernicioſa. 324.</i>
<i>Physiognomia imperij præſagium. 218.</i>	<i>Privigni tolerantiā noverca amor conci liauit 139. de novercā privigni argu rum dictum. 139.</i>
<i>Pictas Sinenſium quid. 82. 130.</i>	<i>Proceritas Colai regi formidabilis. 354</i>
<i>Pictas regis in plebeum. 138.</i>	<i>Proditio in Imperatorem 197. quo præexim ibid. & 223.</i>
<i>Piscis propenavem evertit. 39.</i>	<i>Proverbia Sinarum. De re nunquam fu turā. 49.</i>
<i>Pisicio bonum omen. 84. Piscatio publica jurū. 122.</i>	<i>De imperiosā uxore. 85.</i>
<i>Planeti elementa ſubiecta. 9.</i>	
<i>Planetarum memorabiliū coniunctio. 21.</i>	
<i>Planeta gemmū competentib⁹ expreſſi. 31.</i>	
<i>Planetarum quinque concurſus novum.</i>	

De

INDEX.

- De causis periculi declinandi. 143.
 De amantibus doctorum bonorum. 145.
 De bono Principum ministeriū. 153.
 De re, quae fieri non potest. 170.
 De magno rei alcujus pretio. 175.
 De oppressione duorum inter se pr
gnancium 196.
 De occasione non negligenda. 303.
 Proscriptio reguli prima apud Sinas. 134.
 Providentia divina cludi non potest. 336.
 Prudentia Imperatoris in ruendo inno
cense. 333.
 Prudentia 43. in reprimenda seditione.
342.
 Puella stuprum recusans ab Imperatore
cencisa, patri comedenda apponitur, qui
filiam ante ad stuprum obculit. 79.
 Puella dono oblatā Imperatorem placas. 79.
 Puella libertatis pretium. 103. belli occasio
119. existiale denus. 126.
 Puella comedenda in reginam assumpta. 201.
 Pueri prudens oratio urbem servat. 255.
 Puluis singulū mensib⁹ evanescens. 17.
 Lapsu lapidis excitatur. ibid. ejus im
postura & superficie. ibid.
 Pupilla duplex in oculis Xuni Imper. 31.
boni omnia habentur. ibid. alius quoque
habuit. ibid.
 Putes ad sumnum exundantes. 64.
Q.
 Quanlungus ob monendi libertatem occi
sus. 55.
 Quietis imperij legibus consulens. 309.
 Quotidiana sui renovatio. 60.
R.
 Rebello 216, oratione domissa 216.
 regiam familiare dolet. 137.
 Rebelles domiti. 323.
 Reges sep̄em una pugnā vici. 295.
 Regnum scelere partum bene administrata
rum. 15.
 Regni fuga. 83.
 Regnum bene administrati belli præmīnū.
224.
 Reguli ab Imperatore geniti abrogati. 213.
 Regulus ex corrado. 355.
 Renovatio sui quotidiana. 60.
 Reverentia literis Imperatoris exhibita.
112.
 Ritus provocatus serisci & regni datus
103. 104.
 Ritua Sinarum duplēcū generū. 123.
 Robur ingens corporis. 46. 54.
 Ruditas morum & cultus iustie apud Si
nas. 8.
 Rustica apud Sinas quotannis celebrata
& jucunda. 287.
S.
 Sacci rubro liquore pleni, sagittis petiti ad
offensandam potestiam. 75.
 Sagitta in calum jaile. 75.
 Sagitta litera ex urbe emissa. 219.
 Sagittandi peritia. 45.
 Sal publici juris apud Sinas. 287.
 Salix pro tribunali usurpatur. 93.
 Sangoni oblatum imperium respuit. 28.
 Sanguis galli eponus in fadere. 189.
 Sapiens dictum molitū. 147. ducū. 266.
 Saturno terra subiecta. 9.
 Scholaram cura. 156. Schola juxta sepul
crum. 89.
 Scientia triplex apud Sinas. 130.
 Scripto

I N D E X.

Scripta apud Sinas omnia geruntur. 48. 340. Sedta Epicuri in Sinis ante Epicurum 217. Deum agnoscit. ibid. Sedta tres praecipua apud Sinas. ibid. Seditiones quomodo prudenter reprimenda. 242. Serici usus & opificium à conjugi Imperatoris locum. 25. 39. 287. Seculum aureum. 8. Securitas regnum in quo consilat. 247. Senum rosferta Imperatrix. 284. Septem reges simul uicti. 295. Serpens occisus regni praesagium. 218. Siccitas septem annorum. 60. Sicunis philosophi fastu. 160. repulsa. ibid. vindicta, consilium. ibid. Legatio 161. interitus. 162. Sidus Martis in gratiam regis retrodens. 138. Sigillum Imperatoris occasio strategematis 192. & fraudis. 213. Sigilli usus famulo concessiu malo evenient. 203. Silencium Imperatoris diurnum. 71. cur. 72. Silencium triste subditis impostum. 98. Silua carne. 54. Similitudo de prudenti ministrorum dele- ctu. I 53. Errorem et sparcum, esse tamen erro- rem. 157. Concilium mutare prudentis esse. 181. Sapientiam in usum publicum profe- rarendam. 188. Virtutem regum populos ad imitandum tradere. 302. Rationem debere sibi semper esse finis. Item. 304.	De modo facilis coercendi seditiones 342. Simulacione doloris paratum clementia nomini. 244. Simultatio adulatoris dotealia. 313. Sina nomen non habent in sua lingua, quod Deum significet. 2. Deum tamen agnoscunt. ibid. & 35. Angelos bonos & malos admittunt. 2. etiam Tuteores, cur, ibid. templa eis dedicantur. 3. Diluvij meminero. 2. 26. Numeris arca- na tribuisse. 6. Flora Sinarum. 7. ritus morum & cultus. 8. quinque ele- menta. 9. Sinenium hispacia quanam- diligentia continuata. 10. Sinarum terra ante diluvium habitata 10. Sinarum insigne Draco 10. 102. & felix omen. 10. Sinenium obvolutum initia. 12. quid in eis obseruandum. ibid. Sinicè imparsj antiqui fines. 15. Sinenium arithmeticæ. 15. Sina aliquot homines immortales credunt. 18. a mago nefanda sacrificia docentur. 20. Sinarum Imperator simul Sacerdos. 21. 35. Mores Sinarum & cultus aqua- lis. 23. Polygamia cœpta. 23. In- Elutriennalis in morte parentum. 30. in Sinarum luētu color candidus. ibid. cur triennium lageant. 31. orbita filiorum ingens apud Sinae malum, cur. 31. 158. 205. sublata electio- ne Sinarum Imperator succedit jure hereditario. 34. Sinarum error circa eclipses. 44. Sinarum Imperatores de- liojs vacans. 48. agunt negotia per libellos. 48. 340. Raro è gynaco prodeunt. 48. Sinenium antiqua na- vigationes quoisque ibid. Ad Sinae filiallegationes 50. Sina longos vngues pro

INDEX.

<i>pro signo nobilitatis habent.</i> 61. <i>Sina</i> quid per justitiam & pietatem incollegant 82. <i>testudine ad auspicia utuntur</i> 85. <i>Sinarum in preceptores mira obseruantia.</i> 89. <i>Sinarum Poëss</i> 96. <i>Ritus duplice generis.</i> 123. <i>Sina adulteros vocant, qui dominos mutant.</i> 144 <i>feretra visus fibi procurare magno prelio</i> 156. <i>Et hoc in vnius fibi procurare, magna felicitatis habetur.</i> 156. <i>Animalia canium adulta occidunt.</i> 156. <i>Sinarum appellatio unde.</i> 195. <i>Sinarum nemo audet arma in aulam Imperatoris inferre.</i> 198. <i>Sinamagnis ac sua faciunt</i> 107. <i>coloris nomine venierem significante.</i> 235. <i>Sinae subditis visititer ab Imperatore habentur.</i> 275. <i>Pomeratio.</i> 286. <i>Sat publici apud Sinas juris.</i> 287. <i>Rustica apud Sinas annua solennitas.</i> 287. <i>Sina immortalitatis studiosi.</i> 291. <i>eorum instrumentum & papyri.</i> 291. <i>Sinica legio quod militibus conferset.</i> 293. <i>Sinarum disciplina quinque libris comprehensa.</i> 306. <i>Axioma circa philosophia studiorum.</i> 345. <i>Sintungus philosophus ait tres homini aures esse.</i> 170. <i>Solis avis boni omnis.</i> 20. <i>quenam illa sit.</i> ibid. <i>Sot decem diebus non occidit.</i> 25. <i>Sphera celestis à Xuno Imp. è gemmis facta.</i> 31. <i>Spuma draconis sacra in aurea arca reponitur.</i> 102. <i>Facunda est.</i> 103. <i>Stellarum prima observatio.</i> 21. <i>stella de celo lepta.</i> 356.	<i>Serilicas ingens malum apud Sinas.</i> 201. <i>Strategema.</i> 154. 173. 186. 192. 200. 229. 246. 248. 252. 353. 259. 296. <i>Strategemate nunquam usiu Chinuw.</i> 247. <i>Sententia simulata regulo vitam seruat.</i> 80 <i>Philosopho bonam mentem.</i> 127. <i>Stupiditas mira.</i> 220. <i>Subdicatorum mira charitas.</i> 82. <i>Succesio ex electione facta.</i> 34. <i>Succesio longa in Imperio.</i> 86. <i>Superbia a causa.</i> 293. <i>Superciliosa instar Iridis in Tao Imperatore.</i> 26. <i>Superstitione avissa Victoria.</i> 111. <i>Supplex Imperator videri.</i> 193. <i>Suppliciorum quinque genera à Xuno constituta.</i> 32. <i>Susurriones Imperator non audit.</i> 337.

T.

<i>Tabula sceleris Imperatoris exhibens.</i> 56 <i>Taihangus venando imperium amittit.</i> 41 <i>Taikienus Imp. in carcere si melior.</i> 52. <i>Prefectio in carcerem conscientis non succenset.</i> ibid. <i>Taiwu Imp. Xenedochium senibus edificat.</i> 64. <i>justitie observans est.</i> ibid. <i>Takia Imperatrix crudelis.</i> 78. <i>paruos pades prima fecit esse in pretio.</i> 81. <i>occiditur.</i> 86. <i>Tangire regulim moderatio eximia.</i> 56. <i>Imperium ei defertur.</i> 58. <i>mire ab omnipotenti amat.</i> ibid. <i>vult se regno abdicare.</i> 59. <i>sed prohibetur.</i> 60. <i>aurifodinas populo usandas relinquit.</i> 60.

in usus

I N D E X.

in vasis utensilibus gnomas de moribus curat inscribi, ibid. ejus in cives pietas. ibid. sui devotio ad imperrandam plu- viam. 61. Tartarorum prima in Sinas irruptio. 32. rpressa. ibid. Tartari bello petiti. 312. tres exercitus in Tartariam à Sinis immisii. 315. quo successu 315. 316. Templa Sinarum Angelis tutelaribus di- cata 3. sine idolo. ibid. Templum mira magnitudinis. 328. Terra quando creata. 4. Terra numerus par. 7. Terra Saturno subiecta. 9. Terra motus in Sinis prater morem ingens. 339. Testudo Sinis auspiciata. 85. Timere omnia Chungiu philosophus jubet. 158. Tres aures hominis. 170. Tribunalia sex ab Tao instituta. 27. Tribunal in salice. 93. Triticum septem dierum fratio in palatio enatum. 64. Turris ingens à cervis dicta. 78. Turris cuprea & ejus usus. 310. Turris edificanda stultum consilium elu- sum. 318. Tyrannis. 98. U. Vacca ad strategemadibilita. 174. Vacca testacea ingens. 288. Vacca fraudis magica ministra. 318. Vasa cuprea pro numero mensum. 16. tre- mentia 140. Vasa cuprea novem Geographicas omnia	imperij. 36. 116. 117. 175. Vasa utensilia gnomis seu sententijs or- nata. 60. Venando imperium amissum. 41. 45. Ve- nandi studium in Cheo Imperatore. 77. è venatione periculum. 305. Venatio qua Principem deceat. 83. venatio diffusa. 306. Venationis mala 93. Venatio post bellum. 95. Venatio annis nomen dedit. 314. Veneri subiectum metallum. 9. Venus coloris nomine Sinis explicatur. 233. Ventus omnia erigens. 90. Veritas historico necem parit. 121. Veritatis audienda studium. 326. Vermiculi loquentes. 334. Vestes à Fobio feminis & viris diverse prescripta. 12. Vestio donata vitam donanti servat. 184. Vestigio hominis conceptus Fobius Imp. 11. Vetula ab interitu servavit Sinicos libros raro invento. 210. Vexilla strategematis occasio. 229. Via occulta. 212. Via subterranea. 245. Victori supplax Imperator. 193. Victoris- furor. 235. Victoria superstitione amissa. 111. Vibia uxor Kieo Imp. fronde obtrusa. 55. Imperatoarem depravat. 54. humanas carnes & medullas edit. 55. Vindicta studium. 125. 143. ciui inculcat memoria. 128. in autorem reddit. 143. Vini usus, laus, damna. 92. Vini fons. 319. Virtus sit ubique. 157. armis potentior. 286. parit invidiam. 360.

Vita

I N D E X.

- Vita hostis servata.* 108. *servanti profuss.*
109.
Vita propagande studium. 301. *vite privatae amor.* 305.
Vita hominis quanti facienda. 341.
Ultronea mors. Vide *Mors ultronea.*
Ulxiss imp. voluptatis mancipium. 215.
eius oscitantis sapina. 217. astrologia
delestat. 218.
Vngues longi signum nobilitatis. 61.
Volans dux. 309.
*Vnyeuus imp. scelestus magum pro Deo
vult coli.* 75. *etiam dein jubet occidi.* ib.
calo iratu in illud sagittas jacit. ibid.
fulmine perit. 76. cur superis tam fuso.
rit infensus. ibid.
Vtingis imp. in patrem pietiu. 71. silentium
diurnum. ibid. à proceribus repre-
bensem. ibid. ab Imperatore defensum.
72. eius de Praefecto deligendo somni-
um. ibid. metu male omniu scipsum
examinat. 73. rebellem de viculumque
regulum monitis emendat. 74.
Vxores non luunt et insen mariti. 122.
Vxoris cade quaesita dignitau. 146.
Vxor scelus ignaro marito commissum,
excidio totius familia punitur. 339.

X.

- Xaca Philosophus* & Iaponum postea Deus
quando natu. 94. author metempsy-
chofis apud Sinai. ibid.
Xaokangus à matre cadi subtractus 46.
latet inter pastores. ibid. fit coquus dy-
naste. ibid. agnoscitur Imperatoris Si-
angi soboles. 47. parricidam vincit &
necat. ibid. imperium occupat. ibid.

- Xangti*, quid significet. 35.
*Xenodochium à Tasiu imp. pro senibus ex-
structum.* 64.
Xunus agricola ad imperium attollitur.
29. eius parentes & fratres. ibid. ex
omnibus studet virtutem addiscere. ib.
minoris prius magistratu Yaus imp. eius
experimentum capit. ibid. toto triennio
abdicate imperio Yas defuncti imp. seu
patris mortem luget. 30. sphaera plan-
etarum fecit è gemmis. 31. duplices
oculorum pupillas habuit. ibid. in duo
decim provincias regnum dividit. ibid.
agriculturam fovet. 32. quinque suppli-
ciorum genera decernit, tria exili. ibid.
vult canum in bonis obediens sibi.
ibid. aquas deducit. ibid. neglectis filiis.
Yuum socium regni facit. ac postea suc-
cessorem. 33. eius adhuc privatis peri-
culum. 33. humanitas. ibid. parentes &
fratres ad frugem revocat. ibid.

Y.

- Tangis imp. docilitas* 150. periculum, for-
tuna, sanctiones 151. magna sub eo
gentis felicitas. 152. odium unde. ibid.
fatalis exitus. ibid.

- Taus insignis Imperator* 24. suis ciuibus
charus, venereas canislenas odit 25.
mathematicus fuis. ibid. habuit super-
cilia varij coloris instar iridis. 26. sex
tribunalia instituit. 27. adulacionem re-
spuit. 28. filium male moratum succe-
dere in Imperio vetat. ibid. successo-
rem agricolam nominat 29. putatur
idem cum Iano imò Noë fuisse. 27. vi-
vus cedit alteri imperium. 28.

(?)

Tiking

I N D E X.

- Teking liber arcanorum. 6.
Tenu faber camoncarius fit primarius pra-
fetum. 72.
Tu & Tang quid sit apud Sinas. 5.
Ts perduellis 44. versipellis ibid. necatus
à tyrannidis socio. 45. sagittandi pers-
sus. ibid. venacionis deditus. ibid.
Yunn imperium fugit. 34. arguitur con-
neporum & filiorum plus aquo amans,
sed male. ibid. gaudet colore nigro. 36.
Eß Geometra & Astrologus. ibid. usq[ue]a
novem ex ore cypris fundis Geogra-
phica. ibid. qua qui deinceps ba-
tuit, Imperator babobacur. ibid.,
- reprehendi ac moveri vult. 38. quo-
modo. ibid. ejus impatience sensu in
admittenda commonitione ab uxore
apiè castigata. ibid. commiseratione
infigis est. 39. fibi aliena delitile im-
putat. ibid. bene conscientia periculum-
non timeret. ibid. ejus axiomata ibid. sub-
eo porus Sinicus invensus. 40.
- Z.
- Zuus rex à subdito occiditur, quem pre-
moverat. 244.
Zu regis furioso. 262.

F I N I S.

5189-10

